

ออกธุดงคกรรมฐานตามคำสัตย์

เมื่อองค์หลวงตาเรียนจบเปรียญ ๓ ตามที่ได้ตั้งใจไว้แล้ว
ก็มุ่งหน้าออกหาสถานที่อันสงบสงัด เพื่อเร่งบำเพ็ญจิตตภาวนา
เช่นพระอรหันตสาวกในสมัยพุทธกาล

พรรษาที่ ๘

(พ.ศ.๒๔๘๔)

จำพรรษาที่วัดป่าจักราช

อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

สถานที่พักและจำพรรษาขององค์หลวงตาในช่วงเวลานั้น

เวทีแรก..มารบกวณจิตใจ

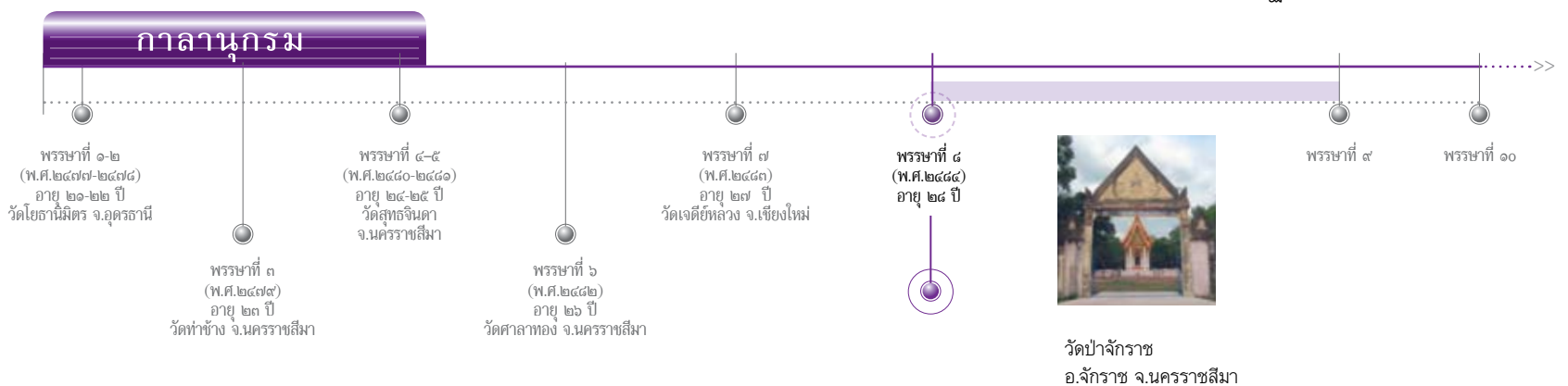
เมื่อภาระการเรียนเสร็จสิ้นลงและถึงคราวออกปฏิบัติเต็มตัว องค์หลวงตาจึงออกเดินทางมุ่งหน้าสู่จังหวัดนครราชสีมา โดยพกหนังสือปาฏิโมกข์เพียงเล่มเดียวติดย่ามไปเท่านั้น ตอนแรกท่านเจ้าคุณราชกวี (พิมพ์ธัมมโร) (ต่อมาเป็นสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า) ท่านได้เขียนจดหมายมาบอกว่า

“ให้มาหาข้าวกลับไปกรุงเทพฯ”

โดยสั่งไว้ด้วยว่าวันนั้นจะมารับแต่ท่านก็ไม่กลับตามคำสั่งที่สั่งไว้ และได้เข้าจำพรรษาที่

วัดป่าจักราช ในอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา นับปีบวชได้ ๘ พรรษาพอดี ท่านว่าพอเริ่มปฏิบัติอย่างจริงจังขึ้น กลับเหมือนมีมารมากอยก่กวนสิ่งที่ไม่เคยรู้สึกไม่เคยเป็นในสมัยเรียนหนังสือ กลับปรากฏขึ้นเป็นความรู้สึกร้อนฝงลึกอยู่ในใจ ท่านเล่าถึงความรู้สึกตอนนั้นว่า

“...แปลกจริงเวลาเราเอาจริงเอาจัง ตั้งแต่อยู่เรียนหนังสือจิตก็ไม่เห็นเป็น เวลาออกปฏิบัติตอนจะเอาจริงเอาจัง มันจะมีมารหรือยังเงาะ ได้อินเสียงผู้หญิงก็ไม่ได้นะ ทำไมเรื่องของราคะมันแยบพันทีๆ เลย จนเรางงเหมือนกัน เอ้า เราก็ตั้งใจมาปฏิบัติธรรมไม่เคยสนใจ

กับผู้หญิงเลย ทำไมเพียงได้ยินเสียงผู้หญิงเท่านั้นมันก็แสบ แต่มันแสบอยู่ภายในจิตต่างหากนะ มันแสบๆ ๆ ของมัน เอ๊ะ ชอบกละทำไมมันเป็นอย่างนี้...”

ท่านก็ตั้งใจอย่างเต็มที่ที่จะไปหาภาวนาอยู่ในป่าเพื่อฆ่ากิเลส แต่กลับโดนเข้าแต่เรื่องทุกข์ร้อนจากอารมณ์ที่คอยกวนจิตใจ สงครามการต่อสู้ในระยะนั้นท่านเล่าว่า

“...ไปหาภาวนาอยู่ในป่า ทั้งๆ ที่จะฆ่ามันอยู่นี่นะ มันเห็นสาวมันก็ยังขยบอยู่นะ โลยังงี้ซิมันเป็นของมันนี่นะ ตัวมันไม่ให้ภาวนาแก่เรา นี่นะ มันจะหาแต่เรื่องของมันอยู่นั่นละ

หือ ไปภาวนาอยู่ในป่า เราก็บอกตรงๆ อยู่นี่นะ พอไปเห็นสาวสวยๆ สวยในหัวใจมันเองนะ เขาจะสวยไม่สวยก็ตาม มันหาว่าสวยสาวคนนี้สวยวะ แต่มันสำคัญที่เราปฏิบัติอยู่แล้วนะ มันขยบมานั้น ตีกันพัะเลยเชียว

ไม่ได้นี่ ที่นี้ภาวนาไม่ได้แล้วซิ มันจะเป็นเหตุแล้ว หนีเลย หนีเลยนะ แต่ส่วนมากชนะเพราะมันตั้งท่าจะฆ่ากันอยู่แล้ว แล้วมันยังมาตั้งหมัดตั้งมวยต่อหน้าต่อตา นี่มันจะไม่ให้โมโหได้ไง...

นี่เรื่องกิเลส มันมีมากน้อยเพียงไร มันจะแสดงอยู่ภายในใจ มันเป็นข้าศึกของใจ มันเป็นอย่างนี้ เป็นตลอดมา เก่ง... มีมากมีน้อยมันจะเป็นของมันอยู่ในจิตนะ... เพราะเราจะฆ่ามันอยู่กับจิต...”

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ต่อมาท่านได้พิจารณาย้อนหลังเทียบกับสมัยที่ยังเรียนหนังสืออยู่ กิเลสราคะตัณหาที่ไม่เห็นเป็นพิษเป็นภัยอะไรมากมาย คงสงบตัวอยู่เฉยๆ ครั้นพอออกปฏิบัติตั้งใจจะฆ่ากิเลสโดยตรงกลับดูเหมือนว่ามันกำเริบเลิกล้านมากยิ่งขึ้น ท่านอธิบายเหตุผลที่เป็นเช่นนี้ว่า

“...เวลามาพิจารณาทีหลังไม่ใช่อะไรนะ คือเรามีสติตั้งบ้าง เวลาแสบออกไปมันเลยรู้ได้ง่าย... ไม่ใช่เราเป็นอย่างนั้น มันกลับขึ้นมาก็ไม่ใช่ เวลาผ่านไปถึงได้รู้

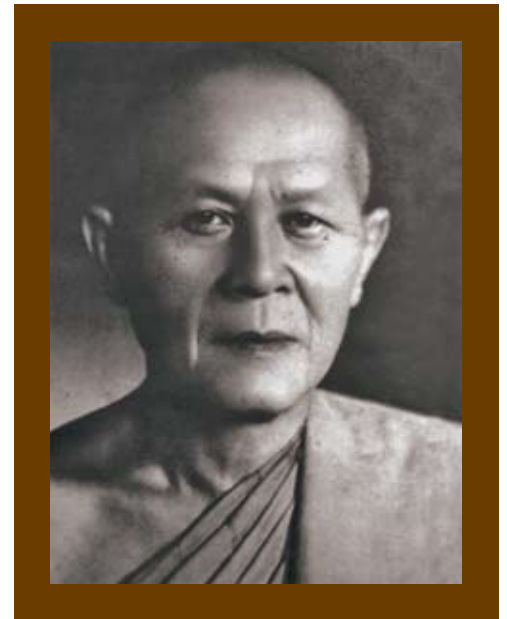
อ้อ แต่ก่อนจิตของเรามันมีตมันดำ มันไม่รู้เรื่องราวเหมือนหลังหมี่นี้ แล้วมันจะไปทราบอะไรสีขาวสีต่างสีอะไร มันเป็นหลังหมี่เสียหมด

ที่นี่พอเราผ่านไปแล้ว ค่อยๆ รู้ เวลาจิตละเอียดเข้ามันรู้ได้เร็ว เป็นเหมือนกับว่ามันแสดงกิเลสขึ้นอย่างรวดเร็ว แสบเท่านั้นละ พอให้รู้ไม่เลยจากนั้น จึงได้เร่งกันใหญ่...”

ยอมมอภายถวายชีวิตต่อ “ธรรม”

ที่อำเภอจักราชแห่งนี้ ท่านได้พยายามเร่งทำความเพียรทั้งวันทั้งคืนตั้งแต่มาถึงที่แรก จนตลอดพรรษา โดยไม่ยอมทำงานอะไรทั้งนั้น นอกจากงานสมาธิภาวนาเดินจงกรมอย่างเดียว เพราะได้ตั้งใจแล้วว่า

“...คราวนี้จะเอาให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ อัมมชโร)

เต็มเหตุเต็มผล เอาเป็นเอาตายเข้าว่าเลย อย่างอื่นไม่หวังทั้งหมด หวังความพ้นทุกข์อย่างเดียวเท่านั้น จะให้พ้นทุกข์ในชาตินี้แน่นอน

ขอแต่ท่านผู้หนึ่งผู้ใดได้ชี้แจงให้เราทราบเรื่องมรรคผลนิพพานว่ามีอยู่จริงเท่านั้น เราจะ

มาร ๕

“...ขันธมาร รูปขันธ์ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณไปเรี่ยรวมไปหมดขันธมาร

อภิสังขารมาร มารในจิต คือความคิด ความปรุง สังขารเป็นมารอันหนึ่งของเรา เราจะทำอะไรๆ นี่เราต้องคิดเสียก่อน แล้วยกเลิกละคิดก่อน สมมุติว่าเราคิดว่าจะไปเดินจงกรม กิเลสคิดบับขึ้นมามาพุกักเสียก่อนเข้าใจไหม ..

เทวบุตรมาร เทวบุตรมารก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ยกไว้เป็นธรรมาธิฐาน บุคคลาธิฐานสิ ถ้าบุคคลาธิฐานก็เทวบุตรมารฝ่ายดี ที่มีส่วนเป็นภัยบ้างในฝ่ายดี ดูอย่างพระพุทธเจ้าเนะ มีมารแทรกอยู่ได้ นี่ฝ่ายเทวบุตรมาร ..

กิเลสมาร เป็นตัวสำคัญมากยิ่งกว่าขันธมาร.. สิ่งที่เขาเข้ามาเคลือบแฝงกับจิตจนกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวนั้นคืออะไร ท่านให้ชื่อว่ากิเลส ตามหลักธรรมให้ชื่อว่ากิเลส ท่านแปลว่าความเศร้าหมอง .. มันหากมีแง่ มีเล่ห์เหลี่ยม หลายสิ้นพันคมที่จะหลอกเราให้เชื่อตามมัน ..จากเศร้าหมองก็มีติดต่อผลของมันก็คือความทุกข์ตั้งแต่บัดนี้ไปถึงความทุกข์ใหญ่ เรียกว่ามหันตทุกข์ เกิดขึ้นเพราะอำนาจของกิเลสทั้งนั้น .. ถ้าจะทำความดีแล้วไม่ว่าเล็กว่าใหญ่ จะต้องถูกกีดขวางจากมารซึ่งแฝงอยู่ภายในจิตดวงเดียวกันนั้นแลโดยไม่ละเว้น.. เรียกว่ามาร กิเลสมาร.. การที่จะแก้ไขถอดถอน หรือกำจัดชักฟอกสิ่งที่แทรกซึมจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจนี้ให้ออกได้โดยลำดับนั้น จึงต้องใช้ความพยายามเต็มที่ จะหนักเบาเพียงไรก็ตาม ..

มัจจุมาร คือความตาย ความตายทำลายทุกสิ่งในชีวิต บางทีกำลังก้าวหน้าในชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม ก็มาด่วนตายเสียก่อน ความตายจึงตัดโอกาสดีๆ ในชีวิต...”

ยอมมอบกายถวายชีวิตต่อท่านผู้นั้น และมอบ
กายถวายชีวิตต่ออรรตธรรม ด้วยข้อปฏิบัติ
อย่างไม่ให้อะไรเหลือหลงเลย

ตายก็ตายไปกับข้อปฏิบัติ ไม่ได้ตายด้วย
ความถอยหลัง จิตปลั่งเหมือนหินหัก...”

เหตุนี้เอง หลังจากนั้นไม่นาน ท่านว่าจิต
ก็ได้รับความสงบ ปรากฏว่าได้ผลดีตลอดพรรษา
อย่างไรก็ตามด้วยความเมตตาสงสารของ
พระเถระผู้ใหญ่ อยากให้ท่านกลับกรุงเทพฯ
เพื่อเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นอีก

ที่แรกพระเถระท่านก็ฝากผ้าห่มผืนใหญ่
พร้อมแนบจดหมายมาถึงโคราช ข้อความ
ในจดหมายมีเพียง ๒-๓ ประโยคมีใจความว่า

‘ให้มหาบัวกลับกรุงเทพโดยด่วน ให้กลับ
กรุงเทพโดยด่วน’

ท่านรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาของ
พระเถระที่มีต่อท่านเป็นอย่างสูง แต่เพราะได้
ตัดสินใจแน่วแน่แล้วจึงมิได้ตอบจดหมายกลับ
ไปแต่อย่างใด และอยู่จำพรรษาที่นั่นตลอด
พรรษา ครั้นพอออกพรรษาแล้วท่านจึงมารับ
กลับคืนและบังคับให้ขึ้นรถไฟไปพร้อมกับท่าน
ด้วย ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ตอนนั้นว่า

“...ที่นี้พอออกพรรษาแล้ว ท่านก็มา
ท่านเขียนจดหมายมาบอก วันนั้นๆ เราจะผ่าน
ไปโคราช บอกขบวนรถมันก็มี
ขบวนเดียว ออกตอนเช้าถึง

อุบล ให้เราไปรอตักรออยู่สถานี ท่านจะเอากลับ
กรุงเทพ ให้เราไปรออยู่สถานีพอไปถึงก็ว่า

‘มหาบัวต้องกลับกรุงเทพฯ’ จั๊เลยนะ มีแต่
‘ต้องกลับกรุงเทพฯ’ รถไฟมันจอดนาที่เดียว
นี่นะ รถไฟก็ช่วยเราด้วยๆ พูตกันยังไม่ลึกก็คำ
‘มหาบัวต้องกลับกรุงเทพฯ โดยด่วนนะ...
ต้องกลับกรุงเทพฯ’

สักเดี๋ยวยรถก็เคลื่อน เราก็โดดลงรถไฟไป
รอดตัว แปลกอยู่นะ อะไรๆ ก็ดี รู้สึกว่ามัน
พร้อมๆ นะ อุปสรรคไม่ค่อยมี ว่าจะออกทางนี้
นะรู้สึกว่าการคล่องตัวๆ

อย่างผู้ใหญ่ท่านห้ามอย่างเข้มงวดกวดขัน
อย่างนี้ก็เหมือนกัน รอดไปได้ แม้แต่ขึ้นไป
สถานีรถไฟ รถไฟยังช่วย สักเดี๋ยวยรถไฟเคลื่อนที่
ขึงขึง ก็โดดลงรถไฟได้เท่านั้น ท่านก็ไม่ทราบ
จะว่ายังงี้ไม่ได้รับคำตอบจากเราเลยตามขู
อยู่เรื่อยนะ

ท่านสงสาร ท่านเมตตามากนะกับเรา
มอบให้เราหมดแหละในขณะนั้นๆ เป็นคณะใหญ่
เพราะท่านเป็นเจ้าของคณะนี้ ให้เราเป็นผู้ดูแลคณะ
เพราะฉะนั้นท่านถึงได้เข้มงวดกวดขันในการ
ไปการมาของเรา ท่านไม่ให้ไปไหน เหมือนว่า
ผูกมัดในตัว...

เราเคารพผู้ใหญ่เราก็คือเคารพ แต่เราเคารพ
ความสัตย์นี้สุดหัวใจเรายังกว่าผู้ใหญ่ เราจึง
หาทางออกจนได้...”

วัดป่าจักรราช อ.จักรราช จ.นครราชสีมา (ปัจจุบัน)

ขบวนรถไฟหัวจักรไอน้ำ มิกาดो ใช้ในช่วงปี ๒๔๗๙-๒๔๘๙

ได้พบกัลยาณมิตร

ขณะที่พักจำพรรษาอยู่ที่วัดป่าจักรราช จังหวัดนครราชสีมา ท่านมีความประทับใจในธรรมของเพื่อนพระรูปหนึ่ง ดังนี้

“..ท่านชื่อว่า “ชำนายู” เป็นเพื่อนกันเกิดปีเดียวกัน อายุเท่ากันกับเรา ตั้งใจออกปฏิบัติ ท่านเก่งอยู่นะ เจตนาท่านเป็นธรรมมาก ท่านพูดเป็นธรรมน่าฟัง เราไม่ลืมจนกระทั่งบัดนี้

ท่านว่า ‘บิณฑบาตได้อาหารมานี้ที่จะจัดใส่บาตร อันไหนดีเจ้าของไม่เอา อันไหนดีต้องเอาไปแจกคนอื่น ๆ เจ้าของแล้วแต่บุญแต่กรรม เพื่อนฝูงจะให้อะไรก็เอา บาตรเจ้าของไม่มอง’

สถานีรถไฟจักราช จ.นครราชสีมา
ทางผ่านขบวนรถไฟสายอุบลราชธานี

ท่านเป็นธรรม เราฟังใจลึกไม่ลืม... ออกปฏิบัติที่แรกท่านภาวนาดีนะ ไปจำพรรษาที่อำเภอจักราช เราก็ออกจากกรุงเทพฯ มาจำพรรษา ท่านความเพียรดี จากนั้นมาท่านคิดอะไรก็ไม่รู้นะ ท่านก็ตั้งใจภาวนาดีอยู่ เวลาจะจากกันไป ท่านบอกว่าคิดว่าจะกลับไปเรียนเสียก่อน

‘เรียนหาอะไร ผมก็เรียนมาแล้วจนเป็นมหา จึงออกมาปฏิบัติ ท่านไปเรียนหาอะไร’ เราว่าท่านอย่างนี้

‘ก็อยากเรียนให้มันรู้ทั้งปริยัติรู้ทั้งปฏิบัติ อันนี้ท่านก็รู้ปริยัติมาแล้ว ทางปฏิบัติกำลังปฏิบัติ อยู่นี้มันก็พูดได้ละซิ คนหนึ่งยังไม่เรียนยังไม่ได้ปล่อย’

แล้วท่านก็กลับไปเรียนจริงๆ นะ พอท่านได้ “เป็นมหา” ก็กลับเข้าป่าทันที

ท่านเป็นธรรมนะ ตอนนี้อยู่เสียแล้ว ท่านองค์นี้ ออกปฏิบัติคราวนี้เอาจนกระทั่งอัฐิกลายเป็นพระธาตุ ท่านจริงจังมาก ท่านกับเราสนิทกันมากจริงๆ ...”

ให้ร่มเป็นทาน

ระยะที่ท่านพักอยู่ที่วัดป่าจักรราชนี้ วันหนึ่งเป็นวันที่ฝนตกฟ้าคะนอง ท่านจึงต้องหลบฝนอยู่ที่กุฏิ สายฝนที่ตกจากท้องฟ้าทำให้ท่านหวนระลึกถึงร่มคันหนึ่งซึ่งเคยได้มาจากจังหวัดเชียงใหม่ เป็นร่มที่มีราคาแพงและสวยงาม

ขณะที่ท่านกำลังพิจารณาอยู่มานั้น มีชาวศรีสะเกษสองสามีภรรยาแต่ไปทำงานอยู่ทางภาคกลางได้เดินโซซัดโซเซด้วยพิษไข้เข้ามาหาท่านหวังจะขอยาแก้ไข้ เพราะเงินติดกระเป๋าแม้สตางค์หนึ่งก็ไม่มีเลย เหตุการณ์ตอนนี้ท่านเล่าว่า

“...เราได้ร่มเชียงใหม่มาคันหนึ่ง โอ้ยสวยงามมากนะ ร่มคันนั้นแต่ก่อนมัน ถ้าราคาถึงสิบสลึง สามบาทเรียกว่า แพงที่สุด ร่มเชียงใหม่ทำนี้เป็นร่มที่ดีที่สุด ได้ร่มมาคันหนึ่ง เราก็เอามาชมของเรา ถ้าภาษาอีสานเรียกว่า มาแยง เบ็งมันสวย พอติสองสามีภรรยา มา ผัวใช้ลั่นงอกๆ แงกๆ มา ไม่มีร่มกัน

มาขอยา ยาก็ไม่มี ลั่นงอกๆ แงกๆ อยู่ย่นแหละ พอติเราก็มีร่มคันหนึ่ง ‘จะไปทางไหน

ละนี้ ทั้งไปทั้งลั่นอยู่นี้ ทั้งฝนก็ตกฟ้าก็ลงอยู่นี้ จะไปได้ยังไ้

‘โอ๊ย ก็ไปยังนั่นแหละ... จะกลับบ้าน ศรีสเกษ โยมผู้ชายเป็นไข้ ตะเกียกตะกายมานี้ เวลาฝนตกฟ้าลงไม่มีร่มกัน ทนาวตัวลั่นตลอดมาก็เลยเป็นการเพิ่มไข้เข้าไปอีก’

เราก็เลยว่า ‘เอาชะร่มคันนี้ สวยงามมาก แน่นหนามั่นคงมาก เราให้’ เขาไม่ยอมรับ เพราะเห็นว่ามันเป็นของใหม่ของดีก็เลยว่า

‘โอ๊ย แล้วญาติ (คำเรียกพระทางอีสาน) จะใช้ไหนละ’

เราบอกว่า ‘ให้ด้วยความพอใจ ขอให้รับไป ด้วยความพอใจเพื่อไปบรรเทาทุกข์นะ’ เขามองดูหน้าเราเล็กน้อย แล้วก็มองดูร่ม เราก็ว่า ‘เอ้า เอาไป’

เขาจะไม่เอา เขาไม่เห็นแก่ได้อย่างเดียว เขายังเห็นแก่เราอีก

นี่ละธรรมต่อธรรมเข้าถึงกัน เขาไม่ใช่

เป็นคนขี้โลก ทั้งๆ ที่เขามาขออนะ แต่เวลาเราให้ของดีๆ เขาไม่ยอมรับ เราก็ต้องบังคับให้เขาเอาไป เขามองหน้าเราแล้ว แล้วมองร่ม

เราว่า ‘ใช้อันไหนก็ช่างเถอะ เรามีร่มใหญ่ อยู่ที่นี่ ร่มมีอยู่ที่นี่ ก็กุฎิ ยังไง นี่แหละร่มใหญ่ของเรา เอาร่มน้อยไปเถอะ เอาไปบรรเทาทุกข์ เรามีกุฎิแล้ว ร่มในวัดนี้ก็พอมี ถึงยังไ้ก็ตามเถอะ ผู้ที่เป็นอย่างนี้มีความจำเป็นมากกว่า ผู้อยู่ในวัด เอาไปเถอะ’

เราบอกให้แล้วด้วยความเต็มใจ บังคับให้เอานะไม่จำเป็นเขาจะไม่เอา เราก็เลยไม่ลื้ม เรายังไม่ได้ใช้แหละร่มคันนี้ อย่างนี้ละน้ำใจ เขาคงจะไม่ลื้มนะ ที่เขาได้รับจากเรา เราให้เขาเรายังไม่ลื้ม เขาจะลื้มได้ยังไ้ นี่ละจิตใจนี้มันไม่ลื้มกันนะ จากนั้นก็ให้พรด้วยนะ

(แกพูดว่า) ‘โอ๊ย เอาของดีของดีให้ ขอให้ท่านจงเจริญรุ่งเรืองในธรรมเด้อ! ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยมีกับเขาลักที่’...”

ที่แกพูดเช่นนี้เพราะร่มคันนี้ยังเป็นของใหม่อยู่ ท่านเองก็ยังไม่เคยได้ใช้สักครั้งเลย เมื่อได้ร่มไปแล้วทั้งคู่จึงต่างดูแล้วดูเล่า พลิกทางนั้นหันทางนี้ออย่างชื่นชมในความงามและด้วยความดีใจจนลื้มทุกข์จากพิษไข้ไปได้ชั่วขณะ เพราะไม่เคยมีของดีๆ เช่นนี้มาก่อนเลย

เมตตาจิตของท่านที่มีแต่ให้ของดีๆ แก่ผู้อื่นเช่นนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ประจักษ์ของทานมาแต่เดิมและตลอดมา

นิมิตตาปะชาวบอ ๙ ปีสำเร็จ

ที่จักรราช โคราช ขณะที่ท่านกำลังนอนภาวนาอยู่นั้น จิตรู้สึกสงบและค่อยๆ ยุบยิบๆ เข้าไป หดตัวเข้ามาๆ สู่ความสงบ แต่ไม่สงบมากนัก พอสงบรู้ได้ว่าสงบ ปราบกฏว่าเกิดนิมิตแปลกประหลาดขึ้น เป็นนิมิตที่ท่านจำได้ถนัดชัดเจน ดังนี้

“...มีตาปะขาวคนหนึ่งเดินมายืนต่อหน้า
ประมาณสักวาหนึ่งเศษๆ ตาปะขาวนั้นอายุ
ประมาณสัก ๕๐ หรืออย่างสูงก็ไม่เลย ๖๐ มี
รูปลักษณะพอดี ทุกส่วนลัดพอดีทุกอย่าง
แต่ผิวพรรณนั้นรู้สึกจะมีสีเนื้อค่อนข้างขาว

พอมานั้นมายืนตรงหน้าเรา เราก็ดูแก
แล้วพอมองมาทางเราแล้วก็ก้มลงและนับ
ข้อมือให้เราดู

พอถึงข้อที่ ๙ รู้สึกว่าหนักมือตรงนี้
เขาเงยหน้าขึ้นมาดูเรา แล้วบอกว่า ๙ ปี
สำเร็จ’

พอนั้นจิตของเราก็ถอยออกมา

จึงพิจารณาว่า ‘นี่เราก็บวชได้ ๗ ปีแล้ว
ทำไมสำเร็จง่ายนักนะ ไชหรือภาวนา ๙ ปี
สำเร็จ’

จากนั้นมันก็ภาวนาเอาใหญ่เลยจะให้ ๙ ปี
สำเร็จ พอครบพรรษาที่ ๙ ออกพรรษาแล้ว
จิตมันยังเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมอยู่
อย่างนั้น จะสำเร็จได้ยังไง จิตคนมันเป็นบ้า
อยู่อย่างนี้ เอาอะไรมาสำเร็จ

‘เอ! หรือจะเริ่มนับตั้งแต่ ๙ ปีที่เราเริ่ม
ออกปฏิบัติ?’ พรรษาที่ ๘ เป็นพรรษาแรกที่
ออกปฏิบัติ...”

ท่านเก็บความสงสัยในนิมิตตาปะขาวนี้
อยู่ภายในลึกๆ เพียงลำพังพร้อมกับความตั้งใจ
ในการปฏิบัติจิตตภาวนาอย่างจดจ่อต่อเนื่อง
นิมิตบอกเหตุครั้งนี้จะเป็นจริงหรือไม่อย่างไร
ผลการปฏิบัติของท่านท่านนั้นจะเป็นเครื่อง
พิสูจน์

แพ้ผู้หญิง

เมื่อออกพรรษาแล้วท่านตั้งใจจะเร่ง
เดินทางไปหาหลวงปู่มั่นในที่นั้น แต่ญาติโยมที่
จักราชกลับพยายามชะลอท่านไว้ทั้งทางตรง
และทางอ้อมจนต้องยอมในที่ลุด ดังนี้

“...ที่แรกออกพรรษาแล้วเราก็เคยพูด
แล้วว่าเราแพ้ผู้หญิง ผู้หญิงเขาตัดสินดาน
เขาเอาผ้าสังฆาฏิเราเข้าไปในบ้าน เขาจะให้
เราอยู่เสียก่อนรอรับกลิ่น ไ้เราออกพรรษา
เราจะเร่งมาหาพ่อแม่ครูจารย์มั่น ความหมาย
ของเราะ เราบอกเราจะไม่รับเราจะไม่อยู่
มาเถียงกันเสีย ไ้ ผู้หญิงคนนี้นั้นก็เก่งเหมือน
กันนะ เป็นเมียนายจำ ลูกตัวเล็กๆ น่ารักมาก

ตอนเย็นๆ แม่จะเอากาแฟให้ลูกส่ง
มาหาเรา เพราะฉะนั้นถึงสนิทกันเข้าใจไหม
ผิวเขาเป็นนายจำ จำลิปโทหรือจำลิปเอก
เราลืมแล้ว ชื่อจำเข้า แม่เขาชื่อฉ่าง ลูกชาย
เขาตัวเล็กๆ ที่น่ารักชื่อเจริญ ก็มันติดพันกัน
ขนาดนั้น

ทีนี้พอออกพรรษาเราก็เตรียมจะรีบมาหา
พ่อแม่ครูจารย์มั่นเรา เขาก็รีบมาขอให้รอ
ทอดกฐินเสียก่อน เขากำหนดกฐินวันนั้นๆ
เราก็บอกเราไม่ได้ ไม่ได้ แกก็เอาใหญ่เลย
มาร้องให้ต่อหน้านี้ซิ ที่มันดัดกันสุดท้ายแพ้
ผู้หญิง ไปที่ไหนแพ้แต่ผู้หญิงนะเราเป็นยังงี้
ไม่ทราบ ชัดกันอยู่ที่นี่มันร้องให้ต่อหน้าเรา เราก็
เฉยไม่สนใจ แต่เราเพลอซี

ผ้าสังฆาฏิ

ผ้าสังฆาฏิเราไปบิณฑบาตซ้อนผ้ามา
แล้วก็มาพับวางไว้ต้นเสาข้างหลัง แกก็นั่ง
ขัดกันกับเราอยู่นี้ พอเสร็จแล้วเราก็ไปจัดอาหาร
แจกกันตอนฉันจังหัน แกก็ด้อมมาข้างหลัง
เอาผ้าสังฆาฏินี้ไป แล้วแกก็ไปเฉยเลย พอจะลง
ศาลาบีบหันหน้ามา

‘ท่านจะไปอุดรฯ ก็ไปเสีย’

แล้วมีลักษณะยิ้มๆ นะ โอ้โฮ มันร้องให้
ตะกั๊น มันลงไปแล้วมาพูดทักทายเรา ‘ท่านจะไป
อุดรฯ ก็ไปเสียนะ’ มียิ้มๆ นิดหนึ่ง เราก็เฉย

ทีนี้พระเลยมาสะกิด ‘ไม่ใช่เขาเอาหมัดเด็ด
ใส่แล้วหรือ?’

‘หมัดเด็ดอะไร’ ‘ก็เห็นเขายิ้มๆ ไม่ใช่เขา
เอาผ้าสังฆาฏิไปแล้วหรือ’

‘กุตตาย ไปแล้ว’

นี่ชียอมเขา เขาเอาไปแล้วยังไม่แล้ว
เขายังมาสืบหากับพระอีก เอาผ้าสังฆาฏิพระ
ท่านไปนี่ผิดพระวินัยข้อไหนๆ พระท่านก็ชี้แจง
ให้ทราบตามหลักพระวินัย ออกพรรษานี้
ปราศจากไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ คือไม่ต้อง
อยู่ครบ ธรรมดาผ้าจีวรต้องมีอยู่ครบตลอดคืน
ส่วนกลางวันไม่ได้กำหนดนะ แต่เวลาออกพรรษา
แล้วนี้อานิสงส์พรรษาครอบไปได้ ๑ เดือน
จึงปราศจากผ้าไตรจีวร เช่น สังฆาฏิ สบง
จีวร ผืนใดผืนหนึ่ง ปราศจากได้

เขาเอาไปแล้วก็เรียกว่าปราศจากแล้ว
ใช่ไหม เขาเอาไปผืนหนึ่งแล้ว เขามาสืบ
ถามพระ ได้ความแล้วเขายิ่งมั่นใจนะ ‘ท่านจะไป
เมื่อไรละอุดรฯ’ มาใส่เรานะ

‘ท่านจะไปอุดรฯ เมื่อไรละ’

เราโมโหพอแล้ว แพ้เขาอย่างหลุดลุ่ย
นี่ละเรื่องมันนะ เลยต้องรอ พอรับกลิ่นแล้ว
ก็บึ้งเลยเถียวนะ บึ้งมาไม่ทัน ท่านไปได้ ๓
วันแล้ว...”

พระอาจารย์กู๋ อัมมทินโน

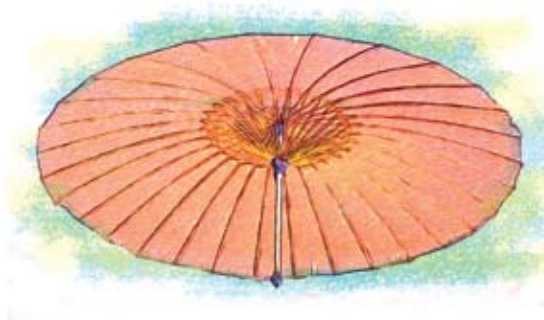
พระอาจารย์กู๋ มีนามเดิมว่า กู๋ สุวรรณรงค์ เกิดเมื่อวันเสาร์ เดือน ๕ ปีชวด พุทธศักราช ๒๔๔๓ อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร

การอุปสมบท ท่านได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย ณ พัทธสีมาวัดโพธิ์ชัย บ้านม่วงไข่ ตำบลพรหม อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร โดยมีพระครูสกลสมณกิจ (ท่านอาญาครุธรรม) เป็นพระอุปัชฌาย์

การจาริกเพื่อศึกษาธรรมปฏิบัติ ตลอดเวลาที่ท่านบวชอยู่ ท่านเป็นผู้มักน้อย สันโดษ ขอบความเจียมสังัด เป็นผู้ยินดีในเสนาสนะ เป็นส่วนมาก เทียวหลักเรือนปฏิบัติเดินจงกรม นั่งปฏิบัติสมาธิภาวนาตามป่าช้า ได้มีโอกาสศึกษาธรรมเบื้องต้นกับท่านพระอาจารย์ดุลย์ อดุล (พระรัตนกรณวิสุทธิ) ที่วัดบ้านม่วงไข่ และต่อมาได้เดินทางไปพบกับท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และได้อยู่ศึกษาธรรมและปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน

การขอญัตติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖ ได้ญัตติเป็นพระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกาย โดยมีพระครูอดิศักดิ์คุณธาร (คำ อรโก) เป็นพระอุปัชฌาย์ และพระครูวินัยธร (ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ณ วัดมหาชัย ตำบลหนองบัว อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี (ปัจจุบันคือ จ.หนองบัวลำภู)

การอาพาธและการมรณภาพ ท่านอาพาธด้วยโรคฝีฝักบัวที่ต้นคอ ซึ่งเป็นโรคประจำตัว เมื่อออกพรรษาปี ๒๔๙๕ แล้ว ท่านได้ลาญาติโยมขึ้นไปหาสมณกิจที่ถ้ำเจ้าผู้ข้า บ้านทิดไท ตำบลไร่ อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร เมื่อล่วงไปได้ ๓ เดือน อาการโรคได้กำเริบมากขึ้น จนกระทั่งท่านได้ถึงแก่กรรมลงด้วยอาการสงบในอิริยาบถนั่งสมาธิ ณ ถ้ำเจ้าผู้ข้า เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖ สิริอายุรวมได้ ๕๓ ปี รวม ๓๓ พรรษา

มหันตทุกข์จากจิตเสื่อม

เมื่อรับภูลินแล้วท่านก็ออกจากจังหวัดนครราชสีมามุ่งหน้าไปจังหวัดอุดรธานีทันที ตั้งใจว่า จะไปจำพรรษาที่หลวงปู่มนที่วัดป่าโนนนิเวศน์* อุดรธานี แต่ก็ไม่ทัน หลวงปู่มนเพิ่งไปสกลนครได้ ๓ วัน จึงได้มาที่บ้านตาดเพื่อทำกลด ขณะที่เริ่มทำยังไม่ทันเสร็จก็กลับปรากฏว่าในด้านสมาธิของท่านเริ่มเสื่อมลงๆ ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นว่า

“...เราก็ดูเดินทางมาจังหวัดอุดรธานี เพื่อตามหาท่านพระอาจารย์มั่น ใจที่มีความเจริญในทางด้านสมาธิ ก็ปรากฏว่าเสื่อมลงที่บ้านตาดซึ่งเป็นบ้านเกิดของตน การเสื่อมทั้งนี้เนื่องจากทำกลดคันหนึ่งเท่านั้น

และการมาอยู่บ้านตาดยังไม่ถึงเดือนเต็ม จิตรู้สึกเข้าสมาธิไม่ค่อยสนิทเหมือนที่เคยเป็นมา บางครั้งเข้าสงบได้ แต่บางครั้งเข้าไม่ได้ พอเห็นท่าไม่ดี จะฝืนอยู่ไปก็ต้องขาดทุน จึงรีบออกจากที่นั่นทันทีไม่ยอมอยู่

ก่อนนั้นสมาธิไม่ใช่เล่นเหมือนกันนะ แน่นปึ้งเลยเทียว แน่ใจว่ามรรคผลนิพพานมีแล้ว เพราะจิตมันแน่นปึ้งไม่สะทกสะท้านกับอะไร แม้ขนาดนั้นก็ยังเสื่อมได้ แค่ทำกลดหลังเดียวเท่านั้น...”

ภาวะจิตเสื่อมนี้เป็นทุกข์อย่างมาก ท่านเปรียบว่าเหมือนกับเคยเป็นมหาเศรษฐีมีเงินหมื่นแสนล้านมาก่อน แล้วจู่ๆ มาล้มจมลื่นเนื้อประดาตัวด้วยเหตุอันใดอันหนึ่ง ผู้ที่เคยมีเงินมากมายขนาดนั้นย่อมร้อนกว่าผู้ที่หาเข้ากินค่าและไม่เคยมีเงินหมื่นแสนล้านนั้นมาก่อนเลย ผู้นั้นจะเอาอะไรมาเสียใจในความล้มจมของเงินก้อนนั้นได้ ในเรื่องนี้ก็เช่นกัน ภาวะที่จิตเจริญด้วยสมาธิก็เปรียบเหมือนกับผู้เป็นมหาเศรษฐีมีเงินก้อนใหญ่นั้นเอง ท่านกล่าวถึงภาวะนี้ว่า

“เป็นภาวะที่จิตรู้สึกเข้าสมาธิไม่ค่อยสนิทเหมือนที่เคยเป็นมา บางครั้งเข้าสงบได้ แต่บางครั้งเข้าไม่ได้ ภาวะเสื่อมนี้มันถึงขนาดจะเป็นจะตายจริงๆ เพราะทุกข์มาก เหตุที่ทุกข์มากเพราะได้เคยเห็นคุณค่าของสมาธิที่แน่นปึ้งมาแล้ว และก็กลับเสื่อมเอาชนิดไม่มีอะไรติดเนื้อติดตัวเลย มีแต่พินแต่ไฟเผาหัวใจตลอดเวลา ทั้งวันทั้งคืน ทั้งยืนทั้งเดิน ทั้งนั่งทั้งนอน จึงเป็นทุกข์เพราะอยากได้สมาธินั้นกลับมา มันเป็นมหันตทุกข์จริงๆ ก็มีคราวที่จิตเสื่อมนั้นแลที่ทุกข์มากที่สุด”

ความเด็ดเดี่ยว ความมุ่งมั่นจริงจังของท่าน เพื่อที่จะครองชัยชนะในการต่อสู้กับกิเลสให้ได้นี้ ทำให้ไม่มีสิ่งใดจะมาอุปสรรคต่อความตั้งใจจริงของท่านได้ เพราะยอมต่อสู้ชนิดเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ท่านจึงมักพูดเสมอว่า

“ถ้ากิเลสไม่ตาย เราก็คงต้องตายเท่านั้น จะให้อยู่เป็นสองระหว่างกิเลสกับเราไม่ได้”

ข่าวอันเป็นมงคล

และด้วยเหตุที่หลวงปู่มนรับนิมนต์ไปจังหวัดสกลนครเสียก่อน ทำให้ท่านต้องออกจากบ้านตาดเลยไปพักอยู่ที่วัดทุ่งสว่าง จังหวัดหนองคาย ท่านเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนั้นว่า

“...ตอนนั้นละตอนมาจากโคราช พรรษา ๘ มาจากโคราช มาว่าจะตามพ่อแม่ครูจารย์ให้ทันมันไม่ทัน ท่านไปได้ ๒-๓ วันแล้ว เราก็เลยออกไปเทียวทางอำเภอกุมภวาปี (จังหวัดอุดรธานี) ทางโน้นเป็นดงเป็นป่าทั้งนั้นนะ ไปที่ไหนสะดวกสบาย บ้านเป็นบ้านเฉพาะๆ ดงรอบหมดเลย .. ตอนที่เรามาพักอยู่วัดมัชฌิมวงศ์ (บ้านเหล่าใหญ่ อำเภอกุมภวาปี

* ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์เป็นผู้อาราธนานิมนต์หลวงปู่มน ภูริทัตโต ไปโปรดชาวอุดรธานีเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เมื่อเดินทางมาถึงอุดรธานี หลวงปู่มนได้พักที่วัดโพธิ์สมภรณ์ระยะหนึ่ง ต่อมาจึงย้ายไปพักที่วัดป่าโนนนิเวศน์ ซึ่งเป็นป่าช้าที่สงบสงัดทุกที ชาวบ้านเกรงกลัวที่วัดแห่งนี้ขุนชาญอักษร (นวล) และนางพรหม สรรพอาษา เป็นหัวหน้าชักชวนชาวบ้านสร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ และได้นำชาวบ้านมาถากถางสร้างกุฏิที่พักและอุปถัมภ์อุปฐากถวายหลวงปู่มน ซึ่งท่านได้เมตตาจำพรรษาที่วัดนี้ ๒ พรรษา ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓-๒๔๘๔

จังหวัดอุดรธานี) นั้นเป็นดังทั้งหมด เราไปพักอยู่ทางด้านตะวันออก ไม่ได้อยู่ในเขตวัด ไปอยู่ในป่าอีก ทั้งๆ ที่วัดนี้ก็ป่า มีพระอยู่ในวัด นอกเขตวัดไปนี้ไม่มีพระ เราไปอยู่ในป่าเหมือนกัน .. ต้นไม้ใหญ่ โห่ สูงจรดเมฆ ไม่ยั้งทั้งนั้น แต่ก่อนก็มี แต่ไม้ใหญ่อย่างนี้ มันเป็นดังจริงๆ ศาลามีก็ได้หลังใหญ่โตอะไรเลย มีศาลาหลังเดียวเล็กๆ ภูมิกระต๊อบๆ อยู่ในป่า ถึงอย่างนั้นเรายังไม่อยู่ออกไปอยู่นั่นอีก นอกเขตนั้น อยู่ในป่าไปอีก เขาบอกว่าทางป่าช้า เราอยู่ทางป่าช้านั้นจะไปพักภาวนาอยู่ที่นั่น

เป็นดังทั้งหมดรอบวัด เป็นดังทั้งหมดเลย ดงลี้ดว้ ดงเสือ ดงเนื้อ เต็มไปหมด จนกระทั่งถึงบ้านไชยวาน วังสามหมอ มันต่อกันไปนี้เป็นดังใหญ่ .. พรรษา ๘ ออกจากนี้ไปหนองคายที่อำเภอท่าบ่อ ไปพักวัดอรัญญิกาวาส อำเภอท่าบ่อ อยู่ในป่า เป็นดังจริงๆ .. (ต่อมา) มาพักอยู่กับท่านอาจารย์ภู ธัมมทินโน ต้นปี พ.ศ.๒๔๘๕ มันเป็นที่กว้างขวาง แล่นนั้นมีแต่ทุ่ง ทุ่งนา ล้อมรอบหมด วัดทุ่งสว่างก็เป็นเกาะท่ามกลางทุ่งนา ท่านอาจารย์ภูท่านอยากให้เรายืนอยู่ด้วย ไม่อยากให้ไปไหน...

ไปพักที่วัดทุ่งสว่างเพื่อจะไปหาท่านอาจารย์มัน ตอนนั้นยังไม่ได้มีกำหนดแต่จะต้องไปแน่ๆ ก็พอดีมีพระองค์หนึ่งชื่อ พระศรีนวล เพิ่งมาจากวัดบ้านโคกนาคมน แล้วเชิญเข้าไปพักด้วยกันที่วัดทุ่งสว่าง...เราถามท่านว่า ‘มาจากไหน?’

‘มาจากบ้านนามน จากท่านอาจารย์มัน’

‘หือ? หือ?’ ขึ้นทันทีเลยนะ เพราะพอได้ยินชื่อว่า ท่านอาจารย์มัน รู้สึกตื่นเต้นดีใจ จึงถามย้ำเข้าไปอีก ท่านจึงว่า

‘มาจากท่านอาจารย์มัน’

‘เวลานี้ท่านอาจารย์มันพักอยู่ไหน?’

‘พักอยู่บ้านนามน’

‘แล้วมีพระเณรพักอยู่กับท่านมากน้อยเพียงไร?’

‘๘-๙ องค์ ท่านไม่รับพระมาก อย่างมากขนาดนั้นเท่านั้นแหละ’

‘ได้ทราบที่ท่านดูแลไหม?’

‘โห ไม่ต้องบอก พอไล่ไล่หนีเลย’ พระองค์นั้นว่างั้นเลยนะ...”

พอท่านได้ยินดังนี้แทนที่จะคิดเป็นผลลบกับหลวงปู่มันกลับรู้สึกถึงจิตใจกับความเด็ดของหลวงปู่มันและแอบคิดอยู่แต่ผู้เดียวในใจว่า

“อาจารย์องค์นี้ละ จะเป็นอาจารย์ของเรา ต้องให้เราไปเห็นเอง ท่านจะดูแลแบบไหน แบบไหนๆ ครูบาอาจารย์ชื่อเสียงโด่งดังทั่วประเทศไทยมานานขนาดนี้ จะดูแลด่าขับไล่ไล่ส่งโดยหาเหตุผลไม่ได้ นี่ เป็นไปไม่ได้”

ท่านพักอยู่ที่วัดทุ่งสว่าง ๓ เดือนกว่า จากนั้นพอถึงเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๕ ท่านก็ออกเดินทางจากหนองคายไปจังหวัดสกลนคร เพื่อมุ่งสู่หลวงปู่มันต่อไป

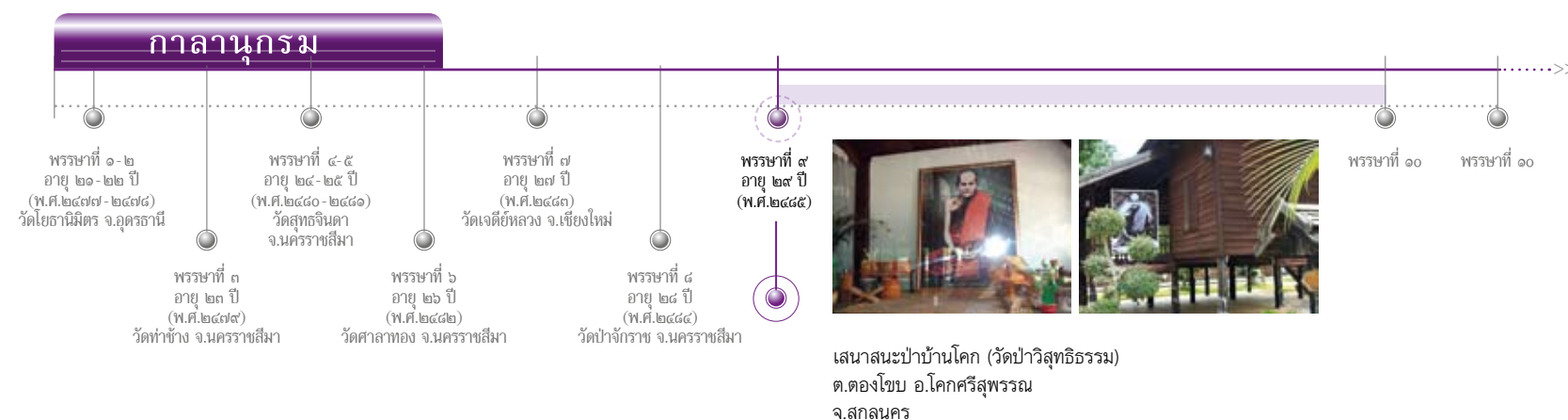
จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคก
วัดป่าวิสุทธิธรรม ตำบลตองโขบ
อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

มอบกายถวายชีวิตต่อหลวงปู่มัน

พอไปถึง เราไปถามชาวบ้านเขา เขาก็บอก
ไปถึงบ้านโคกมนมืดแล้ว ‘วัดป่าบ้านโคก
อยู่ที่ไหน แล้วท่านอาจารย์มันท่านอยู่ที่นี้
ใช่ไหม’ ‘อยู่ ท่านเพิ่งย้ายมาจากบ้านนามน
ท่านจะมาพักจำพรรษาที่นี่ในปีนี้’ ‘ไหน วัด
ไปทางไหน’ เขาก็เลยพาไป ‘ไป ผมจะพาไป
เพราะทางเข้าไปวัดของท่านอาจารย์มันเป็น

‘ถ้าว่าเป็นภุกิจ ก็จะมีใหญ่ไป’ กำลังดูอยู่
อย่างนั้นแล้วก็เดินเซ่อซ่า เข้าไป ท่านอาจารย์-
มันกำลังเดินจงกรมอยู่ที่นี่มันก็ไม่เห็น เอ้อ
ท่านเดินจงกรมอยู่ข้างศาลา ท่านกั้นห้องศาลา
พักอยู่นั้น พักจำวัดอยู่ที่ห้องศาลาเล็กๆ นั้นนะ

เราก็เดินซุ่มซำๆ มองนั้น มองนี้ไป ก็เราไม่เห็นนี่ มัน กลางคืนแล้ว ท่านก็ยืนอยู่ใกล้ๆ นี่...”

ท่านเดินไปจนพบหลวงปู่มน บนทางจงกรม หลวงปู่มนจึงถามขึ้นว่า “ใครมานี่?” ท่านกราบเรียนว่า “ผมครับ”

ด้วยคำตอบนั้นของท่าน ทำให้หลวงปู่มนกล่าวขึ้นอย่างดุๆ พร้อมกับใส่ปัญหาให้ได้คิดในทันทีทันใดว่า “อันผมๆ นี่ ตั้งแต่คนหัวล้าน มันก็มีผมไธตรงที่มันไม่ล้าน”

ถึงตรงนี้ท่านว่ารู้สึกเสียสลับในหัวใจ เพราะเข้าใจทันทีว่าไม่เกิดประโยชน์อันใด ด้วยการตอบเช่นนี้เลย

ขณะเดียวกันทั้งๆ ที่กลัวเกรงหลวงปู่มนมาก แต่ก็รู้สึกถึงใจอย่างที่สุดกับคำดุชนิดหาที่คำนโมได้เลยและยอมรับทันทีในไหวพริบปฏิภาณของหลวงปู่มน แม้จะกลัวเพียงใดก็ตามแต่กลับรู้สึกดีใจอยู่ลึกๆ ว่า

“...นี่แหละอาจารย์ของเรา...”

จากนั้นท่านก็เลยรีบกราบเรียนใหม่ทันทีว่า “ผมชื่อพระมหาบัว”

“เออ! ก็ว่าอย่างนั้นซั่มถึงจะรู้เรื่องกัน อันนี้ว่า ผม ผม ใครมันก็มี ผม เต็มหัวทุกคนแล้วใครจะรู้... ไป...ไปพักข้างศาลานะ”

จากนั้นหลวงปู่มนก็ออกจากทางจงกรม ขึ้นไปบนศาลา ภายในศาลาจะกันเป็นห้องใช้เป็นที่พักสำหรับหลวงปู่มน เมื่อขึ้นบนศาลาแล้ว หลวงปู่มนเตรียมจะจุดตะเกียงหรือโປ๊ะเล็กๆ ตะเกียงมีแก้วเล็กๆ ครอบเหมือนดอกบัว พอได้ยินเสียงหลวงปู่มนขู่เท่านั้น พระเณรที่เดินจงกรมอยู่ในเวลานั้นก็หลังไหลมาทันที พอติมีพระขึ้นไปจุดให้ท่าน เมื่อหลวงปู่มนนั่งลงแล้ว ท่านจึงถือโอกาสเข้ากราบเรียนถวายตัวเป็นลูกศิษย์และเรียนให้ท่านทราบถึงที่มาที่ไปพอให้ท่านได้รู้จักในตอนนั้นหลวงปู่มนยังคงฟังอยู่นิ่งๆ

ด้วยความมุ่งมั่นอยากจะมาศึกษาอยู่กับท่านเต็มเปี่ยมมานานหลายปีแล้ว ประกอบกับรู้สึกประทับใจในสติปัญญาฉับไวของ

หลวงปู่มน ความที่กลัวว่าจะไม่ได้อยู่ด้วย ทำให้ท่านเกิดความวิตกกังวลและครุ่นคิดอยู่ในใจว่า

“ไม่อยากจะยินเลย

คำที่ว่าที่นี่เต็มแล้ว รับไม่ได้แล้ว กลัวว่าหัวอกจะแตก...”

สักครูหนึ่ง หลวงปู่มนก็พูดขึ้นว่า “นี่พอดีนะนี่ เมื่อวานนี้ท่านเนตรไปจากนี้ แล้ววันนี้ท่านมหาาก็มา ไม่เช่นนั้นก็ไม่ได้อยู่ กุฏิไม่ว่าง”

คำพูดของหลวงปู่มนครั้งนั้นทั้งๆ ที่ก็เมตตารับท่านไว้ แต่อย่างไรก็ตามท่านเองก็ยังไม่พอใจที่จะรู้สึกใจหายใจคว่ำเป็นอย่งยิ่ง เพราะกลัวว่าจะไม่มีโอกาสได้อยู่ศึกษาด้วย คำกล่าวของหลวงปู่มนครั้งนั้นจึงทำให้ท่านไม่สามารถจะลืมได้แม้จนทุกวันนี้

ธรรมบทแรก “ปริยัติให้ยกบูชาไว้ก่อน แล้วปฏิบัติจะประสานกลมกลืน”

ถึงแม้ท่านจะเคยปฏิบัติด้านจิตตภาวนามาบ้าง และก็มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้านปริยัติถึง ๗ ปีก็ตาม แต่สิ่งนี้ก็ยังไม่ทำให้ความสงสัยของท่านในเรื่องมรรคผลนิพพานหมดไป ยังคงเก็บความสงสัย

อยู่ในใจตลอดมา และก็ดูเหมือนกับหลวงปู่มนจะล่วงรู้ถึงวาระจิตของท่าน จึงพูดบทธธรรมครั้งแรกจี๋เอาตรงๆ ในคืนแรกนี้เลยว่า

“ท่านมาหามรรคผลนิพพาน มรรคผลนิพพานอยู่ที่ไหน? ดินเป็นดิน น้ำเป็นน้ำ ลมเป็นลม ไฟเป็นไฟ ฟ้าอากาศเป็นฟ้าอากาศ แร่ธาตุต่างๆ เป็นของเขาเอง เขาไม่ได้เป็นมรรคผล นิพพาน เขาไม่ได้เป็นกิเลส

กิเลสจริงๆ มรรคผลนิพพานจริงๆ อยู่ที่หัวใจ ขอให้ท่านกำหนดจิตจ้องด้วยสติที่หัวใจ ท่านจะเห็นความเคลื่อนไหวของทั้งธรรมของทั้งกิเลสอยู่ภายในใจ แล้วขณะเดียวกันท่านจะเห็นมรรคผลนิพพานไปโดยลำดับลำดับ”

เทศนาดังกล่าวนี้ ทำให้ท่านมีความมั่นใจในเรื่องมรรคผลนิพพาน และเชื่อมั่นในความรู้ความเห็นของหลวงปู่มนที่พูดไขข้อข้องใจได้ตรงจุดแห่งความสงสัย จากนั้นหลวงปู่มนมีเมตตาชี้แนะบทธธรรมในภาคปฏิบัติให้ ด้วยทราบบว่าท่านมีความรู้ในภาคปริยัติดีมีภูมิหาเปรียญและนักธรรมเอก และมีความสนใจใคร่ต่อการประพฤติปฏิบัติ บทธธรรมบทนี้แม้จนบัดนี้ยังคงฝังลึกอยู่ในใจของท่านตลอดมา ดังนี้

“...ท่านมหาก็นับว่าเรียนมาพอสมควรจนปรากฏนามเป็นมหา ผมจะพูดธรรมให้ฟังเพื่อเป็นข้อคิด แต่อย่าเข้าใจว่าผมประมาทธรรมของพระพุทธเจ้านะ

เวลานี้ธรรมที่ท่านเรียนมาได้มากได้น้อยยังไม่อำนวยการประโยชน์ให้ท่านสมบูรณ์ที่เป็นเปรียญ นอกจากจะเป็นอุปสรรคต่อการภาวนาของท่านในเวลานี้เท่านั้น เพราะท่านจะอดเป็น

กังวลและนำธรรมที่เรียนมานั้นเข้ามาเทียบเคียงไม่ได้ในขณะที่ทำใจให้สงบ

ดังนั้นเพื่อความสะดวกในเวลาจะทำความสงบให้แก้ไข ขอให้ท่านที่จะทำใจให้สงบ ยกบูชาไว้ก่อนในบรรดาธรรม

ที่ท่านได้เรียนมา ต่อเมื่อถึงกาลที่ธรรมซึ่งท่านเรียนมาจะเข้ามาช่วยสนับสนุนให้ท่านได้รับประโยชน์มากขึ้นแล้ว ธรรมที่เรียนมาทั้งหมดจะวิ่งเข้ามาประสานกันกับทางด้านปฏิบัติและกลมกลืนกันได้อย่างสนิท ทั้งเป็นธรรมแบบพิมพ์ ซึ่งเราควรจะพยายามปรับปรุงจิตใจให้เป็นไปตามนั้น

แต่เวลานี้ผมยังไม่อยากจะให้ท่านเป็นอารมณ์กับธรรมที่ท่านเล่าเรียนมา อย่างไรก็ดีจะสงบลงได้หรือจะใช้ปัญญาคิดค้นในขั้นนี้ก็ขอให้ท่านทำอยู่ในวากายนี้ก่อน เพราะธรรมในตำราท่านชี้เข้ามาในขั้นนี้ทั้งนั้น แต่หลักฐานของจิตยังไม่มี จึงไม่สามารถนำธรรมที่เรียนมาจากตำรานั้นเข้ามาเป็นประโยชน์แก่ตนได้ และยังจะกลายเป็นสัญญาอารมณ์คาดคะเนไปทีอื่น จนกลายเป็นคนไม่มีหลัก เพราะจิตติดปริยัติในลักษณะไม่ใช่ทางของพระพุทธเจ้า

ขอให้ท่านนำธรรมที่ผมพูดให้ฟังไปคิดดู ถ้าท่านตั้งใจปฏิบัติไม่ทอดย วนหนึ่งข้างหน้า ธรรมที่กล่าวนี้จะประทับใจท่านแน่นอน...”

ตั้งสัจอธิฐานจะไม่หนีจากหลวงปู่มั่น

เมื่อได้อยู่ศึกษากับหลวงปู่มั่น ท่านจะคอยเฝ้าสังเกตทั้งทางหูทางตาอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการชี้แจงแสดงเรื่องใด ท่านจะสนใจใคร่รู้ตลอดมาด้วยความอัศจรรย์ ท่านกล่าวถึงข้อปฏิบัติและคุณธรรมของหลวงปู่มั่นด้วยความเคารพบูชาว่า

“...เราก็ออยู่กับท่านด้วยความพอใจจนบอกไม่ถูก แต่อยู่ด้วยความโง่เง่าอย่างบอกไม่ถูกอีกเหมือนกัน เฉพาะองค์ท่านรู้ลึกมีเมตตาธรรมานุเคราะห์ทุกครั้งที่เราเข้าไปหา

ท่านชี้แจงแสดงเรื่องอะไร ไม่ว่าดูท่านทางตา ฟังท่านทางหู ไม่เห็นมีสิ่งใดจะคลาดเคลื่อนจากหลักธรรมหลักวินัยข้อใดเลย ปฏิปทาการดำเนินของท่านก็มีแบบมีฉบับมีตำรับตำรา หาที่ค้านที่ต้องติมิได้ การพูดอะไรตรงไปตรงมา

แม้การแสดงเรื่องมรรคผลนิพพาน ก็แสดงชนิดถอดออกมาจากใจท่านแท้ๆ ที่ท่านรู้ ท่านเห็นท่านปฏิบัติมา ทำให้ผู้ฟัง ฟังด้วยความ

หลวงปู่มั่น ฐิตัตโต

ท่านกำเนิดในสกุลแก่นแก้ว เกิดวันพฤหัสบดี เดือนยี่ ปีมะแม ตรงกับวันที่ ๒๐ เดือนมกราคม พ.ศ.๒๔๑๓ ณ บ้านคำบง ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

เมื่ออายุ ๑๕ ปี ท่านบรรพชาเป็นสามเณรที่วัดบ้านคำบง บวช ๒ ปี ก็ลาสิกขาตามคำร้องขอของบิดา

เมื่ออายุ ๒๒ ปี มีศรัทธาอยากบวชจึงได้เข้าศึกษาในสำนักท่านอาจารย์เสาร์ กันตสีลเถระ วัดเลียบ เมืองอุบล จังหวัดอุบลราชธานี และได้รับอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ณ วัดสีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พระอริยกวี (อ่อน) เป็นพระอุปัชฌาย์ มีพระครูสีทา ขยเสโน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระครูประจักษ์อุบลคุณ (สุ่ย) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๓๖ นามมคธที่อุปชฌาย์ตั้งให้ชื่อ ฐิตัตโต

เมื่อท่านอุปสมบทแล้วก็ได้บำเพ็ญสมณธรรมกับหลวงปู่เสาร์ กันตสีลเถระ เป็นเวลาหลายปี หลวงปู่เสาร์ได้พาท่านไปเที่ยวศึกษาธรรมปฏิบัติในสถานที่ต่างๆ ทั้งทางฝั่งซ้ายเมืองหลวงพระบางและที่อื่นๆ ซึ่งท่านเล่าว่าเคยพากันป่วยแทบกลับมาไม่รอด เพราะป่วยทั้งตัวท่านเอง และหลวงปู่เสาร์ด้วย ท่านเลยมาระลึกถึงธรรมปฏิบัติโดยไปในที่สัจแห่งหนึ่งพิจารณาความตายจิตเลยลงสู่ภวังค์จัดโรคอาพาธไปได้ในขณะนั้น

ภายหลังท่านได้ออกไปโดยเฉพาะแสวงหาความวิเวกตามสถานที่ต่างๆ อาศัยพุทธพจน์เป็นหลักเร่งกระทำความเพียรบำเพ็ญสมณธรรมโดยมิได้คิดเห็นแก่อันตรายใดๆ ที่จะเกิดขึ้นในชีวิต

การบำเพ็ญสมณธรรมในที่ต่างๆ ตามราวป่า ป่าช้า ป่าขี้เกลือ ที่แจ้ง หุบเขาขอกห้วย ธารเขา เขื่อนเขา ท้องถ้ำ เรือนว่าง ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงบ้าง ฝั่งขวาแม่น้ำโขงบ้าง แล้วลงไปศึกษากับนักปราชญ์ในกรุงเทพฯ จำพรรษาอยู่ที่วัดปทุมวนาราม หมั่นไปสดับธรรมเทศนากับเจ้าพระคุณ-พระอุบาลี (จันทร์ สิริจันทโร) ๓ พรรษา แล้วออกแสวงหาวิเวกในถิ่นภาคกลาง คือ ถ้ำสาริกา เขาใหญ่ จังหวัดนครนายก ถ้ำไผ่ขวาง เขาพระงาม และ ถ้ำสิงห์โต จังหวัดลพบุรี จนได้รับความรู้แจ่มแจ้งในพระธรรมวินัย ล้นความสงสัยในลัทธิศาสนา

ท่านได้อยู่บำเพ็ญสมณธรรมไปจนได้ความรู้ความฉลาดในทางดำเนิน แล้วท่านก็มาระลึกถึงหมู่คณะที่เป็นสหธรรมิกทางภาคอีสาน ที่พอจะช่วยแนะนำการปฏิบัติให้ได้ ท่านจึงได้เดินทางจากภาคกลางไปทางอุบลราชธานี เที่ยวจาริกไปในสถานที่ต่างๆ อันเป็นสถานที่พอจะพาคณะเจริญสมณธรรมได้ ภายหลังครั้งเสื่อพระภิกษุสามเณรได้ยินว่าท่านมาทางนี้ก็ได้เข้ามาศึกษาธรรมปฏิบัติ แต่ครั้งแรกมีน้อย ที่เป็นพระภิกษุสามเณรเถื่อนิกายอื่นแต่ได้เข้ามาปฏิบัติก็มีอยู่บ้าง โดยที่ท่านมิได้เรียกร้องหรือชักชวนแต่ประการใด ต่างก็น้อมตัวเข้ามาศึกษาปฏิบัติ เมื่อได้รับโอวาทและอบรมก็เกิดความรู้ความฉลาดเลื่อมใสเกิดขึ้นในจิตใจ มีพระภิกษุจำนวนมากที่เปลี่ยนนิกายเดิมกลับเข้ามาเป็นนิกายเดียวกับท่าน บางท่านก็ได้เปลี่ยนนิกายท่านเองมิได้บังคับแต่ประการใดแม้ว่าท่านพระเถระทั้งหลายนี้เสื่ออบรมได้รับความเลื่อมใสในธรรมแล้ว ต่างก็นำไปเล่าสู่กันฟังโดยลำดับ และเพราะอาศัยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ต้องการพ้นจากกองทุกข์ซึ่งอุปนิสัยวาทสนาได้อบรมเป็นทุนตั้งที่วามแล้วแต่หนหลังก็ได้พยายาม

ถึงใจ เพราะท่านแสดงเหมือนว่าทำทลายความจริงจังของท่าน และทำทลายความจริงของธรรม...

ทำให้ลงใจถึงกับออกอุทานว่า ‘โห้โห! นี่แหละอาจารย์ของเรา’...”

สิ่งนี้ทำให้ท่านเกิดความมั่นใจและเชื่อแน่ว่า มรรคผลนิพพานมีอยู่จริง ความสงสัยในเรื่องนี้ที่เคยค้างคามาแต่เดิมก็หมดสิ้นไป จากนั้นท่านจึงย้อนกลับมาถามตัวเองว่า

“...แล้วเราจะจริงไหม ?...”

ด้วยนิสัยทำอะไรทำจริง ทำให้ท่านตั้งใจแน่วแน่ว่า

“ต้องจริงซี ถ้าไม่จริงให้ตาย อย่าอยู่ให้ นักศาสนาและนักแผ่นดินต่อไป”

ตั้งแต่นั้นมาท่านก็เร่งความเพียรต่อสู้กับกิเลสอย่างเต็มเหนี่ยว และตั้งสัจฉะฐานว่า

“หากว่าท่านอาจารย์มันยังมีชีวิตอยู่ トラบใดแล้ว เราจะหนีจากท่าน จนกระทั่งวันท่านล่วงไปหรือเราล่วงไป แต่การไปเที่ยวเพื่อประกอบความพากเพียรตามกาลเวลานั้น ขอไปตามธรรมดา แต่ถือท่านเป็นหลัก เหมือนกับว่าบ้านเรือนอยู่กับท่าน ไปที่ไหนต้องกลับมาหาท่าน”

หลวงปู่มั่นท่านายผันปฏิปทาทางดำเนิน

หลังจากที่อยู่กับหลวงปู่มั่นได้ประมาณสัก ๔-๕ คีนเท่านั้น ท่านก็ผันเรื่องประหลาดอัศจรรย์เรื่องหนึ่ง ดังนี้

“...ความผันนี้ก็เป็นความผันเรื่องอัศจรรย์เหมือนกัน ผันว่าได้สะพายบาตร แบกกลดครองผ้าด้วยดีไปตามทางอันรกชฎ สองฟากทางแยกไปไหนไม่ได้ มีแต่ขวากแต่หนามเต็มไปด้วยหนาม นอกจากจะพยายามไปตามทางที่เป็นเพียงด้านๆ ไปอย่างนั้นแหละ รกขรุขระ หากพอรู้เงื่อนไขพอเป็นแนวทางไป พอไปถึงที่แห่งหนึ่งก็มีกอไผ่หนาๆ ล้มทับขวางทางไว้ หาทางไปไม่ได้จะไปทางไหนก็ไปไม่ได้ มองดูสองฟากทางก็ไม่มีทางไป

‘เอ นี่เราจะไปยังไหน’

เสาะที่นั่นเสาะที่นี่ไป ก็เลยเห็นช่อง ช่องที่ทางเดินไปตรงนั้นแหละ เป็นช่องนิดหน่อย พอที่จะบิกลงไปให้หลวมตัวกับบาตรลูกหนึ่ง พอไปได้ เมื่อไม่มีทางไปจริงๆ ก็เปลื้องจีวรออก มันขัดขนาดนั้นนะความผัน เหมือนเราไม่ได้ผัน เปลื้องจีวรออกพับเก็บอย่างที่เราพับเก็บเอามา

วางนี้แล เอาบาตรออกจากบ่า เจ้าของก็คืบคลานไป แล้วก็ดึงสายบาตรไปด้วย กลดก็ดึงไปไว้ที่พอเอื้อมถึง พอขึ้นไปได้ก็ลากบาตรไปด้วย ลากกลดไปด้วย แล้วก็ดึงจีวรไปด้วย

ขึ้นไปอยู่อย่างนั้นแหละ ยากแสนยาก พยายามบิกลงไปอยู่นั้นเป็นเวลานาน พอติเจ้าของก็พันไปได้ เตี้ยวก็น้อยดึงบาตรไป บาตรก็พันไปได้ แล้วก็ดึงกลดไป กลดก็พันไปได้ พยายามดึงจีวรไป จีวรก็พันไปได้ พอพันไปได้หมดแล้วก็ครองผ้า มันขัดขนาดนั้นนะความผัน ครองจีวรแล้วก็สะพายบาตร นึกในใจว่า ‘เราไปได้ละทีนี้’ ก็ไปตามด้านนั้นแหละ ทางรกมากพอไปประมาณสัก ๑ เส้นเท่านั้น สะพายบาตร แบกกลด ครองจีวรไป

ตามองไปข้างหน้าเป็นที่เว้งว่างหมด คือข้างหน้าเป็นมหาสมุทร มองไปฝั่งโน้นไม่มี เห็นแต่ฝั่งที่เจ้าของยืนอยู่เท่านั้น และมองเห็นเกาะหนึ่งอยู่โน้น ไกลมาก มองสุดสายตาพอมองเห็นเป็นเกาะดำๆ นี่แหละ นี่เราจะไปเกาะนั้น

พอเดินลงไปฝั่งนั้น เรือไม่ทราบมาจากไหน เราก็มองไม่เห็นเรือ เรือมาเทียบฝั่ง เราก็มองไม่เห็นเรือ คนขับเรือเขาก็ไม่ได้พูดอะไรกับเรา พอลงไปนั่งเรือแล้วก็

เอาบาตรเอาอะไรลงวางบนเรือ เรือก็วิ่งพาไปโน้นเลยนะ โดยไม่ต้องบอก มันอะไรก็ไม่ทราบปั้งๆ ไปโน้นเลย ไม่รู้สึกว่ามีภัยมีอันตรายมีคลื่นอะไรทั้งนั้นแหละ ไปแบบสบายๆ ครูเดียวเท่านั้นก็ถึงเพราะเป็นความฝันนี้

พอไปถึงเกาะนั้นแล้ว เราก็ขึ้นของออกจากเรือแล้วขึ้นบนฝั่ง เรือก็หายไปเลย เราไม่ได้พูดกันสักคำเดียวกับคนขับเรือ เราก็อะบายบาตรขึ้นไปบนเกาะนั้น พอขึ้นเขาขึ้นไปๆ ก็ไปเห็นหลวงปู่มั่นกำลังนั่งอยู่บนเขาบนเตียงเล็กๆ กำลังนั่งตำหมากจ๊อกๆ อยู่ พร้อมกับมองมาดูเราที่กำลังขึ้นเขาขึ้นไปหาท่าน

“อ้าว! ท่านมัทมาไต่ยังงี้? ทางสายนี้ใครมาได้เมื่อไหร่ ท่านมัทมาไต่ยังงี้กัน?”

“กระผมนั่งเรือมา ขึ้นเรือมา”

“โอโฮ ทางนี้มันมายากนา ใครๆ ไม่กล้าเสี่ยงตายมากันหรอก เอ้า ถ้าอย่างนั้นตำหมากให้หน่อย”

ท่านก็ยื่นตะบันหมากให้ เราก็อำจ๊อกๆ ได้ ๒-๓ จ๊อกเลยรู้สึกตัวตื่น แหม เสียใจมากอยากจะฝันต่อไปอีกให้จบเรื่องค่อยตื่นก็ยังดี...”

พอตื่นเข้ามาท่านเลยเอาเรื่องนี้ไปเล่าถวายให้หลวงปู่มั่นฟัง หลวงปู่มั่นก็ได้เมตตาพูดเสริมกำลังใจให้ศิษย์เพิ่มเติมอีก ให้พากเพียรดำเนินปฏิบัติตามความฝันนั้น อดทนประพฤติปฏิบัติจนให้กลายเป็นจริงขึ้นมา หลวงปู่มั่นเมตตาพูดอธิบายความฝันว่า

“เอ้อ! ที่ฝันนี้เป็นมงคลอย่างยิ่งแล้วนะ นี่เป็นแบบเป็นฉบับในปฏิบัติของท่านไม่เคลื่อนคลาดนะ ให้ท่านดำเนินตามปฏิบัติที่ท่านฝันนี้ เบื้องต้นจะยากลำบากที่สุดนะ .. ท่านต้องเอาให้ดี ท่านอย่าท้อถอย เบื้องต้นนี้ลำบาก ดูท่านลอดกอไผ่มาทั้งกอ นั้นแหละลำบากมากตรงนั้นเอาให้ดี อย่าถอยหลังเป็นอันขาด

พอพ้นจากนั้นไปแล้ว ก็วิ่งว้างไปได้สบาย จนถึงเกาะ .. อันนั้นไม่ยาก ตรงนี้ตรงยากนา .. พอพ้นจากนี้แล้วท่านจะไปด้วยความสะดวกสบายไม่มีอุปสรรคอันใดเลย มีเท่านั้นแหละ เบื้องต้นเอาให้ดีอย่าถอยนะ .. ถ้าถอยตรงนี้ไปไม่ได้นะ

“เอ้า! เบ็นก็เป็น ตายก็ตาย ฟาดมันให้ได้ตรงนี้นะ .. มันจะยากแค่ไหน มันก็ไปได้ นี่อย่าถอยนะ”

หลวงปู่มั่น ฐริทัตโต

>>

ออกติดตามขอปฏิบัติด้วยเป็นจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ

ด้วยความที่ท่านหวังเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เหตุนี้ท่านจึงไม่อยู่เป็นที่ เป็นทางหลักแหล่งเฉพาะแห่งเดียว เทียวไปเพื่อประโยชน์แก่ชนในสถานที่นั้นๆ ดังนี้

ณ กาลสมัยนั้น หลวงปู่มั่น อยู่วัดเสียบนั้นมานาน จึงได้เข้าไปจำพรรษาที่กรุงเทพฯ และทางเขาพระงาม จังหวัดลพบุรี จนถึง พ.ศ.๒๔๕๗

วัดถ้ำสาริกา อ.เมือง จ.นครนายก

หลวงปู่มั่นมาหาสหธรรมิกทางอุบลราชธานี และจำพรรษาที่วัดบูรพา เมื่อปี พ.ศ.๒๔๕๕ ท่านมีพรรษาได้ ๒๕ พรรษา จากนั้นหลวงปู่มั่นได้จำพรรษา ดังนี้

พ.ศ.๒๔๕๙ จำพรรษาที่ ภูผาภูต บ้านหนองสูง อำเภอดงคำเขื่อน จังหวัดมุกดาหาร

พ.ศ.๒๔๖๐ จำพรรษาที่ บ้านคองปอ ห้วยหลวง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ.๒๔๖๑ จำพรรษาที่ ถ้ำผาบัง จังหวัดเลย

พ.ศ.๒๔๖๒ จำพรรษาที่ บ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ.๒๔๖๓ จำพรรษาที่ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

พ.ศ.๒๔๖๔ จำพรรษาที่ บ้านห้วยทราย อำเภอภูพาน จังหวัดนครพนม

พ.ศ.๒๔๖๕ จำพรรษาที่ ตำบลหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

พ.ศ.๒๔๖๖ จำพรรษาที่ วัดมหาชัย อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู

พ.ศ.๒๔๖๗ จำพรรษาที่ บ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ.๒๔๖๘ จำพรรษาที่ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

พ.ศ.๒๔๖๙ จำพรรษาที่ บ้านสามผง อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

พ.ศ.๒๔๗๐ จำพรรษาที่ บ้านหนองซอน อำเภอบึง (ปัจจุบันอำเภอห้วยตะพาน) จังหวัดอำนาจเจริญ

พ.ศ.๒๔๗๑ จำพรรษาที่ วัดพุทธวนาราม กรุงเทพฯ

พ.ศ.๒๔๗๒-๒๔๘๒ จำพรรษาที่ จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ.๒๔๘๓-๒๔๘๔ จำพรรษาที่ วัดป่าโนนนิเวศน์ จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ.๒๔๘๕ จำพรรษาที่ เสนาสนะป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร

พ.ศ.๒๔๘๖ จำพรรษาที่ เสนาสนะป่าบ้านนามน จังหวัดสกลนคร

พ.ศ.๒๔๘๗ จำพรรษาที่ เสนาสนะป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร

พ.ศ.๒๔๘๘-๒๔๙๒ จำพรรษาที่ บ้านหนองผือ ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ท่านปฏิบัติจนถึงที่สุดแห่งธรรมในพระพุทธศาสนา ที่จังหวัดเชียงใหม่ ขณะนั่งสมาธิภาวนาบนพลาญหินกว้างได้ร่มไม้ที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวมีใบดกหนาร่มเย็นบริเวณชายภูเขาแห่งหนึ่ง ขณะที่จิตพลิกคว่ำวัฏจักรออกจากใจโดยสิ้นเชิงแล้ว ยังมีบทบาลีขึ้นมา ๓ รอบ คือ “โลโป” “วิมุตติ” และ “อนาลโย”

>>

รูปหล่อหลวงปู่มั่นภายในเสนาสนะป่าบ้านโคกในปัจจุบัน

ท่านฟังอย่างถึงใจพร้อมกับเก็บความมุ่งมั่นจริงจังอยู่ภายในว่า แม้การปฏิบัติจะยากเพียงใดเราก็จะต้องสู้อย่างไม่มีถอย เป็นก็เป็น ตายก็ตาย

คติเตือนใจจากฝัน “โรงเลี้ยงหมู”

ระยะที่ท่านเข้าอยู่ศึกษาใหม่ๆ ท่านรู้สึกเกรงกลัวหลวงปู่มั่นมาก อาจเป็นเพราะเหตุนี้เอง ทำให้วันหนึ่งในตอนกลางวันหลังจากเอนกายลงพักผ่อนอิริยาบถได้ไม่นานก็เลยเคลิ้มหลับไป ขณะที่เคลิ้มหลับไปนั้นปรากฏว่าหลวงปู่มั่นมาดุเอาเสียยกใหญ่ว่า

“ท่านมานอนเหมือนหมูอยู่ทำไมที่นี่ เพราะที่นี่มีโรงเลี้ยงหมู ผมจึงไม่เสริมพระที่มานอนวิชาหมู เดี่ยววัดนี้จะกลายเป็นโรงเลี้ยงหมูไป”

เสียงของหลวงปู่มั่นในฝันนั้นเป็นเสียงตะโกนดุด่าขู่เชิญให้ท่านกลัวเสียด้วย จึงทำให้ท่านสะดุ้งตื่นขึ้นด้วยความตระหนกตกใจ ท่านพยายามโผล่หน้าออกมาที่ประตูเพื่อมองหาหลวงปู่มั่น แต่ก็ไม่พบ ท่านเล่าความรู้สึกของท่านในตอนนั้นว่า

“ทั้งตัวสั่นใจสั่นแทบเป็นบ้าไปในขณะนั้น เพราะปกติก็กลัวท่านแทบตั้งตัวไม่ติดอยู่แล้ว แต่บังคับตนอยู่กับท่าน ด้วยเหตุผลที่เห็นว่าชอบธรรมเท่านั้น แถมท่านยังนำยาปราบหมูมา

กรอกเข้าอีก นึกว่าสลบไปในเวลานั้น พอโผล่หน้าออกมา มองโน้นมองนี้ไม่เห็นท่านมายืนอยู่ตามที่ปรากฏ จึงค่อยมีลมหายใจขึ้นมาบ้าง”

พอได้โอกาสท่านจึงกราบเรียนเล่าถวายหลวงปู่มั่นก็เมตตาแก้ให้เป็นอุบายปลอบโยนโดยอธิบายความฝันนั้นให้ฟังว่า

“...เรามาหาครูอาจารย์ใหม่ๆ ประกอบกับความระวังตั้งใจมาก เวลาหลับไปทำให้คิดและฝันไปอย่างนั้นเอง

ที่ท่านไปคิดว่าเราเหมือนหมูนั้น เป็นอุบายของพระธรรม ท่านไปเตือนไม่ให้เรานำลัทธินิสัยของหมูมาใช้ในวงของพระและพระศาสนา

โดยมากคนเราไม่ค่อยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของตัวเองว่ามีคุณค่าเพียงไร เวลาอยากทำอะไรทำตามใจชอบ ไม่คำนึงถึงความผิดถูกชั่วดี จึงเป็นมนุษย์เต็มภูมิได้ยาก...

พระธรรมท่านมาสั่งสอนดังที่ท่านปรากฏนั้นเป็นอุบายที่ชอบธรรมดีแล้ว จงนำไปเป็นคติเตือนใจตัวเอง เวลาเกิดความเกียจคร้านขึ้นมาจะได้นำอุบายนั้นมาใช้เตือนสติกำจัดมันออกไป

นิमितเช่นนี้เป็นของดีหายาก ไม่ค่อยปรากฏแก่ใครง่าย ๆ ผมชอบนิมิตท่านองนี้มาก เพราะจะพลอยได้สติเตือนตนมิให้ประมาทอยู่เนือง ๆ ความเพียรจะได้แรงรีบ... ถ้าท่านมหา นำอุบายที่พระธรรมท่านมาเทศน์ให้ฟังไป

ปฏิบัติอยู่เสมอๆ ใจท่านจะสงบได้เร็ว...

เรามายู่กับครูอาจารย์ อย่างกลัวท่านเกินไป ใจจะเดือดร้อนนั่งนอนไม่เป็นสุข ผิดถูกประการใดท่านจะสั่งสอนเราไปตามจารีตแห่งธรรม

การกลัวท่านอย่างไม่มีเหตุผลนั้นไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย จงกลัวบาปกลัวกรรมที่จะนำทุกข์มาเผาผลาญตนให้มากกว่ากลัวอาจารย์ ผมเองมิได้เตรียมรับหมู่คณะไว้เพื่อดุด่าเยียนตีโดยไม่มีเหตุผลที่ควร...”

ฝึกฝนการฟังธรรมด้วยภาคปฏิบัติ

เมื่อเข้าพรรษา หลวงปู่มั่นพาหมู่คณะจำพรรษาที่สำนักป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร ด้วยความผาสุกทั้งทางกายและจิตใจ ไม่มีการเจ็บไข้ได้ทุกข์ตลอดพรรษา ท่านเล่าถึงความรู้สึกในครั้งนั้นว่า

“ท่านพระอาจารย์มั่นได้เมตตารับเราไว้แบบท่อนซุงทั้งท่อน ไม่เป็นทำเป็นทางอะไรเลย อยู่กับท่านแบบทัพพีไม่รู้รสแกง คิดแล้วนำอภัยมาขยันท่านที่พระซุงทั้งท่อนไปอยู่กับท่านผู้ฉลาดปราดเปรื่องเลื่องลือระบือทั่วทั้งจักรวาลเบื้องบนเบื้องล่าง”

ศาลาโรงธรรมหลังเก่าภายในเสนาสนะป่าบ้านโคก ที่หลวงปู่มั่นเคยใช้ฉันและแสดงธรรมเทศนา

หลวงปู่มั่นประชุมธรรมเป็นประจำทั้งในและนอกพรรษา ๖-๗ คืนต่อครั้ง การแสดงธรรมแต่ละครั้งมีตั้งแต่ ๒ ชั่วโมงขึ้นไปถึง ๔ ชั่วโมงในขณะที่ฟังธรรมผู้ฟังนั่งทำจิตตภาวนาไปพร้อมอย่างเพลิดเพลินลิ้มเห็นดีเห็นงามเมื่ออย่าแม้องค์ท่านเองก็รู้สึกเพลิดเพลินไปด้วยในการแสดงธรรมแก่พระเณรแต่ละครั้ง ท่านแสดงอย่างถึงเหตุถึงผลและถึงใจผู้ฟังซึ่งมุ่งมั่นต่ออรรถธรรมจริงๆ ท่านเล่าว่า

“ขณะที่ฟังท่านแสดง ทำให้จิตประหวัดถึงครั้งพุทธกาลที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงแก่ภิกษุบริษัทโดยเฉพาะ เป็นที่แน่ใจว่าพระองค์ทรงหยิบยกเอาแต่ธรรมมหาสมบัติ คือมรรคผลนิพพานออกแสดงล้วนๆ ไม่มีธรรมอื่นแอบแฝงอยู่ในขณะนั้นเลย”

แม้ท่านจะได้ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกมาไม่น้อย อีกทั้งมีความรู้ระดับจบนักธรรมเอกและมหาเปรียญ แต่ในระยะแรกการฟังธรรมภาคปฏิบัติขณะที่อยู่กับหลวงปู่มั่นกลับไม่เข้าใจเท่าใดนัก ดังนี้

“...ฟังท่านเทศน์เรื่องสมาธิเรื่องปัญญาไม่ว่าขั้นไหน ไม่รู้เรื่องเลย เหมือนกับร้องเพลงให้ควายฟังนั่นแหละ แต่ตัวอย่างหนึ่งที่ไม่เคยตำหนิตีเตียนท่านว่า ‘ท่านเทศน์ไม่รู้เรื่องรู้ราว’

แต่ย้อนกลับมาตำหนิเจ้าของว่า ‘นี่เห็นไหม ท่านอาจารย์มั่น ชื่อเสียงท่านโด่งดังกิตติศัพท์กิตติคุณท่านลือกระฉ่อนไปทั่วโลกมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่เรายังเป็นเด็ก เรามักมีความพอใจที่จะได้พบได้เห็นได้ฟังโอวาทของท่าน บัดนี้เราได้มาฟังแล้ว ไม่เข้าใจ เราอย่าเข้าใจว่าเราฉลาดเลย นี่เราโง่แค่นี้หรือยังที่นี้

เราเคยฟังเทศน์ทางด้านปริยัติ ฟังจนกระทั่งเทศน์ของสมเด็จพระเจ้า เราเข้าใจไปหมด แต่เวลามาฟังเทศน์ท่านอาจารย์มั่น ซึ่งเป็นองค์ประเสริฐทางภาคปฏิบัติและจิตใจ แต่ไม่เข้าใจ เราเชื่อแล้วว่าท่านเป็นพระประเสริฐที่ปรากฏชื่อเสียงมานานถึงขนาดนั้น เรายังไม่เข้าใจ นี่เห็นแล้วหรือยัง ความโง่ของเรา’

ครั้นพอฟังเทศน์ท่านไปนานๆ เราก็ปฏิบัติไปทุกวันๆทุกวันๆ ฟังเทศน์ท่านค่อยเข้าใจ จิตค่อยได้รับความสงบเย็นเข้าไป เย็นเข้าไปเป็นลำดับ ทีนี้รู้สึกว่าการค่อยๆฟังเพราะฟังธรรม

หลวงปู่มั่น ฐิตัตโต

>>

อุตุงควัตรที่ท่านถือปฏิบัติเป็นอาจิณ ๔ ประการ

- ๑) ปังสุกุลกัถคุตตังคฺ ถือนุ่งห่มผ้าบังสุกุล นับตั้งแต่วันอุปสมบทมาจนกระทั่งถึงวัยชรา จึงได้ผ่อนให้คหบดีจีวรบ้าง เพื่ออนุเคราะห์แก่ผู้ศรัทธานำมาถวาย
- ๒) ปินทปาติกังคุตตังคฺ ถือภิกขาจารวัตร เทียวบิณฑบาตมาฉันเป็นนิตย์ แม้อาพาธไปในะแวกบ้านไม่ได้ ก็บิณฑบาตในเขตวัด บนโรงฉัน จนกระทั่งอาพาธ ลูกไม่ได้ในปัจฉิมสมัย จึงงดบิณฑบาต
- ๓) เอกปัตติกังคุตตังคฺ ถือฉันในบาตร ใช้ภาชนะใบเดียวเป็นนิตย์ จนกระทั่งถึงสมัยอาพาธในปัจฉิมสมัย จึงงด
- ๔) เอกสณิกังคุตตังคฺ ถือฉันคนเดียวเป็นนิตย์ ตลอดเวลา แม้อาพาธหนักในปัจฉิมสมัย ก็ได้เลิกละส่วนอุตุงควัตรนอกนี้ ได้ถือปฏิบัติเป็นครั้งคราว ที่นับว่าปฏิบัติได้มาก ก็คือ อรัญญิกังคุตตังคฺ ถืออยู่เสนาสนะป่าห่างบ้านประมาณ ๒๕ เส้น หลีกเร้นอยู่ในที่สงัดตามสมณวิสัย เมื่อถึงวัยชราจึงอยู่ในเสนาสนะป่าห่างจากบ้านพอสมควร ซึ่งพอเหมาะกับการบำเพ็ญ ที่จะภิกขาจารบิณฑบาตเป็นที่ที่ปราศจากเสียงอื้ออึง ประชาชนเคารพยำเกรง ไม่รบกวน นัยว่า ในสมัยที่ท่านยังแข็งแรงได้ออกจาริกโดดเดี่ยว แสวงวิเวกไปในป่าดงพงลึก จนสุดวิสัยที่ศิษยานุศิษย์จะติดตามไปถึงได้ก็มี เช่น ในคราวไปอยู่ภาคเหนือ เป็นต้น ท่านไปวิเวกบนเขาสูง อันเป็นที่อยู่ของพวกหมูเขือ ยังขามูเขือที่พูดไม่รู้เรื่องกัน ให้บังเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้

ธรรมโอวาท คำที่เป็นคติอันหลวงปู่มั่นกล่าวอยู่บ่อยๆ ที่เป็นหลักวินิจฉัยความดีที่ท่านด้วยกาย

วาทา ใจ แก่ศิษยานุศิษย์ดังนี้

ดีใดไม่มีโทษ ดีนั้นนับว่าเลิศ

ได้สมบัติทั้งปวง ไม่ประเสริฐเท่าได้ตน เพราะตัวตนเป็นที่เกิดแห่งสมบัติทั้งปวง

เมื่อท่านอธิบายจบปัญหากรรมฐานแล้ว มักจะกล่าวเตือนขึ้นเป็นคำกลอนว่า “แก่ให้ตกเนื้อแก่บ่ตก คาวกเจ้าไว้ แก่บ่ได้ ขวนคอตต้องแต่ง แก่บ่พัน คากันย่างยาย คาย่างยาย เวียนตายเวียนเกิด เวียนเอากำเนิดในภพทั้งสาม ภพทั้งสามเป็นเชือน เจ้าอยู่” ดังนี้

ปัจฉิมบท

ในวัยชรา นับตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๘๔ เป็นต้นมา หลวงปู่มั่นท่านมาอยู่ที่จังหวัดสกลนครเปลี่ยนอิริยาบถไปตามสถานที่วิเวก ผาสุกวiharหลายแห่ง คือ ณ เสนาสนะป่าบ้านนามน ตำบลตองโขบ อำเภอมือง (ปัจจุบันเป็นอำเภอกอศรีสุนทร) บ้าง ที่ไถ่ลั้ แถวนั้นบ้าง ครั้น พ.ศ.๒๔๘๗ จึงย้ายไปอยู่เสนาสนะป่าบ้านหนองผือ ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร จนถึงปีสุดท้ายของชีวิต

หลังวันมาฆบูชาปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ท่านเริ่มป่วย ครั้นเมื่อออกพรรษาท่านป่วยหนัก จึงปรารภให้พาท่านไปสกลนคร ลูกศิษย์จึงนำท่านออกมาจากหนองผือและได้พักระหว่างทางที่วัดกลางโพนงู ๑๐ คืน จนวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒ ตอนเช้าราว ๐๗.๐๐ น. กว่าๆ รถแขวงทางสกลนคร รับท่านไปวัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ถึงวัดเวลา ๑๒.๐๐ น. และอาราธนาองค์ท่านลงจากรถขึ้นพักบนกุฏิ โดยที่ท่านกำลังหลับอยู่ หลับไปจนถึงเที่ยงคืนในราตรีหนึ่ง

ลมหายใจท่านปรากฏว่าค่อยอ่อนลงทุกทีและละเอียดยไปตามๆ กัน ลมค่อยอ่อนและช้าลงทุกทีจนแทบไม่ปรากฏ วินาทีต่อไปลมก็ค่อยๆ หายเสียงไปอย่างละเอียดยิ่งๆ ครั้นถึงเวลา ๐๒.๒๓ น. ของวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ศกเดียวกัน จึงได้ถึงเวลานั้นเป็นเวลามรณภาพของท่าน

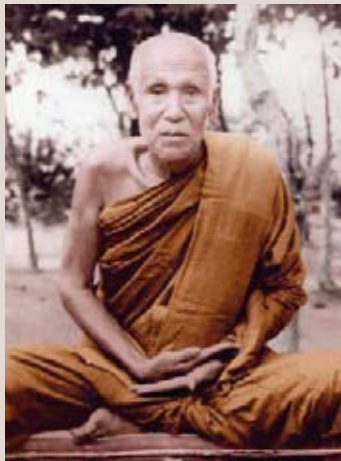
สิริทนายของท่านได้ ๗๙ ปี ๙ เดือน ๒๑ วัน รวม ๕๖ พรรษา

กุฏิของหลวงปู่มั่นที่เสนาสนะป่าบ้านโคก (ก่อนบูรณะ)

หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล

หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล เกิดเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๒ ณ บ้านป่าโคม ตำบลหนอง-ขอน (ปัจจุบัน ตำบลปะอว) อำเภอเมือง (ปัจจุบัน อำเภอเชียงใน) จังหวัดอุบลราชธานี

อุปสมบท ท่านอุปสมบท ณ วัดใต้ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาได้เป็น เจ้าอาวาสวัดใต้ เมื่อบวชได้ ๑๐ พรรษา ได้ญัตติเป็น พระธรรมยุตที่วัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) มี พระครูหา ไชยติโล เป็นพระอุปัชฌาย์ เจ้าอธิการสีหา ขยเสโน เป็นพระกรรมวาจาจารย์

อุปนิสัย หลวงปู่เสาร์มีอัธยาศัย ชอบปลูกพริก หนามไผ่ ลักษณะจิตเยือกเย็น มีพรหมวิหาร ทำจิต

ดุจแผ่นดิน มีเมตตาเป็นสาธารณะ เป็นคนเอื้อเฟื้อในพระวินัย ทำความเพียรเป็นกลางไม่ยิ่ง หย่อน พิจารณาถึงขั้นภูมิธรรมละเอียดมาก จิตของท่านชอบสันโดษ ไม่มักใหญ่ใฝ่สูง หนามไผ่ กิน บุหรี่ไม่สูบ เติงจกรมภาวนาเสมอไม่ละกาล น้ำใจดี ไม่เคยโกรธซึ่งให้พระเถระอุบาสิก-อุบาสิกา

มักจะวางสังฆทานอุทิศในสงฆ์สันนิบาต แก้วปัสสนุฯ แก่สาธุศิษย์ได้ อำนาจวางจิตเฉยๆ เรื่อยๆ ชอบดูตำราเรื่องพระพุทธเจ้า รูปร่างใหญ่ สันทัด เป็นคนภูมิใหญ่กว้างขวางยินดีทั้ง ปริยัติปฏิบัติ ลักษณะเป็นคนโบราณ พร้อมทั้งกาย วาจา ใจ เป็นโบราณทั้งสิ้น ไม่เห่อตามลาภ ยศ สรรเสริญ

ปกตินิสัยของท่านเป็นคนไม่ชอบพูด พูดน้อยที่สุด ทั้งวันไม่พูดอะไรกับใครเกิน ๒-๓ ประโยค เวลานั้นก็ทนทานนั่งอยู่ได้เป็นเวลาหลายๆ ชั่วโมง เดินก็ทำนองเดียวกัน แต่ลักษณะ ทำทางของท่านมีความสง่าผ่าเผยน่าเคารพเลื่อมใสมาก มองเห็นท่านแล้วเย็นตาเย็นใจ

การปฏิบัติ ในการเดินธุดงค์กรรมฐานถือว่าหลวงปู่เสาร์ กันตสีโล เป็นพระอาจารย์องค์ แรกและเป็นผู้นำหมู่คณะลูกศิษย์ลูกหา ท่านชอบพักพิงอยู่ตามป่าตามทิวเขก อาศัยอยู่ตามถ้ำ บ้าง ตามโคนต้นไม้บ้าง พักพิงอาศัยอยู่ในราวป่าห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๕๐๐ เมตร ท่านจะ ออกแสวงหาวิเวกในราวป่าห่างไกลกันจริงๆ บางทีไปอยู่ในป่าเขาที่ไกล ตื่นเข้าเดินจากที่พักลง มาสู่หมู่บ้านเพื่อบิณฑบาต เมื่อบิณฑบาตเสร็จแล้ว กลับไปถึงที่พักเวลา ๑๑.๐๐ น. ก็มี

ปฏิบัติ ท่านจะสอนให้ลูกศิษย์หัดนอน ๔ ท่า ตื่นตี ๓ ในขณะที่ยังไม่ได้นอน หรือตื่น ขึ้นมาแล้วก็ทำกิจวัตร มีการสวดมนต์ ไหว้พระ เติงจกรม นั่งสมาธิภาวนา อันนี้เป็นการฝึกหัด ตัดนิสัยให้มีระเบียบ นอนก็มีระเบียบ ตื่นก็มีระเบียบ การฉันก็ต้องมีระเบียบ คือฉันคนเดียว เป็นวัตร ฉันในบาตรเป็นวัตร บิณฑบาตฉันเป็นวัตร อันนี้เป็นข้อวัตรที่ท่านถือเคร่งนัก

มรณภาพ ท่านได้มรณภาพในอิริยาบถขณะกราบครั้งที่ ๓ ในอุโบสถวัดอำมาตยาราม อำเภอวารณไวยาการ นครจำปาศักดิ์ ประเทศลาว เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ แล้วเชิญ พระสรริระมา ณ วัดบูรพาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ทำพิธีเผาพระสรริระในเดือน เมษายน ๒๔๘๖ สิริชนมายุ ๘๓ ปี ๓ เดือน ๑ วัน

เทศนาของท่านก็เข้าใจ

พูดถึงเรื่องสมาธิแล้ว ใส่แง่ภายในจิตใจ จากนั้นก็เริ่มเข้าใจโดยลำดับๆ ซาบซึ้งโดย ลำดับๆ เลยกลายเป็นคนสูงส่งไป **คนสูงส่ง** คือ นอกจากท่านแล้ว ไม่อยากฟังเทศน์ของใครเลย เพราะเทศน์ไม่ถูกจุดที่ต้องการ เทศน์ไม่ถูกจุด ของกิเลสที่ชุ่มช้อนตัว เทศน์ไม่ถูกจุดของสติ ปัญญาซึ่งเป็นธรรมแก้กิเลส เทศน์ไม่ถูกจุดแห่ง มรรคผลนิพพาน...”

ท่านสรุปความว่า การประพฤติปฏิบัติ จากการอบรมตนอยู่โดยสม่ำเสมอคือการสร้าง वासนาทำให้จิตมีการเปลี่ยนแปลงเจริญขึ้น ธรรมที่หลวงปู่มั่นแสดงจึงเหมือนกับเทน้ำล้าง สิ่งสกปรกภายในจิตใจเราให้ค่อยสะอาดขึ้นมาๆ ใจก็จะปรากฏเป็นของมีค่าขึ้นมาโดยลำดับไป

หลวงปู่มั่นรู้วาระจิต หุทิพย์ ตาทิพย์

ตอนเข้าอยู่ศึกษากับหลวงปู่มั่นใหม่ๆ นั้น ในวันที่ไม่มีการประชุมฟังธรรม หลังจากหลวงปู่มั่น เสร็จจากการเดินจงกรม ราว ๒ ท่าจะได้ยินเสียง องค์ท่านทำวัตรสวดมนต์เบาๆ ทุกคืน เป็นเวลา นานๆ กว่าจะจบ และนั่งสมาธิภาวนาต่อไป จนถึงเวลาจำวัด

แต่ถ้าวันที่มีการประชุม จะได้ยินตอนหลัง จากเลิกประชุมแล้วทุกคืนเช่นเดียวกัน และได้ยินองค์ท่านสวดอยู่เป็นเวลานาน เช่นเดียวกับคืนที่องค์ท่านสวดตั้งแต่หัวค่ำ วันเช่นนั้น หลวงปู่มั่นต้องเลื่อนการจำวัดไปตอนดึก ราว เที่ยงคืนหรือตีหนึ่ง

ในระยะนั้นท่านเองอยากรู้

จริงๆ ว่า หลวงปู่มั่นสวดมนต์

พระสูตรใดบ้าง ถึง

ได้ใช้เวลานานมาก

กว่าจะจบแต่ละ

คืนๆ ท่านเล่า

ถึงเหตุการณ์นี้

ในแบบขบขัน

ตนเองว่า

“...เราแอบไปฟังท่านสวดมนต์ เรายังไม่
ลืมนะ ท่านก็กั้นห้องอยู่ เราไปใหม่ๆ ไม่รู้ประสี
ประสาอะไร เราเดินจงกรมอยู่ ได้ยินเสียงท่าน
สวดมนต์ พึม พึม พึม พึม เจียบๆ เราก็ด้อมไปในะ
ท่านสวดบทอะไรนา ไม่ลืมนะ

‘โอ้ย! เราชนลูกนะ กลัวย้อนหลังนะ
เวลาทราบไปข้างหน้าไปเรื่อยๆ โอ้ย! ภูตตาย
มันไม่รู้ประสีประสาอะไรเลย เหมือนลิง...’ ว่า
ให้เจ้าของนะ

เราเดินจงกรมอยู่ ท่านอยู่ในห้อง สูงแค่นี้
แหละนะ พักนี้เป็นพักต่ำสำหรับพระเณรอยู่
พักที่ท่านอยู่นี้กั้นห้อง ออกจากนี้แล้วก็ไปพัก
อีกพักหนึ่ง ได้ยินเสียงท่านสวดมนต์ พึม พึม...
‘ไอ้โห ท่านสวดมนต์เก่งนะ’

สวดมนต์ พึม พึม ... เราก็ค่อยแอบเข้าไป
แอบเข้าไป พอไปถึงที่... ท่านก็หยุดสวดแล้ว...
เจียบไป...เราก็ค่อยฟังอยู่นะ ท่านก็เจียบเลย
ตอนนั้นเรายังไม่รู้ตัวนะ เลยว่าเตี้ยถอยออกมา
ชะก่อน เลยถอยออกไป พอเราถอยออกไป
ข้างนอกไม่นาน ลักเดียวท่านก็ขึ้น พึม พึม
สวดมนต์ขึ้นอีกแล้ว เราจึงแอบเข้ามาอีก คือไอ้ว่า
ไม่รู้จักเสีย หนูไม่รู้จักแมว ว่าอย่างนั้นเถอะนา
ไอ้ขบขันดิ้นะ

ทีนี้พอเข้าไปอีก ท่านก็นิ่งเจียบอีกนะ เรา
ก็เลยยืนอยู่นานคราวนี้แต่ท่านก็ยังเจียบอยู่
อย่างนั้น ก็เลยถอยออกมาอีก พอเราถอยออก
ไปทีไร ลักเดียวท่านก็ขึ้นอีกแล้ว อย่างนั้นนะ
ครั้งที่สามถึงรู้ตัวนะ ครั้งที่สามเข้าไปอีก ก็
เจียบอีก เลยมา สะดุดใจ

‘เอ นี่หรือท่านรู้เราแล้วนา? ...’

พอครั้งที่สามนี้ มาสะดุดใจแล้วก็รีบออก
มาเลย แล้วทีนี้ก็ลั้งเกตุตุดอนเข้า ออกมา ไอ้โห
ตาท่านถลึงจ้องใส่เราเลยนะ ‘โอ้ย ภูตตายแหละ
แล้ว ภูตตายเมื่อคืนนี้แหละแล้วละ’

ก็ท่านจ้องดูจริงๆ เนี่ย นั่นแหละแสดงว่า
บอกชัดเจนแล้ว เน้นนั่น ตั้งแต่นั้นมา เรากลับยิ่ง
กลัวหนูกแล้วแมว...”

ท่านจะได้ยินเสียงหลวงปู่ท่านทำวัตร
สวดมนต์เบาๆ ทุกคืนเป็นเวลานานๆ ท่านสวด
บทยาวๆ โดยจำได้อย่างแม่นยำ ธรรมจัก-
กัปวัตินสูตร มหาสมยสูตร เป็นต้น จากนั้น

กุฏิหลวงปู่มั่น รูปเหมือนหลวงปู่มั่นในกุฏิ และห้อง
จำวัดบนกุฏิ ที่เสนาสนะป่าบ้านโคกในปัจจุบัน

นั่งสมาธิต่อไปจนถึงเวลาจำวัด ถ้าวันที่มี
ประชุมจะได้ยินเสียงตอนหลังเลิกประชุมแล้ว
ทุกคืนเช่นเดียวกับคืนที่ท่านสวดมนต์ตั้งแต่
หัวค่ำ วันเช่นนั้นท่านต้องเลื่อนการจำวัดไปพัก
เอาตอนดึกสัจด์

ความรู้สึกในระยะแรกที่อยู่ศึกษากับ
หลวงปู่มั่นนั้นท่านกล่าวว่า

“รู้สึกเกรงกลัวท่านอาจารย์มั่นมาก เวลา
ไปพบไปเห็นท่านทีแรก โอ้ย ตัวสั่นนั้นแหละ
ตาท่านเหลือบมาพิบเท่านั้น มันก็อยากจะหงาย
ไปแล้ว ตาท่านสำคัญมากนะ ตามีอำนาจด้วย
เสียงก็มีอำนาจ พูดออกมาไหนแหลมคม ไม่ขนาด
นั้นก็เลสก็ไม่หมอบจะว่ายังไง”

โยมแม่หนุ่ม ชูวานนท์ (นั่ง) โยมอุปฐากหลวงปู่มั่น
กับน้องสาวทั้งสอง

ศิษย์อาจารย์เหมือนพ่อกับลูก

กล่าวถึงหลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ซึ่งติดตาม
อุปฐากหลวงปู่มั่นมาจากเชียงใหม่และอยู่
จำพรรษาที่หลวงปู่มั่น ๒ พรรษาที่วัดป่าโนน-
นิเวศน์ จังหวัดอุดรธานี ต่อมาได้ติดตามไป
สกลนครตามคำอาราธนาของคณะ
ศรัทธาทางสกลนครมีคุณแม่หนุ่ม ชูวานนท์
เป็นต้น จากนั้นหลวงปู่มั่นได้มอบหมายให้
หลวงปู่เจี๊ยะไปดูแลอุปฐากอาการอาพาธของ
หลวงปู่เสาร์ที่วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร
จังหวัดอุบลราชธานี

เหตุที่ทำให้หลวงปู่เสาร์ป่วยกระเอด
กระแอดเนื่องจากป่วยวันหนึ่งเหยี่ยวตัวหนึ่ง
บินโฉบมาหาเหยื่อแล้วถูกรังผึ้งขาดตกลงมา
ด้านข้างขณะที่หลวงปู่กำลังนั่งสมาธิอยู่ใต้โคน
ต้นยางใหญ่ ผึ้งได้รุมต่อยหลวงปู่หลายตัวจน
ต้องหลบเข้าไปในมุ้งกลด ตอนที่หลวงปู่เจี๊ยะ
มาถึงวัดดอนธาตุก็ปรากฏว่ามีอาการหนักขึ้น
โดยลำดับ ท่านจึงอยู่ปฏิบัติจนเป็นปกติ จากนั้น

ศาลาโรงธรรมที่เสนาสนะป่าบ้านโคก

หลังบูรณะเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๗

หลวงปู่เสาร์จึงออกธุดงค์ไปทางหิมาลัย ประเทศลาว เพื่อทำบุญอุทิศให้ท่านแด่ดั่ง (พระครูหา โชติปาโล) ผู้เป็นอุปัชฌาย์ เดิมหลวงปู่เจี๊ยะคิดจะกลับไปหา หลวงปู่มั่นแต่ก็ให้ทวนรู้สึกประหลาดๆ อยู่ในใจว่า

“เจี๊ยะเอ๊ย.. ดูแลหลวงปู่เสาร์แทนผมให้ดีนะ ถึงการป่วยอาพาธของท่านจะหายก็อย่าได้ไว้วางใจเป็นอันขาด”

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท

หลวงปู่เจี๊ยะเชื่อในญาณความรู้พิเศษของหลวงปู่มั่นว่า ต้องทราบเหตุการณ์ล่วงหน้าอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นแนนอนจึงตัดสินใจออกธุดงค์ติดตามหลวงปู่เสาร์แต่ก็คลาดกัน ในกาลต่อมาจึงจดหมายแจ้งให้ทราบ่ว่าหลวงปู่เสาร์ป่วยหนักกำลังจะมาถึงนครจำปาศักดิ์ประมาณ ๕ โมงเย็น พอมาถึงหลวงปู่เจี๊ยะพร้อมพระเพ็งจึงลงไปรับในเรือพบว่าท่านมีอาการหนักมาก จึงจัดเปลหามเข้าไปในอุโบสถวัดอามาดย์ หลวงปู่ก็ทำกิริยาให้ประคองท่านขึ้นกราบพระ พอกราบลงครั้งที่สามเห็นท่านกราบนาน

ผิดปกติ เมื่อพุงหลวงปู่เข้าสู่อุริยาบถนอน ท่านก็หายใจยาวๆ ๓ ครั้ง แล้วก็ถึงแก่กาลกิริยาโดยสงบ เมื่อเวลา ๑๗.๓๐ น. วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ (สิริอายุรวม ๘๓ ปี)

หลวงปู่เจี๊ยะจัดเรื่องงานศพทุกอย่างสุดความสามารถ เมื่อตั้งไว้สักการะระยะหนึ่งแล้ว จึงนำศพท่านลงเรือกลับมาอุปบาราชาธานี และรีบเดินทางกลับไปจำพรรษาที่หลวงปู่มั่นเพื่อกราบเรียนเรื่องงานศพให้ท่านทราบ พรรษาที่เจี๊ยะเป็นพรรษาที่ ๓ ที่อยู่ร่วมกับหลวงปู่มั่นและองค์หลวงตาที่วัดป่าบ้านโคกแห่งนี้ องค์หลวงตาเพิ่งมาอยู่กับหลวงปู่มั่นใหม่ๆ ได้สังเกตเห็นความสนิทสนมระหว่างหลวงปู่มั่นกับหลวงปู่เจี๊ยะ ดูเหมือนพ่อแม่กับลูก ได้แอบคิดอยู่ในใจว่า “ทำไมท่านถึงสนิทกันนักหนา”

องค์หลวงตาได้เล่าถึงเหตุการณ์ในวันหนึ่งขณะที่กำลังเดินจงกรมอยู่ในป่าได้ยินเสียงดังขึ้นมาจากภายในวัดป่าบ้านโคกแห่งนี้เอง ดังนี้ “...ท่านเย็บผ้าอยู่สององค์ ท่านอาจารย์เจี๊ยะกับท่านนั้นแหละเย็บผ้า ท่านปะท่านซุนผ้าเซ็ดมือ ท่านประหยัดมากท่านไม่ลืมตัว ที่นี้เย็บผ้าไปเย็บผ้ามา ฟังเสียงบึงแง้งๆ ขึ้น

‘เอาแล้วทีนี้อะไรน้า’ เราก็ไปอยู่ใหม่ๆ เสียงลั่นศาลาเล็กๆ เนี่ย

แต่ว่าเสียงมันไม่เล็กละสิ เสียงลั่นกระเทือนไปหมด เรายืนฟังอยู่นั่น หากได้ยินไม่ได้ศัพท์ได้แสง ยืนไปยืนมาเลยตัวสั่นโดยไม่รู้ตัว ตัวสั่นอยู่ในป่าโน่นนะ ‘ดูสินะ มันเป็นบ้าอยู่ใน

อนุสรณ์ที่กราบระลึกถึงหลวงปู่มั่น

ป่าคนเดียว ท่านไม่ได้ดูเรา เรายังเป็นบ้าไปได้’

คราวนี้พอเจี๊ยะเสี่ยงไปสักครูหนึ่ง เราก็ออกมา พอขึ้นไปท่านกำลังเลิก เก็บอะไรต่อมิอะไร กำลังเลิกกันประมาณ ๑๑ โมงเช้า พอเก็บของแล้วก็ลงมา

‘ท่านดูอะไรตะกี้เนี่ย ท่านดูใคร’ เรากลาม

‘ก็ดูผมละสิ’ อาจารย์เจี๊ยะตอบ

‘แล้วทำไมท่านถึงดู’

‘ก็ผมเย็บผ้าผิดนี่’ ท่านพูดนิะอาจารย์เจี๊ยะ ท่านพูดตรงไปตรงมา

เราสังเกตดู เราไปอยู่ใหม่ๆ ท่านอาจารย์เจี๊ยะอยู่ก่อนเราแล้วนี่ อะไรก็ตาม อะอะอะไรๆ ท่านพระอาจารย์จะดูอาจารย์เจี๊ยะนี้ก่อน ทางนั้นก็ไม่ได้ถอยนี้ ชัดกันเลย ชัดที่ไรอาจารย์เจี๊ยะหน้าผากแตกทุกที ลูท่านไม่ได้ ก็ท่านเป็นอาจารย์ฉลาดแหลมคม ในสมัยปัจจุบันใครจะเหมือนพ่อแม่ครูอาจารย์มัน...”

พระอนุรุทธะ รู้วาระจิตผู้อื่น

“...พระอนุรุทธะนี่ก็เป็นเชือกษัตริย์ พระอนุรุทธะ พระอานนท์ เหล่านี้เป็นเชือกษัตริย์ในวงศ์พระศาสดานั้นแหละ เสด็จออกบวชเสียหมดเลย เป็นพระอรหันต์ล้วนๆ.. **พระอนุรุทธะ**เก่งในทางเจโตปริยญาณหรือปริจิตวิชา คือวาระจิตของคนอื่นคนใดก็ตาม แม้แต่เทวบุตรเทวดาพระอนุรุทธะก็ทราบได้ละเอียดลออ ..

ขณะที่พระองค์ทรงทำหน้าที่ปรินิพพาน เมื่อประธานพระโอวาทวาระสุดท้าย โอวาทวาระสุดท้ายนั้นเป็นภาษาไทยที่ว่า ‘**ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อันนี้เราเตือนเธอทั้งหลาย สังขารมีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปดับไปอยู่อย่างนี้เป็นประจำ จงพิจารณาสังขารอันนี้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด**’ .. เวลานั้นไม่ใช่เวลาธรรมดา เป็นวิสามันญธรรมดาฯ เป็นวิสามันญ ๑) จะปรินิพพานอยู่แล้วในขณะนั้น ๒) พระสงฆ์ที่เฝ้าพระองค์อยู่เวลานั้นมีแต่ผู้เตรียมพร้อมแล้ว ตั้งแต่พระอรหันต์ลงมาจนกระทั่งถึงกัลยาณปุณณ คือภิกษุเรื่อยลงมาเป็นลำดับ ..

พอจากนั้นแล้วก็ปิดพระโอษฐ์ ทรงทำหน้าที่ปรินิพพาน ในขณะที่ทำหน้าที่นั้น พระสงฆ์สาวกก็ห้อมล้อมอยู่ **พระอนุรุทธะ**ก็อยู่ที่นั่นด้วย.. **พระอนุรุทธะ**ตามเสด็จพระพุทธเจ้า ในขณะที่จะปรินิพพาน จนกระทั่งปรินิพพาน แล้วนั้นแหละ เวลาพระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน เพียงเสด็จเข้าสู่ปฐมฌานเรื่อยไป ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ฌาน ๔ นี้เป็นรูปฌาน แล้วก็ก้าวเข้าไปถึงอากาศาณญายตนะ วิญญานัญญายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ นี่เป็นอรูปฌาน ๔

จิตก้าวเข้าไปๆ ผ่านไปๆ ผ่านไปตรงไหน พระอนุรุทธะรู้หมดๆ จนกระทั่งเข้าสู่สัญญาเวทิตนโรธ ดับสัญญาและเวทนาทั้งหมด สงบพระองค์อยู่นั้น พระทั้งหลายก็สงสัย มี **พระอานนท์**เป็นต้นนี้ สงสัยถามพระอนุรุทธะ

ว่า ‘**นี่ไม่ใช่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วหรือ**’ พระอนุรุทธะก็ตอบทันทีว่า ‘**ยัง**’ นั่นฟังซิ

‘**เวลานี้เข้าประทับอยู่ที่สัญญาเวทิตนโรธ**’ เพราะผู้ดูอยู่นี้ เห็นอยู่นี้ นั่นละพระจิตที่บริสุทธิ์นั้นดูขิณญาณไหม ถ้าสัญญาพระอนุรุทธะเห็นได้ยังงี้ นั่นเอาอันกันตรงนี้ซิ พระอนุรุทธะก็เป็นพระอรหันต์แต่เก่งทางปริจิตวิชา ตามเสด็จตามพระจิตของพระพุทธเจ้า ตามเสด็จในเวลาเข้ามาเรื่อยๆ พอเคลื่อนไหวออกมา ก็บอก เคลื่อนออกมาจากสัญญาเวทิตนโรธ เรื่อยมาจนกระทั่งถึงพระจิตอันบริสุทธิ์ธรรมดา แล้วก้าวเข้าอีก

พอก้าวเข้ามาจนคราวนี้ก็ถึงแค่จตุตถฌาน ซึ่งเป็นรูปฌาน ๔ พอผ่านจตุตถฌาน ๔ แล้วก็ก้าวเข้าไปอรูปฌาน ๔ เพราะทั้งสองอย่างนี้เป็นสมมุติด้วยกัน พระจิตที่เป็นวิมุตติก็ผ่านออกตรงกลาง เมื่อผ่านออกไปไม่มีอะไรพาดพิงแล้ว ก็พูดไม่ได้ว่าไปโน้นไปอยู่ที่โน่นที่นี้ เพราะไม่มีที่พาดพิง รูปฌาน อรูปฌาน เป็นสมมุติ-สัญญาเวทิตนโรธก็เป็นสมมุติ พระจิตเข้าไปเกี่ยวข้องกับสมมุติใดก็บอกได้ว่า เวลานั้นอยู่ตรงนั้นๆ

พอออกจากสมมุตินี้โดยประการทั้งปวง แล้วนั้นพูดไม่ได้ จิตดวงนั้นแหละ จิตดวงบริสุทธิ์นั้นแหละ เวลาไม่มีอะไรพาดพิงแล้วก็พูดไม่ได้ แล้วสัญญาไหมละ ฟังซิ แต่อยู่ในนี้มีสิ่งที่พาดพิงอยู่นี้ก็พูดได้ว่า พระจิตของพระพุทธเจ้า

เวลานี้เสด็จไปตรงนั้นๆ พระจิตที่บริสุทธิ์นั้นไปไหนก็รู้หมด เพราะมีสมมุติเป็นเครื่องพาดพิงกันพอให้ได้พูด พอออกจากนั้นแล้วไม่มีสมมุติที่นี้ปรินิพพานแล้วเท่านั้น นั่นชัด

ท่านผู้รู้ปรินิพพานพูดเรื่องนิพพานพูดได้เต็มปากซิ ก็พระอรหันต์เป็นผู้สุปฏิภาณเสสนิพพาน จิตเป็นนิพพานทั้งๆ ที่ยังมีธาตุมีขันธ์อยู่ .. พระองค์ทรงรับสั่งข้อไหนเป็นพุทธพจน์แล้ว โอ้โฮ เต็มมากๆ ทุกประโยคเชียวละ พระไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยุ่งเหยิงวุ่นวาย ปลอ่ยให้ประชาชนเขามีกษัตริย์ มัลลกษัตริย์เป็นต้นมาจัดทำ

เวลาจะทรงเคลื่อนไหวพระสรีระศพออกไป ที่แรกออกไปทิศใดเทวดาไม่เห็นด้วย ยกไม้ขึ้น **พระอนุรุทธะ**เป็นแก้วส่องทาง **พระอนุรุทธะ**เก่งทางปริจิตวิชา บอกว่า ‘**เทวดาไมยน์ดีด้วย เทวดาให้ไปทางทิศเหนือ**’ พอหมุนปั๊บให้ไปทางทิศนั้นก็ไปเลย นั่นเห็นไหมพระอนุรุทธะบอกเทวดาไมยน์ดีไม่เห็นด้วย เทวดาให้ไปทางนั้น ..

พอไปถึงแล้วบรรจุโพละที่นั่นะ เอ้า ไม่ได้คิดอีก ‘**ทำไมจึงไม่คิด**’

‘**ยังรอพระกัสสปะ พระกัสสปะกำลังเดินทางมาจะมาเฝ้าพระศาสดาเรา**’ จึงต้องรอพระกัสสปะ พอพระกัสสปะมาก็พริบเองเลย เทียวเป็นเองขึ้นเลยเทียว พอกราบฝ่าพระบาทของพระพุทธเจ้าแล้วไฟก็ขึ้นเองพริบเลย...”

เสนาสนะป่าบ้านโคก วัดป่าวิสุทธิธรรม ทางจงกรมภายในวัด และกุฏิหลวงปู่มั่น

เทพบันดาลช่วยหลวงปู่มั่น

ปี พ.ศ.๒๔๘๕ นั้นเป็นปีแรกที่ท่านจำพรรษาอยู่กับหลวงปู่มั่นที่บ้านโคก พรรษานั้นมีพระ ๙ รูป เณร ๒ รูป ช่วงนั้นเป็นระยะที่สงครามญี่ปุ่นกำลังเริ่ม ฝ่ายหายากมีไม่พอ แจกจ่ายกัน ช่วงนั้นกำลังอดอยาก พอถึงวันเข้าพรรษาคันจ้งหันเสร็จแล้วหลวงปู่มั่นแจกผ้าพระเณรแต่มีผ้าไม่ครบขาดอยู่ผืนเดียว หลวงปู่มั่นก็เลยไปหยิบเอาผ้าอาบน้ำผ้าขาวที่พระท่านไปวางไว้ในห้องของท่านออกมาให้ แต่ท่านอาจารย์กงมาท่านเป็นคนตรงไปตรงมา เห็นอย่างนั้นจึงพูดค้านอย่างอาจหาญว่า

“อันนั้นก็สำหรับแจกท่านอาจารย์ต่างหากนี่เอามาทำไม ขาดก็ขาดไปลิจจะเป็นอะไรไป ขอให้ครูบาอาจารย์ได้เถอะ”

พระเณรทุกองค์เวลานั้นก็พอใจเห็นด้วยกับท่านอาจารย์กงมา

แต่หลวงปู่มั่นท่านก็ตอบอย่างมีเหตุผลเช่นกันว่า “โอ๊ย! เรามันเป็นผู้ใหญ่เมื่อไรมันก็ได้ ผู้ใหญ่ได้อยู่เรื่อยๆ อะไรๆ ก็ได้ ใครเอามาๆ ก็ให้แต่ผู้ใหญ่เองแหละ เอาละ บุญมีหากได้เองแหละ”

ท่านเองก็อยู่ในเหตุการณ์ขณะนั้นและคอยสังเกตดูอยู่ตลอด พอหลวงปู่มั่นพูดคำว่า ‘บุญมีหากได้เองแหละ’ ขึ้นมาปั๊บ ท่านก็จับคำพูดนี้เอาไว้ทันที จากนั้นก็คอยสังเกตว่า จะมีอะไรเกิดขึ้น ปรากฏว่าตอนค่ำวันนั้นพวกบริษัทแม่หนุ่ม ชูวานนท์ (องค์หลวงตากกล่าวว่าแม่ของคุณแม่โยมหนุ่มเป็นโยมอุปถัมภ์อุปฐากหลวงปู่เสาร์และหลวงปู่มั่นมาดั้งเดิม ท่านเหล่านี้เป็นคนสำคัญที่อาราธนาณิมนต์ท่านมาสร้างวัดป่าสุทธาวาส) นำผ้ามาถวาย

เขาพากันคาดคะเนพระเณรว่าน่าจะมีประมาณ ๙-๑๐ องค์ เขาจึงหาผ้าขาวด้ายเทศไม่ใช่ผ้าขาวด้ายบ้านแบบที่เราทอกัน แต่เป็นด้ายดิบอย่างดีเนื้อแน่นเท่ากันจากสกลนครจำนวน ๑๑ ผืน แล้วว่าจ้างโยมชี้ยาคคนหนึ่ง (แกติดฝิ่น) ในราคาแพงให้ไปส่งผ้าที่วัดภายในวันนั้น ระยะทางจากสกลนครมาหาบ้านโคกประมาณ ๒๒ ก.ม. เข้าไปในวัดอีก ๑ ก.ม. รวม ๒๓ ก.ม. จนกระทั่งค่ำโยมชี้ยาคคนนี้ก็ไปส่งผ้าจำนวน ๑๑ ผืนถึงวัดซึ่งเท่ากับจำนวนพระเณรที่จำพรรษาในครั้งนั้นพอดี

ที่ท่านต้องคอยจับคำพูดของหลวงปู่มั่นขนาดนั้นท่านให้เหตุผลว่า

“เพราะพ่อแม่ครูจารย์มั่นทำให้เราคิดไม่รู้จักครั้งก็หน เหมือนว่ามีเทพคอยแทรกอยู่ตลอด คอยรับทราบความเคลื่อนไหวของท่านอยู่ตลอด เหมือนกับว่าเทวดาบันดาลบันดาลนะ แปลกอยู่ หลายอย่างที่เราไม่เอามาพูดมากแหละ เอาแต่ว่าเทพบันดาลบันดาลเทพเนรมิตแค่นี้ก็พอแล้วแหละ”

เคร่งครัดข้อวัตรปฏิบัติ พูดคุยเป็นอรรถธรรม

ในปีแรกที่ได้อยู่ศึกษาอยู่กับหลวงปู่มั่น ท่านก็ได้ยินหลวงปู่มั่นพูดถึงเรื่องรุดงค์ควัตร ๑๓ เพราะหลวงปู่มั่นเคร่งครัดมากตามนิสัย ด้วยเหตุนี้ท่านจึงถือเป็นข้อปฏิบัติเสมอมา ในการสมათานรุดงค์เมื่อถึงหน้าพรรษาอย่างไม่ลดละ เฉพาะอย่างยิ่งในรุดงค์ข้อที่ว่า ฉันทอาหารเฉพาะของที่ได้มาในบาตรจากการบิณฑบาตเท่านั้น สำหรับรุดงค์ข้ออื่นๆ ก็ถือสมათานอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว เช่น การฉันหนเดียวในวันหนึ่งๆ เท่านั้น การถือผ้าบังสุกุล การใช้ผ้าสามผืน (สบง จีวร สังฆาฏิ) การฉันในบาตร การอยู่ป่าเขา เป็นต้น

รูดงค์ ๑๓^{*} และขันธวัตร ๑๔ เป็นข้อปฏิบัติประจำโดยทั่วไปของพระกรรมฐาน ยิ่งนิสัยที่เคารพรักและจริงจังในข้อวัตรปฏิบัติของท่านด้วยแล้วยิ่งให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น ท่านจึงไม่ยอมให้ข้อวัตรทำความสะอาดเช็ดถู กุฎี ศาลา บริเวณ ตลอดข้อวัตรใดๆ ขาดตกบกพร่องเลย ท่านพยายามรักษาทั้งความตรงต่อเวลา ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ความพร้อมเพรียงกันในการทำข้อวัตรปฏิบัติ ความละเอียดถี่ถ้วน ความคล่องแคล่วไม่เหนื่อยหน่ายท้อแท้อ่อนแอ ทำสิ่งใดให้ทำอย่างมีสติ ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญให้รอบคอบ ไม่ทำแบบใจร้อนใจเร็ว การหยาบจับวางสิ่งใดจะพยายามมิให้มีเสียงดัง ข้อวัตรต่างๆ เหล่านี้พระเถรท่านจะช่วยกันดูแลรับผิดชอบ บริเวณอย่างทั่วถึง ตั้งแต่กุฏิหลวงปู่มน กุฏิตนเอง ศาลา ทางเดิน ตลอดแม้แต่ในห้องน้ำ ห้องส้วม มีการเติมน้ำใส่ตุ่มใส่ถังให้เต็มไม่ให้พร่อง และข้อปฏิบัติต่างๆ เช่นนี้ พระเถรท่านจะพยายามทำอย่างตั้งใจ สมกับที่ท่านเป็นสมณะผู้รักความสงบ สะอาด และรักธรรมชาติวินัย

การปฏิบัติจิตตภาวนาถือเป็นงานหลักอันสำคัญที่สุด ดังนั้นในแต่ละวันท่านจึงพยายามพูดคุยน้อย หากมีความจำเป็นต้องพูดสนทนากันบ้างก็ให้มีเหตุผลมีอรรถธรรม ไม่พูดคะนอง เพื่อเจ้า หยาบโลน พูดตามความ

^{*} รูดงค์วัตร ๑๓ คือหลักปฏิบัติเพื่อการปราบปรามกิเลส ประกอบด้วย

- ๑ บิณฑบาตเป็นวัตร (พระเถรส่วนใหญ่จะปฏิบัติข้อนี้ เพราะถ้าไม่บิณฑบาตก็จะมีอาหารฉัน)
- ๒ บิณฑบาตตามลำดับบ้าน
- ๓ ไม่รับอาหารที่ตามส่งที่หลัง
- ๔ ฉันในบาตร (นอกจากจะฉันในบาตร องค์หลวงตายังฉันด้วยมือเท่านั้น)
- ๕ ฉันวันละครั้งเท่านั้น (พระวัดป่าจะฉันมือเช้าเพียงมือเดียวเรียกว่า ฉันจังหัน และเมื่อลูกจากที่นั่งแล้วก็จะไม่ฉันอีก ซึ่งวัตรข้อนี้เป็นข้อที่องค์หลวงตาปฏิบัติจนถึงวันที่ท่านมรณภาพ)
- ๖ ถือบ้างสามผืน
- ๗ ถือบ้างสี่ลูก
- ๘ อยู่รุกขมูลร่มไม้ (อยู่โคนต้นไม้)
- ๙ อยู่ป่า
- ๑๐ อยู่ป่าช้า
- ๑๑ อยู่กลางแจ้ง
- ๑๒ อยู่ในเสนาสนะ (ที่อยู่อาศัยของภิกษุสงฆ์ เช่น กุฏิ วิหาร ศาลา) ที่เขาจัดให้
- ๑๓ ถือนิยมนิธิวินัย (ไม่ติดการนอน)

วัดป่าสุทธาวาส ต.ธาตุเชิงชุม อ.เมือง จ.สกลนคร

หลวงปู่เสาร์ กนตสีลเถระ กับหลวงปู่มน ฐิตัตถเถระได้รับการอาราธนาจาก อุบาสิกาสามพี่น้อง ได้แก่ นางนุ้ม, นางนิล ขวานนท์ และนางลูกอินทร์ วัฒนสุขชาติ ผู้มีความเลื่อมใสในพระอาจารย์ทั้งสองมาจำพรรษา ณ เสนาสนะป่าบ้านบาก ในปี พ.ศ.๒๔๖๙ ต่อมาจึงได้จัดสร้างเป็นวัดป่าสุทธาวาสในเวลาต่อมา

ภายหลังที่ท่านจากภาคเหนือมาจำพรรษาที่วัดป่าโนนนิเวศน์ จ.อุดรธานีแล้ว คณะศรัทธาชาวสกลนครได้กราบอาราธนาท่านมาจำพรรษา ณ วัดป่าสุทธาวาสอีกครั้งใน พ.ศ.๒๔๘๔ แต่ท่านไปจำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านโคก จวบจนวาระที่ท่านใกล้มรณภาพจึงได้มาที่ขันธ

ณ วัดป่าสุทธาวาสใน พ.ศ.๒๔๙๒

ภายหลังจึงได้มีการประชุมเพลิงศพของท่าน ณ วัดแห่งนี้ เมื่อวันอังคารที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ.๒๔๙๓ ต่อมาจึงได้สร้างอุโบสถในบริเวณที่ประชุมเพลิง และสร้างพิพิธภัณฑสถานหลวงปู่มนตรงบริเวณกุฏิที่องค์ท่านมรณภาพ

สภาพในปัจจุบัน

วัดป่าสุทธาวาสในปัจจุบันกลายเป็นวัดป่ากลางเมือง เป็นสำนักเรียนสำคัญของพระภิกษุสงฆ์ในสกลนคร ปุชนิยมสถานสำคัญภายในวัดนอกจากอุโบสถและพิพิธภัณฑสถานหลวงปู่มนแล้ว ก็ยังมี “จันทสารเจติยานุสรณ์” เจดียย์พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่หลุย จันทสาโร อีกด้วย โดยเจดียย์นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชกระแสว่า

“ควรสร้างเจดียย์ที่วัดป่าสุทธาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ที่วัดนี้ มีอัฐิธาตุของพระอาจารย์มน ฐิตัตถเถระ ท่านจะได้อยู่ใกล้กัน”

และยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ร่างแบบเจดียย์องค์นี้ ด้วยพระองค์เอง หลังจากนั้นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จทำพิธีเปิดเจดียย์พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่หลุย โดยภายในมีการจัดแสดงรูปเหมือนของ หลวงปู่หลุย จันทสาโร และเครื่องอัฐบริวารของท่านหลวงปู่หลุยด้วย

องค์หลวงตาได้กล่าวถึงพระอุโบสถ วัดป่าสุทธาวาสว่า “เป็นโบสถ์ที่สร้างขึ้นครอบที่ประชุมเพลิงศพหลวงปู่มน ซึ่งท่านอาจารย์มหาทองสุกเป็นคนสร้างได้สวยงามวิจิตรมาก”

พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่มน ฐิตัตถเถระ

พระพุทธรูปที่หลวงปู่มน กราบไหว้ประจำ โดยท่านทำฐานพระเอง

จำเป็น และเป็นไปเพื่อความเจริญในธรรม การตกเตือนชี้แนะหมู่คณะภิกษุสามเณรให้เป็นไปด้วยความเมตตากรุณาต่อกัน เพื่อให้รู้ให้เข้าใจคุณและโทษจริงๆ ดังนี้

“...ควรพูดคุยกันในเรื่องความมักน้อย สันโดษ ความวิเวกสงัด ความไม่คลุกคลีซึ่งกันและกัน พูดในเรื่องความเพียร ศีล สมาธิ ปัญญา ในการต่อสู้กิเลส ... พระในครั้งพุทธกาล ท่านไม่ได้คุยถึงการบ้านการเมือง การได้ การเสีย ความรื่นเริงบันเทิง การซื้อการขายอะไร ท่านมีความระแวงระวังว่า อันใดจะเป็นภัยต่อความเจริญทางจิตใจของท่าน ท่านจะพึงละเว้นหลบหลีกเสมอ ส่วนสิ่งใดเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้จิตใจมีความแน่นอนหนา มันคงจนสามารถถอดถอนกิเลสออกได้เป็นลำดับลำดับนั้น ควรส่งเสริมให้มีมากขึ้น ให้สูงขึ้น...”

หลวงปู่มั่นเคารพธรรม

นอกเหนือจากความเคร่งครัดตามหลักธรรมหลักวินัยแล้ว หลวงปู่มั่นยังแสดงความเคารพในธรรมอย่างละเอียดลออลึกซึ้งอย่างหาได้ยากยิ่งในสมัยปัจจุบันดังนี้

“...ท่านอาจารย์มั่นเป็นตัวอย่างในสมัยปัจจุบัน ในห้องนอนใดที่ถูกนิมนต์ไปพัก ถ้ามีหนังสือธรรมะอยู่ต่ำกว่าท่าน ท่านจะไม่ยอมนอนในห้องนั้นเลย ท่านจะยกหนังสือขึ้นไว้ให้สูงกว่าศีรษะท่านเสมอ ท่านจึงยอมนอน ท่านว่า

‘นี่ธรรมของพระพุทธเจ้า เราอยู่ด้วยธรรม กินด้วยธรรม เป็นตายเรามอบกับธรรม ปฏิบัติได้รู้ได้เห็นมากน้อยเพราะธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งนั้น เราจะเหยียบย่ำทำลายได้อย่างไร! เอาธรรมมาอยู่ต่ำกว่าเราได้อย่างไร!’

ท่านไม่ยอมนอน ยกตัวอย่างที่ท่านมาพักวัดศาลวันเป็นต้น ในห้องนั้นมีหนังสือธรรมอยู่ ท่านไม่ยอมนอน ให้ชนหนังสือขึ้นไว้ที่สูงหมดนี้แหละ! ลงเคารพจะต้องถึงใจทุกอย่างเพราะธรรมถึงใจ

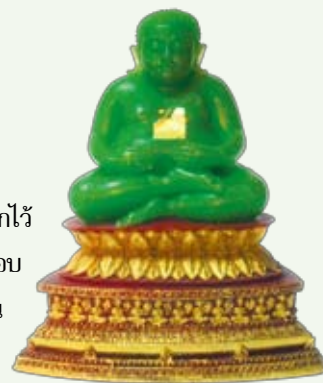
ความเคารพ ไม่ว่าจะฝ่ายสมมุติไม่ว่าอะไรท่านเคารพอย่างถึงใจ ถึงเรียกว่าสุดยอดกราบพระพุทธรูปก็สนิท ไม่มีใครที่จะกราบสวयงามแนบสนิทยิ่งกว่าท่านอาจารย์มั่น

พระสังกัจจายน์

“...พระสังกัจจายน์ท่านแต่ก่อนรูปหล่อ ตามตำราที่บอกไว้ มองดูคล้ายคลึงกับพระพุทธเจ้า .. ไปที่ไหนผู้หญิงติด ผู้หญิงชอบ ผู้ชายก็ชอบ ไม่ใช่มีแต่ผู้หญิงนะ .. นี่ละผู้ชายที่กลับตัวเป็นผู้หญิงได้ก็เพราะไปชอบท่านนะสิ พอมองเห็นท่าน ‘พระรูปนี้ทำไมจึงรูปหล่อหนักหนา ถ้าเราได้เมื่อยอย่างนี้จะดีมาก’

จากผู้ชายแล้ว(เป็นกรรม)กลายเป็นผู้หญิงไปเลย แล้วอายุใหญ่เลยหนีไปอยู่เมืองอื่น นี่ต้นเหตุไปที่ไหนเป็นอย่างนั้น พระกัจจายนะ ท่านจึงไปอธิษฐานเสียใหม่ ที่นี้เลยเป็นรูปพุงหลวงอัมบาตรไปเลย ที่นี้ไม่ว่าใครผู้ชายผู้หญิงเห็นท่านแล้วไม่ยอมมอง

(คนที่เคยเป็น) ผู้ชายแล้วกลายเป็นผู้หญิงนี้ต่อมาก็คงมีสามีลูกอีกตั้งสองคนที่แรกเพศผู้ชาย พอไปรักชอบท่าน (กรรม) จึงพลิกเป็นเพศผู้หญิงไป ไปมีลูกอีกตั้งสองคน .. แต่ท่านก็มีนิสัย ต่อมาออกบวชก็ได้เป็นพระอรหันต์นะ ท่านมีอุปนิสัยอยู่ ไปที่ไหนอายุคนใครไปจ้อถามเรื่องราวแล้วอายุ...”

พระสังก... ครึ่งพุทธกาล

หลวงปู่เจี๊ยะอุทาน “เจอแล้วองค์นี้”

หลวงปู่เจี๊ยะบอกว่าหลวงปู่มั่นมักเรียกท่านว่า “เฒ่าซาเป้” หรือบางครั้งก็เรียกว่า “ผ้าขี้ริ้วห่อทอง” ตามแต่ท่านจะพูดเพื่อเป็นคติแก่พระเณร ท่านยังเล่าด้วยว่าในระหว่างพรรษานั้น หลวงปู่มั่นได้พูดถึงหลวงปู่ขาวขึ้นมาในวันหนึ่งว่า

“หมู่เฮีย! ให้รู้จักท่านขาวไว้ละ ท่านขาวนี่เราได้พิจารณาถึงที่สุดแล้ว”

พอกล่าวชมหลวงปู่ขาวแล้วก็หันมาพูดเรื่องของหลวงปู่เจี๊ยะบ้างว่า

“เออหมู่เฮีย! มีหมู่มาเล่าเรื่องการภาวนาให้เราฟังที่เชียงใหม่ เธอปฏิบัติของเธอสามสี่ปีเหมือนเราลงที่นครนายก ‘มันลงเหมือนกันเลย’..” หลวงปู่มั่นย้ำอย่างนั้น

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท

“ท่านองค์นี้ภาวนา ๓ ปีเท่ากับเราภาวนา ๒๒ ปี อันนี้เกี่ยวเนื่องกับนิสัยวาสนาของคนมันต่างกัน”

ต่อมาเมื่อการจำพรรษาผ่านไปได้สักระยะหนึ่ง หลวงปู่เจี๊ยะซึ่งได้สังเกตเห็นพระเณรที่มาเกี่ยวข้องกับหลวงปู่มันมาโดยตลอดเป็นเวลาถึง ๓ ปีจนกระทั่งคราวนี้ได้มาพบและร่วมจำพรรษากับท่าน (องค์หลวงตา) ในที่แห่งนี้ได้เห็นถึงความจริงจังและลักษณะที่เหมือนดั่งนิมิตคำทำนายของหลวงปู่มันที่เชียงใหม่มาท่านได้เล่าเหตุการณ์และความรู้สึกในครั้งนั้นว่า

“ในที่สุดพระอาจารย์มหาบัว ก็มาหาท่านพระอาจารย์มันที่เสนาสนะป่าบ้านโคก จังหวัดสกลนคร เราเห็นลักษณะถามความเป็นมาเป็นไป จึงแน่ใจเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นมาท่านพระอาจารย์มันก็ไม่พูดเรื่อง (คำทำนาย) นี่อีกเลย...

หลังจากได้อยู่ร่วมกับท่านพระอาจารย์มันเป็นเวลา ๓ ปี ๔ แล้งแล้ว ผ่านฤดูแล้งปี ๒๔๘๖ ท่านพระอาจารย์มันท่านปรารภจะไปจำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านนามน เราเห็นว่าท่านมีลูกศิษย์ลูกหามากขึ้นแล้ว

ท่านอาจารย์มหาบัวก็เป็นที่ย้ายใจ ท่านเก่งฉลาด เป็นที่ย้ายใจในเรื่องเกี่ยวกับท่านพระอาจารย์ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม เรื่องข้อวัตรปฏิบัติที่เราเคยทำมาเป็นเวลานานสมควรกับท่านอาจารย์มหา เพราะท่านมีวิชาความรู้ กล้าสู้หน้าไม่อายใคร และจะเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่หมู่คณะต่อไปในอนาคต เหมือนดั่งนิมิตที่

ท่านพระอาจารย์มันทำนายไว้ที่ดอยคำ บ้านแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ว่า

“ท่านองค์นี้ ลักษณะเหมือนท่านเจี๊ยะ แต่มีใช้ท่านเจี๊ยะ จะทำประโยชน์ให้แก่หมู่คณะกว้างขวาง และท่านนิมิตเห็นพระหนุ่ม ๒ รูป นั่งช้าง ๒ เชือก ติดตาม

ท่านซึ่งนั่งสง่างามบนช้างตัวขาวปลอดจำไขลงเป็นช้างใหญ่ พระหนุ่มสองรูปนี้จะสำเร็จก่อน และหลังท่านนิพพานไม่นานนัก และจะทำประโยชน์ใหญ่ให้พระศาสนา’

เมื่อเราเห็นท่านอาจารย์มหาบัวเข้ามา ก็ตรงตามลักษณะที่ท่านทำนายไว้ก็เบาใจเป็นที่

ยิ่ง ถึงได้กับอุทานภายในใจว่า

“นี่แหละ องค์นี้แหละต้องเป็นองค์ที่ท่านทำนายไว้อย่างแน่นอน เจอแล้ว ที่นี้”

เมื่อท่านอาจารย์มหาบัวเข้ามา รู้สึกว่าท่านเมตตาเป็นพิเศษ ข้อวัตรปฏิบัติอะไรท่านตั้งใจปฏิบัติรักษาสุดความสามารถ สุดชีวิตเหมือนดั่งที่เราเคยทำ ความเพียรท่านก็แรงกล้า มีสติปัญญาไวเป็นเลิศ สมเป็นผู้มีบุญมาเกิด ประเสริฐด้วยความดี อย่างนี้อีกไม่นานต้องพบพานธรรมอันเลิศ บุญเขตอันประเสริฐจะบังเกิดในวงพุทธศาสนา เป็นปราชญ์ทางธรรม คำชูพระศาสนาเหมือนอย่างที่ท่านพระอาจารย์มันทำนายเอาไว้แน่นอน

เมื่อคิดดังนี้จึงดำริว่า สมควรที่หมู่ผู้ที่ไม่เคยมาจะได้ช่องเข้าศึกษาปฏิบัติ ในขณะนั้นพระเณรที่ติดตามและลูกศิษย์ของท่านพระอาจารย์มันมีมากขึ้นโดยลำดับ ชื่อเสียงเรื่องคุณธรรมของท่านเป็นที่เลื่องลือขจรไปทั่ว

ทางจงกรมภายในเสนาสนะป่าบ้านโคก

นิสัยเดิมของพระสารีบุตร พระสันตกาย

“...อัครสาวกข้างขวาพระสารีบุตร นิสัยของท่านแต่ก่อนเคยเป็นลิง พอมาเห็นคลองเล็กๆ น้ำมันไหลไปมาโดดข้ามคลองนั้นแล้วโดดข้ามคลองนี้ไป พระสงฆ์ยกโทษท่าน มาฟ้องพระพุทธเจ้า ว่าพระสารีบุตรได้รับคำยกย่องมา.. แล้วทำไมพระสารีบุตรขนาดว่าเป็นพระอรหันต์แล้ว เป็นอัครสาวกข้างขวาด้วย แล้วทำไมจึงทำตัวเป็นลิง ว่าอย่างนั้นนะ โดดกลับไปกลับมา ไปเห็นร่องน้ำเล็กๆ โดดไปโดดมา..

‘พระสารีบุตรเธอเคยเป็นลิงมาตั้ง ๕๐๐ ขาดิ นิสัยเดิมของเธอเป็นอย่างนี้แหละ ใจของเธอบริสุทธิ์แล้ว’

นี่ละกิริยาที่มันแสดงออกสู่โลกธรรม ๘ มีคำเหน็ดเหนื่อยได้อย่างนี้ ส่วนธรรมชาตินั้นหมดโดยสิ้นเชิง.. พระองค์ออกมารับเลย เธอเคยเป็นลิงมาจนเป็นนิสัย เพราะฉะนั้นกิริยาอันนี้ยกให้ลิงเสีย อัครสาวกที่เรียบร้อยนั้นยกให้พระสารีบุตรของเรา ส่วนลิงนั้นยกให้ลิงไปเสีย ท่านตอบกันฟังซินะ

นี่พระพุทธเจ้ายืนยันรับรองไว้ นี่หมายถึงว่าผู้ที่มันนิสัยอย่างไร หนักทางไหนไปทางนั้น .. นิสัยพระสันตกายก็อีกเหมือนกันนะ ท่านไปไหนนี่เรียบหมดเลย พระสงฆ์ทั้งหลายในวัดนั้นนะ ค่อนข้างแน่ใจ เกือบจะทั่วทั้งวัดละว่าท่านเป็นพระอรหันต์ สันตกายคือว่าท่านมีกิริยามารยาทสวยงามมาก เคลื่อนไหวไปไหนปรากฏว่ามีสติทุกแห่งทุกมุม เหมือนว่าไม่พลั้งไม่เผลออะไรเลยถามท่าน ท่านก็บอกว่าท่านยัง เลยเอาเรื่องนี้ไปทูลถามพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าท่านก็สอน มีเครื่องรับรองอย่างนั้นนะ ที่จิตเรียบร้อยมาตลอดนี้ สันตกายเป็นผู้มีกายวาจาใจอันสงบ .. พระสันตกายนี้เธอเคยเป็นราชสีห์ติดกันมาหลายภพหลายชาติ ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นสัตว์อื่นเลย เป็นราชสีห์มา ธรรมดาราชสีห์มีสติตั้งระมัดระวังตัวเหมือนเสือเหมือนแมว ไม่ได้เผลอดังง่าย ๆ นี่เธอก็มาจากสำนักราชสีห์ เพราะฉะนั้นกิริยาอาการของเธอเวลามาบวชจึงเรียบตลอด... ”

ทุกทิศ เราจึงเข้าไปกราบลาท่านและปลื้มตัวอยู่
องค์เดียวเร่งความเพียร พยายามลืบละเลาะหา
ว่า ท่านอาจารย์ชาวอยู่ที่ไหน เพราะท่านเป็น
พระที่ท่านพระอาจารย์มั่นรับรองว่า เป็นพระ
ถึงที่สุดแห่งธรรมแล้ว ได้ทำไว้ในใจว่า ถ้า
ทราบข่าวว่า ท่านอาจารย์ชาวอยู่ที่ไหน เราจะ
ดั้นด้นเข้าไปกราบให้จงได้...”

กรรมฐานน้ำตาร่วง

องค์หลวงตากล่าวว่าเมื่อครั้งไปอยู่กับ
หลวงปู่มนั้น จิตของท่านเคยคิดไปว่า องค์
หลวงปู่มนั้นจะสามารถทราบวาระจิตของท่านได้
หรือไม่หนอ จากนั้นไม่นาน ท่านได้ขึ้นไปกราบ
พระประธานที่ศาลา เห็นหลวงปู่มนั่งกำลังเย็บ
ผ้าอยู่ จึงได้คลานเข้าไปเพื่อจะกราบขอโอกาส
ช่วยเย็บให้ ขณะนั้นเองหลวงปู่มนั่งแสดงอาการ
แปลกกว่าทุกครั้งที่เคยเป็นมา โดยจ้องมองมา
ที่ท่านอย่างดูๆ พร้อมกับปิดมือห้าม แล้วพูดขึ้นว่า

“หีย! อย่ามาจุ!”

ในตอนนั้นท่านคิดในใจว่า “โห้ย ดาย
กู...ตาย...” และหลังจากเย็บไปพักหนึ่ง ท่าน
อาจารย์มั่นก็กล่าวต่อว่า

“ธรรมดากการภาวนากรรมฐานก็ต้องดู
หัวใจตัวเอง ดูหัวใจตัวเองมันคิดเรื่องอะไรๆ ก็
ต้องดูหัวใจตัวเองให้ผู้ภาวนา อันนี้จะให้คนอื่น
มาดูให้รู้ให้ กรรมฐานบ้าอะไร”

จึงเป็นอันรู้เหตุรู้ผลชัดเจนทันทีว่า ที่
หลวงปู่มนั่งแสดงปฏิกิริยาดังกล่าวขึ้นเช่นนี้
ก็เพราะความคิดสงสัยของท่านนั่นเอง คราวนี้
ท่านถึงกับหมอบราบในใจอย่างสุดซึ้งว่า

“ยอมแล้วๆ คราวนี้ขอมอบยอมแล้ว”

หลังจากนั้นท่านจึงได้กราบขอโอกาสเข้า
ช่วยเย็บผ้าอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้องค์ท่านก็ได้
ดูหรือห้ามอะไรอีก เพราะทราบดีว่า ลูกศิษย์
ผู้นี้ได้ยอมแล้วอย่างสนิทใจ

กล่าวถึงการบำเพ็ญภาวนาของท่าน โดย
ปกติธรรมดาท่านใช้เวลาในการนั่งสมาธิครั้งละ
ประมาณ ๓-๔ ชั่วโมง ตอนกลางวันพอฉัน
จังหันเสร็จ ล้างบาตร เช็ดบาตรเรียบร้อยแล้ว
เอาบาตรไปวางที่ร้านแล้วเข้าทางจงกรมเลย
ท่านจะเดินจงกรมไปตลอดจนถึงเวลาประมาณ
๑๑ โมงเป็นอย่างน้อยหรือถึงเที่ยงวันแล้วจึง
พัก เมื่อออกจากพักแล้วก็นั่งภาวนาอิกราว
๑ ชั่วโมง แล้วก็ลงเดินจงกรมอีก ท่านทำอย่าง
นั้นอยู่เป็นกิจวัตรประจำ

แม้ทำความเพียรเป็นประจำอยู่เช่นนี้
ตลอดพรรษา แต่ภาวะจิตของท่านกลับมีแต่
เจริญกับเสื่อมทางด้านสมาธิ ต่อมาเมื่อเห็นว่าย
อยู่กับหลวงปู่มนั่งพอสมควรท่านจึงอยาก
ทดลองทำความเพียรโดยลำพังอย่างเต็มที่
ดูบ้างว่าจะเกิดผลดีเพียงใด ครั้นพอออกพรรษา
แล้วจึงได้ทดลองขึ้นไปภาวนาบนหลังเขา เพื่อ
ความสงบสงัดและทำความเพียรได้อย่างเต็มที่

แต่เมื่อออกวิเวกจริงๆ แล้ว ความเพียรกลับ
ไม่ค่อยเป็นผลเลย ต้องล้มลุกคลุกคลาน
อย่างหนัก จนหลายครั้งทำให้ท่านรู้สึกท้อ
ใจ แต่ด้วยใจที่ “สู้ไม่ถอย” ทำให้ท่าน
สามารถผ่านภาวะเช่นนี้ไปได้ในเวลาต่อมาดังนี้

“...เข้าไปอยู่ในป่าในเขา ตั้งใจจะไปพุด
กับกิเลสเอาให้เต็มเหนี่ยวละนะคราวนี้ หลีก
จากครูบาอาจารย์ออกไปเข้าไปอยู่ในภูเข
ป่ามันสงบสงัด ป่าไม่มีเรื่องอะไร แต่หัวใจมัน
สร้างเรื่องขึ้นมามากซิ วุ่นอยู่กับเจ้าของคนเดียว
เป็นบ้าอยู่คนเดียว

‘โห้ย อย่างนี้จะอยู่คนเดียวได้อย่างไร นี่หนี
จากครูบาอาจารย์ไม่ได้ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว’

สู้มันไม่ได้จนน้ำตาร่วง ไม่ได้ลิ้มมะ ..
น้ำตาร่วง โอโห สู้มันไม่ได้ ตั้งสติปลื้มผล็อยๆ
ตั้งเพื่อล้มไม่ใช่ตั้งเพื่ออยู่ ตั้งต่อหน้าต่อตาฉัน
ล้มต่อหน้าต่อตาให้เห็น บัดทีเดียวตก ๕ ทวิป
โนน สมมุติว่าเราต้อยเข้าไปนี้ มันปิดแขนเรา
นี้ตก ๕ ทวิป อำนาจแห่งความรุนแรงของกิเลส
มันแรงขนาดนั้นนะอยู่ในหัวใจนี้ .. ก็เราตั้งหน้า
จะไปสู้ แต่มีแต่กิเลสขัดเรา มันยังไปกันได้
เคียดแค้น น้ำตาร่วง ไม่ลิ้มมะ อันนั้นจะเป็น
สาเหตุให้เกิดความเคียดแค้นมุนานะที่จะพุดกับ
กิเลสให้ได้ เราจึงกล้าพูดว่าความเคียดแค้นนี้
.. ลงออกถึงกูถึงมึงทีเดียว ชัดกับกิเลสนี้ ฟังซิ
ว่ากูมึง กูมึงในใจไม่ใช่มึงออกมาข้างนอก

‘มึงยังมึงต้องฟังวันหนึ่ง กูจะเอาให้มึง
ฟังแน่ๆ มึงเอากูขนาดนี้เขี้ยวนะ .. ยังไงกูได้ที่
แล้วกูจะเอามึงเหมือนกัน ยังไงมึงต้องฟัง มึงไม่
ฟังวันหนึ่ง มึงต้องฟังวันหนึ่ง มึงไม่ฟังกูต้องฟัง
ต้องตายกัน’

มาก็เอากันแหละ ชัดกันไม่ถอย... ต้อง
ตายกัน ต่างคนต่างสู้กันไม่มีถอยกัน

‘เฮ้า กิเลสกับเราเป็นคู่ต่อสู้กันนี้จน
กระทั่งถึงวันตายไม่ให้เป็น เอาให้ตายด้วยกัน
กิเลสไม่ตายเราก็ตายเท่านั้น’...”

เหตุการณ์ในตอนนั้นท่านเคยยกเอามาสอน
พระว่า ตอนที่กองทัพกิเลสมีกำลังมากกว่านั้น
ยังไม่สมควรที่จะอยู่คนเดียว ต้องเข้าหาครูบา-
อาจารย์ เพราะการอยู่กับครูบาอาจารย์แม้จะ
ยังไม่ก้าวหน้าอะไรแต่ก็เป็นที่อบอุ่นใจได้

พระโคธิกะ

“...พระโคธิกะ จิตท่านเสื่อมถึงหกครั้ง เจริญแล้วเสื่อมๆ ถึงหกครั้ง .. พอครั้งที่หก
ท่านเอาเม็ดเดือนคอเจ้าของเลย แต่ท่านมีนิสัยนะ เอาเม็ดเดือนคอเลือดกระดุดออกมา
มองเห็น จึงพิจารณาอยู่นั้นบรรลุตธรรมบึงเดียวนั้นเลย .. ก็ได้บรรลุตธรรมในขณะนั้นด้วย
การปฏิบัติจิตเข้าสู่ธรรม .. แล้วมาเด่นตรงนี้

ตอนพญามารค้นหาจิตวิญญาณของพระโคธิกะจนคว้นตลบโลกธาตุ ว่านั่งในตำรา
ฤทธิ์ของมารที่ค้นคว้าหาจิตวิญญาณของพระโคธิกะ พระพุทธเจ้าเลยตวาดเอาบ้างว่า

‘พญามารอันเพียงความรู้ของเธอนั้นนะ จะไปสามารถรู้จิตของพระโคธิกะลูกของเร
ได้อย่างไร เพราะพระโคธิกะเธอเป็นพระอรหันต์และนิพพานไปแล้วนี่ เธอก็มีวิสัยแค่จะดู
สัตว์ที่ยังข้องอยู่ในกิเลสเท่านั้นแหละ พระโคธิกะเราไม่ได้เป็นคนประเภทนั้น เป็นผู้พ้น
แล้วจากอำนาจแห่งมาร เพราะฉะนั้น เธอจะค้นหามาทั้งโลกธาตุ หรือจะไปโลกธาตุไหน
ก็ไปเถอะ เธอจะตายทั้งเปล่าๆ นั้นแล’ ...”

กิจกรรมพุทธโธแก์ “จิตเสื่อม”

เมื่ออยู่กับหลวงปู่ในพรรษาการภาวนา ก็มีความสงบร่มเย็นบ้างและเสื่อมบ้าง ครั้นพอออกจากท่านกลับปรากฏว่ามีแต่ความฟุ้งซ่าน ท่านเล่าถึงภาวะจิตในขณะนั้นว่า

“...จิตมันยังไม่ได้เรื่องได้ราวต้องฝึกฝน อย่างหนัก ก็เลสมันถอยใครเมื่อไร พอจากพ่อแม่ ครูจารย์มันไปได้ ๒-๓ วัน จิตมันติดมันดันหา เชียงลับยาเพื่อเป็นอาหารกิเลสอย่างเห็นได้ชัด ถึงขนาดได้คำหนิตนเองว่า

‘อ้อ! เราเนี่ย มันกัจจับภูเขาทอง เวลาอยู่กับครูบาอาจารย์จิตสงบร่มเย็น พอออกจากท่านมาแล้วไม่ได้เรื่องได้ราว ทำความเพียรก็เดินไปเฉยๆ ไม่มีอุปายอะไรที่จะแก้กิเลสได้สักตัวเดียว มีแต่ความฟุ้งซ่านภายในใจ นับวันรุนแรงขึ้นทุกวันๆ ถ้าเป็นอย่างนี้อยู่ห่างท่านไม่ได้ หนีจากครูบาอาจารย์ไม่ได้’

เมื่อเป็นแบบนี้ เรารีบกลับคืนไปหาท่าน

ทันที แต่เดชะบุญเวลากลับคืนไปองค์ท่านไม่เคยตำหนิติเตียน ไม่เคยขับไล่ไล่ส่งเลย

บางคืนไม่ยอมหลับนอนตลอดรุ่งเพราะกลัวจิตจะเสื่อม ถึงอย่างนั้นก็ยังเสื่อมได้เฉพาะอย่างยิ่งเวลาจิตเริ่มก้าวเข้าสู่ความสงบ ความเพียรก็ยังริบเร่เพราะกลัวจิตจะเสื่อมดังที่เคยเป็นมา แม้เช่นนั้นก็ยังฝืนเสื่อมไปได้อีกมากก็เจริญขึ้นอีก แล้วก็เสื่อมลงอีก ความเจริญของจิตนั้นอยู่คงที่ได้เพียง ๓ วัน จากนั้นก็เสื่อมลงต่อหน้าต่อตา เจริญขึ้นไปถึงเต็มที่แล้วเสื่อมลงๆ...”

ท่านกล่าวถึงความพยายามในการต่อสู้กับความทุกข์ทรมานและต้องทนอยู่ในภาวะจิตเสื่อมนี้นานถึง ๑ ปี ๕ เดือน ดังนี้

“...ถ้าว่าทางก็ไม่เคยเดิน จึงไม่รู้จักรักษาเข้มงวดกวดขัน แล้วงานที่จะทำให้จิตเสื่อมก็ออกมาทำกลดหลังหนึ่งเท่านั้นเอง การภาวนาไม่ค่อยติดค่อยต่อ ที่แรกมันก็แน่นปึ๋งๆ ของมัน ครั้นนานไปหลายวันไปรู้สึกมีลักษณะเปลี่ยนแปลง เข้าได้บ้างไม่ได้บ้าง อ้าวแปลกแล้ว

นี่ละจิตเราจะเสื่อมนะนี่นะ แล้วขยับเข้าใหญ่ รับประทานอาหารให้เสร็จเรียบร้อย ดีไม่ดีช่างหัวมัน ออกปฏิบัติเลย ตั้งแต่นั้นเสื่อมลงไปเรื่อยๆ จนหมดเนื้อหมดตัวเลยนะ ไม่มีอะไรเหลือติดตัว นั่นแหละที่มีแต่ไฟลวๆ สุมหัวใจ เสียตายก็เสียตาย ทำความพากเพียรเต็มเม็ดเต็มหน่วย บางคืนไม่นอนตลอดรุ่ง

พอจิตค่อยก้าวขึ้นๆ ก็พยายามใหญ่เลย พอไปถึงขั้นที่มันเคยเสื่อม ไปอยู่นั้นได้เพียงสามวัน สามวันเท่านั้นแล้วก็เสื่อมมาต่อหน้าต่อตาอย่างรุนแรง หักห้ามด้านทานไม่ได้ ลงถึงขีดแห่งความหมดราคาราคา เหลือแต่ตัวเปล่าๆ เอ้า ขยับขึ้นอีก ๑๔-๑๕ วัน ได้ถึงที่นั่นแล้วลงอีก อยู่ได้เพียงสามวัน เป็นอย่างนี้มาเป็นเวลาปีกว่า มันเริ่มเสื่อมตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ส่วน พ.ศ.เท่าไรก็จำไม่ได้ จำได้แต่ว่าเดือนพฤศจิกายนจิตเริ่มเสื่อม แล้วไปฟื้นขึ้นได้เดือนเมษายนปีหน้า นั่น พุทธศักราชแล้วก็ธันวาคมกรกฎาคม มีนา เมษายน เสื่อมถึงปีหนึ่งกับห้าเดือน นี่ละได้รับความทุกข์ทรมานเอาอย่างมาก...”

ความทุกข์ทรมานในครั้งนี้ทำให้ท่านระลึกเทียบเคียงเข้ากับประวัติของพระโคธิกะซึ่งเป็นพระสาวกในครั้งพุทธกาลในสมัยที่เคยเรียนปริยัติดังนี้

“...ดังที่เคยพูดถึงเรื่องจิตเสื่อมมาเป็นปีกว่านั้น เสื่อมแล้วเจริญๆ ทาบหามกองทุกข์แบกกองทุกข์นี้ แหม ไม่มีกองทุกข์ใดที่จะมากยิ่งขึ้นกว่ากองทุกข์ของจิตที่เจริญแล้วเสื่อมๆ ซึ่งปรากฏกับหัวใจของเรา จนกระทั่งความเข็ดหลาบเลย ถึงขั้นที่ว่าจิตพอได้หลักขึ้นมาเป็นความสงบแล้ว ต้องเอาตายเข้าว่า

‘คราวนี้จิตจะเสื่อมไปไม่ได้ ถ้าจิตเสื่อมคราวนี้เราต้องตาย จะเป็นอย่างไรไปไม่ได้ นั่นชิม่นอาจเป็นได้นะ’ สำหรับนิสัยเรานั้นมันเด็ดขาดจริง ๆ

เราก็เทียบเอาพระโคธิกะนั้นมาเป็นตัวอย่าง ท่านฆ่าตัวเองตายเพราะจิตท่านเสื่อมในครั้งนั้นท่านบอกว่ามานเสื่อมๆ ก็คือสมาธิ นั่นแหละเสื่อม ฌาน ก็แปลว่าความเพ่งความเล็งอยู่จุดเดียว คือจุดแห่งความสงบนั้นมันเสื่อมไป ที่นี้ไม่มีจุดไหนที่จะจับจะข้องจะแะจะอาศัยพึ่งพิงได้ ที่นี้ก็มีแต่ความว้าวเหว เสียตายความสุขที่เกิดขึ้นจากความสงบของฌานนั้นโดยถ่ายเดียว โดยไม่มีสิ่งตอบแทนคือสมหวังๆ ว่าเป็นความสงบตามความมุ่งหวังแล้วอย่างนี้ไม่มี นั่นละกองทุกข์เกิดขึ้นเวลานั้น ท่านแสดงไว้มาถึง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง พอครั้งสุดท้ายท่านก็เอามิตโกณมาเหินคอเลย

อันนี้ในตำราพูดไว้ไม่ค่อยชัดเจนนักแต่เราก็เข้าใจ เวลามาศึกษาปฏิบัติแล้วเข้าใจ เวลาอ่านตำราไม่ค่อยเข้าใจ ลักษณะเป็นมั่วๆ อยู่ ท่านพูดถึงเรื่องพระโคธิกะ ในภาคปฏิบัติของเรานั้นก็จับกันได้ทันที...”

เมื่อโอกาสอันควรมาถึง ท่านจึงเข้ากราบเรียนปรึกษาถึงภาวะจิตเสื่อมว่าควรแก้ไขอย่างไร และด้วยกุศโลบายแยบยลของครูบาอาจารย์ หลวงปู่มั่นกลับแสดงเป็นเชิงเสียใจไปด้วย พร้อมกับให้กำลังใจใจชัยว่า

“...น่าเสียดายมันเสื่อมไปที่ไหนกันนา เอาเถอะ ท่านอย่าเสียใจ จงพยายาม ทำความเพียรเข้ามาๆ เตียวมันจะกลับมาอีกแน่ๆ มันไปเที่ยวเฉยๆ พอเราเร่งความเพียรมันก็

กลับมาเอง หนีจากเราไปไม่พ้น

เพราะจิตเป็นเหมือนสุนัขนั้นแล เจ้าของไปไหนมันต้องติดตามเจ้าของไปจนได้ นี่ถ้าเราเร่งความเพียรเข้าให้มาก จิตก็ต้องกลับมาเอง ไม่ต้องติดตามมันให้เสียเวลา มันหนีไปไหนไม่พ้นเราแน่ๆ ...

จงปล่อยความคิดถึงมันเสียแล้วให้คิดถึง **พุทธโธ** ดิๆ กันอย่าลดละ พอบริกรรม**พุทธโธ** ถึยบติดๆ กันเข้า มันวิ่งกลับมาเอง คราวนี้แม้มันกลับมา ก็อย่าปล่อย**พุทธโธ** มันไม่มีอาหารกิน เตี้ยมันก็วิ่งกลับมาหาเรา

จงนึก**พุทธโธ** เพื่อเป็นอาหารของมันไว้มากๆ เมื่อมันกินอิ่มแล้วต้องพักผ่อน เราสบาย ขณะที่มันพักสงบตัวไม่วิ่งวุ่นซนเคืองเที่ยวหาไฟมาเผาเรา ทำจนไล่มันไม่ยอมหนีไปจากเรา นั้นแลพอดีกับใจตัว หิวโหยอาหารไม่มีวันอิ่มพอ ถ้าอาหาร พอกับมันแล้ว แม้ไล่หนีไปไหนมันก็ไม่ยอมไป ทำอย่างนั้นแลจิตเราจะไม่ยอมเสื่อมต่อไป...”

คำสอนดังกล่าวของหลวงปู่มั่น ทำให้ท่านตั้งคำมั่นสัญญาขึ้นว่า

“...อย่างไรจะต้องนำคำบริกรรม**พุทธโธ** มากำกับจิตทุกเวลา ไม่ว่าเข้าสมาธิออกสมาธิ ไม่ว่าจะทำไหนด อยู่ที่ไหน แม้ที่สุดปิดกวาดลานวัด หรือทำกิจวัตรต่างๆ จะไม่ยอมให้สติพลั้งเผลอจากคำบริกรรมนั้นเลย...”

หลวงปู่มั่นถ่ายรูป

เมื่ออยู่กับหลวงปู่มั่นได้ระยะหนึ่งทำให้พอจะทราบถึงอุปนิสัยของท่านที่ไม่ยุ่งกับใคร หลวงปู่มั่นจะไปไหนก็ด้วยความจำเป็นจริงๆ เมื่อทราบว่าวันนี้จะเป็นวันเผาศพของหลวงปู่เสาร์ (เดือนเมษายน) ท่านก็กำหนดไว้แล้วว่าน่าจะออกเดินทางวันนี้จึงไปเตรียมรอรับท่านดังนี้

“...พอเราไปถึงบ้านน้ำก่ำ แถ่นี่สามแยกน้ำก่ำ นี่พระธาตุพนม นี่ไปอุบลฯ นี่มาทางอำเภอณาแก เรามาพักอยู่วัดป่าสามแยกนี้ เราถามโยมเขา ทราบว่าท่านมาเมื่อวานนี้

คือเราไปรับท่าน ท่านไปเผาศพหลวงปู่เสาร์มา กะว่าเผาวัดนี้ วันนี้ท่านจะออก ตามธรรมดาท่านไม่ยุ่งกับใคร ท่านไปด้วยความจำเป็น เป็นอาจารย์ของท่าน ท่านไปเผาศพให้ท่านให้เราเผ้าวัดอยู่ที่วัดนาสินวน พอเผาศพวันนั้น กะวันนั้นเราก็ออกเดินทางจากวัดนาสินวนไปเลย พองานศพหลวงปู่เสาร์เสร็จวันนี้ วันหลังนั้นท่านก็ออกมาเลย ท่านไปพักวัดอ้อมแก้ว เตี้ยนี้ดูไม่เรียกวัดอ้อมแก้วที่ธาตุพนม พอเราไปถึงสามแยกน้ำก่ำมาถามเขาว่า ชื้อท่านไปไหนดังละ ถามพอดีได้ความเลย ท่านมาถึงแล้ว มาที่ธาตุพนมแล้ว

พอเราทราบเราก็รีบเข้าไปที่วัดอ้อมแก้ว ไปก็ไปเห็นท่าน เราก็ไปนิมนต์ท่านมา เรากราบเรียนท่านว่า ‘สถานที่นี้มันไม่สะดวก สบาย รู้สึกว่าวุ่นวาย ลู่วัดที่ที่ผมพักอยู่ไม่ได้ นั้นมันเป็นวัดป่าเหมาะสมดีเหลือเกินที่บ้านฝั่งแดงเวลานี้เป็นวัดร้าง กระผมมาพักอยู่องค์เดียว ที่นั่นดี สงัดมากทุกอย่าง’

ท่านว่า ‘ฮือ! อย่างนั้นหรือ ถ้างั้นก็ไปสิ’

เพราะท่านเป็นไข้หวัดใหญ่มา จากโน้นมา ท่านเป็นไข้หวัดใหญ่ ดูเหมือนนอนนั้นสองคืนเท่านั้นละมั้ง เดินมาๆ ท่านเป็นไข้หวัดใหญ่มา จากอุบลฯ เดินมาจากพระธาตุพนม มานี้ก็

ประมาณสัก ๗ - ๘ กิโล เห็นจะได้นะ จากวัดอ้อมแก้วนี่ พระธาตุพนมอยู่ทางโน้น วัดอ้อมแก้วอยู่อีกทาง เป็นวัดท่านอาจารย์เสาร์เป็นผู้สร้างนะ พอตื่นเช้าวันหลังท่านไปเลยพอกกราบเรียนท่านแล้ว ท่านเดินไปนะ

ออกจากนั้นมาก็มาพักบ้านฝั่งแดง ถ่ายรูป **ท่านั่ง-ท่านยืน**ที่วัดฝั่งแดงนี้ ที่มีต้นไม้อยู่ข้างหลังท่าน ท่านยืนอยู่ได้ร่มไม้แน่น เราอยู่ที่นั่น ท่านอนุโลมให้ลูกศิษย์ของท่านพวกราชพนมทั้งลูกทั้งหลานเต็มไปหมดมาขอถ่ายรูป โยมทองอยู่กับโยมตักลูกชาย โยมศรีเพ็งลูกสาว มาจ้งหันท่าน แล้วก็มาขอถ่ายรูปกับท่าน ท่านไม่ให้ใครถ่ายง่ายๆ นี่ท่านอนุโลมเต็มที่เพราะเป็นลูกศิษย์เก่าของท่านตั้งแต่ท่านยังหนุ่ม ก็เลยให้ถ่าย ท่านอนุโลมให้ทั้งท่านยืน ท่านั่ง

ถ่ายท่านั่งขัดสมาธิ ท่านยืนพาดสังฆาด้วย แกก็เห็น นี่ละรูปท่านอาจารย์มั่นเรา หลวงปู่มั่นเรา เห็นยืนพาดสังฆา นั่งขัดสมาธิอยู่ที่บ้านฝั่งแดง ท่านเต็มใจให้ถ่าย เมตตา ลูกศิษย์ของท่าน ธรรมดา โหย ใครจะไปถ่ายท่านได้ง่ายๆ หรือ นี่ก็เป็นลูกศิษย์เก่าแก่ของท่าน ท่านจึงให้ถ่าย จึงได้เห็นรูปของท่าน เพราะฉะนั้นเราถึงรู้ว่าท่านถ่ายรูปที่วัดสุทธาวาสหนหนึ่งขึ้นนั่งบนธรรมาสน์ แล้วก็ถ่ายที่นี้ อีกหนหนึ่ง นอกนั้นไม่เห็นมีเลย...”

พรรษาที่ ๑๐

(พ.ศ.๒๕๕๖)

จำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านนามน

(วัดป่าภาคนิมิตต์)

ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ

จังหวัดสกลนคร

สถานที่จำพรรษาขององค์หลวงตาในช่วงเวลานั้น

กุฏิหลวงปู่มั่น ฐิตัตโต ที่เสนาสนะป่าบ้านนามน

กาลานุกรม

กุฏิหลวงปู่ที่เสนาสนะป่าบ้านนามนในปัจจุบัน

มารกระซิบ

การภาวนาอยู่โดยลำพังคนเดียววันๆ หนึ่ง ท่านไม่พูดคุยกับใครเลย ถ้าไม่ออกฉันข้าววันใด ก็ไม่พบเห็นใครทั้งสิ้น จึงไม่มีสิ่งใดมารบกวนยุ่งเกี่ยวในการประกอบความเพียรของท่าน ตลอดวันแต่เวลาหลับ แม้อย่างนั้นบางวัน พยายามต่อสู้อย่างหนักจิตก็ยังลงไม่ได้เลย บางทีกิเลสก็กล่อมเอาบ้างเหมือนกันว่า

“...โธ่!! มาอยู่อย่างนี้เหมือนคนลึนทำ ไม่มีคุณค่ามีราคาอะไรเลย โลกสงสารเขาก็อยู่ได้สะดวกสบาย สนุกสนาน ไม่ต้องมารับความทุกข์ทรมานเหมือนเราซึ่งเปรียบเหมือนคนลึนทำนี้ ทำไมจึงต้องมาทรมานอยู่ในป่าในรกรกสัตว์กับเสืออย่างนี้ ไม่มีคุณค่าราคาอะไร...”

ความคิดเช่นนี้ทำให้ท่านรู้สึกท้อถอย น้อยใจและอ่อนความเพียรลงไปบ้างเหมือนกัน ท่านเล่าว่ากิเลสมารมันคอยแอบกระซิบคอยสอดแทรกอยู่ตลอดเวลา ที่ก็พยายามทำความเพียรอยู่อย่างนั้นดังนี้

“... วันหนึ่งเรายังไม่ลึม เราไม่ได้ดูนาฬิกา นั่งภาวนาจะไปดูนาฬิกาอะไร มันคงประมาณ หกทุ่มหรือตีหนึ่ง มันตึกจริงๆ นะวันนั้น จิตมันยังลงไม่ได้ ... ก็พอดีเขามีสลักัน ทางภาคอีสาน เขาเรียกล่า ลำยาวข้ามทุ่งนาไปจากบ้านนามน

เขามาเที่ยวสาวทางบ้านนามน เขาอยู่บ้านโพหนอง ด้านตะวันออกวัดบ้านนามนนั่นนะ เขาลำยาวไปตามทุ่งนา ฟังอาการเขาร้องเพลง

เขาลำยาวเพลงภาคนี้ จิตมันยังวิตกขึ้นมาได้ในขณะนั้น

“โอ้ เขายังมีความสุขสนุกสนานรื่นเริงเดินขับลำทำเพลงตัดทุ่งนาไปอย่างเพลิดเพลินไม่มีความทุกข์ทรมานใจเหมือนเรา โอ้เรานี้กำลังตกนรกทั้งเป็น... ไม่มีใครที่จะทุกข์ยิ่งกว่าเรา คนในโลกนี้ กำลังตกนรกทั้งเป็นอยู่เวลานี้...”

ความคิดปรุงดังกล่าวนั้นขึ้นขณะได้ยินเสียงลำเพลงอยู่นั้น แต่แล้วท่านก็หวนระลึกเป็นธรรมขึ้นมาแก้ในทันทีว่า

“...อันรื่นเริงบันเทิงแบบนี้เราเคยเป็นมาแล้ว ทุกข์แบบนี้เราเคยเป็นมาแล้ว เราเคยตกนรกทั้งเป็นกับกิเลส ตกนรกทั้งตายกับกิเลสมาก็กับกิเลสแล้ว นี่เราจะตะเกียกตะกายตนให้พ้นจากนรกของกิเลส

เราจะถอนตัวของเราด้วย

ความพากเพียรเพื่อความ

พ้นทุกข์ ทำไมจึงเห็นว่า

เป็นความทุกข์ความ

ลำบาก เราประกอบ

ความเพียรหาอะไร? หานร

อเวจีที่โหนดเวลานี้ ยังจะอยาก

ตกนรกกับเขาอยู่หรือ ...”

ท่านว่ามันคิดขึ้นปุ๊บแก้กันทันทีเลย จากนั้นไม่นานจิตก็สงบลงได้

จิตตั้งหลักได้

หลังจากได้รับอุปายอันแยบคายจากหลวงปู่มัน ท่านจึงนำมาตั้งเป็นข้อสังเกตขึ้น แล้วเร่งความเพียรนำคำบริกรรมพุทโธมากำกับจิตทุกเวลาไม่ว่าเข้าสมาธิออกสมาธิ ไม่ว่าจะทำไหนดอยู่ทีใดหรือทำกิจวัตรต่างๆ จะไม่ยอมให้สติพลั้งเผลอจากคำบริกรรมนั้นเลย ทำให้เริ่มรู้ถึงเรื่องราวภาวะเสื่อมของจิตได้อย่างชัดเจนดังนี้

“...คราวนี้เราจะตั้งใหม่ คราวนี้เอาคำบริกรรมเป็นหลัก ไม่ได้กำหนดเอาเฉพาะความรู้เหมือนแต่ก่อน ซึ่งเจริญขึ้นแล้วเสื่อมลงเหมือนว่าตั้งต้นใหม่ ตั้งแต่บัดนี้ต่อไปเราจะภาวนาด้วยบทคำบริกรรมคือพุทโธ เราชอบพุทโธ นิสัยผมกลมกลืนกับพุทโธมาดั้งเดิม ก็ตั้งกำหนดกฎเกณฑ์ให้ใหม่ ทีนี้จะบริกรรมด้วยพุทโธ แต่สำหรับนิสัยเรานี้รู้สึกว่าเป็นคนจริงจังมากตลอดมา พอว่าตั้งกับคำว่าพุทโธก็เหมือนทำสัตยาบันสัญญากันเลย จะเคลื่อนเป็นอื่นไปไม่ได้ กับคำว่าพุทโธจะต้องตั้งกันตลอดเวลาไม่ว่าอิริยาบถใดจะไม่ยอมให้เผลอจากคำว่าพุทโธนี้เลย ตั้งตลอด ตั้งแต่ตื่นนอนตั้งไม่ให้เผลอ ควบคุมกันตลอดเวลา ทุกข์ก็ให้อยู่กับพุทโธ สุขก็ให้อยู่กับพุทโธ

‘เฮ้อ! มันจะเสื่อมไปถึงไหนก็ให้มันเสื่อม มันจะเจริญก็ตาม เพราะความเสื่อมความเจริญนี้เรามั่นเคยมาพอแล้ว จนอดทนหาระอาใจต่อความเสื่อมความเจริญ คราวนี้มันจะเสื่อมให้เสื่อมไป เจริญก็เจริญไป จะไม่ถอยมาเป็นอารมณ์ยิ่งไปกว่าการบริกรรมด้วยความมีสติไม่ปล่อยวางนี้เท่านั้น’

จึงได้ปักลงตรงนั้น แล้วปักจริงๆ นะ เอาอยู่กับนั้นเลย จะเจริญก็ตามเสื่อมก็ตามไม่เอามาเป็นอารมณ์ เพราะเราเคยเป็นอารมณ์แล้วก็สร้างความทุกข์ร้อนให้เรามากขนาดไหน ปล่อยเลย เมื่อภาวนาเข้าไปๆ พุทโธเข้าไป พุทโธเข้าไป บังคับจิตตลอดเวลา สุดท้ายจิตที่เคยเสื่อมเคยเจริญมันก็ไม่เสื่อม ค่อยเจริญขึ้นๆ ค่อยสงบเย็นใจเข้าไปๆ ปักเข้าไปเรื่อยๆ ไม่ถอย จนกระทั่งจิตสงบ

ถึงบางครั้งนี้บริการไม่ได้นะ คือจิตมันละเอียด สงบเข้าไปจนถึงขั้นละเอียด นึกคำบริการไม่ออกเลย คือหมดจริงๆ ประชันมาไม่มีเลย ไม่มีเลย เหลือตั้งแต่ความรู้ที่ละเอียดสุดอยู่ในนั้นในจิตขั้นนี้ จนเกิดความงง ‘เฮ้ นี่จิตของเราบริการหมด คราวนี้คำบริการก็ไม่มี บริการยังงี้ก็ไม่ปรากฏ ทำยังงี้ก็ไม่ปรากฏ เหลือแต่ความรู้ที่ละเอียด แล้วจะทำยังงี้?’ งง กลัวมันจะเสื่อมอีกจึงได้งง

ก็เลยได้สติ ‘เฮ้! ถ้าหากว่าคำบริการมันหายไป เฮ้! ให้หายไป แต่กับความรู้ขั้นนี้จะไม่หาย สติจะจับเข้าอยู่กับความรู้ขั้นนี้ จนกว่าบริการได้เมื่อไรจะบริการทันที’ จิตก็ปักอยู่กับความรู้

พอได้จังหวะความรู้ที่ปรุงไม่ได้นี้ มีแต่ความละเอียด รู้อย่างละเอียดๆ มันก็ค่อยคลี่คลายตัวออกมา เรียกว่ามันถอยออกมา คำบริการบริการได้ เอาคำบริการติดเข้าไปอีกเลยตลอด อย่างนี้เป็นพักๆ พอถึงขั้นมันละเอียดจริงๆ หมดคำบริการหายเลย จับอันนั้นไว้ตามเดิมๆ ต่อไปมันก็ค่อยละเอียดขึ้นๆ จนถึงขั้นที่มันเคยเจริญแล้วเสื่อมๆ ไปถึงนั้นแล้ว

‘เฮ้! เสื่อมไป อยากเสื่อมก็เสื่อมไป เราไม่เป็นกังวลกับความเสื่อมความเจริญ เพราะ

เคยเป็นมาแล้วไม่ได้ผลอะไรเลย แต่เราจะไม่ปล่อยคำบริการนี้ตลอดไป’

เอากันตลอด มันก็ขึ้นไปเรื่อยๆ พอถึงขั้นมันจะเสื่อม มันก็ไม่เสื่อม

ทีนี้ก็ก้าวขึ้นเรื่อยๆ อ้อทีนี้ถูกแล้ว จับได้แล้วนะ จากนั้นก็ย่ำคำบริการเข้าไป จนกระทั่งจิตมีความแน่วหนามันคงขี้ๆ เอาละทีนี้เราจะจับเอาจุดแห่งความแน่วหนามันคงซึ่งเป็นจุดผู้รู้อย่างเด่นชัดนี้ด้วย สติอีก เอาสติจับตรงนั้นไม่ปล่อยอีก เช่นเดียวกับคำบริการพุทโธไม่ปล่อยวางเช่นเดียวกัน จิตก็ละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป จนกระทั่งปล่อยเองนะ คำบริการ เมื่อถึงขั้นที่จะปล่อยแล้วมันปล่อยเอง มีแต่ความรู้เด่น อยู่กับความรู้ด้วยสติๆ ตลอดไปเลย ...

นี่ทำจริงจึงไม่ได้ทำเล่น ไม่ว่าอะไรก็ตาม ฝึกสมาธิในหมู่บ้านไม่ยอมให้เปลืองเลย เดินจงกรมไปตลอด เขาใส่บาตรไม่ทราบเขาใส่อะไรไม่ได้สนใจ มีตั้งแต่คำบริการพุทโธๆ ตลอดไปทั้งกลับ ทั้งขบทั้งฉัน กระดิกพลิกแพลงไปไหนคำบริการจะไม่ปล่อยเลย นี่เรียกว่าบริการโดยแท้ จนกระทั่งจิตมันตั้งได้แล้วก็เข้าอยู่ในสมาธิ มันถึงแน่วหนามันคง พอถึงขั้นแน่วหนามันคงจริง ๆ...”

ตั้งแต่นั้นมาท่านก็ตั้งคำบริการมาเป็นลำดับ ไปไหนมาไหนอยู่ที่ใดเป็นกับตายจะไม่ยอมให้เปลืองจากพุทโธ แม้จิตจะเสื่อมไปไหนก็ให้รู้กันที่นี้เท่านั้นไม่ยอมรับรู้ไปทางอื่น จิตก็เลยตั้งหลักลงได้เพราะคำบริการคือพุทโธ

หักโหมความเพียรเต็มเหนี่ยว

ท่านเริ่มหักโหมความเพียรมาตั้งแต่เดือนเมษายนและพฤษภาคมก่อนเข้าพรรษาปีนั้น หลังจากหลวงปู่มั่นเสร็จงานเผาศพหลวงปู่เสาร์แล้ว (๑๕-๑๖ เมษายน ๒๔๘๖) ท่านก็ไปรับหลวงปู่มั่นมาด้วยกัน และเดินทางจากพระธาตุพนมเข้ามาจำพรรษาที่**บ้านนามน** จังหวัดสกลนคร นับเป็น**พรรษาที่ ๒** ของการไปศึกษาอยู่กับหลวงปู่มั่น และเป็นพรรษาที่ ๑๐ ของการบวช

ในพรรษานี้ท่านเร่งความเพียรอย่างเต็มเหนี่ยวยิ่งกว่าธรรมดา หักโหมทั้งร่างกายและจิตใจ กลางวันไม่นอน เว้นแต่วันที่นั่งสมาธิตลอดรุ่งวันนั้นจึงจะยอมให้พักกลางวันได้ ถ้าวันไหนทำความเพียรธรรมดาๆ กลางวันท่านจะไม่ยอมพักเลย

“...กลางวันไม่นอน เดินจงกรม หมากรุก ไม่แตะเลยในสามเดือน ทั้งเลย ... แต่ก่อนไปที่ไหนมันมีหมากรุกเต็มไปหมดนี้ เขาเอามาถวายก็ฉันไปอย่างนั้นเองเลยฉันมาเรื่อยๆ...”

การนั่งสมาธิตลอดรุ่งนี้มันของเล่นเมื่อไรใครเก่งลองดูสิ จะได้ว่าวันนั่งแต่หัวค่ำจนกระทั่งตลอดรุ่งเป็นเวลา ๑๓ - ๑๔ ชั่วโมงเป็นอย่างไบบ้าง บางวันนั่งจนกระทั่งถึงเวลาวิปัสสนาเพราะอยู่

กุฏิหลวงปู่มั่นที่เสนาสนะป่าบ้านนามนในปัจจุบัน

กับหมู่กับเพื่อน ถ้าอยู่คนเดียวยังไม่ออกอีกนะ จะก็ชั่วโง่งไม่รู้ละ แต่เนี่ย (มีข้อวัตร) เกี่ยวกับครู กับอาจารย์...”

ท่านกล่าวถึงสมาธิกับการพิจารณาในขณะเกิดทุกข์เวทนาดังนี้

“สมาธิเริ่มแน่นไม่เสื่อมอีกมาแต่เดือนเมษายน แต่เนี่ยไม่เกี่ยวกับสมาธิ แต่เป็นปัญญาในเวลาจนตรอก มันเป็นปัญญาสายฟ้าแลบสติปัญญากับกิเลสราวกับมัดคอตัดกัน ไม่ใช่ปัญญาได้ยังงี้ เวลามันจะตายมันจนตรอกจนมุกก็ต้องใช้ปัญญาสิ เวลารู้ขึ้นมามันก็รู้ด้วยปัญญา”

ความอัศจรรย์ที่เกิดขึ้นจากการนั่งตลอดรุ่งนี้เกิดจากผลของการพิจารณาทุกข์เวทนาในเรื่องนี้ท่านสอนพระเถรอย่างถึงใจ ดังนี้

“...ตอนที่เห็นความอัศจรรย์ ก็เห็นตอนนั่งภาวนาตลอดรุ่ง ตั้งแต่เริ่มคืนแรกเลย พิจารณาทุกข์เวทนา แหม มันทุกข์แสนสาหัส นะ ที่แรกก็ไม่นึกว่าจะนั่งสมาธิภาวนาตลอดรุ่ง... ตอนจะนั่งภาวนาได้ตลอดรุ่งนั้น ก็จากนี้แหละ ที่นี้เริ่มนั่งกำหนด กำหนดลงไป ที่แรกใจก็ลง เพราะมันเคยลง มันลงได้ง่าย เรียกว่ามีหลักมีฐานอันดี กำหนดภาวนาลงไป เมื่อเวทนาอันใหญ่หลวงยังไม่เกิด ภาวนามันก็สงบดี พอถอยขึ้นมาก็เป็นเวลาหลายชั่วโมง เวทนาใหญ่ก็เกิดขึ้น และเกิดขึ้นจนจะทนไม่ไหว ใจที่เคยสงบนั้นก็ล้มไปหมด ฐานดีๆ นั้นล้มไปหมด เหลือแต่ความทุกข์เต็มในส่วนร่างกาย แต่จิตใจไม่ร้อน ชอบกล

ร่างกายทุกข์มากล้นไปหมดทั้งตัว นี่แหละตอนที่ได้เข้าตะลุมบอนกันในเบื้องต้นแห่งเหตุที่จะได้อุบายสำคัญขึ้นมา ตอนทุกข์เวทนาจล้าสาหัส เกิดขึ้นโดยไม่คาดไม่ฝัน คืนวันนั้นก็ยังไม่ได้ตั้งใจว่าจะนั่งจนตลอดรุ่งนะ เราไม่ได้ตั้งสัจอธิษฐานอะไรเลย นั่งภาวนาธรรมดาๆ แต่เวลาทุกข์เวทนาเกิดขึ้นมามาก... พิจารณายังไงก็ได้เรื่อง

‘เฮ้! มันยังงี้กันนี่วะ เอ้า! วันนี้ตายก็ตาย เราจะต้องสู้ให้เห็นเหตุเห็นผลกับเวทนานี้เสียวันนี้’ เลยตั้งสัจอธิษฐานในขณะนั้น เริ่มนั่งตั้งแต่บัดนี้ไปจนถึงสว่างถึงจะลุก

‘เอ้า! เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ถ้าไม่ถึงเวลาลุกจะไม่ลุกจริงๆ เอ้า! สู้กันจนถึงสว่างเป็นวันใหม่ วันนี้จะพิจารณาทุกข์เวทนาให้เห็นแจ่ม เห็นชัดกันสักที ถ้าไม่เห็น แม้จะตายก็ให้มันตายไป ให้รู้กัน ขุดกันลงไป ค้นกันลงไป’

นี่แหละตอนปัญญาเริ่มทำงานอย่างเอาจริงเอางัง ...เวลานั่งก็ไม่ให้มีข้อแม้ใดๆ เช่นปวดหนักปวดเบา อยากถ่ายถ่ายไป ถ่ายไปแล้วเราจะล้างไม่ได้หรอก ล้างไม่ได้อย่าอยู่ ให้นักศาสนา ตายเสียดีกว่า เพราะฉะนั้น จึงไม่มีข้อแม้... แต่มันก็ไม่เคยปวดถ่ายนะ เรื่องปวดเบาไม่มีหุละ เพราะจิรวามันเปียกหมด เปียกเหมือนเราซักผ้าจริงๆ นะ ไม่ใช่ธรรมดา...เปียกหมดตัวเลยเพราะมันจะตาย

มันไม่ใช่เหงื่อละ ภาษาภาคอีสานเขาเรียกว่าตาย อันนี้มันจะไปปวดเบาที่ตรงไหน เหงื่อมันออกหมด ส่วนการถ่ายหนักนั้นมันอาจเป็นได้ แต่ที่ผ่านมานี้มันก็ไม่เห็นเป็นอะไรนี้ หากเป็นขึ้นมาจริงๆ ก็เอาจริงๆ นี่ ขนาดนั้น... เราไม่ทราบ ไม่คาดไม่ฝันว่าปัญญาจะมีความแหลมคม เวลามันจนตรอกจนมุก ไม่มีทางออกจริงๆ ปัญญาก็หมุนตัวเลย ปัญญาออกขุดค้น สู้กันแบบไม่ยอมถอยทัพกลับแพ้เลย เวลาจนตรอกปัญญาเกิด จึงทำให้เข้าใจว่า คนเราไม่ใช่จะโง่อยู่เรื่อยไป เวลาจนตรอกยอมทวาทวิธีช่วยตัวเองจนได้ นี่ก็เหมือนกัน พอจนตรอกเพราะทุกข์เวทนาจล้าครอบงำ สติปัญญาค้นเข้าไปถึงทุกข์เวทนา เมื่อเวทนาเกิดขึ้นมากๆ เช่นนี้ มันเป็นไปหมดทั้งร่างกาย ที่แรกมันก็ออกร้อนตามหลังมือหลังเท้า ซึ่งไม่ใช่เวทนาใหญ่โตอะไรเลย

เวลามันใหญ่โตจริงๆ เกิดขึ้นมา ร่างกายเป็นไฟไปหมด กระดูกทุกท่อน ทุกชิ้นที่ติดต่อกัน เป็นฟืนเสริมไฟในร่างกายทุกส่วนเหมือน

มันจะแตกไปเดี๋ยวนั้น กระดูกต้นคอมันก็ขาด กระดูกทุกท่อนทุกชิ้นที่ติดต่อกันมันก็จะขาด หัวจะขาดตกลงพื้นในขณะนั้น เวลาเป็นทุกข์อะไรๆ ก็พอๆ กัน และทั่วไปหมดทั้งร่างกายนี้ ไม่ทราบจะไปยับยั้งพอหายใจได้ที่ตรงไหน ที่ไหนก็มีแต่กองไฟ คือความทุกข์มากๆ ทั้งสิ้น เมื่อหาที่ปลงใจไม่ได้ สติปัญญาก็ขุดค้นลงไปที่ทุกข์เวทนานั้น โดยหมายเอาจุดที่มันทุกข์มากกว่าเพื่อน อันไหนที่มันเป็นทุกข์มากกว่าเพื่อน สติปัญญาพิจารณาขุดค้นลงที่ตรงนั้น โดยแยกทุกข์เวทนาออกให้เห็นชัดเจนว่ เวทนานี้เกิดมาจากไหน ใครเป็นทุกข์ ถ้ามองสกลกายส่วนต่างๆ อาการต่างๆ ต่างอันต่างเป็นอยู่ตามธรรมชาติ หนึ่งก็เป็นหนัง เนื้อก็เป็นเนื้อ เอ็นก็เป็นเอ็น ฯลฯ มีมาแต่วันเกิด ไม่ปรากฏว่ามันเป็นทุกข์มาตั้งแต่วันเกิดติดต่อกันมาเหมือนเนื้อหนังที่มีอยู่ตั้งแต่วันเกิดนี้ ส่วนทุกข์เกิดขึ้นและดับไปเป็นระยะๆ ไม่คงอยู่เหมือนอวัยวะเหล่านั้นนี่

กำหนดลงไป อวัยวะส่วนไหนซึ่งเป็นรูป อันนั้นก็จริงของมันอยู่อย่างนั้น ทุกขเวทนาขณะนี้มันเกิดอยู่ตรงไหน ถ้าว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นเวทนาทั้งหมด ทำไมมันจึงมีจุดเดียวที่มันหนักมาก แนะ แยกมันออกไป สติปัญญาตอนนั้นหนีไปไหนไม่ได้แล้ว ต้องวิ่งอยู่ตามบริเวณที่เจ็บปวด และหมุนตัวรอบตัว แยกเวทนา กับกาย ดูกายแล้วดูเวทนา ดูจิต มีสามอย่างนี้เป็นหลักใหญ่

จิตก็เห็นสบายดีนี่ ถึงทุกข์เวทนาจะเกิดขึ้นมาน้อยเพียงไร จิตก็ไม่เห็นทรมานทรมาย เกิดความเดือดร้อนระส่ำระสายอะไรนี้ แต่ความทุกข์ในร่างกายนั้นชัดว่าทุกข์มาก มันก็เป็นธรรมดาของทุกข์ และกิเลสที่มีอยู่ มันต้องเข้าประสานกัน ไม่เช่นนั้นจิตจะไม่เกิดความเดือดร้อน หรือกระทบกระเทือนไปตามทุกข์เวทนาทางกายที่สาหัสในขณะนั้น ปัญญาขุดค้นลงไป จนกระทั่งกายก็ชัด เวทนาจึงชัด จิตก็ชัด ตามความจริงของแต่ละอย่างละอย่าง

จิตเป็นผู้ไปหมาย ไปสำคัญเวทนาว่าเป็นนั่นเป็นนี่ก็รู้ชัด พอมันชัดเข้าจริงๆ เช่นนั้นแล้ว เวทนาจึงหายวูบไปเลย ในขณะนั้น กายก็ลักแต่ร่างกาย จริงของมันอยู่อย่างนั้น เวทนาจึง

สักแต่เวทนา และหายวูบเข้าไปในจิต ไม่ได้ไปที่อื่นนะ พอเวทนาหายวูบเข้าไปในจิต จิตก็รู้ว่าทุกขเวทนาดับหมด ทุกขเวทนาดับหมดราวกับปลิดทิ้ง นอกจากนั้นกายก็หายหมดในความรู้สึก ขณะนั้นกายไม่มีในความรู้สึกเลย เหลือแต่ความรู้ล้วนๆ เพราะยังเหลืออยู่อันเดียว คือความรู้และเพียงสักแต่ว่ารู้เท่านั้น จิตละเอียดมาก แทบจะพูดอะไรไม่ได้เลย สักแต่ว่ารู้ เพราะละเอียดอ่อนที่สุดอยู่ภายใน ร่างกายหายหมด เวทนาหายหมด เวทนาทางกายไม่มีเหลือเลย ร่างกายที่กำลังนั่งภาวนาอยู่นั้นก็หายไปหมดในความรู้สึก เหลือแต่ความรู้สึกแต่ว่ารู้ จะคิดจะปรุงเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ไม่มี ขณะนั้นจิตไม่คิดปรุงเลย ถ้าไม่ปรุงก็เรียกว่าไม่ขยับเขยื้อนอะไรทั้งนั้น จิตมันแน่ว คือแน่วอยู่โดยลำพังตนเอง เป็นจิตล้วนๆ ตามขั้นของจิตที่รวมสงบ นี่ไม่ได้หมายถึงอวิชชาไม่มีนะ

อวิชชามันแทรกอยู่ในนั้นแหละ เพราะจิตยังไม่ถอนออกจากอวิชชา มันก็มีจิตกับอวิชชาที่สงบตัวอยู่ด้วยกัน เพราะอวิชชาไม่ออกทำงาน ขณะที่ถูกติดอนด้วยปัญญา อวิชชาก็หดตัว สงบลงไปแทรกอยู่กับใจเหมือนตะกอนนอนก้นโอ่งฉะนั้น ขณะนั้นเกิดความอัศจรรย์

ขึ้นมา ทุกขเวทนาไม่เหลือ กายหายหมด สิ่งที่ไม่หายมีอันเดียว คือความรู้อันละเอียดที่พูดไม่ถูก คือสักแต่ว่าปรากฏเท่านั้น พุดนอกรอกออกไปจากนั้นไม่ได้ สิ่งทีสักแต่ว่าปรากฏนั้นแล คือความอัศจรรย์ยิ่งในขณะนั้น ไม่ขยับเขยื้อนภายในจิตใจ ไม่กระเพื่อมอะไรทั้งหมด สงบแน่วอยู่อย่างนั้น จนกระทั่งพอแก่กาลแล้วก็ขยับ คือใจเริ่มถอยออกมา และกระเพื่อมยับแล้วหายเงียบไป การกระเพื่อมมันเป็นเองของมันนะ เราไปหมายไม่ได้ ถ้าไปหมายก็จะถอน คือจิตพอดิบพอดิของมันเอง กระเพื่อมยับอย่างนี้มันก็รู้ พอกระเพื่อมยับมันก็ดับไปพร้อม สักประเดี๋ยวกระเพื่อมยับอีก หายไปพร้อม แล้วค่อยถี่เข้า ถี่เข้า

นี่ละจิตเวลามันลงถึงฐานเต็มที่แล้ว ขณะที่ถอนก็ไม่ถอนทีเดียว เรารู้ได้ชัดขณะนั้น มันค่อยกระเพื่อม คือ สังขารมันปรุงยับขึ้นมา หายเงียบไป ยังไม่ได้ความอะไร กระเพื่อมยับแล้วดับไปพร้อม แล้วประเดี๋ยวยับขึ้นมาอีกค่อยๆ ถี่เข้า พอถี่เข้าถึงวาระสุดท้ายก็รู้สึกตัวถอนขึ้นมาเป็นจิตธรรมดา แล้วก็รู้เรื่องร่างกาย เวทนามก็หายเงียบ เวลาจิตถอนขึ้นมาแล้วเวทนายังไม่มี ยังหายเงียบอยู่ก่อน จนกว่าจะ

ถึงเวลาที่เวทนาจะเกิดขึ้นมาใหม่

นี้ได้หลักเกณฑ์ที่นี้และแนใจ เกิดความเข้าใจว่า ได้หลักในการต่อสู้กับเวทนาว่า

‘อ้อ เป็นอย่างนี้เอง ทุกข์มันเป็นอันหนึ่งต่างหากแท้ๆ กายเป็นอันหนึ่ง จิตเป็นอันหนึ่งต่างหาก แต่เพราะความลุ่มหลงอย่างเดียวจึงได้รวมทั้งสามอย่างมาเป็นอันเดียวกัน จิตเลยกลายเป็นความหลงทั้งดวง จิตก็เป็นผู้หลงทั้งดวง แม้ทุกขเวทนาจะเกิดตามธรรมชาติของมันก็ตาม แต่เมื่อยึดเอามาเผาเรามันก็ร้อน เพราะความสำคัญนี้เองพาให้ร้อน’

เมื่อนานพอสมควรแล้ว ทุกขเวทนามก็เกิดขึ้นอีก เกิดขึ้นอีก ‘เอาอีก ต่อสู้กันอีก ไม่ถอย’

ขุดค้นลงไปอีก อย่างที่เคยขุดค้นมาแล้วแต่หนก่อน แต่เราจะเอาอุปายที่เคยพิจารณาแก้ไขในระยะก่อนมาใช้ในปัจจุบันนี้ไม่ได้ มันต้องเป็นอุปายสติปัญญาคิดขึ้นมาใหม่ ผลิดขึ้นมาใหม่ ให้ทันกับเหตุการณ์ซึ่งเป็นเวทนาเหมือนกัน แต่อุปายวิธีก็ต้องให้เหมาะสมกันในขณะนั้นเท่านั้น เราจะไปยึดเอาอุปายวิธีที่เราเคยพิจารณารู้ครั้งนั้นๆ มาแก้ไม่ได้ มันต้องเป็นอุปายสดๆ ร้อนๆ เกิดขึ้นในปัจจุบัน แก่กันในปัจจุบัน ใจก็สงบลงได้อีกอย่างแนบสนิทเช่นเคย

(ซ้าย) กุฏิพระเถร (ขวา) กุฏิหลวงปู่มั่นภายในเสนาสนะป่าบ้านนามนในปัจจุบัน

ในคืนแรกนั้น ลงได้ถึง ๓ หน แต่สู้กันแบบ ตะลุมบอนถึง ๓ หน พอตีสว่าง

‘โห้ย เวลาต่อสู้กันแบบใครดีใครอยู่ ใคร ไม่ดีใครไปด้วยเหตุผลโดยทางสติปัญญาจริงๆ’

ใจเกิดความอาจหาญรื่นเริงไม่กลัวตาย ทุกข์จะมีมากมีน้อยเพียงไร ก็เป็นเรื่องของมัน ธรรมดา เราไม่เข้าไปแบกหามมันเสียอย่างเดียว ทุกข์มันก็ไม่เห็นมีความหมายอะไรในจิตเรา จิตมันรู้ชัด กายก็ไม่มีมีความหมายอะไร ในตัวของมัน และมันก็ไม่มีความหมายในตัว เวทนา และมันก็ไม่มีความหมายในตัวของเราอีก นอกจากจิตไปให้ความหมายมัน แล้วก็ กอปรทุกขเข้ามาเผาตนเองเท่านั้น ไม่มีอย่างอื่นใดเข้ามาทำให้ใจเป็นทุกข์...”

การพิจารณาทุกข์เวทนาใหญ่ในครั้งนั้น ทำให้ท่านทราบชัดเจนนว่า จิตคนเราแม้ไม่เคย พิจารณาปัญญายังไม่เคยออกแบบนั้นแต่เวลา มันจนตรอกจนมุมจริงๆ แล้วปัญญามันไหวตัว ทันเหตุการณ์ทุกแง่ทุกมุม จนกระทั่งรู้เท่า ทุกขเวทนา รู้เท่ากาย รู้เรื่องจิต ต่างอันต่าง จริงมันปรากฏกันลงอย่างหายเจียบเลย ทั้งๆ ที่ ท่านไม่เคยเป็นอย่างนั้นมาก่อนเลย ปรากฏว่า กายหายในความรู้สึก ทุกขเวทนาดับหมด เหลือแต่ความรู้ที่ลึกแต่ว่ารู้ ไม่ใช่รู้เด่นๆ ชนิต คาคๆ หมายๆ ได้ คือลึกแต่ว่ารู้เท่านั้น แต่เป็น สิ่งที่จะเอียดอ่อนที่สุดอัศจรรย์ที่สุดในขณะนั้น ท่านเล่าว่า

“พอถอนขึ้นมาก็พิจารณาอีก แต่การพิจารณาเราจะเอาอุบาย ต่างๆ ที่เคยพิจารณาแล้วมาใช้ ขณะนั้นไม่ได้ผล มันเป็นสัญญา อดีตไปเสีย ต้องผลิตขึ้นมาใหม่ให้ ทันกับเหตุการณ์ในขณะนั้น จิตก็ ลงได้อีก คืนนั้นลงได้ถึง ๓ ครั้งก็ สว่าง โห้ย อัศจรรย์เจ้าของละชิ”

ในคืนที่นั่งสมาธิตลอดรุ่งนั้น ท่านจะไม่ยอมให้มีการพลิกเปลี่ยน หรือขยับแข้งขาใดๆ ทั้งสิ้นเลย ท่านเล่าถึงความเจ็บปวดที่ได้รับจากการนั่ง ตลอดคืนเช่นนั้นให้ฟังว่า

“เหมือนกับกันมันพองหมด กระดูก เหมือนจะแตกทุกข้อทุกท่อน กระดูกมันต่อกัน ตรงไหน หรือแม้แต่ข้อมือก็เหมือนมันจะขาด ออกจากกัน ทุกขเวทนาความเจ็บปวดเวลาขึ้น มันขึ้นหมดทุกสิ่งทุกอย่างทุกแง่ทุกมุมใน ร่างกายเลย”

การโหมความเพียรหลายต่อหลายครั้งเข้า เช่นนี้ทำให้กันของท่านถึงกับพองและแตกเลอะ เปื้อนในสโลบงเลย ทีเดียว ดังนี้

“...หากวันไหนที่หักโหมกันเต็มที่แล้ว จิต ไม่สามารถลงได้ง่ายๆ วันนั้นมันแพ้ทางร่างกาย มาก บอบช้ำมาก คือในเวลานั้น จะสับสน เหมือนถูกไฟเผา ถึงขนาดต้องได้นั่งพับเพียบ ฉ้นจ้งหันเลยทีเดียว

จากภาพคือบริเวณกุฏิองค์หลวงตาเดิมเคยตั้งอยู่ทางทิศ ตะวันตกเฉียงใต้ของกุฏิหลวงปู่มั่น

แต่ถ้าวันไหนที่พิจารณาทุกข์เวทนาติด บ้าง เกาะติดบ้าง วันนั้นมันจะนั่งสมาธิภาวนา ตลอดรุ่งเหมือนกันก็ตาม แต่กลับไม่มีอะไร ซอกซำภายในร่างกายเลย พอลุกขึ้นก็ไปเลย ธรรมดาๆ เหมือนกับว่าเรานั่งแค่ ๓-๔ ชั่วโมง เป็นประจำตามความเคยชินนั่นเอง...”

รู้ทันเวทนาขัดประจักษ์ “ตาย”

พอถึงรุ่งเช้าเมื่อได้โอกาสอันเหมาะสม ท่านก็ขึ้นกราบเรียนหลวงปู่มั่น ซึ่งตามปกติ ท่านเองมีความเกรงกลัวหลวงปู่มั่นมาก แต่วันนั้น กลับไม่รู้สึกกลัวเลย เป็นเพราะอยากจะกราบเรียน

เรื่องความจริงของท่านให้หลวงปู่ฉันได้รับทราบ และให้ท่านเห็นผลแห่งความจริงว่าปฏิบัติมาอย่างไรจึงได้ปรากฏผลเช่นนี้ ท่านจึงพูดขึ้นมาอย่างอาหาญแบบที่ไม่เคยพูดกับหลวงปู่ฉันอย่างนั้นมาก่อน ดังนี้

“...ทั้งๆ ที่เราพูดขึงขังตึงตังใส่เปรี้ยงๆ ท่านก็คงจับได้เลยว่า

‘โหย ที่นี่แหละกำลังบ้ามันขึ้นแล้ว’

ท่านคงว่าฉัน ‘มันรู้จริงๆ’

ความหมายว่าฉันรู้จริงๆ เพราะเราพูดแบบไม่สะทกสะท้าน เล่าอะไรๆ ให้ฟัง ท่านจะค้านเราตรงไหน ท่านก็ไม่ได้ค้าน มีแต่เออ... เออ พอเราจบลงแล้ว ก็หมอบลงฟังท่านจะว่ายังไง... ท่านก็ขึ้นเต็มเหนี่ยวเหมือนกันนะ ท่านรู้นิสัยบ้า ว่าฉันนะ

‘มันต้องอย่างนี้ เอ้า ที่นี่ได้หลักแล้ว เอ้า เอามันให้เต็มเหนี่ยว อัดภาพเดียวนี้มันไม่ได้ตายถึง ๕ หนนะ มันตายหนเดียวเท่านั้นนะ ที่นี่ได้หลักแล้ว เอาให้เต็มเหนี่ยวนะ’...

ว่าอย่างนั้นเลยเชียว ท่านเอาหนังกอธิบายให้ฟังจนเป็นที่พอใจ เราก็เป็นเหมือนหมาตัวหนึ่ง พอท่านยอบ้างยุบ้าง หมาเราตัวโง่ นี้ ก็ทั้งจะกัดทั้งจะเห่า... มันพอใจ มันมีกำลังใจ ที่นี้จึงพุดกันใหญ่...”

เมื่อได้กำลังใจจากหลวงปู่ฉันเช่นนี้ ท่านก็ยิ่งจริงจังเพิ่มขึ้นไปอีก คือพอเว้นคืนหนึ่งสองคืนท่านก็นั่งตลอดรุ่งอีก และก็วัน ๒-๓ คืนก็นั่งตลอดรุ่งอีก จนกระทั่งจิตเกิดอัศจรรย์เข้าใจชัดเจนเรื่องความตาย ดังนี้

“...เวลามันรู้จริงๆ แล้ว แยกธาตุแยกชั้นรู้ ความเป็นความตาย ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ สลายตัวลงไปแล้วก็กลายเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟตามเดิม อากาศ ธาตุก็เป็นอากาศธาตุตามเดิม ใจที่กลัวตายก็ยังเด่น มันเอาอะไรมาตาย รู้เด่นขนาดนี้มันตายได้ยังไง ใจก็ไม่ตาย แล้วมันกลัวอะไร มันโกหกกัน โลกก็เลสมัน โกหกกันต่างหาก หมายถึงกิเลสโกหกสัตว์โลก ให้กลัวตายทั้งที่ความจริงไม่มีอะไรตาย

พิจารณาวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา พิจารณาอีกวันหนึ่งได้อุบายแบบหนึ่งขึ้นมา แต่มันมีอุบายแบบเผ็ดๆ ร้อนๆ แบบอัศจรรย์ทั้งนั้น จิตก็ยังอัศจรรย์และกล้าหาญจนถึง

ขนาดที่ว่า

‘เวลาจะตายจริงๆ มันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราวะ ทุกขเวทนาทุกแง่ทุกมุมที่แสดงในวันนี้เป็นเวทนาที่สมบูรณ์แล้ว เลยจากนี้ก็ตายเท่านั้น ทุกขเวทนาเหล่านี้เราเห็นหน้ามันหมด เข้าใจกันหมด แก่ไขมันได้หมด แล้วเวลาจะตายมันจะเอาเวทนาหน้าไหนมาหลอกเราให้หลงอีกวะ หลงไปไม่ได้ เวทนาต้องเวทนาหน้านี้เอง

พูดถึงเรื่องความตายก็ไม่มีอะไรตาย กลัวอะไรกัน นอกจากกิเลสมันโกหกเราให้หลงไปตามกลอุบายอันจอมปลอมของมันเท่านั้น แต่บัดนี้ไปเราไม่หลงกลของมันอีกแล้ว’

นั่นละ จิตเวลามันรู้ และมันรู้ชัดตั้งแต่คืนแรกนะ ที่ว่าจิตเจริญแล้วเสื่อมๆ ก่อนมาภาวนาจนนั่งตลอดรุ่งคืนแรกมันก็ไม่เสื่อมตั้งแต่เดือนเมษายนมาก็ไม่เสื่อมแต่มันก็ยังไม่ชัด พอมาถึงคืนวันนั้นแล้วมันชัดเจน

‘เอ้อ มันต้องอย่างนี้ไม่เสื่อม’

เหมือนกับว่ามันปั่นขึ้นไปแล้วก็ตกลง ขึ้นไปแล้วก็ตกลงๆ แต่คราวนี้พอปั่นขึ้นไปเกาะติดปั๊บ ร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่เสื่อม มันรู้แล้ว จึงได้แรงเต็มที่เต็มฐาน...”

หลวงปู่ฉันขอใส่บาตร อุบายสอนศิษย์..

ตลอดพรรษาที่บ้านนามนแห่งนี้ ท่านยังคงสมาทานธุดงค์อย่างเคร่งครัดในข้อฉันอาหารที่ได้มาในบาตรเท่านั้นเหมือนเมื่อครั้งไปอยู่กับหลวงปู่ฉันใหม่ๆ ในปีแรกดังนี้

“... อยู่ที่ไหนก็ตามเรื่องธุดงค์วัตรนี้ เราจะต้องเอาหัวชนอย่างไม่ถอยเลย ยืนกระต่ายขาเดียวไม่ยอมให้ขาดได้เลย บิณฑบาตมาแล้วก็รีบจัดปั๊บปั๊บ จะเอาอะไรก็เอาเสียนิดๆ หน่อยๆ เพราะการฉันไม่เคยฉันให้อิ่ม ในพรรษาไม่เคยให้อิ่มเลย โดยกำหนดให้ตัวเองว่าเอาเพียงเท่านั้นๆ

สัก ๖๐% หรือ ๗๐%... ซึ่งคิดว่าพอดี เพราะอยู่กับหมู่เพื่อนหลายองค์ด้วยกัน

ถ้าจะอดก็ไม่สะดวก เพราะการงานในวงหมู่คณะเกี่ยวข้องกันอยู่เสมอ เราเองก็เหมือนเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งอย่างลัษๆ ทั้งที่ไม่แสดงตัวทั้งนี้เกี่ยวกับการคอยดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่คณะภายในวัด พรรษาก็ไม่มาก สิบกว่าพรรษาเท่านั้นแหละ แต่รู้สึกที่ท่านอาจารย์มั่น ท่านเมตตาไว้อยู่ในการช่วยดูแลพระเถระอย่างลัษๆ เช่นกัน...

พอบิณฑบาตกลับมาแล้ว มีอะไรก็รีบจัดๆ ใส่บาตร เสร็จแล้วก็รีบไปจัดอาหารเพื่อใส่บาตร ท่านอาจารย์มั่น ท่อนั้นหรือท่อนี้ที่เห็นว่าเคยถูกกับธาตุชั้นของท่าน เรารู้และเข้าใจก็รีบจัดๆ อันไหนควรแยกออก อันไหนควรใส่ก็จัดๆ เสร็จแล้วถึงจะมานั่งของตน ตาคอยดู หูคอยสังเกต ฟังท่านจะว่าอะไรบ้างขณะก่อนลงมือฉัน

บาตรเราพอจัดเสร็จแล้วก็เอาตั้งไว้ลัษๆ ทางด้านข้างฝาติดกับต้นเสา เอาฝาปิดไว้อย่างดีด้วย เอาผ้าอาบน้ำปิดอีกชั้นหนึ่งด้วย เพื่อไม่ให้ใครไปยุ่งไปใส่บาตรเรา เวลานั้นใครจะมาใส่บาตรเราไม่ได้ กำชับกำชาไว้อย่างเด็ดขาด แต่เวลาท่านจะใส่บาตรเราท่านก็มีอุบายของท่าน เวลาเราจัดอะไรของท่านเสร็จเรียบร้อยแล้วมานั่งประจำที่ ให้พรเสร็จ

ตอนทำความสงบพิจารณาปัจจุเวกขณะนั้นแล ท่านจะเอาตอนเริ่มจะฉัน ท่านเตรียมของใส่บาตรไว้แต่เมื่อไรก็ไม่รู้แหละ แต่ท่านไม่ใส่ซ้ำๆ ซากๆ นี่ ท่านก็รู้เหมือนกัน ท่านเห็นใจเรา บทเวลาท่านจะใส่ ท่านพูดว่า

บรรยากาศภายในสวนสาธารณะบ้านนามนในปัจจุบัน

‘ท่านมหาขอใส่บาตรหน่อยๆ ศรัทธา มาสายๆ’ ท่านว่าอย่างนั้น

พอว่าอย่างนั้นมือท่านถึงบาตรเราเลยนะ ตอนเราเอาบาตรมาวางข้างหน้าแล้ว กำลังพิจารณาอาหารนี้แหละ เราเองก็ไม่ทราบจะทำอย่างไรเพราะความเคารพ จำต้องปล่อยตามความเมตตาของท่าน เราให้ใส่เฉพาะท่านเท่านั้น นานๆ ท่านจะใส่ทีหนึ่ง ในพรรษาหนึ่งๆ จะมีเพียง ๓ ครั้งหรือ ๔ ครั้งเป็นอย่างมาก ท่านไม่ใส่ซ้ำๆ ซากๆ เพราะท่านฉลาดมาก คำว่ามัชฌิมาในทุกด้านจึงยกให้ท่านโดยหาที่ต้องติไม่ได้...”

แม้หลวงปู่มั่นจะทราบดีถึงความเคร่งครัดของท่านเกี่ยวกับการสมาทานธุดงค์ แต่ด้วยความเมตตาของครูบาอาจารย์ที่ต้องการหาอุบายสอนศิษย์ ทำให้บางครั้งหลวงปู่มั่นก็ได้นำอาหารมาใส่บาตรท่านพร้อมกับพูดว่า

“ขอใส่บาตรหน่อย ท่านมหา นี่เป็นสมณบริโภค” หรือบางครั้งก็ว่า

“นี่เป็นเครื่องบริโภค ของสมณะ ขอนิมนต์รับเถอะ” เหตุการณ์ในตอนนั้น ท่านเคยเล่าไว้ดังนี้

“...บางครั้งก็มีคณะ ศรัทธาทางจังหวัดหนองคาย บ้าง และที่สกลนครบ้าง ที่อื่นๆ บ้าง ไปใส่บาตรท่าน และพระในวัดบ้านนามน คนในเมืองสกลนคร นานๆ มีไปทีหนึ่ง เพราะแต่ก่อนธรรมาไม่มีต้องเดินด้วยเท้า แต่เขาไปด้วยเกวียน จ้างล้อ จ้างเกวียนไป

เขาไปพักเพียงคืนสองคืน และไม่ได้พักอยู่ในวัดกับพระท่าน แต่พากันไปพักอยู่กระท่อมนาของชาวบ้านนามน ตอนเช้าทำอาหารบิณฑบาตเสร็จแล้วก็มาถวายพระในวัดนั้น เขาไม่ได้ไปดักใส่บาตรนอกวัด เราก็มักล้ารับ กลัวธุดงค์ขาด เดินผ่านหนีมาเลย สำหรับท่านก็รับให้เพราะสงสารเขา เเท่าที่สังเกตดู

อาหารที่เหลือจากใส่บาตรมากมายก็ได้ นำขึ้นมานบนศาลา เป็นหมกเป็นทอดและผลไม้ต่างๆ นะ เราก็มักรับ ส่งไปไหนก็หายเจียบหายเจียบ ไม่มีใครรับ จะมีรับบ้างเพียงองค์สององค์ ผิดสังเกตศรัทธาเขาไม่น้อย ส่วนเราไม่กล้ารับเพราะกลัวธุดงค์ข้อนี้อาขาด หลายวันต่อมาท่านก็ขอใส่บาตรเรา โดยบอกว่า

“นี่เป็นสมณบริโภค ขอใส่บาตรหน่อย”

แล้วท่านก็ใส่บาตรเรา ท่านใส่เองนะ ถ้าธรรมาแล้ว โธ...ใครจะมาใส่เราได้วะ สำหรับเราเองกลัวธุดงค์จะขาด หรืออย่างน้อยไม่สมบูรณ์... นอกจากท่านอาจารย์มั่นผู้ที่เราเคารพเลื่อมใสเต็มหัวใจเท่านั้น จึงยอมลงและยอมให้ใส่บาตรตามกาลอันควรของท่านเอง...

ความจริงท่านคงเห็นว่านี่มันเป็นทริลล์แฝง อยู่กับธุดงค์ที่ตนสมาทานนั้น ท่านจึงช่วยดัดเสียบ้าง เพื่อให้เป็นข้อคิดหลายแง่หลายทาง ไม่เป็นลักษณะเถรตรงไปถ้ายึดเดียว ท่านจึงหาอุบายต่างๆ สอนเราทั้งทางอ้อมและทางตรง

แต่เพราะความเคารพเลื่อมใสท่าน ความรักท่าน ทั้งๆ ที่ไม่สบายใจก็ยอมรับนี่แหละที่ว่าหลักใจกับหลักปฏิบัติ ต้องยอมรับว่าถูกในความจริงจึงที่ปฏิบัติดีนี้ แต่มั่นก็ไม่ถูกสำหรับธรรมที่สูงและละเอียดกว่านั้น เล็งดูเราเล็งดูท่านมองเราและมองท่านนั้นผิดกันอยู่มาก

อย่างพ่อแม่ครูจารย์มั่นท่านมองอะไร ท่านมองตลอดทั่วถึงและพอเหมาะพอสมทุกอย่างภายในใจ ไม่เหมือนพวกเราที่มองหน้าเดียวแ่งเดียวแบบโง่ๆ ไม่มองด้วยปัญญาเหมือนท่าน เราจึงยอมรับตรงนั้น...”

อุบายฝึกม้าพยศ เตือนศิษย์

จากการที่โหมนั่งภาวนาตลอดรุ่งถึง ๙-๑๐ คืบ แม้จะไม่ทำติดต่อกันคือเว้น ๒ คืบ บ้าง ๓ คืบบ้าง หรือบางทีก็เว้น ๖-๗ คืบก็มี ท่านทำเช่นนี้ตลอดพรรษาจนถึงกับเป็นที่แน่ใจในเรื่องทุกขเวทนาหนักเบาเล็กน้อย เข้าใจวิธีปฏิบัติต่อกัน สามารถหลบลลิกปลีกตัวแก่ไขกันได้อย่างทันท่วงที จึงไม่มีคำว่าสะทกสะท้าน แม้จะตายก็ไม่กลัว เพราะได้พิจารณาด้วยอุบายอันแยบคายเต็มที่แล้ว สติปัญญาจึงเท่าทันต่อความตายทุกอย่าง

การที่ท่านหักโหมร่างกายด้วยการนั่งตลอดรุ่งเช้าแล้วเช้าเล่าเช่นนี้ทำให้ผิวหนังในบริเวณนั้นได้รับความกระทบกระเทือนอยู่บ่อยครั้ง จนถึงขั้นชำระระบบ พุพอง แดก น้ำเหลืองไหลเยิ้มในที่สุด พอนานวันเข้า หลวงปู่มั่นก็เมตตาเตือนแยบออกมาว่า

“กิเลสมันไม่ได้อยู่กับร่างกายนะ

มันอยู่กับจิต เหมือนสารภีฝึกม้า”

จากนั้นก็พูดต่อว่า

“ม้าที่เวลามันกำลัง

คึกคะนอง มันไม่ยอมฟังเสียงเจ้าของเลย ต้อง
ทรมานมันอย่างเต็มที่ ไม่ควรให้กินหญ้าก็ไม่ให้
มันกินเลย ทรมานมันอย่างหนัก เอาจนมัน
กระดิกไม่ได้

ที่นี้พอมันยอมลดพละลงก็ผ่อนการ
ทรมาน เมื่อมันผ่อนความพละลงมาก การฝึก
ทรมานก็ผ่อนกันลงไป ให้กินหญ้ากินอะไรบ้าง

ถ้ามันเป็นเป็นการเป็นงานแล้ว เราก็ไม่
ทรมานมัน ให้การรักษาการระมัดระวังการ
บำรุงมันไป เวลาต้องการจะใช้ประโยชน์อะไรก็
ใช้มัน ฉันทิด

จิตเวลามันกำลังคึกคะนองผาดโผนโลด
เต้นก็เอามันอย่างหนัก ฉันทันนั้นเหมือนกัน”

หลวงปู่มั่นเตือนท่านเพียงเท่านี้ก็เข้าใจได้
ทันที เพราะเคยร่ำเรียนเรื่องนี้สมัยเรียนปริยัติ
มาก่อนแล้ว จึงลงใจและยอมรับในคำเตือน
ของครูบาอาจารย์ทันที ท่านเปรียบเทียบการเฝ้า
เตือนครั้งนี้เหมือนกับว่าหลวงปู่มั่นเอาไม้ทั้ง
ท่อนโยนตูมให้ไปเลื่อยไปไสกลบเหลี่ยม
เจียรไนเอาเองโดยไม่มีการแจกแจงอะไรให้

แอบสนทนากับหลวงปู่พรหม

พอออกพรรษาแล้ว หลวงปู่พรหม จิร-
บุญญ์^๙ ศิษย์องค์สำคัญของหลวงปู่มั่นอีก
รูปหนึ่งได้เข้ามาพักที่วัดป่าบ้านนามนกับ
หลวงปู่มั่น จึงเป็นโอกาสอันดีให้ท่านมีโอกาส
แอบเข้าพบและสนทนากับหลวงปู่พรหมเป็น
ประจำดังนี้

“...หลวงปู่พรหมนี้เป็นอยู่ข้างๆ ทางดอย
แม่ปิ้ง (บรรลุธรรม) มันมีแต่ป่าแต่เขาทั้งนั้นนี่นะ
.. คือได้เคยคุยธรรมะกันแล้วตั้งแต่ท่านยังไม่
ตายจะว่าไง ที่ได้คุยกันเป็นเวลานานๆ ก็คือ
ท่านอยู่ที่บ้านนามน คือเราอยู่บ้านนามนกับ

หลวงปู่มั่น ท่านอาจารย์
พรหมท่านเคยพูดให้ฟัง
ตั้งแต่อยู่บ้านนามน
เวลาเจียว วันไหนไม่ได้
ขึ้นหาพ่อแม่ครูจารย์มั่น
ก็แอบไปหาท่านคุยกัน
สองต่อสองทุกคืน คุย
สนุกสนาน ท่านพูดให้

ฟังทุกแง่ทุกมุมในการปฏิบัติธรรมของท่าน
นี่ท่านก็ผ่านที่เขียงใหม่ ท่านผ่านมานานแล้วนี้
ก็รู้ได้อย่างชัดเจนละซี ท่านเล่าให้ฟัง ถึงเรายัง
ไม่รู้โอ้โหน้อเหอะอะไร ทางปริยัติทางอะไรมันก็
เข้ากันได้ๆ ลงใจทันที ..

หลวงปู่พรหมกับเราสนิทสนมกันมาเป็น
เวลานาน นี่วัดของท่าน คือแต่ก่อนท่านอยู่วัดนี้
(วัดผดุงธรรม) แล้วท่านย้ายจากนี้ออกไปตะวันตก
แต่ก่อนตะวันตกนี้เป็นดงใหญ่นะ ดงทั้งหมด
ดงสัตว์ดงเนื้อดงเสือเต็ม วัดท่านก็อยู่ในดง
(วัดประสิทธิธรรม) เราไปพักกับท่านอยู่นั้น
รู้สึกท่านเมตตามากนะกับเรา นิสัยท่านน่า
เกรงขามมาก นิสัยจริงจังเด็ดเดี่ยวทุกอย่าง
ฉลาดรอบคอบ ไม่ใช่เล่นนะ พอเห็นเราไปแล้ว
‘หา!’ ขึ้นเลย ก็สนิทกันมาเท่าไรแล้ว

พอมองเห็นเรา เรากำลังสะพายบาตร
เข้าไป ‘หา ท่านมทามาเธอ’

‘โอ๊ย มาแล้วคิดถึงครูบาอาจารย์มาก
ต้องมาหละ’

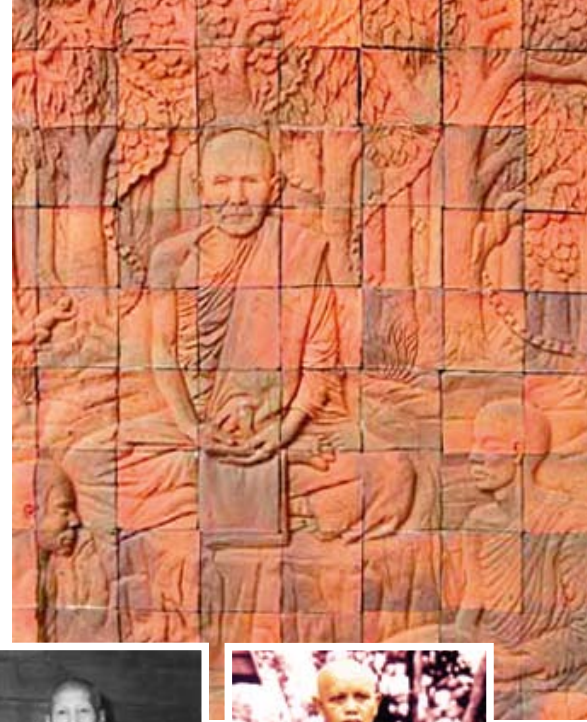
‘เอ่อ เอ้า มาเวลานี้กำลังหนาว’

เราไปเดือนธันวาคมมันก็หนาวละซี แล้ว
บ้านดงเย็นเป็นบ้านที่หนาวมากด้วย ไปคุย
ธรรมะธัมมโมกับท่าน โอ๊ย สนทนากันมากตั้งแต่อยู่
บ้านนามน พอออกพรรษาแล้วท่านก็ไปหา

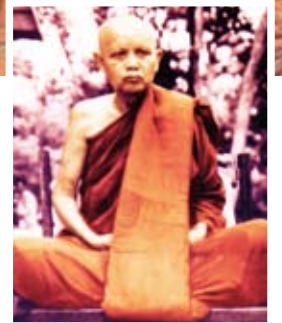
ที่แรกจวนจะเข้าพรรษาท่านไปหาหลวงปู่มั่น
ก่อน พอดีทางสกลฯ วัดสุทธาวาสไม่มีหัวหน้า
วัด เขาก็ไปขอพ่อแม่ครูจารย์มั่น ก็พอดีท่าน
อาจารย์พรหมไปถึงนั้น ท่านมาจากเชียงใหม่
ท่านบึ่งเข้าไปหาพ่อแม่ครูจารย์มั่น พอเขาพูด
จบคำเรียบร้อยแล้ว หลวงปู่มั่นท่านพูดเป็น
ลักษณะเผด็จฯ จะสั่งจริงๆ ก็ไม่ใช่ซะ ท่านก็รู้
อัยยาศัยเหมือนกัน คือพระไม่มีเขาก็มาขอจาก
ท่าน ‘นี่จะทำยังไงท่านพรหม เขาก็มาหา
หัวหน้าจะทำไฉน ถ้าว่าท่านไปอยู่ที่นั่นได้ก็จะได้’

บริษัทโยมนุ่มมาขอ เพราะวัดนี้เป็นวัด
บริษัทโยมนุ่มสร้างขึ้นมา มีหลวงปู่มั่น หลวงปู่-
เสาร์ เป็นประธานการสร้างวัดสุทธาวาสนี่นะ
เขาก็เลยถือเป็นวัดของเขาไปเลย ที่นี้พระไม่มี
เขาก็ไปติดต่อบ้านนามน โอ๊ย จะให้ไปอยู่ยัง

^๙ ต่อมาเป็นเจ้าอาวาสวัดประสิทธิธรรม บ้านดงเย็น อำเภอบ้านดุง
จังหวัดอุดรธานี

หลวงปู่พรหม จิรบุญญ์

หลวงปู่ผาง จิตตคุตโต

ไ้’ ท่านก็ว่าอย่างนั้น คือมาขอพระไป ‘พระใน
เมืองสกลฯ อุดยาก็ไหน’ ท่านพูดเล่นกับเขา
หากเฉยนะ พูดลักษณะเล่นอยู่ภายใน

‘ทำไมมาหาไกลนักหนา เมืองสกลฯ มี
มากขนาดไหน ไม่ได้แหละ พระนี้ท่านมาหา
ภาวนา ก็ต้องมาตามอัยยาศัยของท่านซี’

ท่านว่า เขาก็เลยกลับไป ท่านบอกไม่ได้
จากนั้นไม่นานลัทธิหัววันหรือใจ พอดีท่าน
อาจารย์พรหมมาวัดสุทธาวาส แล้วฟังใส่พ่อแม่
ครูจารย์มั่นเราเลย นั่นละท่านถึงพูดเป็นเชิง
เล่าเรื่องนี่ละ ‘เขามาขอพระอะไรๆ ถ้าท่าน
พรหมพอจะอยู่พักอบรมสั่งสอนให้เขาร่วมเย็น
บ้างก็จะดีนะ’

ท่านพูดกลางๆ ท่านก็รู้อัยยาศัยเหมือน
กันนะ ท่านไม่บังคับนะ ‘ถ้าท่านอยู่ที่นั่นเป็น
หัวหน้าให้เขาบ้างก็จะดีท่านว่าอย่างนั้น ออก
พรรษาเราอยากมาค่อยมา’

พอออกจากนั้นปีบท่านก็กลับคืนไป
จำพรรษาอยู่ที่วัดสุทธาวาส พอที่นี้ออกพรรษา
แล้วท่านก็มาอีก พอออกพรรษาแล้วท่าน
มาเลย มาอยู่นั้นนานกับเรา พอตกกลางคืนเรา
จะแอบไปหาท่านทุกคืนเลย ถ้าวันไหนไม่ได้ขึ้น

ไปหาท่านต้องเข้าไปนั้นละ คุยธรรมะกัน ถึงได้รู้เรื่องราวภายในของท่าน นั้นแหละได้คุยกัันตลอดสนทนากันมา ..

หลวงปู่พรหม นี่ท่านประกาศ ๗ วัน เพราะท่านเป็นพ่อค้า แล้วไม่มีลูกมีเต้า ถ้าพูดถึงฐานะบ้านนอกก็เรียกว่า ท่านเป็นที่หนึ่งของบ้านนี้ เพราะการค้าการขายท่านเป็นพ่อค้าที่นี้เวลามาปรึกษาหารือกับแม่บ้านเพราะไม่มีลูกด้วยกัน นี่ทำยังงี้ นี่เห็นไหมคนมีอุปนิสัยมันเป็นนะ เราก็อยู่ด้วยกันมา ไม่มีลูกมีเต้าที่จะสืบหน่อต่อแขนงมรดก

‘เหล่านี้จะทำไฉน แล้วตายแล้วใครจะสืบต่อกันไม่ได้ไปทั้งนั้น สืบต่อกันเป็นระยะๆ อันนี้เรายังมีชีวิตอยู่ สิ่งเหล่านี้เราครองมานานแล้วก็ไม่เห็นเป็นประโยชน์อะไร ก็อยู่อย่างนี้แหละเราออกบวชจะไม่ได้หรือ ต่างคนออกเสาะแสวงหาสมบัติภายใน สมบัติภายนอกเราเห็นอยู่นี้แหละ’

ท่านเล่าให้ฟังนะ แม่บ้านก็พอใจทันทีเลย ถ้าเราออกบวชแล้วอันนี้เราก็ประกาศให้ท่านไปหมดเสีย เสร็จแล้วออกเลย ทางนั้นก็พร้อมเลยไม่ว่า ท่านบอกว่าประกาศอยู่ ๗ วัน ของให้ท่านหมดเลย ให้ท่าน ๗ วัน แล้วแม่บ้านออกทางหนึ่ง ท่านก็ออกทางหนึ่งไปเรื่อย ท่านเล่าให้ฟัง

ท่านเป็นคนศักดิ์ศรีดีงาม มีอำนาจวาสนา น่าเกรงขามมาก เด็ดเดี่ยว .. แน่นอนมาตั้งแต่

คุยกัันอยู่บ้านนามน อย่างนี้แหละเห็นไหมละไม่ต้องเอาอะไรมาแย้งกัน เพราะท่านคุยให้เราฟังอย่างถึงใจเมื่ออยู่บ้านนามน ท่านผ่านมาตั้งแต่อยู่เชียงใหม่นั้น .. แต่ก่อนท่านเล่าให้ฟังเรายังไม่รู้อิโหนอิเหนอะไร ท่านเล่าให้ฟังจนกระทั่งถึงท่านผ่านได้เลย เราก็อ่านแบบหุหนวกตาบอด

ครั้งเวลามาปฏิบัติ ปฏิบัติไม่ถอยมันก็รู้ตามกันไป สุดท้ายยอมกราบท่านราบ .. ท่านเล่าให้ฟังแล้ว ทางนี้ตามอีกด้วยข้อปฏิบัติ ด้วยความรู้ความเห็นมันตามเข้าไปหาที่แย้งกันไม่ได้ยอมรับเลย นี่องค์หนึ่ง..”

หลวงปู่ผาง จิตตคฺตโต (วัดอุดมคงคาศรีเขต อำเภอเมืองจาศรี จังหวัดขอนแก่น) เป็นพระองค์สำคัญอีกรูปหนึ่งที่เดินทางมาขอศึกษาอุบายธรรมจากหลวงปู่มั่นที่วัดป่าบ้านนามนแห่งนี้ ท่านกล่าวถึงเหตุการณ์ในตอนนี้อย่างนี้

“...พอพูดถึงเรื่องพญานาค หลวงพ่อผางสำคัญอยู่นะ กับพวกงูพวกพญานาค นี่ละอำนาจวาสนาของคน มีฤทธาศักดานภาพ ปัจจุบันนี้หลวงพ่อผางขอนแก่น นั้นนะท่านบวชที่หลังเรา ตอนท่านไปเราก็ออยู่ที่นั่นวัดนามน ที่ท่านศึกษาปรารภกับหลวงปู่มั่น ท่านก็เทศน์อย่างเด็ดเดี่ยว นั้นละท่านได้ธรรมะนั้นละมา ใส่เปรี้ยวๆ ลง ท่านคงเล็งดูแล้วเหมาะแล้ว ธรรมะจึงไม่มีอ่อนข้อเลย

เด็ดตลอดจนจบ

ใส่เปรี้ยวๆ เหมือนคนโกรธแค้นกันมาได้ ทำกับทำกลับ พอมาก็ปรับใส่กันเลยว่าอันเถอะนะ นั้นละผู้ท่านได้อันนั้นมา มาพิจารณาก็ได้ คิดตั้งแต่นั้นมา เอาจนทะลุไป นี่ละองค์นี้ หลวงพ่อผาง แล้วก็เล่าถึงเรื่องของเรา ท่านบอกว่า ท่านเคยพบกับเราอยู่ที่นั่น นามน เล่าให้พระทั้งหลายฟัง เพราะตอนนี้เราก็มารับครูชั้นอาจารย์แล้ว หลวงพ่อผางก็เป็นครูเป็นอาจารย์ไปแล้ว เลยเล่าเรื่องถึงกันเฉยๆ ที่นี้เวลาท่านออกมาแล้วนี่...”

หลงป่า

เดือนพฤศจิกายนปีนั้น ท่านกราบลาหลวงปู่มั่นออกจากวัดป่าบ้านนามนไปเที่ยวกรรมฐาน มีอยู่คราวหนึ่งระหว่างที่ท่านพร้อมหมู่คณะกำลังเที่ยววิเวกหาสถานที่ภาวนาในป่าในภูอยู่นั้น เมื่อยิ่งเดินหน้าไปเรื่อยก็ยิ่งพลัดหลงทางไปเรื่อย เข้าไปในหุบเขาเล็กๆ ยิ่งเข้าป่าลึกขึ้นๆ จนไม่พบบ้านผู้คนเลย

เหตุการณ์คราวนั้นท่านกล่าวว่ารอดมาได้ด้วยอำนาจของบุญของท่าน ดังนี้

“...ออกจากบ้านโคกนามนจากพ่อแม่ครูจารย์มั่น ไปก็เข้าเขาเลย เพราะภูเขามันติดกันกับบ้านห้วยทาบ เข้าไปนั้นไป

ธุดงค์หลงป่าถูกหลอก

ครั้งหนึ่งท่านไปเที่ยวธุดงค์กรรมฐาน ท่านหลงทางหลงป่าไปเจอไร่ข้าวของ “ทิดสาย” ซึ่งไปทำนาทำไร่อยู่บนเขา ทิดสายมีลูกชายชื่อหอม อยู่บ้านนาขาม ท่านเล่าเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า

“...บ้านนาขามอยู่ไกล เราก็เลยไม่ลืม เราถามเขาว่า ‘บ้านหนองสะโนไปอีกไกลไหมโยม?’

เขาชี้มือบอกว่า ‘โอย! จะไกลอะไร นี่ นี่ อยู่ปากเขาลูกนี้ เขาถูกเล็กๆ นี่ อยู่ใกล้ๆ แค่นี้’

‘ถ้าอาตมาเดินไปจะถึงค่าขนาดไหน?’ เราถาม

เขาบอกว่า ‘อย่างมากตีโปง ต่ำโปง เวลาโพล้เพล้จนมืด ก็ถึงแล้ว’ (ตีโปงลักษณะคล้ายระฆัง แต่ทำด้วยไม้ ใช้ตีเวลาประมาณ ๕-๖ โมงเย็น)

เราก็ก็นั่นได้เกือบตาย ๓-๔ ทุ่มจึงถึงบ้านนั้น ที่เขาโกหกเรา เพราะเขากลัวเราจะไปอาศัยกินข้าวกับเขา เขาชวนข้าวไปพอดีกิน ๓-๔ วัน พอกินหมดเขาก็กลับลงมาเอาอีก สาเหตุที่รู้ว่าเขาโกหก เพราะหลังจากนั้น ๒-๓ วันให้หลัง โยมคนหนึ่งไปจากบ้านนามน ที่พ่อแม่ครูจารย์มั่นจำพรรษาอยู่ ไปถึงที่นั่น (ที่ที่เขาโกหกเรา)

เขาก็บอกว่า ‘ไปนี่ คุรอยพระไปทางนี้หน่อยนะ เมื่อวานนี้ได้โกหกพระให้ไปทางนี้ จ้างมันก็ไป

ไม่ถึง นอนชมอยู่กลางป่าละวันนี่’

เราไม่ได้นอนกลางป่าเหมือนเขาคิดละซี เดินกลางป่าเหมือนขาขาดไปเลยนะ สมมุติว่าเดินสะดุดอย่างนี้ ไม่เผลอขาดก็ต้องขาดเพราะความรวดเร็วแห่งการเดิน บุกไปปากกลางคืน นี่เราโดนเขาหลอก อันนี้ก็แปลกอยู่นะ มันน่าคิดอยู่มากนะ เรื่องกรรมบันดลบันดาลนะ คนที่โกหกเรานี้

อีก ๓ ปีต่อมา... เราก็ก็นอนหลับฝันกลับมาทางเดิมนั่นอีก ไปก็พอดีสัปดาห์บ้านนาขามเขาเข้ามาพักอยู่ที่บ้านหนองสำน แกมาส่งบาตรเรา แกก็บอกว่า แกอยู่บ้านนาขาม เราก็เลยถามถึง ‘โยมชื่อทิดสาย ลูกชายชื่อหอม เป็นอย่างไรบ้าง?’

‘โอย!! ผู้เฒ่าตายได้ ๓ ปีแล้ว’ ว่างั้น ‘เป็น

สภาพภูมิประเทศเทือกเขาภูพาน
รอยต่อระหว่างสกลนครกับกาฬสินธุ์ที่องค์หลวงตาหลงป่า

ภูเขา เข้าไปกลางเขาเลยหลง หลงอยู่กลางเขา
เลย .. ไปเที่ยวในภูเขาจากระหว่างสกลนคร
กับกาฬสินธุ์ เข้าไปในเขาไปหลงป่าละชี เข้าไป
ในหุบเขาเลยนะ เขาไม่รู้ก็ลูกก็ขึ้น เข้าไปจมอยู่
ในเขาเลย พอดีไปเจอพวกเขาไปทำไร่อยู่ในเขา
มี ๔-๕ หลังคา เขาไปทำไร่อยู่ในหุบ หลงเข้าไป
ตรงนั้น เขาจนงเลย

‘โห ท่านมาได้ยังไง?’

คือตอนกลางคืนนั้นมีนิมิตเสียก่อนนะ
หลงป่าไปด้วยกัน ๓ องค์ยังไม่ได้แยกจากกัน
ตามธรรมชาติออกจากวัดแล้วก็ไปทีละ ๒ องค์
๓ องค์แล้วก็ไปแยกกันข้างหน้า ไปวันนั้นยัง
ไม่ได้แยกเลย ไปก็ไปหลงป่ากลางคืน งมเงาไป

อะไรตาย’

‘ลงท้องตายแบบปัจจุบัน’

คำนวณเวลาพอดีกับที่เราจากตรงนั้นไป ๓ ปี
พอดี...นี่...ก็บันดลบันดาลคิดอยู่มาก ถ้าจะคิดถึง
เรื่องแบบนี้มีอยู่หลายเรื่อง ไม่ใช่พูดอวดตัวนะ พูดถึง
เรื่องบุญกรรม มีประจำโลกประจำสสารประจำสัตว์
ทุกประเภท เราหมายความว่าอย่างนั้น...”

‘อ้าว นอนในป่านี้แหละงมไปไหน แล้วตั้ง
ลัจฉริยฐานนะจะออกทางภาวนาก็ได้ ออกทาง
ความฝันก็เอา แล้วบ้านอยู่ทางไหน มันหลง
ถนัดแล้ว เข้าในหุบเขา บ้านอยู่ทางไหนให้ตั้ง
ลัจฉริยฐานนะ’

องค์นั้นก็ตั้งองค์นี้ก็ตั้ง เราก็ตั่ง ตั้งลัจ-
ฉริยฐาน จะออกทางภาวนาก็ได้ ออกทางไหน
ก็ได้ พอดีกกลางคืนมานิมิตแล้ว... ที่นี้พอกกลางคืน
มากก็ฝันละที่นี้ องค์นั้นก็ฝัน องค์นี้ก็ฝัน ฝันด้วยกัน
ทั้ง ๓ องค์ด้วยนะ แปลกอยู่

องค์หนึ่งฝัน ‘บ้านอยู่ทางไหน?’

‘บ้านอยู่ทางนี้’ ซึ่งไปทางทิศใต้ ‘รู้ได้ยังไง
ว่าบ้านอยู่ทางนี้?’

‘มีแต่ผู้หญิงหาบอะไรต่ออะไร หลังไหล
ผ่านมานี้ไปทางนี้แหละ ไปทางทิศใต้’

‘แล้วองค์นี้ล่ะฝันว่ายังไง?’

‘บ้านอยู่ทางนี้อีก’ ‘รู้ได้ยังไง?’

‘มีแต่ผู้หญิงหาบสิ่งหาบของพะรุงพะรัง
ไปนี่’ แล้วว่า ‘วันนี้เราจะพบผู้หญิงก่อนนะ’

‘อ้าว อยู่ในกลางเขาจะพบผู้หญิงได้ยังไง?’

‘หากจะพบก็เพราะความฝันบอก อย่างนั้น’

เราก็อีกเหมือนกัน หมูเพื่อนมาถามเราว่า
‘เป็นยังไง?’

‘บ้านอยู่ทางนี้จริงแต่ไม่ใช่บ้านนะ เป็นทับ

เขามาตั้งทับอยู่ทางด้านนี้ เมื่อคืนเห็นโยมแม่
มาหา มีเด็กสองสามคนติดตามโยมแม่มา โยมแม่
มาหาทางนั้นถางนี้ปูปับๆ แล้วก็พาเด็ก
ชนของไป ไปทางนี้แหละ บ้านอยู่ทางนี้หรือทับ
อยู่ทางนี้แหละ อ้าว ไปทางนี้’

นั่นละพอตื่นแล้วก็บุกตามทิศเลย ไปอยู่
ในหุบเขาลึกๆ นะ มีบ้านอยู่ ๔ หลังคาเรือน
เขามาทำไร่อยู่ในหุบเขา ไป...เขาจนเลย

‘โห้ย ท่านมาได้ยังไงนี่ โถตายๆ’

ไปได้พบผู้หญิงก่อนจริงๆ มีแต่ผู้หญิง
ดำข้าวกันตูปตูปๆ ผู้ชายไม่มีสักคนเดียว มีเด็ก
เล่นอยู่อีกสองสามคน เด็กก็ลักษณะที่ว่า
นั้นแหละ เขาว่าญาคูเป็นความเคารพ ญาคู
ญาชาหลวงตา นี่เป็นความเคารพของเขา

‘มาได้ยังไง? เมื่อคืนนี้ก็ฝันกัน มาเล่าสู่
กันฟังอยู่นี้ ฝันว่าพระท่านมาโปรด ๓ องค์
เมื่อคืนนี้ บ้านนั้นก็ฝัน บ้านนี้
ก็ฝัน ก็แปลกอยู่นะ

ฝันว่า ญาคู
(คือพระ) ท่านมา
โปรด ๓ องค์เมื่อ
คืนนี้ พุดกันจบเดียว
นี้ พวกผู้ชายเขาไป
ไร่นอกบริเวณนั้น เพิ่ง

ป่าดงดิบ

ไปตะกี้นี้ ว่าพระมาโปรด ๓ องค์'

พอดีไปพวกนั้นเขากิ่งง เขาว่า

'ถ้าไม่พบบ้านนี้ต้องตายไม่มีทางอื่นทางใด นอกจากจะไปพบพวกนายพรานเขานะ ถ้าผู้มี แก่ใจเขาก็จะพาย้อนกลับหลังไป ย้อนทางไป สู่บ้าน มานี้มันลึกพอแล้วนี่ ข้ามาแต่เพียง ลูกเดียวสองลูกเท่านั้นตายเลย เพราะแถวนี้ ไม่มีบ้านเลย อยู่ในหุบเขา'

เราก็เลยได้กินข้าวกับเขา แล้ว บอกเพื่อนฝูงด้วยว่า 'วันนี้เรา อย่าพูดอะไรนะ จะมีคนตามส่ง เรานะวันนี้ เพราะมีเด็กมาเอา ของบริขารผมไป เราไม่ได้ บอกเด็ก เด็กมาขนบริขารไป เลย วันนี้คอยดูจะมีคนไปส่ง เรา'

พอกินข้าวแล้วเขาบอกว่า 'พวกผม ต้องไปส่งท่าน ถ้าไม่ไปส่ง ท่านก็ตายอีก' เขาตามส่ง ย้อนหลังไปส่งใส่ทางเข้าหมู่บ้าน

นี่เรามาอันธพาลที่ว่าอยู่ในหุบเขาลึกๆ มันหลงไปได้ยังไงหลงไปในหุบเขาเท่ากำป็น นี้นะ ภูเขานี้ก็กว้างเท่าท้องฟ้ามหาสมุทร แล้ว มันหลงไปได้ยังไงนี่อันธพาลอยู่เหมือนกันนะ เวลาจะตายไม่ตายนะ ที่ว่าจะตายๆ ก็เพราะ ปีนเขา เขาพูดว่า

'ไม่ใช่อะไรหรอกท่าน ปีนเขาลูกนี้ลงลูกนี้ ขึ้นลูกนั้น กว่าจะถึงบ้านคนมัน ก็ลื่นเขา ท่าน

ไปได้เพียง ๒-๓ วันท่านก็แย่แล้ว ตายแล้ว นี่มาเจอพวกผมดีแล้ว ท่านไม่ตายแหละคราวนี้'

นี่เราเชื่อเวลาจำเป็น เป็นอย่างนั้นจริงๆ นะมันหากบันดลบันดาล มีหน้าข้าเทวบุตรเทวดาอย่าบันดลบันดาลให้เขา ฝันทางโน้นว่าพระท่านมาโปรด ๓ องค์ ทางนี้ ก็ฝันว่าจะไปหาโยม โยมตามส่ง เราเลย ฝังใจจนกระทั่งทุกวันนี้...

ภายในใจนี้เราเชื่อ เชื่อใน หัวใจเจ้าของเองว่าเปิดโล่งอยู่ ตลอด... นี่แหละอำนาจแห่ง การทำบุญให้ทานไม่อดอยาก ถึงเวลาจำเป็นหากมีผู้มาช่วย จนได้นั้นแหละ หากมี ฟังแต่ ว่า "มี" เถอะ อำนาจท่านบันดล บันดาลให้มีผู้ใดผู้หนึ่งมีบุญญาเข้ามา

ช่วยสงเคราะห์สงหา เพราะอำนาจแห่งบุญ ของเรามีเป็นเครื่องดึงดูดกัน..."

ถือ "ความทุกข์" เป็นครู เป็นหินลับสติปัญญา

ความเป็นนักต่อสู้ของท่านแม่อุบายวิธี บางอย่างจะทำให้ต้องพบกับความทุกข์แสน ทุกข์แต่หากผลปรากฏเป็นความเจริญทางด้าน

จิตใจมากขึ้น ท่านก็จะพยายามอดทนต่อสู้ให้ ผ่านไปให้จงได้ คำกล่าวตอนหนึ่งของท่านกับ พระเถรดังนี้

"...นิสัยของผมเองนั้นเป็นนิสัยที่หยาบ จะว่าคนหยาบก็ได้ ไปอยู่ในสถานที่ธรรมดา ความเพียรไม่ค่อยดี ผลที่จะพึงได้ก็ไม่ค่อย ปรากฏนัก... แต่หากเป็นบางสถานที่แล้ว กลับทำให้ธรรมภายในใจเจริญ ขึ้นๆ ...

...จึงมักแสวงหาในที่ กลัวๆ เสมอ ทั้งๆ ที่เราก็ก ลัว แต่ผลประโยชน์ที่จะ เกิดขึ้นจากความกลัวนั้น เป็นผลประโยชน์อันศรัทธา มหาศาล เราจึงจำเป็นต้อง ได้สละเป็นสละตายเข้าอยู่ บำเพ็ญเพื่อธรรม..."

ด้วยเหตุนี้ท่านจึง นิยมใช้อุบายฝึกจิตด้วย

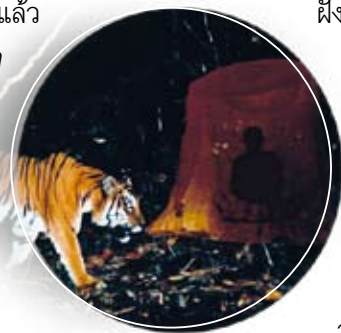
การเข้าป่าช้าเผาหรือฝังคนตาย บ้าง ในถ้ำจอมผาป่าดงบ้าง ในดงที่เป็นที่อยู่ ของช้าง หมี เสือ หรือสัตว์ร้ายต่างๆ บ้าง อาศัยสัตว์เหล่านั้นเป็นครู ท่านออกวิเวก บางสถานที่เป็นที่ที่เสือมักชอบผ่านมาหรือเป็น ที่อาศัยของมันในบริเวณใกล้ๆ กันนั้น แม้ว่าจะ เดินหรือนั่งตรงไหนอย่างไรก็คิดกลัวอยู่ตลอด ว่ามันคงจะอยู่ใกล้ๆ หรือกลัวว่ามันจะมากัดกิน ท่านเคยเล่าถึงสถานที่เช่นนี้ว่า

"น่ากลัวจริงๆ กลางวันก็กลัว เวลาไหนก็ กลัว ยิ่งกลางคืนด้วยแล้วจิตยังมีแต่ตั้งหน้า ตั้งตาที่จะกลัว นิ่งก็กลัว เดินจงกรมกลางค่ำ กลางคืนดิ้นดิ้นก็เดิน ทั้งๆ ที่กลัวๆ นั้นเอง"

ท่านเล่าถึงคราวเข้าไปตัดตัวเองที่ป่าเสือ แห่งหนึ่ง ดังนี้

"...อยู่ในป่าในเขามันตื่นเต้น .. แต่ก่อน เป็นป่าพวกสัตว์พวกเสือเนื้อร้ายเต็มไปหมด จริงๆ .. ก้าวเข้าทางนี้บีบเป็นป่าแล้ว มีสัตว์ แล้ว พวกสัตว์พวกเนื้อพวกอื่แก่งพวกหมู พอลึกเข้าไปก็พวกกวาง พวกช้าง พวกเสือ เสือมีอยู่ทั่วไป สัตว์มีอยู่ที่ไหน เสือมีอยู่ที่นั่น มีอยู่ทั่วไป ..

บางทีก็เสียงเสือดาวๆ ขึ้นแล้ว อวาวๆ ขึ้น

ข้างทางจรงกรม โถ เสียงเลื้อยมันไม่เหมือนเสียงเพลงลูกทุ่งละซี มันจะจับหัวเอา ประมาทได้หรือ เสียงอวๆ ขึ้นข้างๆ ไม่รู้มันมาตั้งแต่เมื่อไร ตอนมันหยุดเสียงคำรามมันอวตามภาษาของมันแล้ว นั่นละ มันน่ากลัวตอนนั้นไม่ทราบมันจะมาแบบไหนซี ได้ยินเสียงมันอยู่ มันอยู่ตรงนั้นก็ค่อยยังชั่วนะ พอเงียบเสียงไปแล้ว ไม่ทราบจะมาแบบไหน ..

เราไปอยู่ในที่ดัดสันดานจริงๆ นะ ไม่ใช่ธรรมชาตินะ มีแต่ที่ดัดสันดานทั้งนั้นแหละ ปากีป่าเสือ กลางคืนเวลาเราเดินจรงกรม มันไม่ใช่ธรรมชาตินะ แล้วยิ่งเสียงเลื้อยด้วยนะ เราไปอยู่แคร์ ตอนตื่นเข้ามาเห็นรอยมันผ่านไปทางนี้ แล้วฉีกออกไป เพราะเราปิดกวาดไว้เรียบร้อย มันเดินผ่านไปผ่านมา มันก็เห็น โอ้ เสือมาเมื่อไหร่ไม่รู้ แต่เขาก็ไม่ได้สนใจกับเรา เขาเดินฉากไปเฉยๆ แสดงว่าเขาไม่ได้สนใจกับเรา เขาไปตามประสาของเขา เรารู้

ถ้ามันเดินวงเวียนนี้สนใจนะ มันสนใจ ถ้าพอทำ (หมายถึงเลือกกัดกิน) มันก็อาจจะทำอย่างนั้นนะ นี่ไม่มี ไม่เคยปรากฏ เราเองก็ไม่เคยปรากฏ เสือจริงๆ ก็ไม่เคยเห็นในป่า แต่เสียงมันมีอยู่ทั่วไป กระหึ่ม กระหึ่ม

โอ้ ขนนี้ไม่ทราบว่ามันลุกชูผิงเหมือนจรวดดาวเทียม มันเป็นเองนะ ไม่ทราบว่าจะกลัวไม่กลัว มันลุกชู จิตหดเข้ามาหันทันเข้ามา สมมุติว่าอยู่ในชั้นบริกรรม พุทโธ ก็ติดกับ พุทโธ ไม่ให้ออกไปหาเสือ ความคิดนี้จะไปคว้าเอาพิษเอาภัยเอาอารมณ์ไม่ติงาม เช่นอย่างกลัวอย่างนี้ มันก็เป็นอันตรายอันหนึ่ง ต้องคิดอย่างนั้น ไม่ให้ออก หมุนตัวนั้น มันเป็นอย่างนั้น...”

ชนะความกลัวด้วย “พุทโธ”

ท่านใช้ความกลัวนี้เองเป็นครูหรือเป็นอุบายเพื่อฝึกจิตให้เห็นเหตุเห็นผลกัน ดังนี้

“...พอความกลัวเริ่มขึ้นมาก สติเริ่มจับคือจิตนี้ห้ามหรือบังคับเด็ดขาดไม่ให้เคลื่อนจากจุดที่ตนต้องการ เช่นเราบริกรรม พุทโธ พุทโธ... ก็ให้อยู่กับคำบริกรรมนี้เท่านั้น เป็นก็ตาม ตายก็ตาม เสือกก็ตาม ช้างก็ตาม ลัทรันตรายใดๆ ก็ตาม ไม่ไปคิดไม่ไปยุ่ง ให้อยู่จุดเดียวคือคำบริกรรมนี้เท่านั้น .. ไม่งั้นมันจะวาดภาพเสือ วาดภาพอันตรายขึ้นมาให้เรากลัว เพราะไปอยู่ในสถานที่ที่กลัวด้วย ในสถานที่ที่มีเสือจริงๆ ด้วย ต้องบังคับจิตไม่ให้ส่งออกไปภายนอกเลย ให้อยู่อยู่กับใจนี้ เป็นกับตายก็มออยู่กับนี้ ..

นี่หมายถึงขั้นเริ่มแรกของการภาวนาซึ่งต้องอาศัยคำบริกรรม กลัวมากเท่าไรจิตยังติดแนบกับคำบริกรรมไม่ให้ปราศจากความมุ่งหมายนั่นคือหมายตายกับธรรมนี้เท่านั้น ไม่ให้จิตไปสู่อารมณ์ที่กลัวนั้นๆ ธรรมคืออะไร คำบริกรรมนั่นแหละ คือบทแห่งธรรม ..

สยบโรคผีตาย

“...ปีที่คนเป็นโรคผีตาย ผีตายนี้ได้เกิดขึ้นบ้านใหญ่ฯ หลังคาเป็นร้อยๆ บ้านแตกสาแหรกขาดหนีเข้าไปอยู่ในป่า คนหนีตายนี้ไปอยู่ได้หมดทุกแห่งไม่ว่าพุ่มไม้ ไม่ว่าที่ไหนๆ หาที่หลบที่ซ่อนตัวได้ยิ่งกว่าสัตว์ เวลาคนกลัวตายนี้ กลัวมากกว่าสัตว์แตกบ้านแตกเมือง หมู่บ้านเดียวตายวันละ ๑๔ - ๑๕ - ๑๖ ศพ

เราเดินดูตงค์เที่ยวผ่านไปหมู่บ้านนั้น กับโยม ๒ คน คนเขาบอกว่า ‘จะไปหมู่บ้านนั้นทำไม ที่นั่นมีแต่ป่าช้าผีตาย’

เราก็ว่า ‘ตัวเรานี้แหละ เป็นป่าช้าคนเป็น ถ้าไปจะเป็นอะไร?’

เราผ่านเข้าไปตรงนั้น เห็นเขาตาย น่าสยดสยองกันทั้งบ้านทั้งเมือง โยม ๒ คนที่ไปด้วยเกิดความกลัวเราจึงว่า ‘ไป! เราไม่หากกลัวไม่ต้องกลัว’

ความตายมันอยู่กับเรา ไม่ได้อยู่กับที่นั่นที่นี้แหละ ถ้าเรายังมีลมหายใจ แสดงว่าไม่ตาย เดินไปเลย ผ่านไปตรงนี้เลย มองดู ๒ ฟากทาง บ้านเรือนเป็นร้อยๆ หลังคาไร้ผู้คน แตกหนีเข้าไปอยู่ตามป่าตามพุ่มไม้ ตามที่ไหนๆ ตามกอไผ่กอผา ที่ไหนหลบ

ซ่อนได้ไปอยู่หมด

นี่ละมันถึงได้มองเห็นชัดเจน เห็นจริงๆ ประจักษ์ตา เขาก่อไฟเอาไว้ผู้ที่นอนตายเผากองไฟก็มี ผู้ร้องครางอยู่ตามกองฟืนกองไฟก็มี เราปลุกกระหือมิให้ลุกเล็กๆ ไปอยู่กับบ้านน้อย ๙ หลังคาเรือน เขาก็พากันแตกไปหาเรา

นี่ก็แปลกอยู่ธรรมชาติของพระพุทเจ้า เห็นประจักษ์ ไม่ใช่ขอธรรม ไม่ใช่ขอตัวเอง เอาความจริงมาพูด นี่เราเห็นด้วยตา ไปก็ผ่านไปได้อย่างสบายไม่เป็นอะไรเลย เราก็ไปวัดตอนเช้ากำลังจะฉันจังหัน พวกเขารุมเข้ามาถามว่า ‘เป็นยังไงท่านท่านสบายดีอยู่หรือ?’

‘จะเป็นอะไร ไปหาอะไรมาให้เรากิน เรากำลังหิวข้าว อย่างมาถามเรื่องความเป็นความตาย’

เราว่าอย่างนี้ จากนั้นพวกนั้นก็

รุมเข้ามา นี่ก็เป็นภาระหนักอยู่

รุมกันเข้ามาอยู่เต็มบ้านน้อย

อยู่ตามร่มไม้ แต่ก็เดชะนะไม่

เป็นอะไรแม้สักคนเดียว ผู้ที่

วิ่งเข้ามาก็หายจากโรคผีตาย

มันดลบันดาลอะไรนะ ธรรม

ของพระพุทเจ้า

ใครเป็นแล้วเขาห้ามไม่ให้เข้าเป็นอันขาดเลย นี่มันยังรอดเข้ามาได้ มาอยู่นั่นก็จะทำยังไง ให้อยู่ นั่นแหละจะเป็นอะไรไป เราบอก ทำกระต๊อบให้เขาอยู่เสีย ไม่ให้ออกมาเที่ยว ก็เดชะนะไม่เป็นอะไรเลย ๒ คนนี้หายไม่ตาย แล้วพวกนั้นก็ไม่มีอะไร

ที่นี้ตอนจะจากเขาไปละสิ โอ้ย! น่าทุเรศจริงๆ นะ ถึงเวลาเราจะเข้าป่าไปทาง ภูสิงห์ ภูว้าวไปเที่ยวป่าทางโน้นแหละ เราไปคนเดียว ถึงเวลาจะไปร้องห่มร้องไห้เหมือนเด็กน้อยว่า

‘จะมีที่พึ่งที่ไหน ท่านจากไปแล้วก็หมดที่พึ่งเสียแล้ว’

‘ไม่หมดที่พึ่งทางใจ เอาพุทโธไว้ละ ให้จับพุทโธไว้ สมองคิดสาดอยู่ในหัวใจแล้วไม่เป็นไร ไม่ต้องกลัว นี่เราไป เราก็ไปกับพุทโธ ก็ให้อยู่กับพุทโธนะ’ เราก็บอกอย่างนี้ ..

พอเดือนมิถุนายน บทเวลาเราย้อนกลับมาเราถามว่า ‘เป็นยังไงทางนี้’

เขาบอกว่า ‘สบายดีอยู่ ไม่เป็นอะไร’

ตั้งแต่นั้นมา สบายหายหมด บ้านน้อยไม่เป็นไรสักคนเดียว นี่แหละ .. อานาจแห่งธรรมของพระพุทเจ้า ไม่ใช่ของเล่นๆ ดับทุกข์เชื่อย่างแท้จริง...”

ธรรมแท้จะปรากฏที่จิต ที่จิตกำลังบริกรรม
อยู่นั้นแหละคือสังสมพลังของธรรมให้เกิดขึ้น
ที่ใญ่อย่างน้อยตามความพากเพียรของตน

เมื่อสติได้ติดแนบอยู่กับคำบริกรรม
บังคับจิตไม่ให้แยบออกไปสู่อารมณ์ที่เป็นภัย
ซึ่งทำให้น่ากลัวน่าหวาดเสียนั้น ให้อยู่เฉพาะ
กับคำบริกรรมนี้ติดต่อกันเป็นลำดับ
ลำดับ ก็เป็นการสังสมพลังคือกำลังของอรรถ
ของธรรมขึ้นภายในจิตใจ หนุนใจให้มีความ
แน่วหนามากขึ้นๆ

จนกระทั่งมันมีความอาจหาญชาญชัย
สุดท้ายจิตใจดวงนั้นก็แนบเหมือนกับหินทั้งก้อน
หรือภูเขาทั้งลูก... ที่นี้ความที่เคยกลัวๆ คิด
ออกไปหาสิ่งที่น่ากลัวก็ไม่กลัว คิดไปถึงอันใด
คำว่าน่ากลัวไม่กลัวทั้งนั้น .. แม้เสือจะเดินมา
ต่อหน้าต่อตา มันจะเดินเข้าไปลูบคลำหลังเสือ
ได้อย่างสบายเลยนะ ตามความรู้สึกมันแนบในใจ
ยังงั้น ไม่คิดว่าเสือจะทำอะไรได้เลย นี่อาจเป็น
ความสำคัญผิดของตัวเองก็ได้ แต่จะสำคัญผิดหรือ
สำคัญถูกก็ตาม เมื่อจิตได้กล้าถึงขนาดนั้นแล้ว
มันเดินเข้าไปลูบคลำหลังเสือได้จริงๆ ด้วย
จิตใจอ่อนโยนเมตตาสงสาร ไม่สะทกสะท้านใน
เรื่องว่าจะกลัว ความกลัวก็ไม่มี

จิตมันมีกำลังมากเวลานั้น เพราะไม่หวั่น
ออกนอก กำหนดเข้าเรื่อยๆ มันก็มีกำลังจน
แนบปึงเลย ขึ้นชื่อว่าอันตรายอะไรก็มาเถอะ
ว่าอย่างนั้นเลยนะ มันอาจหาญขนาดนั้น เสือกมา
ช้ำก็มา ไม่หนีว่าอย่างนั้นเลยนะ คือมันเป็น
ความอาจหาญของมันจริง ซึ่งเราก็ไม่เคยเป็น
มาก่อน มาเป็นเอาตอนฝึกดัดสันดานในขณะ
กลัวนั่นแล ไม่คิดว่าเสือหรือช้างเป็นต้น จะมา
ทำลายเราได้เลย จะเดินเข้าไปหามันได้อย่าง
สบาย

แม้มันจะทำเรา ฆ่าเราให้ตายในขณะนั้น
ก็รู้สึกว่าจะตายไปด้วยความอาจหาญนั่นเอง
ให้ตายด้วยความกลัวนี่คงเป็นไปได้ เพราะ
เวลานั้นจิตมันมีกำลังมาก นี่เป็นวิธีหนึ่ง
แห่งการระงับดับความกลัว แห่งการระงับ
ความฟุ้งซ่าน ความก่อกวนตัวเองด้วยอารมณ์
ต่างๆ ระงับกันอย่างนี้

บรรยากาศร่มรื่นภายในเสนาสนะป่าบ้านนามนในปัจจุบัน

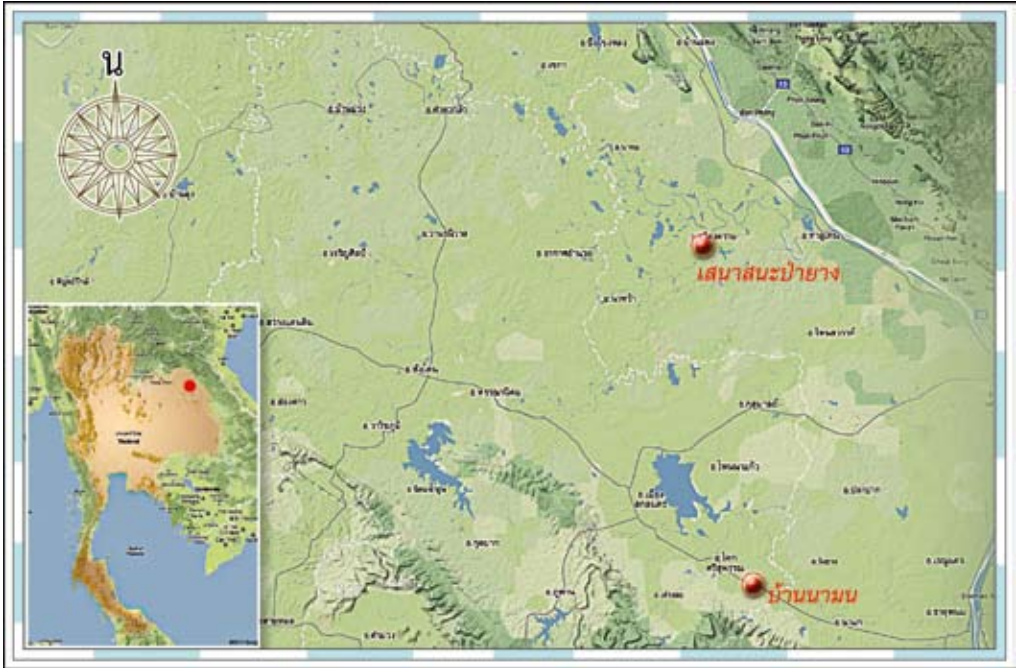
ทั้งนี้ตามแต่อุบายแยกคายของแต่ละราย
จะผลิตขึ้นมาใช้ เปลื้องตัวจากความจนตรอก
ในเวลานั้นๆ เพราะธรรมหรือสติปัญญาไม่สิ้นสุด
อยู่กับผู้ใด สามารถทำให้เกิดให้มีในแง่ต่างๆ ได้
ด้วยกัน ..

เฮ้อ! คิดหมดในแดนโลกธาตุนี้กลัวอะไร
จะมีสิ่งน่ากลัวแม้สิ่งหนึ่งมาปรากฏที่ใจนี้มิไย

ไม่มีเลย นันฟังซิ นันละ เมื่อถึงขั้นจิตเป็น
อตฺตา ทิ อตฺตโน นาโถ คือช่วยตัวเองช่วย
อย่างนั้น ฟังตนเองฟังอย่างนั้น อยู่กับตัวเอง
ด้วยความแน่วหนามั่นคงก็อยู่แบบนั้น .. นี่เป็นสิ่งที่
เราลืมไม่ได้ในชีวิตและการภาวนาของเราซึ่ง
ไปอยู่ในสถานที่เช่นนั้น...”

พรราชาที่ ๑๑

(พ.ศ.๒๔๘๗)
จำพรรษาที่เสนาสนะป่ายางบ้านท่าบ่อ-
สงคราม ตำบลท่าบ่อสงคราม
อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

แผนที่สถานที่จำพรรษาขององค์หลวงตาในช่วงเวลานั้น

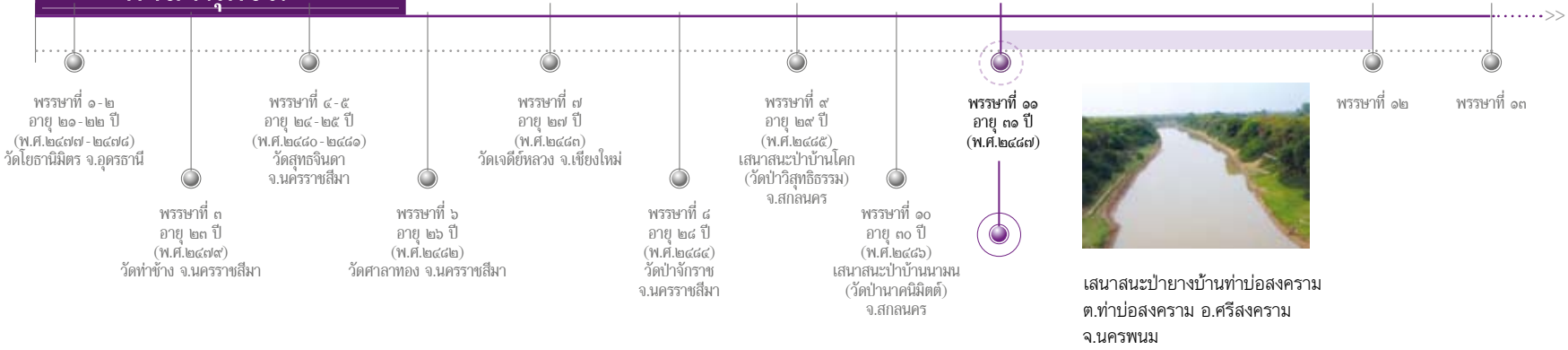

พระธาตุพนม (ก่อนบูรณะ)

พระธาตุพนม (หลังบูรณะ)

กาลานุกรม

นิมิตภาวนาฏ..โยมพ่อตาย

ปี พ.ศ.๒๔๘๗ เป็นพรรษาที่ ๑๑ ท่านจำพรรษาที่อำเภอศรีสงคราม ในตอนนั้นท่านกำลังออกแรงประกอบความเพียร ที่ฉันทดาหาร เป็นกระต๊อบหลังเล็กสำหรับฉันได้เพียง ๓ องค์ ส่วนที่ปักทำเป็นแคร่สูงจากพื้นใช้หญ้ามาง

ท่านเล่าถึงภพนิมิตที่เกิดขึ้นในคืนหนึ่ง ขณะนั่งภาวนาดังนี้

“...จิตวิญญาณก็แปลกอยู่ จิตวิญญาณมันถึงกัน มันแปลกอยู่นะ เวลาประมาณตี ๓ ถึงตี ๔ นั่งภาวนาอยู่ แล้วปรากฏเห็นภาพโยมอาनोंพ่อเอาจดหมายมายื่นให้ในขณะภาวนา

พอยื่นให้ปั๊บ เรายังไม่ได้อ่านจดหมาย ความรู้มันก็รับกันทันทีว่า ‘พ่อเสียแล้ว’

พอลอกจากที่ภาวนามาเล่าให้เพื่อนฝูงที่อยู่ด้วยกัน ๒ องค์ฟังว่า

‘วันนี้วันที่เท่าไรหมู่เพื่อนจดจำวันนะ เมื่อคืนนี้ตอนผมนั่งภาวนาอยู่นั้น เห็นภพนิมิตเข้ามา เห็นโยมอาनोंพ่อเอาจดหมายมายื่นให้พอยื่นปั๊บทางนี้รู้รับกันทันทีว่าพ่อเสียแล้ว’...

จากนั้นท่านจึงจดวันที่ไว้ หลังจากนั้น ๗ วัน จดหมายก็ส่งมาถึงจริงตามนิมิตและเขียนบอกด้วยว่า ‘พ่อตายแล้ว’

ปรากฏว่าวันเวลาที่โยมพ่อของท่านถึงแก่กรรมเป็นเวลาเดียวกันกับที่ท่านนั่งภาวนาอยู่ คือตี ๔ ตรงกับวันและเวลาที่จดไว้นั้นพอดี

โยมพ่อองค์หลวงตา

จำน้องสาวไม่ได้ เพราะจากบ้านไปนาน

คราวหนึ่งในช่วงกำลังเที่ยวกรรมฐาน ท่านกลับบ้านมาทำบุญอุทิศให้โยมพ่อ แต่ก่อนไม่มีรถรา ในระหว่างทางเดินมาจากตัวจังหวัดอุดรธานี ท่านเดินสวนกับหญิงสาวรุ่นคนอายุราว ๑๖-๑๗ ปี หญิงสาวคนนี้พอเห็นท่านปั๊บก็ตรงเข้ามาโหว่นังกราบทันที ท่านเล่าเหตุการณ์ในช่วงนี้ดังนี้

“...เขาผ่านทางมาเห็นเรา เขานั่งโหว่นังกราบ ‘เอ้! เด็กที่ไหนดูลักษณะเข้าที แสดงว่า จะเข้าใจในศีลในธรรมพอประมาณ’ จากนั้นก็เลยถามว่า ‘มาจากไหน?’ ‘มาจากบ้านตาด’

‘แล้วจะไปไหน?’ ‘จะไปอุดรฯ’

‘อยู่บ้านไหน?’ เราถามซ้ำอีกที ‘อยู่บ้านตาด’

เขาเคอะๆ เขินๆ นะพอถูกถามว่าอยู่บ้านไหน ถามไปถามมาเราก็เลยถามว่า ‘เป็นใคร?’ เขาเลยหัวเราะ เราไม่รู้ว่าเป็นน้องเรา เราถามอย่างนั้นเขายิ้มๆ แล้วก็หัวเราะ

‘ท้อ มึงหัวเราะหาอะไร บอกมาซิ’

‘อู๊ย ไม่ทราบจะบอกว่ายังไง’ ก็ถามจุดได้คำตอบ พี่กับน้องถามกันไม่รู้กัน เราไม่รู้เขา ตัวเขาเท่ากำปั้นเวลาเราบวช เวลามาเจอเขาเขาเป็นสาวแล้ว อายุได้ ๑๖-๑๗ ละมั้ง ถามไปถามมา ‘แล้วเป็นใครล่ะ’ เขาก็ยิ่งหัวเราะ เขาไม่กล้าตอบ

เราก็เลยเดาเอาละ ‘อีจันดีหรือ?’ ตอบว่า ‘ใช่แล้ว’

‘อ๊อ อีผิบบ้า กูไม่รู้ว่าเป็นมึง มึงเชื่อหรือว่าเป็นน้องกูนะ ถ้ามึงเชื่อว่าเป็นน้องกู บวชเมื่อไรมึงรู้ไหม?’ มันว่า ‘ไม่รู้’

‘แล้วมึงว่าเป็นน้องกูได้ยังไง?’ ‘ก็พอกับแม่พูดอยู่ตลอด’

... นางจันตินี้แต่ก่อนตัวมันเท่ากำปั้น เราจำไม่ได้... ตอนเราบวช ดูอายุเขาจะ ๔ ขวบมั้ง ยังเป็นเด็ก เขาว่าไม่ทราบก็ถูกต้องแล้ว

อย่างนั้นละพี่กับน้องไม่รู้กัน ก็บวชแล้วไม่เคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับบ้าน พอบวชแล้วไปเลย พี่ๆ น้องๆ อะไรไม่เคยสนใจนะ เหมือนทั่วไปในโลกนี้ ไม่มีไกล้มไกล บ้านน้องๆ ไม่เคยเข้าไปเหยียบเลยนะ เหมือนกันหมด...”

สอนพญานาค

องค์หลวงตาได้กล่าวถึงหลวงปู่มั่น สมัยที่พักอยู่จังหวัดนครพนม ดังนี้

“...พ่อแม่ครูจารย์มั่น ท่านเล่าให้ฟังเองว่า

‘สมัยที่ท่านพักอยู่บ้านสามผง จังหวัดนครพนม พอตกลงกลางคืนตอนสามทุ่ม ขณะที่ท่านกำลังเทศน์สอนพระเป็นจำนวน ๓๐-๔๐ รูป ท่านเทศน์ไปจิตส่งไปเห็นพญานาคอยู่เต็มฝั่งแม่น้ำสงคราม เขาพาบริษัทรบราห์มาขึ้นอยู่แน่นฝั่งเป็นทิวแถว เขาพากันมาเพื่อมาฟังเทศน์ท่าน เขาฟังเป็นระเบียบเรียบร้อย

สวยงามมาก เพราะใจขององค์ท่านไม่ได้เหมือนใจพวกเรารู้ไปหมด มองไปไหนเห็นหมด’...”

นกเขียน..คู่พี่เป็นพี่ตาย

สมัยที่ท่านท่องเที่ยวภาวนาอยู่ทางอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม บรรยากาศตามท้องทุ่งมีนกกระเรียนและนกเขียนลงหากินเป็นฝูงๆ ขณะที่นกเขียน ๒ ตัวผัวเมียกำลังหากินอยู่นั้น เหตุการณ์น่าสลดสังเวชก็เกิดขึ้นจากน้ำมีอนายนพรานผู้ใจบาปดังนี้

“ตัวผัวถูกนายพรานยิง พอตัวผัวถูกยิง ตัวเมียบินร่อนขึ้นไปข้างบน ร่อนดูผัวตัวเองถูก ปืนกำลังดินทุรทุรายตายอยู่ต่อหน้า มันเสียใจมาก จึงฆ่าตัวตายตามโดยบินดิ่งหัวปักลงพื้น ดินคอหักตายทันที ตายลงตรงซากศพผัวมันนั่นเอง”

ท่านให้ข้อคิดคติธรรมจากเหตุการณ์ครั้งนี้ว่า มนุษย์เราต่างก็มีความจำเป็นและหวังความช่วยเหลือระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์อยู่ด้วยกันก็หวังพึ่งกัน หากมนุษย์อยู่ด้วยกันพึ่งกันไม่ได้ย่อมไม่มีความหมาย สัตว์ไม่ได้ สัตว์เขายังช่วยกัน ท่านยกเอาเรื่องนี้เป็นอุทาหรณ์ว่า

“แม้สัตว์เขายังรักกันเขายังช่วยกันถึงขั้น สละชีวิตยอมตายด้วยกัน ส่วนนายพรานนั้นก็คงดีใจที่ได้ นกเอาไปกินทั้งสองตัว มันดีใจจะได้ไปตกนรกนะสิ นกสองผัว

เมื่อนั้นเขาตายด้วยความเสียใจสุดขีด ถึงชีวิตสละได้เลย ส่วนตัวนายพรานนี้ก็ดีใจสุดขีดว่ายิ่งนัดเดียวได้นก ๒ ตัว ป่านนี้ไอ้คนที่ฆ่าไปจมอยู่ในรอกนั่นแหละ”

สอนเศรษฐีบ้านนอก

อีกคราวหนึ่งระหว่างเดินกรรมฐานไปทางอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ท่านได้รับนิมนต์ให้เป็นองค์เทศน์ในงานทำบุญบ้านบพทรรณที่ท่านแสดงในวันนั้นสามารถพลิกชีวิตชายผู้เป็นเศรษฐีคนหนึ่งได้อย่างน่าอัศจรรย์ดังนี้

“...มีเศรษฐีสองผัวเมีย อายุราว ๕๐ ปี เงินทองข้าวของในสมัยนั้นเขาเรียกว่า**ค้ำเงินหมื่น** คนถ้าลงมีเงินหมื่นแล้วรำลือกัน เงินล้านสมัยนี้สู้ไม่ได้ สองผัวเมียเขามีเงินเป็นหมื่นๆ เวลาจะทำบุญให้ทานก็ไม่อยากทำ ผัวไปซื้อของไปจ่ายตลาด ถือตะกร้าเปล่าไปฉันทใด ก็ถือตะกร้าเปล่ากลับมาฉันทนั้น คือซื้อไม่ลงตระหนี่-

ถี่เหนียว จะซื้ออะไรมากินซื้อไม่ลง ซื้อไม่ได้ ความตระหนี่ไม่ยอมให้ซื้อ แต่มีติดหนึ่งพอกกลับมาแล้ว เมียถามว่า ‘ทำไมไม่ซื้อของ...มา’

‘โธ้ย! ข้อยซื้อไม่ลง เจ้าไปซื้อซะไป’ จึงให้เมียไปซื้อแทน

พอเมียไปซื้อ ซื้อมาเท่าไรไม่เคยถามนะ ว่าราคาเท่าไรอันนั้นราคาเท่าไรๆ กินได้สบาย คือเจ้าของไม่เชื่อตัวเองนี่ซื้อหนึ่งที่เป็นคติอันดี...

วันนั้นเพือนเราเดินกรรมฐานไปทางนั้น เขาณิมนต์เราเป็นองค์เทศน์ เราก็ตอบให้ฟัง เทศน์ไปโดนเอาใจดำแกยังไม่รู้ละ จากนั้นแกไปทำงานทำการอะไรไม่พูดทั้งวัน นั่งก็ขริมเดินก็ขริม ทำอะไรก็ขริมไปหมด เครื่องขริม

ตลอดเวลา ผิดสังเกต

หมู่เพื่อนจึงถามว่า ‘อ้าว! เป็นยังไงเพื่อน แต่ก่อนก็เห็น รื่นเริงบันเทิง วันนี้ทำไมถึงเจียวๆ ตลอด เป็นอะไรได้รับความทุกข์ความทรมานอะไรบ้าง ถึงเป็นอย่างนี้’

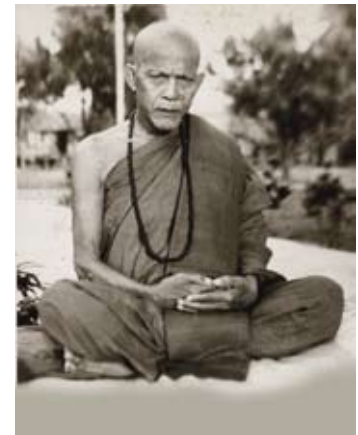
‘อ้อ! เรื่องความทุกข์ก็ถูกหรือ ความสุขก็ไม่มาจะผิด’ แกว่า

‘อ้าว! มันเป็นอย่างงี้ว่าให้ฟังบ้างสิ’ เพื่อนถาม

‘เพื่อน... ก็เมื่อเช้านี้เราไปในงานเขา เขาทำบุญบ้าน ท่านมหาบัวเป็นองค์เทศน์ ท่านเทศน์ถึงเรื่องความตระหนี่ถี่เหนียว แล้วพูดถึงเรื่องความเสียสละ ความตระหนี่ถี่เหนียวมันมากองอยู่กับเราหมด ท่านก็เทศน์ว่าตายไปไม่ได้อะไร เราก็จิภาวนาตายเราจะเอาอะไรไป เราก็ไม่ได้อะไร ตรงนี้จะเศร้าโศก เงินทองข้าวของมีมากมีน้อย เท่าไรก็ไม่เป็นประโยชน์ ลูกก็ไม่มี อยู่กันผัวเมียสองเฒ่าเท่านั้นแหละเลยเกิดความเศร้าโศกเหงาหงอย

แล้วพลิกใจ แต่นี้ต่อไปจะไม่เป็นคนประเภทนี้อีก จะเป็นนักทำบุญให้ทาน หมดก็หมด เป็นก็เป็น ตายก็ตาย ตระหนี่เราก็คเคยตระหนี่มาแล้ว ความสุขก็ไม่เห็นมีเท่าไรก็เหมือนโลกๆ เขาดีๆ นี่เอง ดีไม่ดีกว่าเขาอีก เพราะเรามีสมบัติมากด้วย เราตระหนี่ถี่เหนียวมากต้องหึงหวงมาก เป็นทุกข์กว่าโลกเขามาก คราวนี้จะต้องแบ่งให้กินให้ทาน ให้ส่ำเสมออย่างที่ท่านว่า’

ตั้งแต่นั้นมาแกเปลี่ยนไปเป็นคนละคน เมียจะไปจ่ายตลาดก็ไป ผัวไปจ่ายตลาดจ่ายได้สบายเลย ทำไมแกพลิกได้ขนาดนั้น แล้วการทำบุญให้ทานนี่จนเป็นหัวหน้าเขาเลย มีงานอะไรๆ เขาต้องมาเชื่อเชิญแก...”

หลวงปู่ดี อจลัมโม

เวลาผ่านไปหลายปีนับแต่วันนั้นมา ท่านมีโอกาสดพบกับชายเศรษฐีคนนี้อีกครั้งในงานศพหลวงปู่ดี อจลัมโม ที่วัดอรัญญวิเวก บ้านข่า อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ท่านเล่าว่า

“เราก็นึกว่าแกตายไป ๕ ทวีปแล้วนะ แกเข้ามาหา ได้บวชเป็นพระ เข้ามากราบทักถามว่า ‘ท่านมหา... ท่านจำผมได้ไหม?’ ”

เศรษฐีคนนั้นเล่าชีวิตของแกให้ท่านฟังว่า “ผมได้เป็นผู้เป็นคนมาก็เพราะท่านมหาอยู่ไหนก็ตามผมกราบท่านไม่ลืมเลย ผมไม่นึกว่าผมจะได้พบท่านมหาอีก วันนี้ยังมาพบกันจนได้ บุญผมมี ท่านมหาเป็นคนลากผมขึ้นจากนรก ผมเป็นผู้เป็นคนมาทุกวันนี้เพราะท่านมหาเทศน์อยู่ที่บ้าน ผมเป็นผู้เป็นคนมาตั้งแต่บัดนั้น

เวลานี้ผมขึ้นบานหรรษาภายในจิตใจ การทำบุญให้ทานผมก็ไม่อดไม่ถน ทานเสียเต็มที่แล้วก็มาบวช เสียสละไปหมดเลย ความตระหนี่ถี่เหนียวก็เคยตระหนี่ ความเสียสละก็เคยเสียสละ เสียสละจนบวช ผมนี้เต็มกุมิ เต็มกุมิทั้งสอง”

พอเล่าจบลงแกก็ก้มลงกราบแล้วกราบเล่าด้วยเห็นบุญเห็นคุณของท่านมีรู้ลิม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า
(พิมพ์ อัมมธโร)

พระอาจารย์เกิ่ง อธิมุตตโก

พระอาจารย์สีลา อีสสโร

ถวายลูกเป็นน้องชาย

ในช่วงปี พ.ศ.๒๔๔๗-๒๔๔๘ ท่านได้มาเที่ยวกรรมฐานแถวบ้านสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ได้พบกับโยมคนหนึ่งซึ่งรู้สึกผูกพันกับท่านถึงขนาดขอถวายลูกชายซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ ให้เป็นน้องชายของท่านเลยทีเดียวดังนี้

“...ท่านอาจารย์เกิ่งนี่ก็เป็นคนสามผง ลูกศิษย์ชั้นผู้ใหญ่องค์สำคัญขององค์หนึ่งของหลวงปู่มั่น ท่านอาจารย์เกิ่งนี้แต่ก่อนท่านเป็นอุปัชฌาย์ ท่านอาจารย์เกิ่ง **อาจารย์สีลา** นี้ล้วนแล้วแต่เคยเป็นอุปัชฌาย์มาก่อนในฝ่ายมหานิกาย แล้วเกิดความเคารพเลื่อมใส

เมื่อได้ยินได้ฟังธรรมจากหลวงปู่มั่นเราแล้ว หลวงปู่มั่นไปกรรมฐานที่บ้านสามผงที่ตั้งวัดอยู่ทุกวันนี้ แต่ก่อนเป็นดง เลยกวัดปฏิบัติใหม่หมดเลย อุปัชฌาย์ท่านอาจารย์เกิ่งนี่องค์หนึ่ง ท่านอาจารย์สีลา บ้านว่า อากาศอำนวยนี่ องค์หนึ่ง โละหมดอุปัชฌาย์ ยุติเป็นธรรมยุตเป็นกรรมฐานทั้งหมดเลย เจ้าคุณธรรมเจดีย์ไปปฏิบัติให้ทางสามผง เอาโบสถ์น้ำ สิมาน้ำ บวช

ท่านอาจารย์เกิ่ง .. ยกขบวนไปปฏิบัติเลย ยุติที่ทั้งวัดๆ อุปัชฌาย์เกิ่งหมดทั้งวัด อุปัชฌาย์สีลากียกหมดทั้งวัด ยุติใหม่ นี่เป็นลูกศิษย์องค์สำคัญของท่านองค์หนึ่ง ก็คงเป็นนิสัยวาสนาจะเกี่ยวโยงอะไรกันมากับท่านนั้นแหละ นี่ละสายบุญสายกรรมหากเป็นมาเองนะ

ท่านได้รับการอบรมกับหลวงปู่มั่นมาเต็มที่แล้ว จากนั้นท่านก็แยกออกไปบวช ลงชลบุรี ไปทางชลฯ ท่านเลยไปตั้งวัด นั่นท่านอาจารย์เกิ่งนะนั่น

เหตุที่ท่านเหล่านั้นจะเข้าอกเข้าใจทางด้านธรรมปฏิบัติ ก็ท่านอาจารย์เกิ่งไปพักที่นั่นตั้งที่นั่น ไปอยู่หลายปีนะ บางพระ ท่านไปพักที่นั่นหลายปี แล้วแถวนั้นท่านตั้งสำนักไว้ในที่ต่างๆ ตามประชาชนเขาขอร้องให้สร้างวัด ท่านเป็นพระที่จริงจังมากนะ เด็ดเดี่ยว ท่านอาจารย์เกิ่ง เราก็คุ้นกับท่านอยู่แล้ว .. ท่านจริงจังมาก ข้อวัตรปฏิบัติเคร่งครัดทางธรรมวินัย

นี่มหาอาบ^{*} นี่เป็นคนบ้านสามผง เป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์เกิ่ง แล้วท่านถวายกับสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ไปเป็นลูกศิษย์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าเรา ลูกศิษย์อันเดียวกัน อาบนี่ก็เป็นน้องชาย ลูกอยู่ทางกรุงเทพฯ เรามาเที่ยวทางนี้ เราไปเที่ยวที่บ้านสามผง พ่อของมหาอาบ นี่มาเห็น จะถูกชะตากันยังงั้นไม่ทราบนะ เราก็แบบเดียวกันนี้แหละ เราก็ไป

^{*} ปัจจุบัน รศ.อาบ นคะจัด อดีตมหาเปรียญ ๖ ประโยค เป็นอาจารย์สอนทางเกษตรศาสตร์ เวลามีปัญหาด้านภาวานาก็จะถามองค์หลวงตา เพราะลงใจสุดซึ้งกับท่านทางภาคปฏิบัติ เนื่องจากภาคปริยัติเคยอยู่ด้วยกันมาแล้ว

เลือกแล้วหลวงปู่ตื้อ

หลวงปู่ตื้อ อจลธัมโม เป็นลูกศิษย์หลวงปู่มั่นองค์หนึ่ง มีจิตใจกล้าหาญชาญชัยมาก ท่านมีอายุพรรษามากกว่าองค์หลวงตาในเรื่องที่ว่าเสือเกรงกลัวท่านนั้น องค์หลวงตาเล่าความเป็นมาดังนี้

“...อย่างหลวงปู่ตื้อ ดังที่ผู้เฒ่าเล่าให้ฟัง คือคาถาของผู้เฒ่าเป็นคาถาที่ทำให้เสือใจอ่อน กลัว ใจไม่มีกำลังจะต่อสู้ คาถามันครอบเอา อำนาจของคาถาครอบเอาไว้ เสือใจอ่อนลงไปเลย ทำอะไรไม่ได้ ท่านมี

คาถาขู่เสือ เป็นครูเสือก็ได้ ขู่เสือก็ได้... หากครูแบบหนึ่งเป็นครูแบบพระ ไม่ได้ขู่เสือ

หลวงปู่ตื้อ บ้านท่า สามผง เราเคยไปพักอยู่เหมือนกัน แต่ก่อนไปภาวนา เสือชุมมากแถวนั้น หลวงปู่ตื้อท่านมีคาถาเป็นครูเสือ ไปอยู่ไหนเสือมักมานอนเฝ้าอยู่รอบๆ ข้างๆ ที่พักท่าน ท่านไปอยู่แม่ฮ่องสอน ไปอยู่ในป่า เสือก็มาอยู่ด้วย เสือโคร่งใหญ่จะมันมาแอบอยู่ด้วย

ผู้เฒ่าไม่ได้สนใจกลัวมันแหละ เพราะเป็นครูมัน คนอื่นนั้นสิ พระไปอยู่ด้วย พอตีกกลางคืนพระปวดเบาจะออกมาเบา ออกมาเสือมันนอนอยู่ข้างๆ เสือฮ่าๆ ใส่ เสียงร้องจ๊าวจิ้ง

‘มันไม่มีอะไร มันจะเป็นอะไร มันไม่เป็นไรแหละ’ หลวงปู่ตื้อบอก ‘ไม่เป็นไร มันตื่นบางทีมันอาจตกตายเฉยๆ ก็ได้’

ท่านว่าอย่างนั้น มันโง่ๆ ใส่ท่าน พระก็โคตเข้ากุฏิ กุฏิพังกระมัง พระองค์นั้นมาอยู่ได้คืนเดียววันหลังเผ่นเลย กลัวเสือ ‘อើ อยู่ไม่ได้แล้ว’

องค์เดียวของเราเที่ยวกรรมฐาน ไปแวะ
พักที่วัดป่าสามผงนี้เป็นวัดท่านอาจารย์-
มันสร้างขึ้น วัดสามผงนี้วัดป่า เดียวนี้
มันก็ลูกหลานเข้าไปแหละบ้านถึงแล้ว แต่
ก่อนทางตั้งกิ่ว อยู่ในดงเสื่อนะนั่นนะ
เสือเข้ามาในวัด ในตอนที่เราไปนั่นก็ยัง
มี เพราะมันเป็นดงต่อกับดงใหญ่โน้น
ยังไม่ได้ถูกทำลาย

ตอนที่เราไปเที่ยว พ.ศ.๘๗-๘๘ มั้ง
เราไปเที่ยวแถวโน้น นี่แหละพ่อเลยมา
ถูกชะตากันยังไม่ทราบกับเรานะ เลย
ขอลูกชายทางโน้น พ่ออยู่ทางนี้

‘ขอถวายลูกอยู่กรุงเทพฯ อยู่ทาง
โน้นให้เป็นน้องชาย’

ว่าจั้นนะ มหาอุปถัมภ์ได้เป็นน้องชายมานี้
เข้าใจไหม พ่อจะถวายลูกอยู่กรุงเทพฯ พ่อ
ถวายเป็นน้องชาย เราไปพักอยู่ทีนั้น แต่ก่อน
มันเป็นดงใหญ่ตรงนั้น ตอนที่เราไปปายังไม่ได้
เปลี่ยนแปลงอะไรเลยนะ พ.ศ.๘๗-๘๘ เป็นดง
ธรรมชาติ ๑๐๐% วัดป่าก็เป็นวัดป่าจริงๆ เป็น
ดงเสือ มันอยู่ข้างๆ มากัดหมูในวัดก็มี ..

ท่านอาจารย์เก่งเป็นคนเด็ดเดี่ยวจริงจัง
มากทุกอย่าง คล้ายคลึงกับนิสัยพ่อแม่ครูจารย์-
มันเรา นิสัยเด็ดเดี่ยวจริงๆ ว่าอะไรเป็นอันนั้น
เลยเที่ยว นี่ละหลวงปู่มันเราเป็นอย่างนั้น
เด็ดเดี่ยว ว่าอะไรเป็นอันนั้น ท่านอาจารย์เก่งก็

เหมือนกัน นิสัยแบบเดียวกัน มาพบก็คุยกัน
สนิทสนมกันอยู่ กับท่านนะ

ตอนที่ได้คุยกันพอสมควรก็คือ ตอนที่ท่าน
มากลับเยี่ยมพ่อแม่ครูจารย์มันที่บ้านโคกนามน
สกลนคร ท่านมาจากเมืองชลฯ มีลูกศิษย์
ตาผ้าขาวมาคนหนึ่ง แล้วมีพระติดตามองค์
เดียว เพราะท่านบอกท่านมาชั่วคราวแล้วท่าน
จะกลับท่านว่าจั้น กลับเมืองชลฯ ก็ได้คุยกัน
ตรงนั้นแหละ .. เราดูลักษณะแล้ว ดูลักษณะ
ท่าทางตอนท่านไปนามน เพราะได้ยินชื่อของ
ท่าน มันต้องดูซิ เพราะเราได้ยินชื่อมาก่อน ถ้า
ปรากฏว่ามีชื่อเสียงอยู่บ้างแล้ว มันยังจะดูนัก
นะเรา มันเป็นนิสัยอย่างนั้นดูจริงๆ

ท่านอาจารย์เก่งมีवासานาเกรงขาม
ท่านเด็ดขาด ท่านก็คุยกับเราบ้างเล็กน้อย
ในฐานะที่เราเป็นมหาเถระ อยู่บ้านนามน
จากนั้นท่านก็ไปสามผง แล้วก็กลับออกลงไป
ทางนั้นอีก ดูลักษณะท่าทางของท่านสำคัญอยู่...”

วิชาจับเสือที่บ้านสามผง

อีกเรื่องหนึ่งในคราววิเวกที่บ้าน
สามผงแห่งนี้ ท่านได้พบกับโยมคนหนึ่ง
เคยเป็นพระลูกศิษย์ท่านเจ้าคุณอุบาลี
คุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) วัดบรม-
นิวาส กรุงเทพฯ ดังนี้

‘ไม่เป็นไรแหละ อยู่จะเป็นไรไป มันก็อยู่กับ
คน ดีแล้วนี่’ ท่านว่าจั้นนะ

มันอยู่แอบๆ อยู่นี้ไม่ออกมาหาคนแหละ
บางทีก็เห็นตัว บางทีไม่เห็น มันอยู่ในป่า คนอยู่
อย่างนี้ แต่ถ้ามีคนแปลกหน้ามามันคำรามนะท่าน
ว่า ให้มันทำมันไม่ทำแหละ เพราะมันเป็นหมาของ
พระว่าจั้นเถอะ รักษาเจ้าของ ใครมาแปลกๆ หนำนี้
ไม่ได้ มันขู่มคำราม ว่าจั้น

‘...อย่าไปยุ่งเขาอะ...’

พอท่านว่าจั้นจั้น มันก็เงียบเลย เวลาท่านไป
ไหนมาไหน เสือมักจะตามไปรักษาท่าน รักษา
เงียบๆ นะ มันอยู่ในป่าแหละ เสือ ท่านไปพัก
ภาวนานี้ เสือมักจะมาอยู่ข้างๆ ถ้ามีคนแปลกหน้า

มาเราถึงจะรู้ว่ามันเสือนะ ถ้าไม่มีคนแปลกหน้ามา ก็
เหมือนไม่มีเสือ มันไม่แสดงตัว มันอยู่รอบๆ ข้างๆ
ถ้ามีคนแปลกหน้ามา พระแปลกหน้ามา มันคำราม
ไล่ บางทีขู่ คำรามเฮ้อๆ ไล่ พระเลยตกใจร้อง
‘เสือก’

หลวงปู่ตื้อบอกไปว่า

‘โอ๊ยไม่เป็นไรแหละ มันรักษาพระ มันอยู่
เป็นประจำ ไม่เป็นไร ไม่ต้องกลัวมัน’

นี่หลวงปู่ตื้อเป็นอย่างนั้นนะ ท่านว่าข้ามไป
เที่ยวตั้ง ๕ อำเภอ มันยังตามไปนะ เสือตัวนี้ อันนี้
เรายังไม่เล่าให้ฟังถึงเรื่องเจ้าคณะอำเภอเขาจะมา
ขับไล่ท่าน อันนี้ขบขันดิ้นะ

ตอนกลางคืน แต่ก่อนไม่มีไฟฟ้า มีแต่

ตะเกียงเจ้าพายุ เจ้าคณะอำเภอเห็นท่านไปอยู่ใน
ป่าจะมาขับไล่ท่าน จุดตะเกียงเจ้าพายุหัวมากกลางคืน
จะมาขับไล่ท่าน พอมาถึงวัด เสือตัวนั้นออกมา
คำรามใหญ่เลย เฮ้อๆ ทางนี้เปิดเลย ตะเกียงเจ้าพายุ
คงจะตกปากแม่น้ำโขงไปใหญ่เลย

ตกลงเสือขับเสียก่อน คณะที่มั้นยังไม่ได้มาขับ
หลวงปู่ตื้อแหละ ถูกเสือขับเสียก่อนแล้ว เผ่นใหญ่
เลย ไปใหญ่เลย แตกทั้งญาติทั้งโยมทั้งพระแตกไป
ด้วยกัน ฮือๆ เลย เสือมันคำรามไล่ มันยังไม่ทำ
อะไรแหละ มันก็เหมือนกับหมาเฝ้าเจ้าของ ก็คาถา
ท่านครอบไว้ นี่ มันกลัวใจมันลง มันไม่ถือเป็นข้าศึก
ถือเป็นเหมือนเจ้าของ...”

“...มีอีตาคนหนึ่ง แกเรียนวิชาจับเสือมา เขามาเล่าให้ฟัง แกชื่อหอม เป็นลูกศิษย์ท่าน เจ้าคุณอุบลี ตอนนั้นแกสึกแล้วแหละ แกมีครอบครัวอยู่ทางสามผง เขาเล่าให้ฟัง พอดีแก่ก็ มาวัด ก็แกลูกศิษย์พระนี่ ก็ลูกศิษย์ท่านเจ้าคุณ-อุบลี มาก็เลยถาม ‘ทราบว่เรียนวิชาจับเสือ ได้จริงๆ เหมอ?’ ‘ก็จับบ้างแหละครับ’ แกก็ปิดตามหลักวิชาของเขา เขาไม่เปิดเผย

คือ วิชาถ้าพูดเปิดเผยนักเป็นการอื้ออวด วิชาไม่ขลัง เขาก็ต้องรักษาตามหลักวิชาของเขา เราก็ออกแซกถาม นีละที่ว่าแกมาไล่เสือในนี้ เสือโคร่งใหญ่มันมาอยู่ข้างวัดนั้นนะ มันไม่หนี วัปปล่อยเข้าไปที่ไร มันกัดเอาๆ แกก็เข้าไปไล่ เสือ มันกลัวมากนะเสือๆ กลัวแกมากนะ แกเคย จับได้เสือดาวตัวหนึ่ง แกเล่าให้ฟัง ไล่เสือดาว ได้เสือดาวตัวหนึ่ง แกจับได้จริงๆ นะ กัดแกไม่เข้า นีเรียกว่าเสือกลัวมาก อย่างนั้นแหละวิชา นี พุดต่อหน้ากันเลย เราก็เป็นนิสัยอย่างนี้ ชอบแซกแซก เรื่องถามนี้ละเอียดยไปเลยแหละ

ไม่ว่าอะไรถามแกละเอียดยลลอ แกบอกว่าแก จับจริงๆ แหละ ‘เสือโคร่งแกจับได้ไหม?’

‘ถ้าเจอก็คิดว่จะจับได้’

นั่น แกว่คิดว่จะจับได้ ความจริงคือ จับได้ว่างั้นเถอะนะ เพราะฉะนั้นแกจึงไปไล่เสือ ในนั้นออกหมดเลยนะ ถ้าแกไปไหนเสือแตก ฮือๆ เลยกลัวแกมากนะ กลัวอีตาคนนี ไม่ทราบ เป็นยังงัย นีละวิชา เขาเรียกวิชา เข้าดงนั้นเสือ แตกหนีหมดเลย ถ้าเวลาเสือมันมากัดว้แล้วก็ บอกแก แกก็มาเข้าไปหาเลย แกไม่มีปืนพาหน้า ไม้แหละ เข้าไปเฉยๆ แต่เสือแตกฮือเลย กลัว นีวิชาเสือ มันเหมือนกับวิชาชีเสือ...”

ท่านเจ้าคุณอุบลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท)
อยู่วัดบรมนิวาส เป็นวัดเดียวกับที่
องค์หลวงตาได้ไปกราบลาพระมหาเถระ
ก่อนออกปฏิบัติกรรมฐานตามคำลัดย

พระอาจารย์เก็ง บางพระ ชลบุรี

“...ท่านอาจารย์เก็ง ท่านเป็นพระที่จริงจัง มากนะ เด็ดเดี่ยว .. อันนี้เราไม่ได้เห็นด้วยตาตัวเอง ได้ทราบว่ฐิของท่านกลายเป็นพระธาตุนะ .. แต่เรายังไม่ได้ไปเห็นจริงๆ ที่ว่เป็นพระธาตุแล้วนะ เรายังไม่ไปเห็น แต่เราก็อเชื่อไว้ล่วงหน้าอยู่แล้ว เพราะเชื่อปฏิปทาการดำเนิน ความสัตย์ความจริงของท่าน เครื่องครัดในธรรมวินัยมาก ลูกศิษย์ลูกหา

อยู่ทางจังหวัดชลฯ น้อยเมื่อไร ลูกศิษย์ลูกหาท่าน อาจารย์เก็งนี้ ทั้งพระทั้งอะไรนะ ประชาชนก็เยอะ พระก็เยอะ แล้วจากนั้นก็ต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ ..

พระกรรมฐานเราเกี่ยวโยงกันตั้งแต่โน้นละ ตั้งแต่ท่านอาจารย์เก็งไปเป็น ฐิก็จะเป็ครั้งแรก เลย ทางฝ่ายกรรมฐานสายหลวงปู่่มั่นลงไปทาง เมืองชลฯ นะ มีท่านอาจารย์เก็ง จากนี้ก็องค์นั้นไป องค์นี้ไป ท่านอาจารย์เก็งเป็นหลักอยู่นั้นนาน โอ้ย หลายปีนะ เราไปพบกันอยู่ที่สกลนคร ที่ท่านมา เยี่ยมหลวงปู่่มั่น พบกับกับเราที่สกลนคร

ตอนนั้นท่านอยู่จังหวัดชลฯ อยู่ นะ ท่านยังไม่ มา ท่านมาเยี่ยมบ้านของท่านด้วยความจำเป็น แล้วก็มาราบพ่อแม่ครูจารย์มันเรา ก็ได้พบกันกับ เราที่สกลนคร จากนั้นท่านก็กลับไปเมืองชลฯ คือ ตอนนั้นท่านยังอยู่โน้น ท่านยังไม่มา ตอนแกนี้ท่าน ถึงได้ย้ายมาทางสามผง ก็มามรณภาพทางนี้

โห ท่านเป็นพระเด็ดเดี่ยวมากนะ แต่เรายัง ไม่ได้เข้าไปดูที่สำนักของท่านบางพระ ว่อยู่บาง-พระว่จันนะ จังหวัดชลฯ ผ่านไปผ่านมาหากไม่ได้ เข้า ท่านอยู่จริงๆ สำนักนั้นอยู่ตรงไหน บอกแต่

บางพระเท่านั้นแหละ ท่านอยู่นาน แล้วแกรอบๆ นั้นยังมีนะ แตกสาขาออกไป

พวกพระพวกอะไรที่มารับการศึกษาจากท่าน เป็นลูกศิษย์ลูกหาของท่านกระจายออกไป ตาม เกาะตามอะไรที่มีอยู่ทางนั้นนะ เราไปอะไรเขาเลย บอก นีสำนักนี้เรารู้แล้วแหละเราไปเห็นสำนัก นีก็ ท่านอาจารย์เก็งท่านมาสร้าง พาลูกศิษย์มาสร้างที่ นี ไม่ใช่ว่าบางพระนะ แถวนั้นแหละเป็นเกาะอะไรไม่รู้ เราก็อไปแซกแซก มันก็ดูเหมือนกันนั่นแหละ ไปที่ นั้นที่นี้เห็นหมด ท่านเป็นพระที่น่าเคารพมาก ..

พุดถึงเรื่องท่านอาจารย์เก็ง ท่านไปทำ ประโยชน์ทางเขตเมืองชลฯ เมืองชลฯ นีมากที่สุด ดู ว่ไม่ได้ไปทางระยองนะ ทราบว่อยู่เขตเมืองชลฯ กว้างขวาง สำนักต่างๆ ออกจากท่านองค์เดียว มี ลูกศิษย์ลูกหาไปตั้งสำนัก มีความเคารพเลื่อมใส บวชอยู่กับท่านแล้วก็แยกออกไปตั้งหลายแห่ง จน กระทั่งทุกวันนี้ นีท่านอาจารย์เก็ง ทราบว่ฐิของท่านกลายเป็นพระธาตุแล้วแต่เรายังไม่ได้ไปเห็น แต่เราค่อนข้างจะเชื่อไว้แล้ว ถึงยังไม่เห็นก็ตาม เพราะเชื่อปฏิปทาของท่าน .. ตอนที่ได้คุยกับพอ

สมควรก็คือ ตอนที่ท่านมาราบเยี่ยมพ่อแม่ ครูจารย์มั่นอยู่สกลนคร ท่านมาจากเมืองชลฯ จากนั้นก็ได้พบกันทางสามผงอีกทีหนึ่งนะ ตอนท่านย้ายมาแล้ว ท่านแก่แล้ว ได้พบกันที่หนึ่ง ปีท่านอยู่สามผงเป็นอุปัชฌาย์ ญาติติมาอยู่นั้น ท่านอาจารย์สีกาก็เสียแล้ว ท่านก็เสียแล้วแหละ...”

อ่างเก็บน้ำบางพระ ชลบุรี

วัดป่าบ้านหนองผือ

วัดป่าบ้านหนองผือหรือวัดป่าภูริทัตตธรรวาส ตำบลนาใน อำเภอพรหมนิคม จังหวัดสกลนคร เป็นวัดที่สำคัญมากวัดหนึ่งในสายวัดป่า เริ่มแรกสถานที่แห่งนี้เป็นป่าพงดงดิบ อันเต็มไปด้วยสิ่งสาธาสัตว์นานาชนิด มี เลื้อยหมี อีเก้ง กวาง หมูป่า สัตว์เลื้อยคลาน มีแผนและงูชนิดต่างๆ สัตว์ปีกมีนกเกือบทุกชนิด นอกจากนั้นยังชุกชุมไปด้วยเชื้อไข้ป่ามาลาเรียเป็นอันมาก

พระอาจารย์หลุย จันทสาโร ท่านอุทิศหาที่วิเวกอยู่แถวบริเวณนี้ ต้องการที่จะสร้างที่พักสงฆ์สักแห่งหนึ่งที่ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านมากนัก เมื่อท่านหาที่พักร่มชัวคร่าวได้แล้ว ก็มีพระภิกษุสามเณรเดินธุดงค์สัญจรผ่านไปมา เข้าพักพิงพึ่งพาอาศัยอยู่ไม่ขาดสาย ภายหลังจากสถานที่แห่งนี้จึงได้กลายเป็นที่พักสงฆ์ และสำนักสงฆ์ถาวรตามลำดับ จนกระทั่งได้พัฒนามาเป็นวัดโดยสมบูรณ์ ตอนแรกให้ชื่อว่า “วัดสันติวนาราม”

ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หลวงปู่มั่น มาบ้านหนองผือ เมื่อครั้งที่องค์หลวงปู่มั่นท่านัก ณ เสนาสนะ-ป่าบ้านห้วยแคน ขณะนั้นท่านพระอาจารย์หลุย จำพรรษาอยู่ที่ บ้านหนองผือใน พระอาจารย์หลุยได้แนะนำชาวบ้านหนองผือให้อาราธนาหลวงปู่มั่นมาจำพรรษาที่นี่ ชาวบ้านจึงได้เดินทางไปอาราธนาหลวงปู่มั่น ณ บ้านห้วยแคน ท่านจึงได้มาจำพรรษา ณ วัดป่าบ้านหนองผือในเวลาต่อมาติดต่อกันเป็นเวลาถึง ๕ พรรษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๒

พ.ศ. ๒๔๙๒ ต่อมาหลังจากหลวงปู่มั่น ภูริทัตตเถระ มรณภาพแล้ว พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พันธุโล) วัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะมณฑลในเขตนี้ และเป็นศิษย์ผู้ใหญ่ของหลวงปู่มั่นด้วย ได้เล็งเห็นความสำคัญในสถานที่แห่งนี้อันเป็นสถานที่ที่หลวงปู่มั่นเคยพำนักจำพรรษาอยู่เป็นเวลาถึง ๕ ปี ติดต่อกัน ท่านจึงดำริให้เปลี่ยนชื่อวัดเสียใหม่เชิดชูบูชาคุณให้สอดคล้องกับนามฉายาของหลวงปู่มั่น อันเป็นมงคลนามว่า “วัดภูริทัตตธรรวาส” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

วัดนี้ได้ตั้งขึ้นเป็นวัดโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีเจ้าอาวาสปกครองมาแล้ว ๖ รูป มีรายนามดังต่อไปนี้

๑. พระอาจารย์หลุย จันทสาโร พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๘๓
๒. พระใบ (ไม่ทราบฉายา) พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๗
๓. หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๙๒
๔. พระทองคำ ญาณภาโส พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๐๗
๕. พระจันทา เขมาภิโร พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๒๑
๖. พระสอน ญาณวีโร พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๓๓
๗. พระอธิการพยุ ขวนปัญโญ พ.ศ. ๒๕๓๓-ปัจจุบัน

กิจกรรมทางศาสนาที่สำคัญที่ปฏิบัติมาภายในวัดคือ ถือนาฬิกานี้ ๑๐ พฤศจิกายน ของทุกปีเป็นวันจัดงานน้อมบูชา แสดงกตัญญูต่อเทวที่ตาคุณต่อหลวงปู่มั่น เนื่องจากเป็นวันคล้ายวันมรณภาพของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ใหญ่หลวงปู่มั่น ภูริทัตตเถระ ผู้เป็นบูรพาจารย์ หรือบิดาแห่งพระกรรมฐานในยุคปัจจุบันของศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนทั่วไปได้น้อมรำลึกถึงปฏิปทาข้อวัตรและจริยวัตรที่ท่านได้ดำเนินมาเป็นแบบอย่างอันดีงามในการประพฤติปฏิบัติธรรมตามแนวทางของท่าน เพื่อความสงบสุขร่มเย็นและเป็นการสร้างกุศลเพิ่มพูนบารมีธรรมของตนสืบไป

หลวงปู่หลุย จันทสาโร

พรรษาที่ ๑๒ — ๑๖

(พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๙๒)
จำพรรษาที่วัดป่าบ้านหนองผือ
ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม
จังหวัดสกลนคร

แผนที่สถานที่จำพรรษาและจุดตั้งขององค์หลวงพ่อในช่วงเวลานั้น

ข้อวัตรปฏิบัติ ณ วัดป่าบ้านหนองผือ

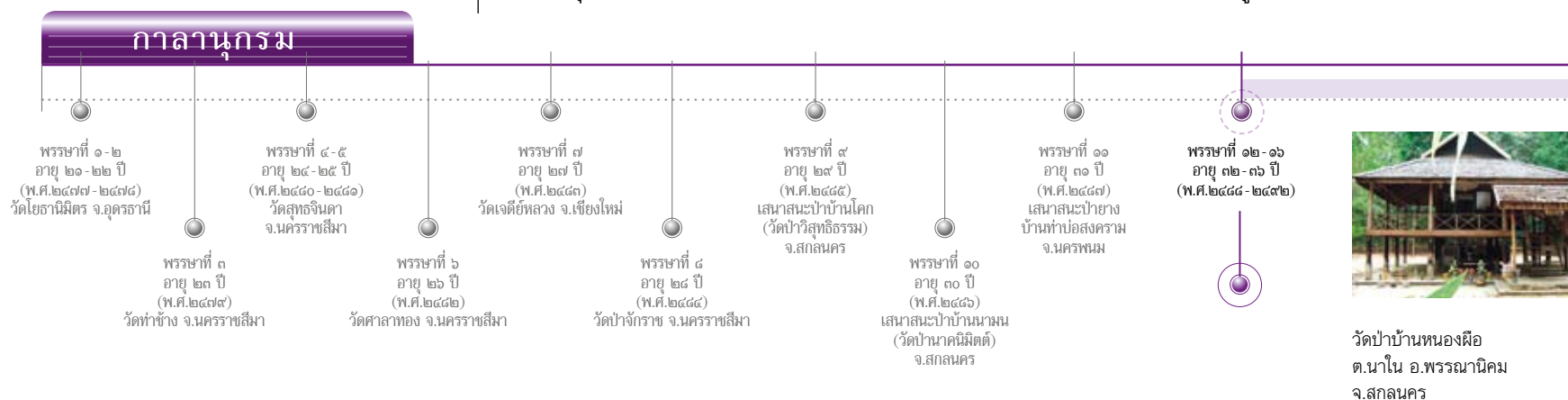
ในช่วงจำพรรษาที่วัดป่าบ้านหนองผือ หลวงปู่มั่นพักอยู่ด้วยความผาสุก พระรุดงค์ที่ไปอาศัยร่มเงาท่านก็ปรากฏว่าได้กำลังจิตใจกันมาก แม้จะมีจำนวน ๒๐-๓๐ องค์ในพรรษา ต่างก็ตั้งใจปฏิบัติต่อหน้าที่ของตนๆ ไม่มีเรื่องราวให้ท่านหนักใจ มีความสามัคคีกลมกลืนกันดีมากราวกับอวัยวะเดียวกัน

ยามเช้าเมื่อฉันจังหันเสร็จแล้ว ต่างองค์ต่างก็เข้าหาทางจงกรมในป่ากว้างๆ ติดกับวัด ทำความเพียรเดินจงกรมนั่งสมาธิตามอริยาบถจนบ่าย ๔ โมงถึงเวลาปิดกวาดลานวัด ต่างก็ทยอยกันออกมาจากที่ทำความเพียรของตนๆ พร้อมกัน ปิดกวาดลานวัดเสร็จแล้วจึงขนน้ำขึ้นใส่ตุ่มใส่น้ำฉัน น้ำล้างเท้า ล้างบาตรและ

สรองน้ำ หลังจากนั้นต่างก็เข้าหาทางจงกรม ทำความเพียรตามเคย

ถ้าไม่มีการประชุมอบรมก็ทำความเพียรต่อไปตามอริยาบถจนกว่าจะถึงเวลาพักผ่อนปกติ ๗ วันท่านจัดให้มีการประชุมครั้งหนึ่ง หากมีผู้ประสงค์จะศึกษารธรรมเป็นพิเศษหรือถามปัญหาธรรมกับท่านก็ไม่ต้องรอจนถึงวันประชุม สามารถหาโอกาสที่ท่านว่าง เช่น ตอนหลังจังหัน ตอนบ่ายๆ ตอนราว ๕ โมง หรือกลางคืนราว ๒ ทุ่มก็ได้

เวลาท่านสนทนาหรือแก้ปัญหาธรรมกัน รู้สึกน่าฟังมาก เป็นปัญหาเกี่ยวกับธรรมภายในบ้าง เกี่ยวกับสิ่งภายนอก เช่น พวกกายทิพย์บ้าง ฟังแล้วทำให้เพลิดเพลินอยู่ภายใน ไม่อยากให้อายุสั้นลงง่ายๆ ทั้งเป็นคติทั้งเป็นอุบายแก้ไขในขณะนั้น เพราะผู้มาศึกษากับท่านมี

ภูมิธรรมภายในเหลือมล้ำต่ำสูงต่างกันเป็นรายๆ ไป และมีความรู้แปลกๆ ตามจริตนิสัยมาเล่าถวายท่าน จึงทำให้เกิดความรื่นเริงใจไปกับปัญหารธรรมนั้นๆ ไม่มีสิ้นสุด

เวลามีโอกาส ท่านก็เล่านิทานที่เป็นคติให้ฟังบ้าง เล่าเรื่องความเป็นมาของท่านในชาติปัจจุบันแต่สมัยเป็นฆราวาสจนได้บวชเป็นเณร เป็นพระให้ฟังบ้าง บางเรื่องก็น่าขบขันน่าหัวเราะ บางเรื่องก็น่าสังสารท่าน และนำอัศจรรย์เรื่องของท่าน ซึ่งมีมากมายหลายเรื่อง

การอยู่กับครูบาอาจารย์นานๆ ทำให้จิตนิสัยของผู้ไปศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางดีตามท่านวันละเล็กละน้อยทั้งภายนอกภายใน จนกลมกลืนกับนิสัยท่านตามควรแก่

ฐานะของตน ทั้งมีความปลอดภัยมาก มีทางเจริญมากกว่าทางเสื่อมเสีย ธรรมค่อยซึมซาบเข้าสู่ใจโดยลำดับ เพราะการเห็นการได้ยินได้ฟังอยู่เสมอ ความส่ำรวมระว่างอันเป็นทางส่งเสริมสติปัญญาให้มีกำลังก็มากกว่าปกติ เพราะความเกรงกลัวท่านเป็นสาเหตุไม่ให้นอนใจ ต้องระวังกายระวังใจอยู่รอบด้าน

ลัทธิธรรม ๑๐ ประการ เป็นหลักธรรมที่หลวงปู่มั่นถือมั่นเป็นเครื่องดำเนินขัดเกลาชักพอกกิเลสตลอดมาดังนี้

“...**อัปปัจฉตา** (ความมักน้อยในปัจจัย ๔) ใครจะไปมักน้อยยิ่งกว่าพ่อแม่ครูจารย์มั่นของเรา คิดดูตั้งแต่หนุ่มน้อยจนกระทั่งเฒ่าแก่ท่านมีสมบัติอะไรติดเนื้อติดต้องค์ของท่านไม่

(ชอบสงบบิเวก) มีแต่ความสัจตั้งวันทั้งคืน ยืนเดิน นั่ง นอน ไม่มีอะไรมายุ่งมาเกี่ยว

วิริยารัมภา การแนะนำสั่งสอนเพื่อความพากความเพียร นี่ท่านเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ไม่ได้พูดเรื่องอื่นนอกจากความเพียร องค์กรท่านเองถึงเวลาท่านก็ลงเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาตามกำหนดกฎเกณฑ์ตามเวลาเวลาไม่เคลื่อนคลาดเลย

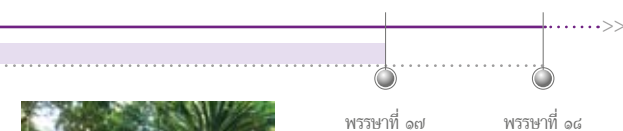
อสังสัคคณิกา (ไม่คลุกคลี) นี่ก็ไม่เคยปรากฏว่าใครไปยุ่งท่านได้ แม้แต่ประชาชนญาติโยมไปหาช่วงกาลช่วงเวลานี้ ท่านยังไม่อยากจะต้อนรับด้วยซ้ำ กับพระกับเณรเหล่านี้เหมือนกัน ให้ไปหาภาวนา มีแต่ไล่ไปภาวนา อย่ามายุ่งกันในเวลาไม่ควรยุ่ง เพราะฉะนั้นเวลาพระ

ศาลาหลวงปู่มั่น (หลังจากบูรณะ) เป็นศาลาอนุสรณ์ที่หลวงปู่มั่นใช้แสดงธรรมแก่พุทธบริษัทขณะจำพรรษาตลอด ๕ ปี และใช้ประชุมสงฆ์ให้โอวาทธรรม

ศาลาโรงฉัน เป็นศาลาที่หลวงปู่มั่นและพระภิกษุสามเณรฉันภัตตาหารร่วมกัน

ปรากฏ ไปที่ไหนท่านไปอย่างง่ายดาย มีเฉพาะบริวาร ๘ เท่านั้น

สันตุฎฐิ (ยินดีในปัจจัย ๔ ตามมีตามเกิด) ไม่มีคำว่า “พระรุขะรัง” มีสมบัตินั้นมีสมบัตินี้ไม่ปรากฏ มีเท่าไรก็แจกจ่ายไปหมดๆ ที่อยูก็เป็นกระต๊อบกระต๊อบอยู่อย่างนั้น ไม่หรูหราอย่างกุฎิที่ท่านพักอยู่บ้านหนองผือมาในนี้ ก็ว่ากุฎิพอประมาณ

เรื่องที่ว่าอยู่ในที่วิเวกหรือ **วิเวกกตา**

เณรขึ้นไปหาท่านจึงไปเพียงไม่กี่องค์ในเวลาหนึ่งๆ ซึ่งควรจะขึ้นไปหาท่าน ...

ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติหลุดพ้นใครเป็นผู้ทรงไว้ ก็ท่านทั้งนั้นเป็นผู้ทรงไว้ นี่รวมแล้วก็เป็นลัทธิธรรม ๑๐ ประการ เป็นแนวทางที่สมบูรณ์เต็มที่แล้วดังที่ท่านกล่าวว่า สมาธิปัญญา ก็เป็นแต่ละข้อๆ ของลัทธิธรรม แล้วก็ **วิมุตติ** และ**วิมุตติญาณทัสสนะ** ก็เป็น ๑๐ สูดยอดแห่งธรรมแล้ว...”

ญาณหยั่งทราบของหลวงปู่มั่น

ในระยะที่อยู่ศึกษากับหลวงปู่มั่นนั้น ท่านคอยสังเกตดูทุกแง่มุมของหลวงปู่มั่น และเห็นว่าไม่เหมือนครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ ที่ท่านเคยประสบมา สำหรับหลวงปู่มั่นนั้นไม่ว่าท่านแสดงสิ่งใดออกมาย่อมสามารถเอาเป็นคติธรรมได้ทั้งนั้น ดังนี้

“...ดูทุกแง่มุม เราดูจริงๆ นะ เพราะเราตั้งใจไปศึกษากับท่านจริงๆ ... บางที่ท่านก็พูดมีที่เล่นที่จริงเหมือนกันกับเราในฐานะลูกศิษย์กับอาจารย์ ก็พอกับลูกนี้แหละ แต่เรามันไม่ได้ว่าที่เล่นที่จริงนี่นะ มันเอาเป็นจริงทั้งนั้นเลย

ท่านจะพูดแะไหน ท่านมีคติธรรมออกมาทุกแง่มุมะ ถึงแม้จะเป็นข้อตลกนี้ ท่านก็มีคติธรรมออกมา มีธรรมแทรกออกมา ไม่ได้เป็นแบบโลกนะ...

พูดถึงเรื่องความเลิกละที่สุด ในภายใน หัวใจก็ดี ภายนอกก็ดี การประพฤติปฏิบัติของท่านก็ดี รู้สึกว่าที่เราผ่านครูบาอาจารย์มานี้ ไม่มีใครเหมือน ท่านพร้อมทุกอย่าง

ยิ่งท่านเทศน์ถึงเรื่องเทวบุตร เทวดาแล้ว โอ๊ย ฟังแล้วเราพูดจริงๆ นะ เราเป็นจริงๆ นี่นะ ฟังแล้วน้ำตาาร่วงเลยนะ พวกเทพ

(จากซ้าย) ไม่ทราบนาม ท่านพระอาจารย์ภู ธรรมทินโน ท่านพระอาจารย์กว่า สมโน หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และพระอาจารย์บุญธรรม

พวกเทวดา มาเยี่ยมท่าน มาฟังเทศน์ท่าน แต่ท่านจะพูดในเวลาเฉพาะนะ ท่านไม่ได้พูดลุ่มลุ่มห้วนนะ นั่นแหละเห็นไหม จอมปราชญ์

ท่านรู้หนักรู้เบา รู้ในรู้นอกนะ รู้ควร ไม่ควร เวลามีโอกาสอันดีงามอยู่เพียง ๒-๓ องค์คุยกัน แล้วก็เสาะนั่นเสาะนี้ อยากรู้อยากเห็น ท่านก็ค่อยเปิดออกมาๆ ทางนี้ก็ค่อยสอดค่อยแทรกเข้าไป ครึ่งนั้นบ้าง ครึ่งนี้บ้าง หลายครั้งต่อหลายหน...”

ท่านกล่าวถึงญาณหยั่งทราบของหลวงปู่มั่นเกี่ยวกับเทวบุตรเทวดาว่า

“...เรื่องเทวบุตรเทวดาอินทร์พรหมที่มาเยี่ยมท่าน ท่านบอกว่า

‘มาอยู่ที่สกลนครนี้ พวกเทวดามาเกี่ยวข้องน้อยมาก จะมาเป็นเวลา คือมาในวันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันออกพรรษา นอกนั้นเทวดาไม่ค่อยมากัน’ หมายถึงเทวดาชั้นสูงนะ ‘พวกสวรรค์ พวกภูมิเทวดามาต่างๆ เหมือนกันนะ’

ส่วนไปอยู่เชียงใหม่ โห ตอนรับแทบทุกวัน ท่านว่ายังงั้น ไม่มีเวลาว่างเลย เทวดาชั้นนั้นๆ ที่มาเป็นชั้น เป็นชั้นๆ มาเป็นลำดับลำดับ...พวกเทวดา เช่นดาวดึงส์นี่มา การแต่งเนื้อแต่งตัวนี้มีลักษณะไหน รูปร่างนี้จะหายไยอย่างนี้ ความละเอียดละเอียดละเอียด เรื่องของเทพนั้นละเอียด แต่เมื่อเทียบกับเทพทั้งหลายแล้วจะละเอียดต่างกันเป็นชั้นๆ ขึ้นไป...

นั่นละ เห็นไหม ญาณหยั่งทราบ ...”

ความรู้ของหลวงปู่มั่นเกี่ยวกับการแสดงความเคารพระหว่างพระพุทธเจ้ากับบรรดาพระอรหันต์ชีนาสพทั้งหลาย ท่านกล่าวไว้อย่างน่าอัศจรรย์ดังนี้

“...บรรดาพระอรหันต์ชีนาสพทั้งหลาย นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าลงมาเสมอกันด้วยความบริสุทธิ์ ดังที่ท่านพระอาจารย์มั่นแสดงเรื่องนิมิตว่า

‘พระพุทธเจ้าในครั้งพุทธกาล ท่านเคารพกันอย่างไร?’

ปรากฏในนิมิตบอกว่า ‘บรรดาพระสงฆ์สาวกทั้งหลายหลังไถลมา พระพุทธเจ้าก็เสด็จมา

ศาลาหลวงปู่มั่นที่วัดป่าบ้านหนองผือ (หลังเดิมก่อนบูรณะ) เป็นศาลาที่หลวงปู่มั่นใช้จำพรรษาก่อนมาอยู่ภูริทัตโต (ถ่ายเมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๔)

ใครมาถึงก่อนนั่งก่อนเป็นลำดับๆ ตามที่มาถึงก่อนถึงทีหลัง ไม่ได้คำนึงถึงอาวุโสกัน พระพุทธเจ้าเสด็จมาทีหลังก็ประทับอยู่ทางท้ายสงฆ์โน้น'

ท่านพระอาจารย์มั่นเกิดปริวิตกขึ้นมาว่า 'เพราะเหตุไร จึงเป็นอย่างนั้น? ความเคารพกันครั้งพุทธกาลเป็นอย่างนี้หรือ?'

ก็รู้ขึ้นมาทันทีว่า 'นี่คือ**วิสุทธิธรรม** เสมอกันอย่างนี้ ไม่ว่าใครมาก่อนมาหลัง นั่งตามลำดับที่มา คือ เป็นความเสมอภาคไม่ว่าผู้น้อยผู้ใหญ่ อาวุโส ภัณฑะ เพราะความบริสุทธิ์เสมอกัน'

ท่านพระอาจารย์มั่นปริวิตกว่า 'ถ้าเคารพตามสมมุติแล้ว ความเคารพกันของท่านเป็นอย่างไหนหรือ?'

'ท่านพลิกปริบเดียวเท่านั้น พระพุทธเจ้าประทับอยู่ตรงหน้าแล้ว บรรดาสาวกเรียงตามลำดับลำดับ นี่คือการเคารพกันโดยทางสมมุติ ความเคารพในทางสมมุติเป็นอย่างนี้ นี่ตาม**อาวุโส ภัณฑะ** อย่างนี้ ท่านแยกทั้งวิมุตติทั้งสมมุติ ให้เห็นอย่างชัดเจน'

การเคารพกันก็ไม่มีอะไรจะนิมนวลยิ่งกว่าท่านผู้ลั่นกิเลสเคารพกัน ไม่เป็นพิธีรีตองไม่เป็นอะไรเล่ห์ๆ เหลี่ยมๆ เหมือนกับคนที่มิกิเลสทำต่อกัน ท่านเคารพกันอย่างถึงใจเคารพคุณธรรม เคารพความจริง การเคารพความจริงด้วยความจริงภายในใจนี้ ท่านจึงทำได้สนิท

ส่วนปุถุชนจำพวก **ชนคະ** เวลาแสดงออกทางมารยาทนั้นดูสวยงาม แต่งามในลักษณะตกแต่ง ไม่ใช่ตัวจริงออกมาจากของจริงคือธรรมแท้ แต่ภายในมันแข็งทื่อไม่เหมาะสมกันกับอาการภายนอกที่อ่อนโยนในการแสดงออก ฉะนั้นโลกจึงลุ่มๆ ดอนๆ สูงๆ ต่ำๆ ไม่สม่ำเสมอเหมือนกับความจริงที่เป็นออกมาจากความจริงแท้..."

ท่านกล่าวถึงบทธรรมที่หลวงปู่มั่นเคยเทศน์ในท่ามกลางสานุศิษย์บ่อยครั้ง ดังนี้

"ธรรมของพระพุทธเจ้าแม้จะเป็นของจริง แต่เมื่อสิ่งสถิตอยู่กับปุถุชน ธรรมนั้นก็กลายเป็นธรรมปลอม ครั้นสิ่งสถิตอยู่กับพระอริยเจ้าจึงเป็นของจริงตามส่วนแห่งธรรมและภูมิของผู้บรรลุ

หลวงปู่หลุยเดินทางมกน้อย

ปีแรก ดังนี้

"...ไปหาขิบรรดาลูกศิษย์หลวงปู่มั่นเราองค์ไหนจะเหมือนท่านอาจารย์หลุยไม่มี เรายกให้เลยเรื่องมกน้อย จนกระทั่งยามขาดหมดข้างนอกข้างใน มันมีสองชั้น เราไปจับยาม ท่านขึ้นทันทีเลย 'จับทำไม มันยังดีอยู่' "

มันจะดีอะไรเราไม่ใช่คนตาบอดดู มันดีอยู่ข้างในคือชั้นในคืออยู่ ท่านพูดของท่านก็ถูก ไ้อ้เราไปจับก็ถูก ก็เรารู้มันดูไม่ได้ดูข้างนอก อย่างนั้นละท่านใช้ ..

ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีคำว่าสวดสวดงดงามอะไรเลย ผักก็เอาจืดๆ มาอย่างนั้นละ ท่านมกน้อยมาก ในบรรดาลูกศิษย์พ่อแม่ครูจารย์มั่นเรานี่ ท่านอาจารย์หลุยเป็นที่หนึ่ง ความมกน้อยนะ .. เป็นพระที่ปรารถนามกน้อยที่สุด ..

แต่กับเรานี้ก็คุ้นกันมาก อันนี้กับแบบเดียวกัน ขบขันจะตายไป เราเดินจงกรมอยู่ในป่าลึกๆ หนองผือ ท่านไปหาเรา ไปหาที่กุฏิไม่เจอถามพระว่า 'ท่านมหาไปไหน'

'ท่านเดินจงกรมอยู่ในป่า ทางเข้าไปนี่ในป่า' ท่านก็ไปเลยไปหาเรา นี่ละมันขบขัน ที่ว่าท่านสนิทกับเรามากนะ พอเข้าไปเสียงกุกกักๆ กลางคืน ก็ไม่มีไฟนี่ ไปก็โดนนั้นโดนนี้ไปเสีย

กุกกักๆ เราก็เดินจงกรมไม่มีไฟอีกแหละเราก็ดีพอไปก็ประมาณต้นเสานี้ละ กุกกักๆ เข้าไป เราวิตกถึงพ่อแม่ครูจารย์มั่นนะ เอ๊ พ่อแม่ครูจารย์เป็นอะไรนะ มีใครมาหาเราละนี่ เกี่ยวกับท่านแน่ๆ ..

จึงไม่ถอยนะนั่น จึงมาเรื่อย บุกออกมาจากป่า มีดๆ นะ จนกระทั่งมาถึงที่โล่งแจ้งถึงปล่อยมือ แล้วก็เดินไปด้วยกัน .. พอไปถึง เราก็เลยถาม 'ใครมาหิ'

'ผมเอง' ท่านว่า ท่านก็รู้ทิศทางของเราว่าอยู่ตรงไหนเข้าใจไหม กุกกักๆ เข้ามา .. มาก็คว่าแขนเรา จูงเลย ดึงจากนั้นมา 'เอ้า จะเอาไปไหนอีก'

'ไปหาท่านอาจารย์ละซี' 'ไปหาอะไร'

'ไปฟังเทศน์' 'อ้าวเมื่อคืนนี้ผมก็ไป ทำไมท่านอาจารย์ไม่ไป' เราว่า

ก็นั่นนะซีขึ้นเลย 'ถ้าไปแต่ท่านไม่ได้ ไ้อ้ยถูกเขกไล่ลงๆ' เราไปท่านไม่ว่าอะไร ก็นิสัยต่างกัน นั่นท่านเมตตาแบบหนึ่งนะ ท่านอาจารย์หลุยขึ้นไปนี่

'มาอะไรหลุย' ขึ้นเลยนะ โล่ บางทีก็ไล่ลงไป 'ไปนะ' โล่

นี่คือเมตตาแบบหนึ่ง เข้าใจไหม ใช้ต่อลูกศิษย์ นี่คนละแบบๆ ไม่ซ้ำกันนะ กับท่านอาจารย์หลุยนี้แบบนี้ กับท่านอาจารย์หลุยท่านใช้เมตตาแบบนั้น กับลูกศิษย์คนนี้ใช้เมตตาแบบนี้กับลูกศิษย์คนนี้ ไม่ได้ซ้ำกันนะพ่อแม่ครูจารย์มั่น

เรื่องความมกน้อยนี้ยกให้ท่านอาจารย์หลุยไม่มีใครสู้ มีอะไรๆ ไม่เอา ใช้ของใหม่ๆ ไม่ใช่ใช้แต่ของเก่าๆ ทั้งนั้นละ นี่อัฐิของท่านก็กลายเป็นพระธาตุแล้วพูดถึงเรื่องความสนิทกัน ท่านสนิทมากกับเรา นิสัยชอบพูดเล่น ไม่ถือเนื้อถือตัว การถือเนื้อถือตัวไม่มี..."

คนที่รู้จักธรรมพองๆ ปลายๆ กับคนที่ไม่รู้จักรัทธิธรรมเสียเลย คนเหล่านี้จะไม่สามารถรู้ธรรมว่าเป็นของจริงหรือของปลอมได้เลย

แต่คนที่รู้จักธรรมแท้ พร้อมทั้งที่เกิดขึ้นแห่งธรรมและที่ดับแห่งธรรม โดยความรอบคอบด้วยปัญญาและพร้อมทั้งความไม่ถือมั่น

ในธรรม ผู้นี้เองจะสามารถรู้จักธรรมที่แท้จริงหรือธรรมปลอม ในเมื่อธรรมสิ่งสถิตอยู่กับบุคคลนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน"

ลวดลายพุทธภูมิหลวงปู่มั่น

ในช่วงที่อยู่ศึกษากับหลวงปู่มั่น ท่านมีโอกาสได้สอบถามเกี่ยวกับสีผ้าของพระในครั้งพุทธกาลตลอดถึงความรู้อัศจรรย์ของหลวงปู่มั่น ดังนี้

“...เรื่องหลวงปู่มั่นที่เราเรียนถามท่าน เวลาท่านพิจารณาเห็นไหมท่านพิจารณาตลอดสีผ้า

เราอยากทราบ ก็ขอแซก ท่านบอกว่า

‘สีผ้ามีอยู่ ๓ ชั้น สีแก่ขนุนอ่อน สีแก่ขนุนปานกลาง สีแก่ขนุนแก่’

ที่นี่ก็มีช่องที่จะถาม ‘แล้วสีเหลืองอย่างธรรมดาที่พระใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ไหม’

ท่านบอก ‘ไม่มี ไส้เจ้าชู้ สีขนนางมันจะมีในพระพุทธเจ้าได้ยังไง’

ใส่เต็ดมาเลยนะ พิจารณาๆ แล้วมีอยู่ ๓ แก่นขนุนสีอ่อน สีกลาง สีแก่ ท่านว่าอย่างนั้น ท่านใช้นี้รู้สึกจะเป็นสีกลางๆ นะ สีที่ท่านครองเป็นสีกลาง สีอ่อนก็มีบ้างเป็นบางระยะ ผ้าที่ย้อมใหม่ก็เป็นสีแก่ขนุนอ่อนอยู่บ้าง จากนั้นที่ท่านใช้เป็นประจำก็สีกลางหรือแก่ มีอยู่สาม ท่านบอกเวลาท่านพิจารณาถึงเรื่องอดีต โทนาอัศจรรย์นะ เห็นไหมละความรู้ของท่าน เพราะแต่ก่อนท่านปรารภนาพุทธภูมิ ท่านพูดเองจึงชัดเจนซิ

เพราะฉะนั้นลวดลายของพุทธภูมิ หรือของศาสดาจึงมี ถึงไม่มีเต็มก็ยังมี ประรณนาพุทธภูมิ เวลาภาวนาไปเท่าไรจิตมันก็ยิ่งเข้มข้นเข้า จะเข้าด้ายเข้าเข็มที่ไรเรื่องโพธิสัตว์ โพธิญาณจะแยบเข้ามาเลยทุกครั้ง ท่านว่าจั้นนะ ทุกครั้งพอจะเข้าด้ายเข้าเข็ม คือเวลาจะพุ่งสายโพธิญาณ โพธิสัตว์ ผ่านเข้ามา เลยถอย เพราะผ่านเข้ามาก็เป็นสมบัติของตัวเอง ท่านว่า สายโพธิสัตว์ก็คือเรื่องของท่านเองผ่านเข้ามา ท่านก็ถอย ท่านว่าจั้น

ที่นี่ความอยากพ้นจากทุกข์ก็หนักเข้าเป็นลำดับ เลยมาประมวล ท่านว่าจั้นนะ เรื่องเป็นพระพุทธเจ้าก็เลิศเลอ ประรณนามากก็ปรารภนาเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า ทรงสั่งสอนสัตว์โลกได้มากเต็มภูมิของศาสดาแต่ละพระองค์ๆ เวลา

ท่านจะออกกะนะ แต่ความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากทุกข์นั้นเสมอกัน ท่านว่าจั้นนะ

‘เออ เอาละ ที่นี่ถอยนะ แนะนำสั่งสอนใครไม่ได้ ก็สั่งสอนเจ้าของให้หลุดพ้นจากทุกข์นี้ก็พอแล้ว’

ท่านว่าจั้น เลยตั้งเป็นคำสัตย์ขอหยุดขอพัก ของดเลย เรื่องสายโพธิสัตว์ โพธิญาณจะมุ่งเฉพาะสาวกภูมิ เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์โดยถ่ายเดียวเท่านั้น แล้วก็ปลงใจลงปลงใจลงในสาวกภูมิ จากนั้นมาจิตมันก็พุ่งๆ เลยเขียว ท่านบอกว่าแต่ก่อนพอจะเข้าด้ายเข้าเข็มที่ไร สายพุทธภูมิก็ผ่านเข้ามา ผ่านเข้ามาอยู่อย่างจั้น

ท่านประมวลมาทุกอย่างแล้ว มาลงในสายสาวกภูมิ คือความหลุดพ้นจากทุกข์ เป็นจิตที่บริสุทธิ์เสมอกันหมด ไม่ว่าพระพุทธเจ้าสาวก ท่านเลยเอาจุดนี้ เออ เอาอันนี้แหละ จากนั้นมาจิตมันก็พุ่งๆ เลย ท่านว่า อันนี้หมายความว่า ท่านยังไม่ได้รับลัทธิพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าพระองค์ใดองค์หนึ่งนะ .. เลยผ่านออกได้ ..

ถ้าลงพระพุทธเจ้าได้ทรงทำนายแล้วว่า ต่อจากนี้ไปเท่านั้นๆ ท่านจะได้เป็นพระพุทธเจ้า พระนามว่าอย่างนั้น สาวกข้างขวาว่าจั้น สาวกข้างซ้ายว่าอย่างนี้แล้วเท่านั้น จะแก้อย่างไรก็ไม่ตก ถ้าลงพระพุทธเจ้าทรงทำนาย .. ถ้าเข้าเขตพยากรณ์แล้วยังงังก็มีแต่ไปข้างหน้า แก่ไม่ตก นี่เรียกว่าญาณของพระพุทธเจ้า ถ้าลงได้เล็งดูจุดไหนแล้วเป็นอันไปไม่ได้ ต้องเป็นอย่างนั้น นี่เช่นอย่างลัทธิพยากรณ์ ได้รับจากพระพุทธเจ้าพระองค์ใดแล้ว ยังงังก็ต้องไปเป็นแบบนั้น...”

ทางจกรรมตามอริยประเพณี

เกี่ยวกับทิศทางของทางเดินจกรรมตามอริยประเพณีในครั้งพุทธกาลก็เช่นกัน หลวงปู่มั่นท่านได้กำหนดดูและทราบโดยละเอียดว่ามีกำหนดกฎเกณฑ์มาแต่ดั้งเดิม ท่านเองจึงถือปฏิบัติตามแบบนั้นเรื่อยมา การเดินจกรรมจะครองผ้าก็ได้ ไม่ครองก็ได้ ตามแต่สถานที่ควรปฏิบัติอย่างไรเหมาะ ทั้งทิศทางของสายทางสำหรับเดินจกรรม ทั้งวิธีเดินจกรรม ทั้งการ

ทางจกรรมหลวงปู่มั่นอยู่ทางฝั่งขวาของกุฏิ

ครองผ้าหรือไม่ครองในเวลาเดินจกรรม ทั้งขณะยืนรำพึงที่หัวจกรรม เวลาจะทำความเพียรในท่าเดินจกรรม องค์หลวงตาสังเกตเห็นการเดินจกรรมของหลวงปู่มั่นตลอดมามีแบบฉบับดังนี้

“การเดินจกรรมท่านสอนให้เดินไปตามตะวันหรือเยื้องตะวันไปทางทิศเหนือหรือทิศใต้ ท่านว่าการเดินตามตะวันเป็นที่หนึ่ง เยื้องตะวันทั้งสองสายเป็นอันด้นรองลงมา ส่วนการเดินตัดตะวันหรือไปตามทิศเหนือทิศใต้ไม่เห็นท่านเดินเลย นอกจากไม่เห็นท่านเคยเดินแล้ว ยังได้ยินท่านว่าไม่ควรเดินด้วย แต่จะเพราะเหตุไรนั้น สัมคำอธิบายท่านเสียสิ้น”

ในเรื่องนี้หลวงปู่มั่นได้อธิบายโดยละเอียดให้หมู่คณะพระเถรฟังว่า

“...ทิศทางและความสั้นยาวของทางสำหรับเดินจกรรมมีดังนี้ ทางเดินจกรรมตามที่ท่านกำหนดไว้และปฏิบัติตามเรื่อยมานั้น มีสามทิศด้วยกัน คือ ตรงไปตามแนวตะวันออก-ตะวันตก หนึ่ง ไปตามแนวทิศตะวันออกเฉียงใต้ หนึ่ง และไปตามแนวตะวันออกเฉียงเหนือ หนึ่ง การเดินจกรรมก็เดินไปตามแนวทั้งสามที่กำหนดไว้ในแนวใดแนวหนึ่ง ความสั้นยาวของทางจกรรมแต่ละสายนั้น ท่านว่าตามแต่ควรสำหรับรายนั้นๆ ไม่ตายตัว กำหนดเอาเองได้ตามสมควร แต่อย่างสั้นท่านว่าไม่ควรให้สั้นกว่าสิบก้าวสำหรับเวลาอยู่ในที่จำเ็นหาทางเดินมิได้ ทางจกรรมขนาดธรรมดายาวราวยี่สิบก้าว ขนาดยาวราวยี่สิบห้าถึงสามสิบก้าวเป็น

กุฏิหลวงปู่พันธ์ที่ชาวบ้านหนองผือพร้อมใจสร้างถวาย

ความเหมาะสมทั่วๆ ไป

เฉพาะทิศทางท่านถือเป็นแบบฉบับและปฏิบัติตามนั้นจริงๆ ไม่ให้เคลื่อนคลาดในเมื่อไม่จำเป็นจริงๆ และสั่งสอนพระเณรให้ปฏิบัติตามนั้นด้วย บางครั้งท่านเห็นพระเดินจงกรมผิดทิศทาง ท่านยังเรียกมาดุตำสั่งสอนเอาบ้างว่า ที่สั่งสอนหมู่คณะจะเป็นทางธรรมก็ดี ทางวินัยก็ดี ได้สอนตามแบบฉบับเรื่อยมาไม่เคลื่อนคลาด แม้การเดินจงกรมซึ่งเป็นทางธรรมก็มีแบบฉบับไปตามธรรมเช่นกัน การเดินจงกรมในครั้งพุทธกาลท่านมีกำหนดทิศทางกันอย่างไรบ้างหรือไม่ ได้ทราบว่ามีทิศทางอยู่สาม ดังที่เคยอธิบายให้ฟังเสมอมา หมู่คณะจึงไม่ควรถือว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญแล้วไม่สนใจปฏิบัติตามก็แสดงว่าไม่ได้ตั้งใจมาศึกษาด้วยความสนใจ แม้สิ่งอื่นๆ ก็จะเป็นของไม่สำคัญดังที่เป็นมาแล้วและผ่านไป โดยไม่เห็นอะไรสำคัญ ความเป็นทั้งนี้จึงส่อให้เห็นความไม่สำคัญของผู้มาอบรมศึกษาอย่างเต็มตาเต็มใจ เวลาออกจากที่นี่ไปก็ต้องนำลัทธินิสัยความไม่มีอะไรสำคัญนี้ไปใช้ กลายเป็นเรื่องไม่สำคัญในตัวของผู้ปฏิบัติไปเสียสิ้น

การมาอยู่กับครูอาจารย์ที่เราเคารพนับถือ ยังไม่เห็นความสำคัญในคำตักเตือนสั่งสอนอยู่แล้ว ก็เท่ากับจะเริ่มสร้างสิ่งทำลายตนขึ้นในเวลาเดียวกัน นี่แหละสิ่งที่ไม่ทำให้สันทายใจกับหมู่คณะที่มาอาศัยว่าจะได้สิ่งที่เบ็นสาระอะไรบ้างไปเป็นหลักข้อปฏิบัติในกาลต่อไปเห็นมีแต่ความไม่สำคัญไปเสีย ความจริงธรรมที่นำมาสั่งสอนหมู่คณะทุกๆ แขนงได้พิจารณา

กลั่นกรองแล้วกลั่นกรองเล่าจนเป็นที่แน่ใจมิได้สอนด้วยความพรวดพราด หลุดปากก็พูดออกมาทำนองนั้น แต่สอนด้วยความพิจารณาแล้วทั้งสิ้น ทั้งส่วนหยาบ ส่วนละเอียด การกำหนดทิศทางเดินจงกรมเคยได้อธิบายให้หมู่คณะฟังมาหลายครั้งแล้ว จนน่ารำคาญทั้งผู้สอนผู้ฟัง แทนที่จะพากันพิจารณาตามบ้างพอเป็นพยานแห่งการมาศึกษา แต่ทำไมความฝ่าฝืนจึงโผล่ขึ้นมาอย่างไม่อายครูอาจารย์และใครๆ ที่อยู่ด้วยกันบ้าง

การพิจารณาทิศทางของความเพียรทำต่างๆ นี้ ผมเคยพิจารณามานานและทราบมานานแล้ว จึงกล้านำมาสั่งสอนหมู่คณะด้วยความแน่ใจ เมื่อเห็นความฝ่าฝืนจึงทำให้อดสลดสังเวชใจไม่ได้ว่า ต่อไปจะเห็นแต่ของปลอมเต็มวัดเต็มวาเต็มศาสนาและเต็มพระเณรเถรชีพุทธบริษัท เพราะความชอบใจความสะดวกใจพาให้เป็นไป มิใช่ความไตร่ตรองดูเหตุผลด้วยดีพาให้เป็นไป ศาสนานั้นจริงไม่มีที่ต้องติ แต่ศาสนาจะถูกต้องติเพราะผู้ปฏิบัติติงศาสนามาเป็นเครื่องมือของกิเลสที่มีเต็มหัวใจผมนะกลัวตรงนี้เอง เพราะเห็นอยู่กับตาตั้งที่ว่าอยู่ขณะนี้แล้ว...”

ความจริงจังของหลวงปู่พันธ์ในเรื่องนี้ องค์หลวงตาซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ครั้งนั้นได้เคยเห็นหลวงปู่พันธ์เรียกพระมาดุคำสั่งสอนอย่างเข้มข้นด้วยตาตัวเอง ท่านจึงจำไม่ลืมตลอดมา สำหรับวิธีการเดินจงกรมตามแบบอริยประเพณีนี้หลวงปู่พันธ์สอนไว้เช่นกันว่า

“การเดินจงกรมกลับไปกลับมาไม่ซ้ำนัก

ไม่เวียนนัก พองามตามมรรยาตามเยี่ยงอย่างประเพณีของพระผู้ทำความเพียรทำเดินในครั้งพุทธกาล เรียกว่าเดินจงกรมภาวนา เปลี่ยนจากวิธีนั่งสมาธิภาวนามาเป็นเดินจงกรมภาวนา เปลี่ยนจากเดินมาขึ้น เรียกว่ายืนภาวนา เปลี่ยนจากยืนมาเป็นท่านอน เรียกว่าทำลีทไสยาสน์ภาวนา เพราะฝังใจว่าจะภาวนาด้วยอิริยาบถนอนหรือลีทไสยาสน์ การทำความเพียรในท่าใดก็ตาม แต่ความหมายมันปั่นมือก็เพื่อชำระกิเลสตัวเดียวกันด้วยเครื่องมือชนิดเดียวกัน มิได้เปลี่ยนเครื่องมือคือธรรมที่เคยใช้ประจำหน้าที่และนิสัยเดิมก่อนเดินจงกรมพึงกำหนดหนทางที่ตนจะพึงเดินสั้นหรือยาวเพียงไรก่อน ว่าเราจะเดินจากที่นี่ไปถึงที่นั่นหรือถึงที่โน้น หรือตกแต่งทางจงกรมไว้ก่อนเดินอย่างไรบ้าง สั้นหรือยาวตามต้องการ”

หลวงปู่พันธ์บิณฑบาตซ้อนสังฆาฏิ

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต^๑ ซึ่งอยู่ร่วมจำพรรษากับหลวงปู่พันธ์ในช่วงวัดป่าบ้านหนองผือบันทึกข้อปฏิบัติของหลวงปู่พันธ์ขณะเตรียมและออกบิณฑบาต ดังนี้

“...การเตรียมไปบิณฑบาต เมื่อองค์ท่าน(หลวงปู่พันธ์) เดินไปถึงบันไดศาลา ก็มีผู้หนึ่ง

^๑ ต่อมาท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

บริวารของหลวงปู่พันธ์เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์หลวงปู่พันธ์วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร

คอยรับถอดรองเท้าเอาเก็บไว้ที่ควร ระวังมิให้น้ำถูก เพราะรองเท้าหนึ่ง องค์หนึ่งถือกระบวยล้างเท้าด้วยมือขวา มือซ้ายถือตามแข้งและฝ่าเท้าทั้งใต้ฝ่าเท้าและหลังเท้า เทอญเทอญโดยเร็ว และไม่ให้เกิดกระทบกระเทือนด้วย และไม่แสดงมารยาทอันไม่ตั้งใจแลบออกมาให้ปรากฏด้วย และมีผู้คอยเช็ดเท้าอีก ต้องเช็ดเร็วๆ แต่เร็วมีสติ ไม่ให้กระเทือนเกินไป ไม่ให้เบาเกินไป

องค์ท่านขึ้นไปถึงศาลาฉัน ไม่ได้นั่งลงกราบ เพราะศาลาฉันโด้งๆ ไม่มีพระพุทธรูป (ศาลามีพระพุทธรูปลงอุโบสถต่างหาก) แล้วก็ช้อนสังฆาฏิถวายองค์ท่าน เว้นไว้แต่ท่าทางฝนจะตก ขณะนี้ต้องช้อนช่วยกันสององค์ องค์หนึ่งม้วนลูกบวบช่วยสองสามรอบแล้วปิดรังคุดมคอกถวาย องค์หนึ่งปิดรังคุดมคอกถวาย การเข้าบ้านช้อนสังฆาฏิกลัดรังคุดมคอกได้และบนนี้ องค์ท่านถือเคร่งมาก ตลอดถึงการนุ่งสบงที่มีขัณฑ์เข้าไปธุระบ้าน เช่น บิณฑบาตและสวดมนต์ องค์ท่านกล่าวว่า

‘การห่มผ้าปูผ้า พระลังกาขอบเอาอนุวาทเข้าข้างในเพราะกันผืนเดิมไม่ให้ชุยผูก่อนอนุวาท จะเอาอนุวาทเข้าข้างในหรือออกนอกก็ไม่ผิดวินัย จะผืนเบื่องบนเบื่องล่างสลับ

กันไปก็ไม่ผิดพระวินัยเพราะที่ระแข่งจะได้ทนหรือสึกหรอทนกัน’ ..

ยุควัดป่าบ้านหนองผือเป็นยุคสุดท้ายแห่งหลวงปู่มั่น และเก็บลูกศิษย์ก็เก็บไว้มากกว่ายุคใดๆ ในสำนัก ลึงโตเป็นประโยชน์แก่ลูกศิษย์ก็ทุ้มเท ทอดสะพานให้ไม่ปิดบัง ไม่ว่าแต่เท่านี้ผ้าสังฆาฏิและจีวรขององค์ท่าน ท่านใส่รังคุดมคอกและดุมกลางทั้งสองทาง วันหนึ่งห่มผืนทางหนึ่งขึ้นสลับกันเป็นวันๆ ลูกศิษย์ผู้ไปช้อนไปห่มให้ ต้องมีสติจำไว้จึงห่มถวายให้ถูกเป็นวันๆ จึงถูกกับธรรมเนียมประสงคค์ขององค์ท่าน ..

เรื่องบิณฑบาต พอหกโมงเช้า ธรรมเนียมบ้านหนองผือเขาก็ตักขอไม้ตะเคียนเป็นสัญญาณดังโกล เป็นสามบทติดๆ กัน หมายความว่า พอเตรียมตัวใส่บาตรแล้วพวกเราชาวบ้านแต่พอพระผ่านละแวกบ้านเขาก็ตักขออีกสามบท เขารวมกันเป็นกลุ่มยืนเรียงรายกันเป็นทิวแถว แต่ละกลุ่มเขามีผ้าขาวปูม้ายาวๆ ไว้เรียบ ส่วนมานั่งของหลวงปู่มั่นเขาทำพิเศษต่างหากสูงกว่ากัน พอขึ้นรับบิณฑบาตแล้วก็นั่งให้พระพาพร้อมกัน ไปกลุ่มอื่นอีกก็เหมือนกัน มีสามกลุ่มแล้วก็กลับวัด

หลวงปู่มั่นค่อยกลับตามหลัง กับพระผู้

ติดตามองค์หนึ่งตามหลังกลับมาด้วย มิโยมผู้ชายรับบาตรพระผู้ใหญ่มาวัด วันละสี่ห้าหกคนไม่ขาด ฝ่ายพระผู้น้อยที่กำลังถือนิลยและเณรก็ดี รีบกลับให้ถึงวัดก่อน เพื่อจะได้ทันข้อวัตรของครูบาอาจารย์ เป็นต้นว่า ล้างเท้า เช็ดเท้า รับผ้าสังฆาฏิและจีวร หรือเตรียมแต่งบาตรแต่งפק เป็นต้น

แต่ในฤดูพรรษา พระเณรทั้งหลายเข้าเขตวัดแล้วไม่รับอาหารอีก จะได้จัดแจงแต่งถวายแต่เฉพาะหลวงปู่ มีบดอาหารใส่ครกบ้าง ซอยผัก บดในครกให้ละเอียดบ้าง เพราะองค์ท่านจะเคี้ยวไม่ละเอียดเพราะไม่มีฟัน ใช้ฟันเทียมแทน แล้วก็จัดข้าวใส่บาตร องค์ท่านมีข้าวเจ้าปนบ้าง ส่วนกับนั้นจัดใส่ภาชนะถวายวางไว้ใกล้ แล้วองค์ท่านเอาใส่เอง

องค์ท่านฉันรวมในบาตรทั้งหวานและคาวด้วย ไม่ชดช้อนด้วย โอวัลตินนั้นเอาใส่แก้วไม่ให้ใหญ่โต ขนาดกลาง ใส่พอตีพอครึ่งแก้วตั้งไว้มีฝาครอบ พอฉันอาหารอิ่มแล้ว องค์ท่านก็ฉันประมาณสามสี่กลืน ไม่หมดแก้วสักวัน แต่ก่อนจะลงมือฉัน ก็ให้พระเป็นพิธีพร้อมกัน ธรรมดบ้าง สัพพพุทธานบ้าง ถ้าวินข้าวประดับดิน และวันสารท สวดพาหุงบ้าง

การให้พร (โดยที่) ไม่ได้ประนมมือ (หรือ) ทั้งสวดพาหุงทั้งใส่บาตรขณะเดียวกัน (นั่น) องค์ท่านไม่พาทำเลย เพราะถือว่าไม่เป็นการเคารพธรรม ใส่บาตรเรียบร้อยก่อนจึงสวด ถ้าไม่สวดก็ให้พรธรรมดา และก่อนจะลงมือฉัน องค์ท่านก็ทอดสายตาลงพิจารณาอาหารในบาตรอยู่สักครู่พอควร จึงลงมือฉัน และ (ถ้า) พระเณรยังไม่เสร็จ ยังจัดแจงของเจ้าตัวแต่ละรายยังไม่เสร็จตราบใด องค์ท่านก็ยังไม่ลงมือฉันก่อน เมื่อลงมือฉันแล้ว ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ องค์ท่านก็ไม่กล่าวไม่พูดอันใดขึ้น ถ้าจำเป็นจริงๆ กลืนคำข้าวแล้วจึงพูด แต่น้อยที่สุด เป็นระเบียบเรียบร้อยมาก มีสติอยู่กับความเคลื่อนไหวของกาย ในการจะหยิบ จะวาง จะเหยียดแขน คู้แขน แลซ้าย แลขวา...”

สำหรับองค์หลวงตาเองก็มั่นคงในข้อบิณฑบาตซ้อนผ้าสังฆาฏิโดยเคร่งครัดเสมอมา แม้เหงื่อจะออกจนเปียกโชกก็ไม่ถือเป็นอุปสรรค

“ไปบิณฑบาตกลับมา ผ้าอังสะเปียกหมดเลย คือเหงื่อ ไปบิณฑบาตกลับมา ที่เราพูดอย่างนี้คือเราเคยเป็นแล้ว กำลังหนุ่มน้อยนี้ โอ้ย เหงื่อ มานี้จิ๋วรเปียกหมดเลย สังฆาฏิซ้อนกันเปียกเป็นอันดับสาม อันดับหนึ่งจริงๆ คืออังสะ เหมือนซัก อันดับสองจิ๋วร คล้ายซัก อันดับสามสังฆาฏิ ส่วนสบงไม่ต้องพูด เปียกหมดเลย กำลังหนุ่มน้อยเหงื่อออกง่ายมาก”

มั่นคงดุจดั่งควัตร

ในระยะที่อยู่กับหลวงปู่ท่านจะสอนให้เราเป็นคนกินน้อย นอนน้อย พูดน้อย ปฏิบัติให้มาก หรือให้เป็นคนกินง่าย อยู่ง่าย นอนง่าย การไปการมาง่าย หมายถึง ไม่ทำตนเป็นผู้ศรัทธาคักดีใหญ่เป็นประเภทกรรมฐานขุนนาง หละหลวมๆ แต่วัตถุสิ่งของภายนอก แต่จิตใจหาคุณความดีมิได้เลย อันนี้ท่านไม่สรรเสริญ ท่านชื่นชมบุคคลประเภทอ่อนน้อมถ่อมตนทำตัวประดุจผ้าขี้ริ้ว แต่ภายในใจนั้นหุ่หุ่ตรงงามด้วยธรรม จะเรียกว่า **เศรษฐีธรรม** ก็ไม่ผิด

ท่านเล่าถึงอุปนิสัยในการบำเพ็ญภาวนาของท่านว่า

“...มาอยู่บ้านหนองผืออย่างนี้ ผมจะเดินจงกรมให้หมู่เพื่อนเห็นไม่ได้ โนน ต้องเวลาส่งดลิ่ห่มห่าห่มล่งไปแล้ว หมู่เพื่อนเจียบหมดแล้วถึงจะลงเดินจงกรม กลางวันก็เข้าไปอยู่ในป่า โนน ถ้าวันไหนออกมาแต่วัน เช่น ห้าโมงเย็น ออกมาอย่างนี้ ก็เข้านั่งสมาธิเสียในกุฏิ จนกระทั่งหมู่เพื่อนเจียบไปหมดแล้วถึงจะลงทางจงกรม เป็นนิสัยอย่างนั้นมาตั้งแต่เดิม

ไม่ให้ใครเห็นการประกอบความเพียรของเราว่ามากน้อยขนาดไหน แต่ธรรมดาใครก็รู้ทางจงกรมจนเป็นหลุมเป็นเหวไปใครจะไม่รู้เดินจงกรมก็ชั่วโมงมันถึงจะเป็นขนาดนั้น อยู่ในป่าก็ดี อยู่ในวัดก็ดี มองดูก็รู้ แต่หากินเสียเป็นอย่างนั้น ทางภาษาอีสานเขาเรียกว่า **คนนิสัยหลักความ** คือ การลักๆ ลอบๆ ทำสมาธิภาวนาอยู่คนเดียว เราไม่สนิทใจที่จะทำความเพียรให้ใครต่อใครเห็นอย่างโจ่งแจ้ง...”

การถือธุดงค์ ๑๓ เป็นเครื่องชำระกิเลสของพระที่ทุกองค์ต่างตั้งใจสมาทานกันทั้งวัด ท่านเองก็สมาทานอย่างจริงจังเช่นเดิม แต่ต่อมาไม่นานหมู่เพื่อนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ท่านจึงถือเอาสิ่งนี้เป็นพระธรรมเทศนาแก่นักสำคัญปลุกใจตนเอง ดังนี้

“...เวลาเข้าพรรษาก็ต่างองค์ต่างสมาทานธุดงค์กันทั้งวัด ครั้นสมาทานแล้วไม่กี่วันมันก็ล้มไปๆ นี่ก็แสดงให้เห็นความจริงจังหรือความล้มเหลวของหมู่คณะ

เมื่อได้เห็นอาการของหมู่เพื่อนเป็นเช่นนั้น ทำให้เกิดความอดทนระอาใจไป หลายแง่หลายทางเกี่ยวกับหมู่คณะ จิตใจยิ่งฟืด ปลุกใจตัวเองให้แข็งขัน และย้อนมาถามตัวเองบ้างว่า

‘ใจเราจะไม่ล้มไม่เหลวไปละหรือ? เมื่อเหตุการณ์รอบข้างเป็นไปอย่างนี้’

ก็ได้รับคำตอบอย่างมั่นใจว่า ‘จะเอาอะไรมาให้ล้มให้เหลวไหลหละ ก็ตัวใคร ตัวมัน’ ประกอบกับนิสัยเราเป็นอย่างนี้มาตั้งแต่เดิมอยู่แล้ว ทำอะไรต้องจริงจังทั้งนั้น ทำเล่นไม่เป็น เราจะไม่ล้มไม่ได้ นอกจากตายเสียเท่านั้น

ฉะนั้น ความเปลี่ยนแปลงของหมู่เพื่อนจึงเป็นราวกะว่าแสดงพระธรรมเทศนา แก่นักหนึ่งให้เราฟังอย่างถึงใจ...”

ฉันในบาตร ไม่ใช่ฉัน ไม่ฉันนม

ข้อปฏิบัติเรื่องการขบฉันของท่านในครั้งนั้น จะระมัดระวังมิให้เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา การขบฉันให้เป็นไปตามความหิวของธาตุของขันธพหุเหียวยาประทั้งชีวิตไปวันหนึ่ง ดังที่พุทธธรรมว่าด้วย **ปฏิสังขา โยนิโส** ท่านแสดงไว้เท่านั้น ดังนี้

“...การฉันในบาตรนี้เป็นกิจสำคัญอยู่มาก ไม่มีภษณะใดที่เหมาะสมยิ่งกว่าบาตรสำหรับใส่อาหาร จะเป็นถ้วยชามนามกระโถกแล้วแต่เถอะ เป็นภษณะทองคำก็ไม่เหมาะสมยิ่งกว่าบาตร มีบาตรใบเดียวเท่านั้น มีอะไรก็รวมลงที่นั่น พระพุทธเจ้าก็ทรงดำเนินเป็นตัวอย่างอันแนบแน่นมาก่อนแล้ว

บางคนคิดว่าอาหารที่รวมลงไปแล้วจะทำให้ท้องเสีย ดังที่ส่วนมากกว่ากันซึ่งเคยได้ยินมาแล้วท้องมีก็พุงมีก็ไล่ มีก็ภษณะสำหรับใส่อาหารแยกประเภทต่างๆ นี่หวาน นี่คาว นี่แกงเผ็ด ความจริงในขณะที่อาหารรวมในบาตรก็เป็นเทศนาอย่างดี

ก่อนฉันก็พิจารณาในขณะที่ฉันก็กำหนดพิจารณาปัจจุเวกขณะ โดยความแตกต่างแห่งอาหาร ย่อมได้อุปมาแปลกๆ ขึ้นมาจากอาหารผสมนั้น เพราะไม่ได้ฉันเพื่อความรื่นเริงบันเทิง ไม่ได้ฉันเพื่อความสวยงาม เพื่อความพึงเพื่อเห่อเหิม เพื่อความศึคะนองอะไร ฉันพอยังอัตภาพให้เป็นไป เพื่อได้ประพฤติพรหมจรรย์ ชำระกิเลสอาสวะ ซึ่งเป็นตัวพิษรกรุงรังฝังจมลึกอยู่ภายในใจนี้ให้เตียนโล่งออกจากใจ ด้วยพิจารณาโดยแยกคาย ซึ่งอาศัยธุดงค์วัตรเหล่านี้เป็นเครื่องมือต่างหาก

พระเราเมื่อฉันมากๆ ทำให้ธาตุขันธมีกำลังมากขึ้น แต่จิตใจลึมนื้อลึมนัวตัวชี้เกียจภาวนา ไม่เป็นทำเป็นทางอะไรเลย มีแต่อาหารพอกพูนธาตุขันธสกนธ์กาย ไม่ได้พอกพูนจิตใจด้วยอรรถด้วยธรรม ใจหากเคยมีธรรมมาบ้างก็นับวันเหี่ยวแห้งแพบลงไป ถ้ายังไม่มีธรรม เช่น สมาธิธรรม เป็นต้น ก็ยังไปใหญ่ ไม่มีจุดหมายเอาเลย

ธุดงค์จึงต้องห้ามความโลเลในอาหาร เพื่อให้ใจมีทางเดินโดยอรรถโดยธรรม กิเลสจะได้

“ท่านไม่ได้บอกว่าเราตั้งใจก็ตาม แต่
กิริยาที่แสดงออกมานั้นเป็นการบอกอยู่ชัฏๆ
ว่าท่านทราบทุกอย่างว่าเราทำยังไง เช่น เราไม่
ฉันทน์มอย่างนี้ เวลาเขาเอานม
มาถวาย ให้

นอกจากลัทธิป่าแล้วยังมีใช้ปาซูกชุมมาก อีกด้วย จนหลวงปู่มันต้องสั่งให้พระเถรที่ไป กราบเยี่ยมให้รีบออกถ้าจวนเข้าหน้าฝน ถ้าเป็น หน้าแล้งก็อยู่ได้นานขึ้น แม้หลวงปู่มันเองเข้า มาวัดป่าบ้านหนองผือแรกๆ เพียงไม่กี่วันก็เริ่ม ป่วยเป็นไข้มาลาเรียแบบจับสั่นชนิดเปลี่ยน

สมาธิ กับ ความสงบ

“...คำว่า**ความสงบ**กับ**สมาธิ**นั้นไม่ได้เหมือนกัน เมื่อพูดตามภาคปฏิบัติแล้ว ความสงบนั้นคือจิตสงบลงไป หรือว่ารวมลงไปหนหนึ่งแล้วถอนขึ้นมาๆ เรียกว่าสงบเป็นครั้งคราว ในเวลาจิตที่รวมลงไปถอนขึ้นมาเรียกว่า ความสงบ ทีนี้เวลานั้นสงบลงไปถอนขึ้นมาหลายครั้งหลายหน มันสร้างฐานแห่งความมั่นคงภายในตัวของมันขณะที่สงบนั้นเรื่อยมา จนกระทั่งกลายเป็นจิตที่แน่นหนามั่นคงขึ้นมา จากความสงบที่สั่งสมกำลังแห่งความแน่นหนามั่นคงมาเป็นลำดับนั้น ติดต่อกันมาเรื่อยๆ เลยกลายเป็นสมาธิขึ้นมาแน่นหนามั่นคง นี่เรียกว่าจิตเป็นสมาธิแล้ว

เวลาสงบแล้วถอนขึ้นมาๆ นั้นเรียกว่าจิตสงบ หรือว่าจิตรวม พอถึงขั้นจิตเป็นสมาธิแล้ว จิตจะถอนขึ้นมาไม่ถอนขึ้นมาอีกตาม ฐานของจิตคือความสงบนั้นแน่นปึ๊งๆ ตลอดเวลา นี่ท่านเรียกว่าจิตเป็นสมาธิ เห็นประจักษ์ในหัวใจอย่างนี้ อ้อสมาธิกับความสงบนี้ต่างกัน นี่เรียกว่าสมาธิ เพื่อให้ถูกต้อง ดำเนินด้วยความราบรื่น พอจิตเป็นสมาธิมีความสงบมันอ้อมอารมณ์ ไม่เสียค่ายในความคิดความปรุงไปทางรูป ทางเสียง ทางกลิ่น ทางรสต่างๆ พอใจอยู่กับความสงบใจของตนนั้น เรียกว่าจิตมีสมาธิ จิตอ้อมอารมณ์ คือไม่อยากจะคิดกับอารมณ์นั้นอารมณ์นี้ อาศัยความสงบเย็นใจ ความแน่นหนามั่นคงของสมาธินั้นเป็นเรือนอยู่ของใจ

จิตขั้นนี้เวลามันสงบมีกำลังมากๆ แล้วมันจะรำคาญในการคิดการปรุงต่างๆ ซึ่งแต่ก่อนมันหิวโหยมาก ไม่ได้คิดได้ปรุงอยู่ไม่ได้ ติดดินอยากคิดอยากปรุง พอจิตมีความสงบเป็นจิตแน่นหนามั่นคง เรียกว่าเป็นสมาธิเต็มที่แล้วมันไม่อยากจะคิดความคิดเป็นการรบกวนตัวเอง จิตที่อยู่แล้วมีแต่ความรู้ที่เด่นอยู่ภายในตัวนั้น ถือว่าเป็นความสะดวกสบายไม่มีอะไรมาทวนใจ เพราะฉะนั้นผู้ที่มีสมาธิจึงมักคิดในสมาธิ หรือติดในสมาธิ เพราะสมาธินี้ก็เป็นอารมณ์กลม่อใจได้ดี เมื่อยังไม่ถึงขั้นปัญญาที่จะมีผลมากกว่านี้แล้วจะคิดได้...”

สมาธิ กับ สมถะ

“...พอบังคับจิตของเราไว้ จิตไม่มีทางที่จะออกข้างนอก ส่วนข้างในไม่ให้ ออกไม่ให้เข้ามา มีแต่อันนี้แหละจะออกไป แล้วจิตจะสงบ พอจิตสงบ สงบด้วยอารมณ์ของธรรมบังคับไว้ ก็เลสเป็นธรรมชาติที่พุ่ง ธรรมะเป็นธรรมชาติที่ดับหรือน้ำดับไฟ ก็เลสเป็นไฟ ธรรมะเป็นน้ำดับไฟ แล้วจิตจะสงบเข้าไปๆ พอสงบหลายครั้งหลายหน จิตรวมครั้งหนึ่งสองครั้งสามครั้งเข้าไปนี้ มันจะไปสั่งสมกำลังขึ้นมา เมื่อรวมหลายครั้งแล้วจะเป็นจิตแน่นหนามั่นคง จนกลายเป็นสมาธิ

สมาธิกับ**สมถะ**นี้ต่างกันนะ สมถะคือความสงบด้วยจิตรวมหลายครั้งหลายหนแล้วสั่งสมผลขึ้นมา จนกลายเป็นจิตใจมั่นคงและจิตเป็นสมาธิ จิตเป็นสมาธินี้แน่นหนามั่นคง ไม่หิวโหยกับอารมณ์ต่างๆ ที่อยากคิดอยากรู้อยากเห็นอยากเป็นต่างๆ นี่มีแต่ความอยากของจิต ความหิวโหยของจิต ทีนี้พอจิตอ้อมอารมณ์ด้วยธรรมแล้วจิตไม่อยากจะคิดอยากปรุง...”

สมาธิ กับ จิตรวม

“...คำว่า**จิตรวม** กับ**สมาธิ**นี้ต่างกันนะ รวมหลายครั้งหลายหนเข้าไปค่อยสร้างกำลังขึ้นมาจนกลายเป็นสมาธิได้ในตัว นั่นจิตเป็นสมาธิ คือความแน่นหนามั่นคงของใจ จะคิดจะปรุงแต่งเรื่องอะไรก็ตาม จิตนี้มีฐานอันมั่นคงของตัวเองเป็นความสงบแน่วแน้อยู่ภายในตัวเอง นี่เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ จิตที่รวมคือเวลาที่จิตสงบเข้าไปรวมเข้าไปปราศจากความคิดความปรุงทั้งหลาย เรียกว่าจิตสงบหรือจิตรวม ถอนออกมาแล้วมันก็มีความคิดความปรุงตามธรรมดาของมัน บางทีอาจเกิดความวุ่นวายขึ้นได้เพราะความคิดทวนใจ

เราพยายามทำอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จิตของเราจะมีความสง่างามขึ้นมา ความสงบของใจ ความสบายใจจะขึ้นพร้อมกัน จากนั้นก็เป็นความแปลกประหลาดอัศจรรย์เป็นขั้นของใจ...”

จิตเป็นสมาธิอยู่คนเดียวเหมาะที่สุด

“...คำว่าสมาธิคือจิตตั้งมั่นอยู่เป็นอารมณ์อันเดียว แน่นหนามั่นคง แม้เราจะคิดปรุงแต่งเรื่องใดได้อยู่ก็ตาม แต่ฐานของจิตคือความแน่นหนามั่นคงจะไม่ละตนเอง จะมีความแน่นหนามั่นคงอยู่ภายในใจ นี่เรียกว่าจิตเป็นสมาธิในภาคปฏิบัติ จิตสงบเป็นอย่างหนึ่ง คือสงบด้วยจิตรวมลงหลายครั้งหลายหน แต่ละหนๆ เรียกว่าจิตสงบๆ เมื่อรวมลงไปทีไรก็ส่งผลหนุนให้จิตมีความแน่นหนามั่นคงมากขึ้นๆ จนกลายเป็นสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วทีนี้เรื่องอารมณ์นั้นอ้อม อยากจะคิดจะปรุงอะไรตั้งแต่ก่อนซึ่งเหมือนอกจะแตก ไม่ได้คิดได้ปรุงเหมือนว่าอกจะแตก อยู่ไม่ได้ก็ตาม พอจิตเข้าสู่ความสงบเรื่อยเข้าสู่สมาธิแล้ว ความคิดปรุงทั้งหลายเหล่านี้จะไม่มี จิตอ้อมอารมณ์ ไม่อยากคิดอยากปรุงอยากรู้อยากเห็น อยากได้ยินได้ฟัง สิ่งนั้นสิ่งนี้ที่เคยติดดินมาแต่ก่อน เพราะความสงบเป็นพื้นฐานให้เป็นที่อยู่ของจิตแล้ว จิตก็สงบเย็น นี่ท่านเรียกว่าจิตเป็นสมาธิ

จิตเป็นสมาธินี้อยู่คนเดียวแล้วเหมาะที่สุด อยู่ที่ไหนต้นไม้ภูเขา ตามถ้ำเงื้อมผา จะเป็นอารมณ์อันเดียวของผู้มีจิตเป็นสมาธิ เพลินอยู่กับความเป็นสมาธิ อารมณ์อันเดียวคือมีแต่ความรู้ที่เด่นอยู่เท่านั้น ไม่มีสิ่งใดเข้ามาเจือปน คือสังขารไม่ปรุงเอาเรื่องราวเข้ามาผสมใจ ใจก็เป็นอารมณ์อันเดียว เรียกว่า เอกัคคตาจิต เอกัคคตารมณ์...”

มิจาสมาธิ : สัมมาสมาธิ

“...ได้พิจารณาแล้วเต็มกำลัง นับแต่ได้เริ่มปฏิบัติมาจนถึงวันนี้ ไม่เคยเห็นธรรมชาติใดที่ยิ่งไปกว่าสติปัญญา ซึ่งจะสามารถรู้ฟ้นถึงลึกลับอยู่ภายนอกก็ดี ภายในก็ดี ให้ประจักษ์แจ้งขึ้นมากภายในใจ ดังนั้นจึงได้นำธรรมทั้งสองประเภทนี้มาแสดงแก่บรรดาท่านผู้ฟังได้ทราบทั่ว ถ้าเป็นไม้ก็แก่น หรือรากแก้วของต้นไม้เป็นธรรมที่รากเหง้า หรือเครื่องมือที่สำคัญสำหรับแก้กิเลสอาสวะ นับตั้งแต่หยาบถึงละเอียดยิ่งให้หมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิง ถ้าได้ขาดสติไปเสียเพียงจะทำสมาธิให้เกิดขึ้นย่อมเป็นไปไม่ได้ ยิ่งได้ขาดปัญญาไปเสียด้วยแล้ว แม้สมาธิก็จะกลายเป็นมิจาสมาธิไปได้ เพราะคำว่า สมาธิ นั้นเป็นคำกลางๆ ยังไม่แน่ว่าเป็นสมาธิประเภทใด ถ้าขาดปัญญาเป็นที่เลื่องต้องกลายเป็นสมาธิที่ผิดจากหลักธรรมไปได้โดยไม่รู้สีกตัว

คำว่ามิจาสมาธินั้นมีหลายชั้น ชั้นหยาบที่ปรากฏแก่โลกอย่างชัดเจนก็มีชั้นกลาง และชั้นละเอียดก็มี ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะมิจาสมาธิในวงปฏิบัติซึ่งปรากฏขึ้นกับตนเองโดยไม่รู้สีกตัว เช่นเข้าสมาธิจิตรวมลงแล้วพักอยู่ได้นานบ้าง ไม่นานบ้าง จนถอนขึ้นมา ในเวลาจิตถอนขึ้นมาแล้วยังมีความติดพันในสมาธิ ไม่สนใจทางปัญญาเลย โดยถือว่าสมาธิจะกลายเป็นมรรค ผล นิพพานขึ้นมาบ้าง ยังติดใจในสมาธิอยากให้อยู่ยาวนานๆ หรือตลอดกาลบ้าง จิตรวมลงถึงที่พักแล้ว

ถอนขึ้นมาเล็กน้อย และออกรู้สิ่งต่างๆ ตามแต่จะมาสัมผัส แล้วเพลินติดในนิมิตนั้นๆ บ้างบางทีจิตลอยออกจากตัวเที่ยวไป สวรรค์ชั้นพรหม นรก อเวจี เมืองผี เมืองเปรตต่างๆ จะถูกหรือผิดไม่คำนึง แล้วก็เพลินใน

ความเห็น และความเป็นของตนจนถือว่าเป็นมรรคผลที่น่าอัศจรรย์ของตน และของพระศาสนาด้วย ทั้งนี้แม้จะมีท่านที่มีความรู้สามารถในทางนี้มาตักเตือนก็ไม่ยอมฟังเสียเลย เหล่านี้เรียกว่าเป็นมิจาสมาธิโดยเจ้าตัวไม่รู้สีก

ส่วนสัมมาสมาธิเล่าเป็นอย่างไร และจะปฏิบัติวิธีใดจึงจะเป็นไปเพื่อความถูกต้อง ข้อนี้มีผิดแปลกกันอยู่บ้าง คือ เมื่อนั่งทำสมาธิจิตรวมลงพักอยู่ จะเป็นสมาธิประเภทใดก็ตาม และจะพักอยู่ได้นานหรือไม่นาน ข้อนี้ขึ้นอยู่กับสมาธิประเภทนั้นๆ ซึ่งมีกำลังมากน้อยต่างกัน จึงให้พักอยู่ได้ตามขั้นของสมาธินั้นๆ โดยไม่ต้องบังคับให้ถอนขึ้นมา ปลดปล่อยให้พักอยู่ตามความต้องการแล้วถอนขึ้นมาเอง แต่เมื่อจิตถอนขึ้นมาจากสมาธิแล้ว จงพยายามฝึกค้นด้วยปัญญา จะเป็นปัญญาที่ควรแก่สมาธิขั้นไหนก็ต้องพิจารณาไตร่ตรองดูตามธาตุขันธ์ จะเป็นธาตุขันธ์ภายนอกหรือภายในไม่เป็นปัญหา ขอแต่พิจารณาเพื่อรู้เหตุผลเพื่อแก้ไขหรือถอดถอนตนเองเท่านั้นชื่อว่าถูกต้อง

จงใช้ปัญญาพิจารณาสภาวะธรรมทั้งภายในทั้งภายนอก หรือจะเป็นส่วนภายในโดยเฉพาะ หรือจะเป็นส่วนภายนอกโดยเฉพาะ พิจารณาลงในไตรลักษณ์ จะเป็นไตรลักษณ์ใดก็ได้จนชำนาญและแนบคาย จนรู้ช่องทางเอาตัวรอดไปได้โดยลำดับ เมื่อพิจารณาจนรู้สีก่อนเพลีย จิตอยากจะเข้าพักในเรือนคือสมาธิ ก็ปล่อยให้พักได้ตามความต้องการ จะพักนานหรือไม่นานไม่เป็นปัญหา จงพักอยู่จนกว่าจิตจะถอนขึ้นมาเอง เมื่อจิตถอนขึ้นมาแล้วจงพิจารณาสภาวะธรรม มีกายเป็นต้นตามเคย นี่เรียกว่า สัมมาสมาธิ และพึงทราบทั่วว่าสมาธิเป็นเพียงที่พักชั่วคราวเท่านั้น เมื่อพิจารณาโดยทางปัญญามากๆ รู้สีก่อนเพลียภายในจิตก็เข้าพักอยู่ในสมาธิ จิตมีกำลังแล้วถอนขึ้นมาควรแก่การพิจารณาต้องพิจารณา ทำอย่างนี้โดยสม่ำเสมอ สมาธิจะเป็นไปเพื่อความราบรื่น ปัญญาจะเป็นไปเพื่อความฉลาดเสมอไป จะเป็นไปเพื่อความสม่ำเสมอทั้งด้านสมาธิและด้านปัญญา เพราะสมาธิเป็นคุณในทางหนึ่ง ปัญญาเป็นคุณในทางหนึ่ง...”

หนาวเป็นร้อนและเปลี่ยนร้อนเป็นหนาวแล้ว ซึ่งเป็นการทรมานอย่างยิ่งอยู่แรมเดือน ไข้ชนิดนี้หากเป็นแล้วไม่หายง่ายตั้งแรมปีก็ไม่หาย บางทีหายไป ๑๕ วันหรือเดือนหนึ่งแล้วจวนนี้ว่าหายสนิทก็กลับมาเป็นซ้ำอีก หากผู้ใดป่วยเป็นไข้มาลาเรียต้องใช้ความอดทนมากเพราะยาแก้ไข้ไม่มีใช้กันเลยในวัด เพราะยาหายากไม่เหมือนสมัยทุกวันนี้

ไข้ประเภทนี้ชอบเป็นกับคนที่เคยอยู่บ้านทุ่ง แล้วย้ายไปอยู่ในป่าตามไร่นา แม้คนที่เคยอยู่ป่าเป็นประจำมาแล้วก็ยังเป็นได้แต่ไม่ค่อยรุนแรงเหมือนคนมาจากทางทุ่ง และชอบเป็นกับพระอุคคกรรมฐานที่ชอบเที่ยวชอกแซกไปตามป่าเขาโดยมาก สำหรับตัวท่านเองเมื่อมาอยู่ที่บ้านหนองผือปีแรกนั้นก็ไข้มาลาเรียด้วย

เช่นกัน เป็นตลอดพรรษาถึงหน้าแล้งก็ยังไม่วายหายสนิทได้เลย มีคนถามว่าท่านเคยเป็นไข้มาลาเรียไหม ท่านตอบทันทีว่า

“โธ! เป็นมาไม่รู้เป็นกี่ครั้ง ผมบนศีรษะโกนให้โล้นแล้วยังไม่แล้ว มันยังร่วงอีก ไข้มาลาเรียนี้มันร้อน ปากนี้เปื่อยหมด”

ช่วงที่เป็นไข้มาลาเรียอยู่นั้น มีอยู่วันหนึ่งในตอนกลางวันปรากฏว่าไข้เริ่มหนักแต่เช้า ท่านจึงไม่ไปบิณฑบาตและไม่ฉันจังหันด้วย ในวันนั้นท่านพยายามต่อสู้กับทุกขเวทนาด้วยการพิจารณา พอถึงเวลาบ่าย ๓ โมง ไข้จึงสร้างปรากฏว่ากำลังเรื้อรังอ่อนเพลียมาก จึงเพ่งจิตให้อยู่กับจุดใดจุดหนึ่งของทุกขเวทนาที่กำลังกำเริบหนัก โดยไม่คิดทดสอบแยกแยะเวทนามด้วยปัญญาแต่อย่างใด

ในจังหวะเวลานั้นเป็นเวลาทีหหลวงปู่มั่น

ท่านพิจารณาธรรมบางประการ จึงเห็นท่านกำลังปฏิบัติอยู่เช่นนั้นพอดิบพอดี

พอบ่าย ๔ โมง ท่านเข้าไปหาหลวงปู่มั่น จึงถูกตั้งปัญหาถามขึ้นในทันทีว่า

“ทำไมจึงพิจารณาอย่างนั้นเล่า? การเพ่งจิตจ้องอยู่ไม่ใช่ปัญญาพิจารณาแยกแยะ กาย เวทนา จิต ให้รู้เรื่องของกันและกัน ท่านจะทราบความจริงของกาย ของเวทนา ของจิตได้อย่างไร? แบบท่านเพ่งจ้องอยู่นั้นมันเป็นแบบฤาษี แบบหมากัดกัน ไม่ใช่แบบพระผู้ต้องการทราบความจริงในธรรมทั้งหลาย มีเวทนา เป็นต้น

ต่อไปอย่าทำอย่างนั้น มันผิดทางที่จะให้รู้ให้เห็นความจริงทั้งหลายที่มีอยู่ ในกาย ในเวทนา ในจิต ตอนกลางวันผมได้พิจารณาดูท่านแล้วว่า ไม่ใช่สติปัญญา คลีคลายดูกาย ดู

เวทนา ดูจิตบ้างเลย พอเป็นทางให้สงบและ
ถอดถอนทุกขเวทนาในเวลานั้น เพื่อใช้จะได้
สงบลง”

นี่คือความสามารถออกรู้เรื่องราวต่างๆได้
โดยตลอดของพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นพระอรหันต์
ยุคปัจจุบัน

การฉันในวัดป่าบ้านหนองผือ

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต วัดภูจ้อก้อ
จังหวัดมุกดาหาร เป็นพระอีกรูปหนึ่งที่จำพรรษา
ที่วัดป่าบ้านหนองผือในครั้งนั้น บรรดาภิกษุ
เตรียมการฉันในตอนหนึ่งของหนังสือชีวประวัติ
ดังนี้

“...ย้อนมาบรรยายในการเตรียมจะฉันหรือ
ฉันอยู่ก็ดี ธรรมดานอกพรรษาต้องมีการแจก
อาหารในศาลาโรงฉันจีปาละขลุกขลย พระองค์
ใดเป็นห่วงบาตรตนเองในยามเตรียมจัดแจงกัน
ไม่ประเปรียวหุหลักตาไวช่วยแจก เกรงแต่หมู่
ไม่ให้ นั่งเฝ้าบาตร องค์กรนั้นแหละต้องถูกเทศน์
อย่างหนักในขณะนั้นด้วย

ถ้าองค์ไหนยอมเสียสละในใจว่า ถ้าหมู่
ไม่พอใจเอาใส่ให้เรา เราก็ไม่ต้องฉัน เราจะ
พอใจช่วยแจกช่วยทำกิจอันเกี่ยวกับพระ
อาจารย์และหมู่เพื่อนให้เรียบร้อย เสร็จแล้ว
จึงมานั่งเฝ้าบาตรตน ผู้ใดปฏิบัติอย่างนั้น
เป็นมงคลในสำนัก แม้ถึงคราวพลาดถูกเทศน์
ในเรื่องอื่นๆ ก็ไม่ถูกแรงนัก เพราะอำนาจ

บริขารเครื่องใช้ทั่วไปของหลวงปู่มั่น

ความกว้างขวางในสำนักเป็นเครื่องดึงดูด ทำให้
เรื่องอื่นผ่อนคลายเป็นในตัว และก็เป็นทีสะดวก
ของครูบาอาจารย์และหมู่เพื่อนด้วย แม้ปัจจัยสี่
จิวรเสนาสนะเกลาฯ เจ้าตัวก็ต้องปล่อยให้เป็นเรื่อง
ของครูบาอาจารย์และหมู่เพื่อนจะสงเคราะห์ตน
โดยตนไม่ต้องพิถีพิถัน ภิกษุสามเณรใดปฏิบัติ
แบบนี้ในสำนักเป็นธรรมวินัยอันลึกซึ้งด้วย
เป็นที่เกรงขามของหมู่เพื่อนในตอนนี้อีก

จะกล่าวถึงในเวลากำลังแจกอาหารอีก
สภาพศาลาฉันในวัดป่าบ้านหนองผือสมัยนั้น
เป็นศาลามุงหญ้าคาและปูฟาก กว้างประมาณ
สี่เมตร ยาวประมาณห้าเมตร ใช้
กระโถนกระบอกไม้ไผ่บ้าน เวลา
กำลังแจกอาหารต้องนอนกระโถน
ไว้เรียงๆ ก่อน แจกอาหารแล้ว
จึงตั้งกระโถนขึ้นได้ เพราะฟาก
ขลุกขลัก เดินไปมา
กระโถนจะล้ม

ในขณะที่กำลังฉัน
เงิบสงัดมาก ไม่มีองค์
ใดจะเคี้ยวฉันอันใดให้มี
เสียงกร๊อบๆ แก้วๆ
เลย เช่น ถั่ว มะเขือแดง
ที่ได้ฉันเป็นบางยุคบาง
สมัย เมื่อฉันเป็นขึ้นๆ
แล้วก็ตาม เมื่อมือหยิบ
ส่งเข้าประตูปากแล้วก็
ต้องสำนึกว่า เมื่อเรา
เคี้ยวพรวดลงทีเดียวยะ
มีเสียงกร๊อบหรือไม่ ถ้า

เห็นว่าจะไม่มีเสียงกร๊อบแล้ว เราจึงเคี้ยว
พรวดลงทีเดียวย ถ้าเห็นว่าจะมีเสียงกร๊อบก็
ค่อยเน้นลงให้บวบก่อนจึงเคี้ยวต่อไป ข้อนี้
พระอาจารย์มหาบัวบอก ข้าพเจ้าจึงได้รู้วิธี
ปฏิบัติ พระวินัยก็บอกไว้ไม่ให้ฉันดังจ๊ับๆ หรือ
ซู้ดๆ แต่ดังก๊อบมันก็ผิดเหมือนกัน เพราะมัน
คงเหมือนหมาเคี้ยวกระดูกและเลือกกัดกระดูก...

ตอนฉันอาหารเสร็จ พระอาจารย์ใหญ่
ไปล่วมถ่าย ล่วมนั้นเป็นล่วมแบบโบราณ
ชุดหลุมลึกประมาณสามเมตร ถวายเฉพาะ
องค์ท่าน กว้างเมตรเจ็ดสิบห้าเซ็นต์ ล่วม
แบบโบราณมีรางปัสสาวะ ครั้นองค์ท่านเข้าไป
ถ่ายถอดรองเท้าเรียงคู่ไว้เรียงๆ ไม่ผืนหน้าผืน
หลัง เปิดประตูแบบมีสติไม่ตึงตัง ปัสสาวะลงใน
รางปัสสาวะแล้วเทน้ำลงล้าง ถ่ายเสร็จแล้ว
ชำระด้วยใบตองกล้วยแห้งที่พันไว้เป็นกลมๆ
ยาวคืบกว่าที่ลูกศิษย์จัดทำไว้ เพราะองค์ท่าน
เป็นโรคริดสีดวงทวาร ในยุคนั้นไม่มีกระดาษ
ชำระ

กระดาษที่มีหนังสือชาติใดๆ ก็ตามองค์-
ท่านไม่เหยียบ ไม่เอาลงในกระโถน ไม่เอาเช็ด
ทวารหนักทวารเบา องค์ท่านเคยอธิบายบ่อยๆ
ว่า หนังสือชาติใดก็ตาม สามารถจารึกคำสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทั้งนั้น จึงควร
เคารพยำเกรง

เมื่อถ่ายเสร็จแล้ว องค์ท่านปิดกวาดเรียบ
ค่อยเปิดประตูเบาๆ ออกมาโดยสภาพไม่ตึงตัง
น่าเลื่อมใสถึงใจมาก ... ถ่ายเสร็จเรียบร้อย
ทุกประการก็กลับพักกุฏิขององค์ท่าน ทำกิจธุระ
ด้านภาวณาเฉพาะองค์ท่าน...”

บริเวณกุฏิหลังแรกที่หลวงปู่มั่นมาพักเมื่อเข้าจำพรรษา ณ วัดป่าบ้านหนองผือ
เป็นครั้งแรก อยู่ตรงบริเวณใกล้ๆ ต้นพะยอม (ทางทิศเหนือ) ของศาลาหลังใหญ่

ข้อปฏิบัติต่อหลวงปู่มั่น อาจารย์ นักปราชญ์ ลูกศิษย์ก็บันทึก

หลวงปู่หล้ากล่าวถึงข้อวัตรโดยรวมและข้อปฏิบัติต่อหลวงปู่มั่นในครั้งนั้น ดังนี้

“...ครั้นถึงเวลาบ่ายหนึ่งโมงกว่าๆ องค์ท่านก็ลงจากกุฏิเปลี่ยนอิริยาบถบ้าง ป้ายประมาณสี่โมงเย็นก็กวาดลานวัดพร้อมกัน ไม่มีองค์ใดจะใช้กลเม็ดหลีกเลียงได้ เว้นแต่ป่วยไข้ไม่สบาย หรือได้เฝ้าพยาบาลภิกษุไข้อยู่เท่านั้น

กวาดลานวัดแล้วก็รับทานน้ำฉันน้ำใช้ไว้เติมตุ่มไห ประมาณวันละสี่สิบปี๊บเป็นเกณฑ์ วันซักผ้าและวันมีอาคันตุกะมาพักมาก ก็ตักมากกว่า รับทานเรียบร้อยแล้วก็รีบไปสรง ถวายหลวงปู่มั่น เสร็จแล้วกลับไปสรงกุฏิใครกุฏิมัน ไม่ได้รวมกันไปสรงที่บ่อ แต่บ่อน้ำก็ไม่ไกลอยู่ในวัด ริมวัด น้ำในบ่อก็ไม่ขาดแห้งเลยสักที เป็นน้ำจิตสันทิตพร้อมทั้งใสสะอาดเยือกเย็นด้วย มีรางไม้กว้างๆ เทใส่รางมีฝักรอง พระอาจารย์มหาบัวได้ดูแลเป็นหัวหน้า แต่มิได้ให้องค์ท่านตักและหาม เพียงเป็นนายหมวดนายหมู่ดูแลในตอนที่ว่าน้ำๆ ฟืนๆ ก็เหมือนกัน...”

หลวงปู่หล้ากล่าวถึงวิธีปฏิบัติต่อหลวงปู่มั่นที่ละเอียดลออเหมาะสมมักได้รับคำแนะนำจากองค์หลวงตา (หลวงปู่มหา) อยู่เนืองๆ ดังนี้

“...เมื่อองค์ท่านวิการในธาตุชั้นธัมมิกได้ถ่ายตอนกลางคืนลงที่หลุมใต้ถุน ได้รับเก็บด้วยมือ โดยเอามือกอบใส่บุงที่เอาใบตองรอง แล้วเอาขี้เถ้ารองอีก กอบอุจจาระจากหลุมมาใส่บุงก็นั้น ส่วนหลุมนั้นเอาเถ้ารองหนาๆ ไว้แล้วมีฝาปิดไว้ตอนกลางวัน ค่ำมืดแล้วรีบไปเปิดไว้ เช้ามืดรีบไปตรวจดูแบบเจียบๆ เมื่อเห็นรอยถ่ายก็รีบเก็บ รีบล้างมือด้วยขี้เถ้าและน้ำมันก๊าด ตัดเล็บมือไว้ให้เรียบ ข้อที่เอามือกอบออก หลวงปู่หมอบอก แต่ว่าไม่ได้บอกต่อหน้าหลวงปู่มั่น บอกว่า ‘ครูบาอาจารย์ชั้นนี้แล้วไม่ควรเอาจอบเสียมนะ ควรเอามือกอบเอา’ ดังนี้ ย่อมเป็นมงคลล้ำค่าของข้าพเจ้า ...

เมื่อคราวชักหรือย้อมถวายเป็นองค์ท่าน เราก็ต้องอยู่กองย้อม กองซัก กองตาก กองพับไว้ กองตัด (คือ) หลวงปู่มหา กองเย็บ (คือ) ท่านอาจารย์วัน กองถวายเป็นแก๊โรด (คือ) ท่านอาจารย์วัน (และ) อาจารย์ทองคำ ปูที่นอน และเอาบาตรไว้ (คือ) อาจารย์วัน (และ) อาจารย์ทองคำ

หลวงปู่ให้อุบายข้าพเจ้าปูที่นอนต่อหน้าอาจารย์วันว่า ‘ท่านหลับที่นอนกับเขาไม่เป็นเอาแต่ของหยาบๆ หนักๆ’ พุดเย็นๆ เบาๆ แต่ข้าพเจ้าก็เก็บไว้เฉพาะส่วนตัว ในสมัยนั้น ถ้าหากว่าเล่าให้อาจารย์มหาฟัง ท่านอาจารย์มหา ก็จะต้องให้ปู่จริงๆ

มีอยู่ข้อหนึ่งที่อดไม่ได้ ได้เล่าถวายท่านอาจารย์มหาฟัง คือมีพระองค์หนึ่งปูที่นอนถวายหลวงปู่มั่น ทั้งปูทั้งเหยียบไปมาเต็มเท้าบริวารขององค์ท่านบางชนิด เช่น กระบอง ยาสูด ก็ข้ามไปมา ข้าพเจ้าอดไม่ได้ก็เล่าถวายท่านอาจารย์มหา ท่านอาจารย์มหา ก็หาอุบายสังเกต ก็พบจริง จึงพูดขึ้นว่า

“หมู่ทำแบบไม่มีสูงมีต่ำแบบนี้ ผมไม่เหมาะหัวใจ ปล่อยให้คนที่เขาเคารพกว่านี้มาทำจะเป็นมงคล ทำขวางหมู่เฉยๆ” ดังนี้ แต่นั้นมาพระองค์นั้นก็เช็ดหลา

การทำข้อวัตรถวายหลวงปู่ประจำวัน คือไม่ให้หลวงปู่หาอุบายคอยลูกศิษย์ มีแต่ลูกศิษย์คอยเท่านั้น ตอนนั้นพระอาจารย์มหาได้เทศน์หมู่ในยุคหนองผือลับหลังหลวงปู่ ข้าๆ ซากๆ เสมอๆ แม้ตัวของผู้เขียนอยู่นี้ก็ดี ถ้าไม่มีหลวงปู่-

มหาควบคุมในยุคนั้น ก็มักจะตีความหมายไม่ออกหลายเรื่องอยู่ เพราะบางเรื่องลึกลับจนมองไม่ออก เมื่อองค์ท่านมีโอกาสนับหลังมาอธิบายให้ฟัง ก็เท่ากับของคว่ำอยู่แล้วหงายขึ้น

สำหรับองค์ท่าน (หลวงปู่มหา) ในสมัยนั้นต้องมีภาระหนักใจกว่าองค์อื่น แต่ด้วยความศรัทธาและพอใจก็เลยกลายเป็นเบาใจ (เหตุผลของท่านก็คือ) ก. ด้านธรรมะส่วนตัว เพราะเราหลายพรรษา ทั้งชื่อใหญ่ เป็นมหาด้วย ข. ด้านเกี่ยวกับหลวงปู่ เพราะเราเคารพและรักท่านมากๆ ค. ด้านบริหารหมู่ เพื่อแบ่งเบาหลวงปู่ ง. ด้านญาติโยม เพื่อให้รู้จักความหมายของหลวงปู่ จิปาถะสารพัดทุกๆ ด้าน

ท่านเคยเล่าให้ผู้เขียนฟังบ่อยๆ ในยุคนั้นเพราะเข้าใจพระอาจารย์ใหญ่ขนาดไหน ก็เข้าใจหลวงปู่มหาขนาดนั้น องค์ท่านฉลาดมากบอก (ผู้เขียน) ไว้ว่า

‘ถ้าวันไหนจะไม่ทันหลวงปู่มั่นในข้อวัตรขององค์ท่าน อย่ามาล้ากระโถนผม อย่ามาเอาบาตรผมลงไปศาลา จงรีบให้ทันข้อวัตรขององค์หลวงปู่ก็แล้วกัน เพราะองค์ท่านจะวิจารณ์ว่ามาเป็นคณาจารย์แข่งกัน เพราะข้อวัตรขององค์ท่านมีมาก’

แต่องค์ท่านฉลาดรีบออกห้องก่อนหลวงปู่มั่นตอนเช้า เรามีเวลาไปล้างกระโถนไม่ไผ่ถวายให้และได้เอาบาตรลงมาไว้ศาลา ถวาย ส่วนบาตรตนเองเอาลงไปก่อน (ตั้ง) แต่ยังไม่ได้อรุณ ต้องคล่องว่องไวจึงได้ วิชาเกียจคร้าน วิชาหลักกลางวัน วิชาเกรงจะไม่ได้ฉันของดีๆ และหลายๆ และเกรงจะไม่ได้ใช้บริวารดีๆ ก็ไม่มีในสมัยนั้น...”

หลวงปู่หล้ากล่าวถึงการประชุมกันที่กุฏิหลวงปู่มั่นในตอนเย็น ดังนี้

“...หนึ่งหมู่ประชุมกันที่กุฏิหลวงปู่มั่น ผู้ที่ไปทำแต่ข้อวัตรครูบาอาจารย์และส่วนรวมบริบูรณ์ก็ตาม (แต่ถ้า) ถ้ามองเรื่องภาวนาไม่ได้ ความก็ถูกเทศน์หนักอีก ผู้เขียนปีแรกถูกเทศน์หนักสามครั้ง แต่คนละเรื่อง มีใช้เรื่องเก่า ปีที่สองที่สาม ที่สี่ เจียบไม่มีเลยก็ว่าได้

แต่ธรรมเนียมนักปฏิบัติยอมถือนั่นว่า ถ้าเทศน์องค์ใดเป็นต้นเหตุ ก็ให้ถือว่าเทศน์หมดวัด ถ้าไม่น้อมลงอย่างนั้นแล้ว มานะความถือตัว

จะกำเริบโดยไม่รู้ตัว แม้เมื่อถูกชกก็เหมือนกัน ถือว่าชมหมดทั้งวัด ... น้อมอย่างนี้ คือถ้าใครทำอย่างนี้ก็ต้องถูกตีเตือนอย่างนี้ไม่เลือกหน้า ถ้าใครถูกอย่างนี้ ก็ต้องถูกชกอย่างนี้ เรียกว่าน้อมลงมาใส่ตน นี่ (คือ) ที่หลวงปู่มหาเคยอธิบายในยุคนั้น...”

พระตายไปพรหมโลก

ระยะที่หลวงปู่มั่นพักอยู่วัดป่าบ้านหนองผือ ในปี พ.ศ.๒๔๘๙ ท่านเล่าว่ามีพระตายในวัด ๒ องค์ ตายบ้านนาในอีก ๑ องค์ ดังนี้

“...องค์แรกอายุราวกลางคน ท่านองค์นี้ (พระอาจารย์เนียม ๑๘ พรรษา) บวชเพื่อปฏิบัติโดยเฉพาะ และปฏิบัติอยู่กับท่านแบบเข้าๆ ออกๆ เรื่อยมาแต่สมัยท่านอยู่เชียงใหม่ และติดตามท่านจากเชียงใหม่มายังอุดรฯ สกลนคร แล้วมามรณภาพที่วัดหนองผือ (แรม ๗ ค่ำ พฤษภาคม ๒๔๘๙)

ทางด้านจิตตภาวนาท่านดีมากทางสมาธิ ส่วนทางปัญญากำลังเร่งรัดโดยมีท่านเป็นผู้คอยให้นัยเสมอมา

ท่านมีนิสัยเคร่งครัดเด็ดเดี่ยวมาก เทศน์ก็เก่งและจับใจเพราะมาก ทั้งที่ไม่ได้หนังสือสักตัว เทศน์มีปฏิภาณไหวพริบปัญญาฉลาด สามารถยกข้อเปรียบเทียบมาสาธกให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายๆ แต่น่าเสียดายที่ท่านป่วยเป็นวัณโรค กระเสาะกระแสะมานาน

ท่านถึงกาลมรณะที่วัดหนองผือ ตอนเช้าเวลาประมาณเจ็ดโมงเช้า ด้วยท่าทางอันสงบ สมเป็นนักปฏิบัติทางจิตมานานจริงๆ เห็นอาการท่านในขณะที่จวนตัวและสิ้นลม แล้วเกิดความเชื่อเลื่อมใสในท่าน และในอุบายวิธีของจิตที่ได้รับการฝึกอบรมมาเท่าที่ควรก่อนจะมาถึงวาระสุดท้าย ซึ่งเป็นขณะที่ต้องช่วยตัวเองโดยเฉพาะ ..

ขณะที่ท่านองค์นั้นจะสิ้นลม พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นและพระสงฆ์ซึ่งกำลังจะออกบิณฑบาตได้พากันแวะเข้าไปปลงธรรมสังเวชที่กำลังแสดงอยู่อย่างเต็มตา พอท่านสิ้นลมแล้วช่วงหนึ่ง ซึ่งเป็นขณะที่พ่อแม่ครูอาจารย์มั่นกำลังยืนรำพึงอยู่อย่างสงบ ท่านได้พูดออกมา

ด้วยท่าทางเคร่งขรึมว่า.. **‘ไม่ว่าวิตกับเธอหรือ เธอขึ้นไปปฏิบัติที่อาภัสสรพรหมโลกชั้น ๖ เรียบร้อยแล้ว’**

นับว่าหมดปัญหาไปสำหรับท่านในครั้งนี้ แต่เสียดายอยู่หน่อยหนึ่ง ถ้าท่านมีชีวิตแรงยึดเวลาเร่งวิปัสสนาให้มากยิ่งขึ้นบ้าง ก็มีหวังได้ขึ้นพรหมโลก ๕ ชั้น ชั้นใดชั้นหนึ่งแล้วเตลิดถึงที่สุดเลย ไม่ต้องกลับมาเวียนในวัฏวนนี้อีก...”

หลวงปู่หล้าบันทึกเรื่องนี้ไว้เช่นกันว่า

“พระอาจารย์เนียมเป็นคนบ้านโคกนามน จังหวัดสกลนคร นั้นเอง ไม่ใช่อื่นไกลเลย และหลวงปู่มั่นปรารภเปิดเผยต่อพระเถระในยุคนั้นขณะนั้นว่า

‘ท่านเนียมเป็นพระโสดาบันแล้วไปเกิดชั้นหกอาภัสสร’...”

หลวงปู่มั่นรู้ พระจะตายอีก

ปี ๒๔๘๙ กลางพรรษา ท่านอาจารย์สอ ลุ่มังคโล นักรธรรมเอก พรรษา ๙ เป็นพระบ้านศรีฐาน จังหวัดยโสธร แต่ในสมัยนั้นขึ้นกับอำเภออุบลราชธานี ท่านเป็นองค์ที่ ๒ ที่ถึงแก่กรรมภาพหลังจากป่วยเป็นไข้ป่าได้ประมาณ ๑ เดือน มีพระองค์หนึ่งพิจารณาเห็นเหตุการณ์ของท่านผู้ป่วยและในเย็นวันนั้นพระองค์นี้ได้ขึ้นไปกราบหลวงปู่มั่น และสนทนาธรรมกันในเรื่องต่างๆ จนเรื่องววนมาถึงท่านผู้ป่วย จึงได้โอกาสกราบเรียนเหตุการณ์ที่ตนปรากฏถวายท่านว่า

“คืนนี้ไม่ทราบจิตเป็นอะไรไป กำลังพิจารณาธรรมอยู่ดีๆ พอสงบลงไปปรากฏว่าเห็นท่านอาจารย์ (มั่น) ไปยืนอยู่หน้ากองฟืน ที่ใครก็ไม่ทราบเตรียมขนมากองไว้ว่า ‘ให้เผา

พระสงฆ์... ครึ่งพุทธกาล

พระวังคีสะเคาะกะโหลกพระอรหันต์

“...พระวังคีสะ ท่านเก่งมากในการที่ดูจิตผู้ที่ตายแล้ว ไปเกิดในภพใดแดนใด ตั้งแต่ท่านเป็นฆราวาส ใครตายก็ตาม จะว่าท่านเก่งทางไสยศาสตร์นั้นแหละ เวลาใครตายเขานำเอากะโหลกศีรษะมาให้เคาะ ป๊อๆๆ กำหนดดูทราบว่าอันนั้นไปเกิดที่นั่นๆ เช่นไปเกิดเป็นสัตว์นรกก็บอก ไปเกิดในสวรรค์ก็บอก ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ไปเกิดเป็นเปรตเป็นผีอะไรท่านบอกหมดไม่มีอึดมีอัน บอกได้ทั้งนั้น ขอให้ได้เคาะกะโหลกศีรษะของผู้ตายนั้นก็แล้วกัน

พอท่านวังคีสะได้ทราบจากเพื่อนฝูงเล่าให้ฟังว่า พระพุทธเจ้ายังเก่งกว่านี้อีกหลายเท่า ท่านอยากได้ความรู้เพิ่มเติม จึงไปยังสำนักพระพุทธเจ้าเพื่อขอเรียนวิชาแขนงนี้เพิ่มเติมอีก พอไปถึงพระพุทธเจ้าท่านก็เอาศีรษะพระอรหันต์มาให้เคาะ **‘เอ้า ลองดูซิไปเกิดที่ไหน?’**

เคาะแล้วฟัง เสียง เคาะแล้วฟัง เสียง คิดแล้วเสียง กำหนดแล้วเสียง ไม่ปรากฏว่าเจ้าของกะโหลกศีรษะนี้ไปเกิดที่ไหน! ท่านจนตรอก ท่านพูดสารภาพอย่างตรงไปตรงมาว่า

‘ไม่ทราบที่เกิด’ ..

นี่เป็นเรื่องจิตที่ไม่เกิดขึ้นมา กะโหลกศีรษะของท่านผู้บริสุทธิ์แล้ว

เคาะเท่าไรก็ไม่รู้ว่าไปเกิดที่ไหน ทั้งๆ ที่พระวังคีสะแต่ก่อนเก่งมาก แต่จิตที่บริสุทธิ์แล้วหาที่เกิดไม่ได้ .. จะพูดจะค้นจะพิจารณาเท่าไร หรือพลิกแผ่นดินค้นหาวิญญูญาณท่านก็ไม่เจอ มันสุวิสัยของ “สมมุติ” แล้วจะเจออย่างไร! มันเลววิสัยของคนที่มีกิเลสจะไปทราบอำนาจจิตของพระอรหันต์ท่านได้ ...”

ท่าน... ตรงนี้เอง ตรงนี้เหมาะกว่าที่อื่นๆ’

ดังนั้น ทำไมจึงปรากฏอย่างนั้นก็ไม่ทราบ หรือผู้บ่าวจะไปไม่รอดจริงหรือ แต่ดูอาการก็ไม่เห็นรุนแรงนัก ที่ควรจะเป็นได้อย่างที่ปรากฏนั้น”

พอพระองค์นั้นกราบเรียนจบลง ท่านก็พูดขึ้นทันทีว่า “ผมพิจารณาทราบมานานแล้ว อย่างไรก็ตามไม่รอด แต่เธอไม่เสียที แม้จะไปไม่รอดสำหรับความตาย เหตุการณ์แสดงบอกเกี่ยวกับจิตใจของเธอสวยงามมาก สุกดีเป็นที่ไปของเธอแน่ แต่ใครๆ อย่าไปพูดเรื่องนี้ให้เธอฟังเด็ดขาด เมื่อเธอทราบเรื่องนี้จะเสียใจ แล้วจะทรุดทั้งกายและเสียทั้งใจ สุกดีที่เธอควรจะได้อยู่แล้วจะพลาดไปได้ เพราะความเสียใจเป็นเครื่องทำลาย”

พออยู่ต่อมาไม่กี่วัน ท่านอาจารย์สอ ก็เกิดอุปบับขึ้นในทันทีทันใด ตอนก่อนคืน พอ ๓ นาฬิกาผ่านไป ก็ลึนลมไปด้วยความสงบ จึงทำให้คิดเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ว่าพออะไรผ่านท่านคงพิจารณาไปเรื่อยๆ ในทุกเรื่อง เมื่อทราบเหตุการณ์ชัดเจนแล้ว ก็ปล่อยไว้ตามสภาพของสิ่งนั้นๆ

ลาหลวงปู่มั่นธุดงค์

พอออกพรรษาได้สักระยะก็เป็นวาระที่พระกรรมฐานผู้มุ่งความสงบจะออกธุดงค์หาสถานที่วิเวกสงบสัจทำความพากความเพียร สำหรับเหตุการณ์ในช่วงเวลานั้นหลวงปู่หล้าได้กล่าวถึงการลาหลวงปู่มั่นออกวิเวกขององค์หลวงตาไว้ ดังนี้

“...พอตกถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๙ ... พระอาจารย์มหาบัวก็ดำริจะออกวิเวก โครงการขององค์ท่านจะไม่ไปไกล เพราะจะได้ฟังข่าวสุขทุกข์ของหลวงปู่ใหญ่ (หลวงปู่มั่น) ทุกประการ จะได้เป็นผู้กลับเข้ากลับออกอยู่ ไม่ไปแบบเตลิดเปิดเปิง และหวังจะได้ธรรมะพิเศษ มาศึกษากราบเรียนเพิ่มเติม เพราะอายุพรรษาก็มากเข้า ๑๓ พรรษาแล้ว และก็อาลัยหลวงปู่ เกรงผู้อยู่ข้างหลังจะปฏิบัติในสำนักบกพร่อง ทำให้หลวงปู่ไม่สะดวกธรรมะทุกๆ กรณี แต่ลงท้ายก็เลยตกลงใจไป

ฝ่ายข้าพเจ้า (หลวงปู่หล้า) ก็นึกอยากจะไปกับองค์ท่านด้วย หลวงปู่ก็รู้จักแล้ว และหลวงปู่ได้เทศน์อยู่บ่อยๆ ว่า ‘ใครออกวิเวกปีนี้ กลับมา

เมื่อถูกถามไม่ได้ความในด้านภาวนา จะไม่ให้อยู่จำพรรษาด้วย’

ต่อไปในอนาคต ถ้าไปวิเวกจริง ถ้ามก็ต้องได้ความแท้ไม่น้อยก็ต้องมาก แต่ไปวิเวกเสียเป็นส่วนมาก เพราะไปเที่ยวเล่นตามสำนักเฉยๆ

การไปวิเวกในสมัยนั้น ไปในดงในป่า ในโคกในดอน ในภูเขาได้ทั้งนั้น เพราะไม่มีสิ่งที่สงสัยกันในการเมือง ขอแต่กล้าหาญไม่กลัวเสือสัตว์ป่านานาชนิดเท่านั้น การไปองค์เดียวเป็นขั้นที่หนึ่งไป ๒ องค์เป็นขั้นที่สอง ไป ๓ องค์เป็นขั้นที่สามไปมากกว่านั้นอยู่วัดดีกว่า เพราะถือกันว่าอุ่นวยไม่สะดวกได้

มีปัญหาว่า ‘พระอาจารย์มหาบัวนั้นหลวงปู่มั่นก็เกรงว่าจะไปเที่ยวเล่นดอกหรือ จึงปรารภอย่างนั้น?’ แก้วว่า ‘ปรารภเพื่อพวกอื่นบุคคลอื่นต่างหาก เพราะปีนั้นจะออกวิเวกหลายพวกอยู่’

ครั้นล่วงเวลามาอีก ๒-๓ วัน ท่านอาจารย์มหาบัวขึ้นไปกราบเรียนหลวงปู่มั่นว่า ‘เกล้าๆ นึกจะไปเที่ยววิเวกจะเป็นประการใด และการงานที่จะใช้เกล้าๆ พาหมู่ท่านนั้นยังมีอะไร

อยู่ข้างหนอ เกล้าจะพาห่มุทำเสร็จแล้วจึงจะไป ถ้ามีงานจำเป็นอยู่เกล้าจะรออยู่ก่อน'

หลวงปู่มั่นท่านตอบว่า 'จีวรกาลเราก็เสร็จแล้ว ฟินเราก็บริบูรณ์แล้ว แต่บรูณะกุฎีซ่อมแซมหลังคาและเอาฟืน ถึงเดือนกุมภาพันธ์จึงพากันจัดทำ วาระนี้จะไปก็ได้'

พระอาจารย์มหาบัวกราบเรียนท่านว่า 'ถ้าจะไปวันไหนและทิศทางใดหนอจึงจะวิเวกพอควร'

หลวงปู่มั่นตอบว่า 'ถ้าสะดวกใจตน จะไปวันไหนก็ได้ ไปทางทิศตะวันออกก็มีที่วิเวกดีพอควรอยู่นะ'

แล้วพระอาจารย์มหาบัวก็กราบลากลับกุฏิของตน แต่ไม่ถึงวันจะไป เป็นเพียงไปกราบศึกษาให้หลวงปู่มีสิทธิ์ ถึงวันจะไปจริง ท่านจึงจะไปกราบลาใหม่

ข้าพเจ้า (หลวงปู่หล้า) ได้สำเนียงว่า 'ลูกศิษย์ที่มีครูไปลาอาจารย์เพื่อเที่ยวแสวงหาวิเวกเป็นธรรมะลึกซึ้ง เป็นเชิงปริกษาให้เกียรติอาจารย์ ให้ความเป็นใหญ่ไว้เสมอด้วยเคารพ ไม่ตัดสินเอาแต่ตัวตามอัตโนมติ เป็นเยี่ยงอย่างอันดีของฝ่ายปฏิบัติ ไม่ข้ามไม่เกินไม่อวดดีอะไร

อาจารย์ก็นักปราชญ์ ลูกศิษย์ก็บัณฑิตสมัยปัจจุบันนี้หาได้ยากแท้ หนอ เพราะโดยมากลูกศิษย์ตกลงเอาเองหมดแล้ว เป็นเพียงมาลาไปเฉยๆ บางรายกรุ่นให้อาจารย์อย่างไม้อายเวลาไปไม่มาลาซ้ำอีก กลายเป็นปฏิบัติแบบแปรตแบบผีไปอีก นึกๆ แล้ว ก็น่าสังเวชมาก'

หลวงปู่หล้าขอติดตามไปด้วย

หลังจากที่องค์หลวงตากราบเรียนปริกษาเรื่องลาวิเวกกับหลวงปู่มั่นประมาณ ๓ วันหลวงปู่หล้าก็ไปเข้ากราบลาองค์ท่านเพื่อเตรียมออกวิเวกบ้าง หลวงปู่หล้าเล่าเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า

“...ข้าพเจ้าก็เตรียมพร้อมแล้ว เรียนท่านอาจารย์มหาว่า

‘กระผมจะต้องขึ้นไปกราบลาหลวงปู่หรือไม่หนอ’

พระอาจารย์มหาตอบว่า ‘ถ้าไปกราบลาแต่ผม มันก็ถูกแต่ผม ส่วนท่านก็ผิด เพราะ

เรื่องของใครของมัน’

ข้าพเจ้ายิ่งเพิ่มเติมความเป็นธรรมะระหว่างพระอาจารย์มหายิ่งขึ้นเป็นอันมาก แล้วก็ขึ้นไปกราบลาพร้อมกัน องค์ท่านหลวงปู่ก็ใช้มารยาทอันละมุนละไมแบบเมตตา กราบลาแล้วเตรียมเดินทางไปทางทิศตะวันออกของวัดตามทางคนบ้าง ทางเกวียนบ้าง มีป่าดงเป็นทิวแถวมีทุ่งนาสลับเล็กน้อย มุ่งตรงไปวัดป่าบ้านพระคำภูอันเป็นวัดร้างเป็นป่าเต็งรังสูงๆ ขณะนั้นกำลังหนาวจัดเริ่มเข้า ข้าพเจ้าก็ขอนิสังกับพระอาจารย์มหา ท่านให้โอกาสสั่งสอนประทับใจว่า

‘เออ เดียวนี้เราออกมาวิเวกไกลจากครูบาอาจารย์ เราทำความเพียรมาอยู่วัด มันก็ไม่สมกับคำที่ว่ามาวิเวก เพราะการอยู่วัดก็เป็นธรรมดาของคนมาก ก็ต้องมีงานจุกๆ จิกๆ อันนั้นบ้าง อันนี้บ้าง นี่สองคนเท่านี้ต้องตัดข้อวัตรให้น้อยลง เพื่อให้มีเวลาภาวนาติดต่อไม่ขาดวรรคไม่ขาดตอน ส่วนน้ำล้างบาตรและน้ำที่ผมจะสร่งนั้น ให้คุณคอนมาไว้ที่โหลให้เต็ม ส่วนน้ำตมน้ำฉันนั้น ขอให้คุณไปตักมาไว้ใส่กาใส่ตุ่มให้เรียบร้อย ส่วนล้างบาตรนั้น โยมเขาตามมาล้างเอง แล้วผมเช็ดใส่ถลกเอง คุณจึงเอาไปผึ่งแล้วเก็บไว้ให้เรียบร้อย สร่งน้ำก็ตีปิดที่อยู่ปูที่นอนก็ดี ผมทำเอง ที่พักเราก็อายุไกลกันพอควรแล้วคือ กุฏิมุงหญ้า กันใบไม้ต้องกุงปูฟากแคบๆ พอติ่มมั่ง มอดเจาะมอดไชทั้งฟากและใบตองกัน และขอให้คุณตั้งใจทำความเพียรนะ ไม่จำเป็นอย่าพูดกับผมนะ และอย่า

เข้าใจว่าผมรังเกียจ ไปบิณฑบาต ผมไม่ให้ท่านรับดอกเพราะท่านสามสัปดาห์ก็จับไข้ มันเป็นเรื่องจริงมาแต่กลางพรรษา’

แล้วก็พักอยู่นั้นเกือบเดือน น้ำใช้น้ำฉันไปตักเอาที่ห้วย เขาทอดไว้ไกลจากวัดประมาณ ๓ เส้น ข้าพเจ้าไปคอนมาไว้แต่ตี ๔ ตอนกลางคืนงมมิดไป ไม่ได้จุดไฟเลยเพราะโคมไฟไม่มี

ท่านพาทำความเพียรไม่หยุดหย่อน ไม่มีกลางวันกลางคืน แต่ข้าพเจ้ามักจับไข้ตอนเที่ยงหรือบ่ายหนึ่ง หนึ่งชั่วโมงก็สรง แต่ปวดหัวอยู่มับๆ แต่ฉันได้ ไปได้ ไม่เปลี่ยนัก ๒-๓ วันครั้งหนึ่ง แต่ตอนกลางคืนไม่ค่อยไข้

วันหนึ่งพระอาจารย์มหาเอายาควินินเคลือบน้ำตาลให้ฉัน ก็เลยฉัน ๖ เม็ดทีเดียว หุดบอยู่ทั้งวัน เลยไม่ฉันอาหาร ปล่อยให้ยาออกฤทธิ์คุ้มได้ ๑๕ วันไข้ก็หาย อยู่อย่างนั้น แต่ดักน้ำกวาดลานวัดอยู่ พาไข้เดินจงกรมอีก ไข้แบบนั้นก็มี ถ้า (เป็น) ไข้รากสาด มุทะลุแบบนี้ก็คงจะตายกัน

ครั้นพักทำความเพียรอยู่นั้นประมาณเกือบเดือน พระอาจารย์มหาพาย้ายที่เข้าไปในดง ไกลจากที่พักเดิมประมาณ ๑๓ เส้น ส่วนน้ำนั้นมาตักเอาที่เก่า ไปบิณฑบาตบ้านพระคำภูตามเดิม เขามาทำร้านให้ ปูไม้กลมเล็กๆ กว้างพอตักกลด ไกลจากพระอาจารย์มหาประมาณ ๒ เส้น แต่กรรมบันดาลอีก เขาเอาไม้กลมเล็กมาปูต่างฟากให้ฉัน มีไม้เนื้อเกลี้ยงปนอยู่ ๒-๓ ท่อน พอพักได้ ๓-๔ วัน หนาวขึ้นเห็นหน่วยตาลูกตาพอริบรี่

พระอาจารย์มหาหัวเราะแล้วพูดว่า ‘ยิ่งขี้อายก็ยิ่งตี๋ม (เพิ่ม) ตดเหม็น’

แล้วองค์ท่านไปตรวจดูร้าน ก็เห็นไม้เนื้อเกลี้ยง ๒-๓ ท่อนเขาเอามาลาดปูนอนให้ปนกับไม้เนื้ออื่นอยู่ จึงคุมให้โยมถอดทิ้งเอาใหม่แทนเมื่อพิจารณาแล้วเขาไม่ได้แก่งทำ เพราะเป็นเวลาไปไม่รุ่ง เขาไม่รู้จักรว่าไม่อะไร เห็นเกลี้ยงกลมแล้วก็เอากัน ทั้งทำด้วยด้วย ไม่ได้กันไม่ได้มุงอะไรหรอก เข้ามามุงก็เปียก กลดก็เปียกตากกับที่เลย นี่การเที่ยวในสงสารแห่งชาติๆ ภาพๆ มันเป็นอย่างนี้...”

หลวงปู่หล้าพักปฏิบัติอยู่กับองค์หลวงตาได้ประมาณ ๒ เดือนแล้ว การจับไข้ก็ยังกลับ

หลวงปู่หล้า เขมปัตโต

คืนมาไม่พอจะหายขาดแท้ เมื่อเป็นดังนี้จึงจำเป็นต้องลาไปปฏิบัติคนละแห่ง องค์หลวงตากก็เห็นดีด้วยทั้งหัวเราะทั้งพูดว่า

“ให้ออกไปทุ่งทางสกลนคร ให้ไปทางกลดทางมุ้งอยู่กลางทุ่ง เติมนจกรมภาวนาตากแดดอยู่ ชะรอยธาตุชั้นธัมมันจะชอบอากาศโปร่ง”

ถึงจุดนี้หลวงปู่หล้าได้กล่าวถึงความลึกซึ้งขององค์หลวงตากตั้งแต่ครั้งยังศึกษาอยู่กับหลวงปู่มนั้น แม้เพียงคำปรารภก็เป็นคติแก่ผู้ฟัง ดังนี้

“...ดูคำเทศน์ขององค์ท่าน (พระอาจารย์มหาในครั้งนั้น) ช้นมาก เป็นคติไปแบบลึกๆ ชวนให้หวนคิดพิจารณาจับใจ จึงได้จำไว้ไม่ลืมเลย เพราะธรรมดาคำท่านปรารภอะไรเป็นอุบายให้ผู้ฟังมีคติทั้งนั้น ไม่ใช่พูดแบบคติโลกล้วนๆ มีลีล่านัยอยู่ในตัว (เช่น)

แบบหยิกแกมหยอกแบบนี้ ถ้าผู้ฟังล่อเข้าไปแบบเลียปาก จะถูกศอกกลับหลัง เข้าพร้อมนับสิบไม่ลุก

แบบบรรจงตรงไปตรงมา นี่ก็แบบหนึ่งแบบนี้จะฝึกกระเบียดหนึ่งไม่ได้ เพราะได้ทุ่มเทแบบบรรจงแล้ว

แบบขู่ทำท่าทำทาง แบบนี้ต้องนั่งฟังโดยเคารพ จะอุทธรณ์หรือพูดแก้ตัวในขณะนั้นไม่ได้ ต้องแก้ความประพฤติของตัวกลับหลัง ท่านหล้าสังเกตเองว่าท่านเทศน์เผ็ดๆ ร้อนๆ แล้วมันได้ผลไหม ท่านต้องสังเกตอยู่หลายวัน แต่ผู้ใดเฝ้าก็เข้าใจว่าท่านไม่สังเกต

แบบปลอบโยนนิมนวล แบบนี้มี ๒ นัย นัยหนึ่งหมดหวังหมดวิชาแล้ว ถ้าไม่นิมนวลไว้ มันจะเฟื่องโทษมาก มันจะเป็นบาป แต่ตัดทิ้งไม่ยอมสอนอีกต่อไป นิมนวลแบบหนึ่งยังจะสอนต่อไปอีกอยู่

แบบทำกิริยาซึ่งอยู่เป็นนิจ แบบนี้เราต้องทำท่าไม่สนใจว่าท่านซึ่งใส่เรา เราทำดีเรื่อยไป หากแก้ตกอยู่ในตัว

แบบหนึ่งวางเฉยไม่พูดด้วย แต่ไม่ซึ่งไม่บึ้ง แบบนี้เราแก้เราไปก็หาย

ผู้เขียนได้ยินกับหูที่หลวงปู่มนเทศน์ว่า “ลูกศิษย์ร้อยคนก็ต้องใช้อุบายร้อยนัย เพราะนิสัยต่างกัน...”

เหตุการณ์ต่อจากนั้นเมื่อได้เวลาท่านทั้งสองจะแยกย้ายไปวิเวกคนละแห่งแล้ว พอบิณฑบาตฉันเสร็จแล้วองค์หลวงตากก็เขียน

จดหมายฝากหลวงปู่หล้าพร้อมกับจำหน่ายของว่า “ส่งท่านมหาผ่าน บ้านโพนงาม วัดปริยัติธรรม” มีเนื้อความในจดหมายว่า

ท่านมหาผ่านที่นับถือ

พระองค์ที่ถวายจดหมายนี้ ออกจากสำนักหลวงปู่มนมาวิเวก ต้องการพักวิเวกอยู่ในเขตบ้านนี้บ้างตามสมัยเท่าที่จะเป็นไปได้ และก็มีหวังจะกลับเข้าสำนักเดิมแห่งหลวงปู่มนอยู่ ฉะนั้นจงกรุณาให้โยมทำที่พักให้ ช่วยเท่าที่เห็นสมควรว่าแห่งใดจะวิเวกพอ

ขอแสดงมาด้วยความนับถือ

บัว ป.

เมื่อรับจดหมายจากองค์หลวงตากแล้ว หลวงปู่หล้าก็กราบลาออกเดินทางต่อไป หลวงปู่หล้าเล่าถึงเหตุการณ์ในตอนนี้อีกว่า

ลัดหมา

“...ท่านสมเป็นเพื่อนฝูงกันกับเรา นิสัยตรงไปตรงมา เคยกันมาตั้งแต่สมัยเป็นฆราวาส พอบวชมาก็ยังเคยกันอยู่ สนิทกันมาก องค์นี้แหละองค์ที่เคยอยู่เรา .. ท่านสมอยู่จริง ๆ นะ คือทางจงกรม ท่านสมอยู่ทางนั้น ออกมาหาเรานี้มันตรงแน่วนะ เราอยู่ที่นี้ ท่านสมอยู่ดูจะห่างขนาดนั้นละ ขนาดโรงโพนันละ ทางนี้มันตรงแนวกว้างๆ เราก็อยู่ทางนี้

ที่นี่หมามันมาเที่ยวเล่นผ่านกำลังคำมิด แถวนั้นก็มีเสือ แต่เราไม่คำนึงถึงเสือยิ่งกว่าการเล่นกับหมาเท่านั้น พอเห็นหมา

มาจันจันคำๆ กำลังจะมิด ‘เอ๊ะ มันมายังไง มันมาเที่ยว?’

เราไปก็ต่อมๆ ไปจับพุ่มไม้ หมามันอยู่ทางนี้ เราไปหัวจงกรมนี้จับพุ่มไม้เขย้านี้หมามันก็วิ่ง ‘สมๆ ลัดๆ’

ท่านสมก็โอดออกมาฮินจังก้าอยู่นั้น ‘ลัดอะไร?’

หมามันก็วิ่งป๊ปปๆ ไป วิ่งลอดรักแร้ท่านไป ท่านไม่สนใจกับหมา ยังเฝ้าอยู่ เลยไม่ได้ดูหมา ว่าลัดอะไรๆ ยืนเฝ้าอ้าปากอยู่.. หมามันก็วิ่งผ่านไป แล้วเราก็ยืนเฉย พอระลึกได้ว่าคงบอกให้ลัดหมาตัวนี้เลยว่า ‘หือ ลัดหมาตัวนี้นะหรือ?’

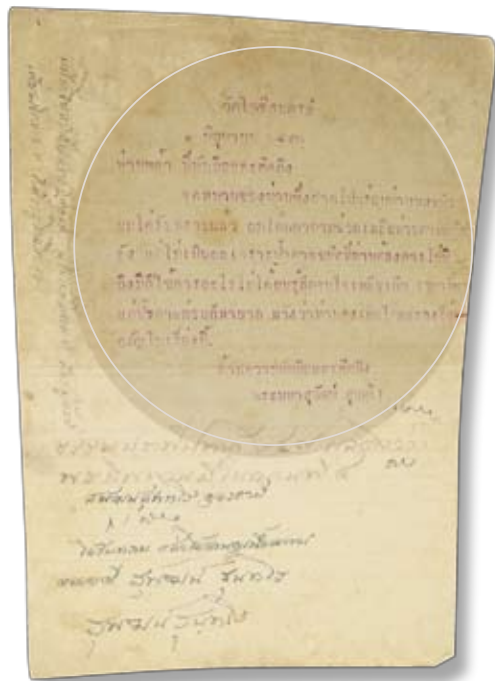
เราก็เฉย ท่านเลยเถา ‘อะไรๆ ก็ไม่มีที่ต้องติท่านอาจารย์ แต่กับหมาไม่ทราบเป็นยังไง การประพฤติปฏิบัติหน้าที่ต้องดีไม่ได้เลย แต่กับหมาไม่ทราบเป็นยังไงท่านอาจารย์นี้’

ดูเรานะ ปู่เข้าโน้นเลย เราก็เฉย .. ปู่เข้าไปเลย คือโมโหให้เรา แต่เราก็เฉยเราไม่ได้โมโห ก็เราเป็นอย่างนั้นจริงๆ นี่ พอตื่นเช้าขึ้นมา ทำท่าลักษณะจะจูเรานะ มีลักษณะยิ้มๆ เราก็เฉยไปบิณฑบาตคนละบ้าน

ตอนนั้นเราเที่ยวลงมา มาพักที่นั่น เป็นร้านเก่าเขา เราก็มาพักที่นี่ ท่านก็พักที่นั่น ลงมาจากภูเขา ว่าจะไป**หนองผือ**นั้นแหละหากยังไม่ได้ไป ..

คงจะโมโหให้เรา เราเฉยไม่สนใจ ก็เรากับหมาเป็นเรื่องของเรา ท่านสมเป็นบ่าก็เป็นเรื่องของท่านสมสิ เราไม่ได้เป็นบ่ากับคน เราเป็นบ่ากับหมาต่างหาก ตอนเช้าบิณฑบาตกลับมาดูลักษณะเหมือนจะจูแล้วมียิ้มๆ นิดหนึ่งเราก็รู้ หมานั้นแหละนึกในใจ จูเรานะ เราก็เฉยอีกเหมือนกัน ก็เราเป็นอย่างนั้นจริงๆ จะให้ว่าไง ท่านว่าถูกของท่าน ขบขันดี ...”

“...ตอนจะออกจากพระอาจารย์มหาบัว ได้กราบวิงวอนองค์ท่านว่า

‘เมื่อพระอาจารย์กลับถึงหลวงปู่ฉันก่อน กระผม กรุณากราบเรียนหลวงปู่ว่า คุณหล้าได้ ลาเกล้าฯไปที่อื่น เพราะเกรงใจเกล้าฯ เพราะ ๔-๕ วันจับไข้ อีกอันหนึ่ง จะลองคิดกันว่า จะกล้า เป็นกล้าตายต่อพระศาสนาเพียงไร ดังนี้ หรือ พระอาจารย์เห็นดีอันใดเหมาะสมตามเป็นจริง ก็แล้วแต่จะกรุณากราบเรียนเทอญ’

พระอาจารย์มหาบัวถามคืนว่า ‘คุณเห็น ประโยชน์ยังงี้ จึงให้ผมกราบเรียนหลวงปู่ฉัน อย่างนั้น’

เรียนพระอาจารย์มหาว่า ‘เพราะเกรง หลวงปู่จะเข้กว่า คุณหล้าไปวิเวกกับคุณมหา แล้วแตกหนีจากคุณมหา เพราะไม่ลองคุณมหา ทิฐิมากเหลือเกิน เราจะไม่ให้คุณหล้าอยู่กับเรา อีกต่อไปด้วย ดังนี้ ก็อาจเป็นได้ครับ’

พระอาจารย์ยิ้มแล้วพูดว่า ‘เออ คุณพูดมี เหตุผลดี ผมจะกราบเรียนหลวงปู่ตามคำสัตย์ ของคุณนั่นเอง’...”

ชีวิตพระกรรมฐาน

การหาสถานที่ที่เี่ยวกรรมฐานของท่านมักจะเสาะหาที่วิเวกที่ไม่ไกลจากหลวงปู่ฉันเท่าใดนักเพื่อเข้าถึงได้เร็วหากมีปัญหาเกิดขึ้นจากการภาวนา การเี่ยวจึงอยู่ในแถบเทือกเขาภูพาน เป็นส่วนมาก ดังนี้

“ภูพานนี้เี่ยวแหลกหมด ภูพานระหว่าง สกลนครไปถึงกาฬสินธุ์ ภูเขาลูกนี้เราเี่ยวมาก

ที่สุด เพราะพ่อแม่ครูจารย์อยู่ทางพรรณา เราก็เี่ยวแถวนั้น อยู่สกลนคร บ้านโคกนามน เราก็เี่ยวแถวนั้น แล้วท่านมาอยู่ทางพรรณานี้ก็ เี่ยว เี่ยวตลอดไปหมดเลย เี่ยวป่าเี่ยวเขา เรียกว่าภูเขาลูกนี้ไปทั้งนั้นละเรา”

หากกล่าวถึงความทุกข์ที่ท่านและ พระกรรมฐานผู้มั่งธรรมต้องประสบเสมอ อย่างหนึ่งก็คือทุกข์จากฤดูกาล โดยเฉพาะ อากาศในหน้าหนาวทางอีสานนั้นแทบนอน ไม่ได้เลยทีเดียว ดังนี้

“... อากาศหนาวจริงๆ เวลาออกวิเวก เพราะไม่นำผ้าห่มติดไปด้วย ใช้แค่จีวรกับผ้า สังกวาทับครึ่งแล้วห่มพอกันหนาวได้บ้าง แต่ ถ้าคืนไหนหนาวมากจริงๆ คืนนั้นนอนไม่ได้เลย ต้องลุกขึ้นนั่งสมาธิภาวนาลู้เอา ตามหน้าตาม ตา แขน ขารวมถึงริมฝีปากเหล่านี้ แดกหมด ตกกระหมด

การอาบน้ำต้องรีบอาบน้ำตอน กลางวันหลังปัดกวาดใบไม้ แล้ว อาบในคลองข้าง ตามซอกหินซอกผาบ้าง หรือในห้วยในคลอง ที่ไหนพออาบได้ก็อาบ ถ้ากะเวลาก็ประมาณ บ่าย ๓ โมง เพราะอาบ คำนึกไม่ได้ อากาศหนาว

มากจริงๆ น้ำก็เย็นมาก ทั้งๆ ที่ตอนนั้นยัง หนุ่มน้อยอยู่แต่มันก็ยังหนาวถึงขนาดนั้น...”

สำหรับเรื่องกฎที่พักนั้น ท่านให้ชาวบ้าน ทำเพียงวันเดียวก็เสร็จแล้ว พอใช้หลบแดด หลบฝน ป้องกันชื้นหรือร้อนหนาวได้ก็เพียงพอแล้ว ลักษณะก็ทำเหมือนประรำ โดยเอาใบไม้ มาวางทำเป็นร้าน เอาใบไม้วางข้างบน แล้วเอา กอดแขวนข้างล่าง ท่านเคยเล่าถึงความหนาว เหน็บในระหว่างการวิเวกในป่าว่า

“...ช่วงหน้าหนาวแม้ว่าทำถึงอย่างนั้น ก็ตาม น้ำค้างยังคงพัดปลิวเข้ามาถึงได้ เปียก เหมือนกับเราซักผ้านั่นแล เปียกทุกคืนทุกเช้า ดังนั้นพอฉันเข้าเสร็จ ถึงได้เอาออกไปตากแดด ถ้าตากเข้าไป แดดก็ยังไม่ มี ต้องทิ้งไว้นั่นก่อน กางทิ้งไว้อย่างนั้น

พอฉันเสร็จแล้วก็เอามุ้งออกไปตากที่แดด แม้ตากอย่างนั้นทุกวันๆ มันก็ยังขึ้นราได้ เป็น

จุดดำๆ ของรา มันเหมือนกับ ลายเสือดาวนั่นแหละ ทั้งๆ ที่มุ้ง สะอาดอยู่ก็ขึ้นรา เนื่องจากมันไม่ได้ แห้งตามเวลาเวลา ของมัน...”

สำหรับบริเวณ ใกล้เคียงที่พักนั้น จะมี

ทางจกรกมหลายสายอยู่ใต้ร่มไม้เพื่อเดินในเวลากลางวัน เพราะช่วงเช้าสายหรือเที่ยงบ่ายนั้นต้นไม้จะให้แนวร่มต่างกันไป จึงต้องมีทางจกรกมไว้หลายๆ สาย สายไหนร่มในช่วงใดก็เดินจกรกมช่วงเวลานั้น

ส่วนในบางที่เป็นที่โล่งๆ แฉ้งๆ ที่ไม่มีต้นไม้ มักใช้เป็นทางจกรกมไว้เดินตอนกลางคืน เพื่อว่าหากมีงูแมงป่อง หรือสัตว์มีพิษอื่นๆ ผ่านมา ก็จะพอมองเห็นได้เป็นเงาดำๆ ท่านไม่ได้จุดไฟตอนเดินจกรกมเพราะในช่วงออกวิเวกนั้นท่านพกเทียนไขไปนิดหน่อยเท่านั้น หากไม่จำเป็นต้องจุดจริงๆ ท่านจะไม่จุด

เรื่องยารักษาโรค ท่านว่าไม่ต้องพูดถึง เพราะไม่เคยได้พกไปด้วยเลย ถึงแม้จะเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเจ็บท้องปวดศีรษะก็ตาม ท่านมีแต่ใช้การทำภาวนาเท่านั้นเป็นยา เป็นธรรมโอสธอันเลิศ และแท้ที่จริงแล้วแม้ในยามปกติตอนที่อยู่ในวัดยังไม่ได้ออกวิเวก หากไม่จำเป็นจริงๆ แล้ว ท่านก็ไม่นิยมใช้ยาใดๆ ทั้งสิ้น ท่านเคยอธิบายเหตุผลว่า

“เราไม่ปฏิเสธเรื่องยา แต่สำหรับเรื่องความกังวลจนเกินเหตุเกินผลของสมณะนั้น ผิดทางของพระพุทธเจ้า ผิดทางของผู้จะฆ่ากิเลส ผิดทางของผู้เรียนเพื่อรู้สัจธรรม

เรื่องทุกข์ยากก็ให้นามารักษากันไปได้อยู่ แต่ไม่ให้หลงจนเกิดความกังวล อันเป็นเรื่องของกิเลส ท่านไม่ได้มารักษาสนองชีวิตจิตใจยิ่ง

กว่าธรรม”

ท่านเล่าถึงบรรยากาศและสภาพความเป็นอยู่ระหว่างออกเที่ยวจกรกมฐาน ดังนี้

“...เราออกเที่ยวจกรกมฐานไม่เคยเว้นแต่ละปี พอออกพรรษาแล้วก็ออกไปเที่ยวอยู่ตามป่าเสียก่อน ระยะเวลาเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ ไม่ต้องแสวงหาที่มุงที่บัง อยู่ตามเชิงเขาเพราะอากาศมันยังไม่ร้อน เที่ยวอยู่ตามร่มไม้

ถ้าเข้าหน้าร้อน เดือนมีนาคมจะก้าวถึงเดือนเมษายนขึ้นเขาขึ้นถ้ำ ในถ้ำอากาศเย็น

บางทีเสือมากัดควายอยู่ข้างๆ มึงก็มีเสียงควายร้องเอ็กอ้าๆ เราก็เฝิงผางออกไปจากมึง ดูว่ามันมาทำอะไรกันอยู่ เสียงเราดังลั่นขึ้น มันก็เลยเงียบไป ลำน้ำอูน ทางที่จะต่อเข้าไปหนองผือเป็นดง ฟังเสียงควายร้องข้างๆ ริมลำน้ำอูน เสือกอยู่ทางนี้ ควายก็หากินอยู่ทางนี้ บ้านเขาอยู่ทางนั้น แล้วเราอยู่ฝั่งนี้ คือมันกัดกันใกล้บ้าน

กลางคืนพอฝนกระหน่ำลงมา เสือโคร่งเข้ามากัดควาย เราก็ร้องเวกเวกขึ้น ที่นี้ลูกควายมันวิ่งเข้าในบ้าน แม่มันถูกเสือกกัด แล้วก็ตะเกียกตะกายลงไปริมอูน ไล่เสือกตัวนี้ก็ไม่กล้าจะตามลงไป

เจ้าของเขาเห็นท่าไม่ดี อ้าว! ลูกควายตัวนี้มันมายังไง ไม่ใช่เสือกกัดแม่มันเทรอ เขาเลยรีบออกมา ออกมาก็พอดีมาเห็นเสือกกัดอยู่

ข้างนอกนี้ เขาก็เลยมาก่อไฟให้มัน ป้องกันไม่ให้เสือมากัดซ้ำอีก เพราะถ้าไม่มีไฟ เสือมันอาจมาถ้ามีไฟก็แสดงถึงเครื่องหมายของคน มันก็ไม่มา

เราอยู่ลำน้ำอูนฝั่งนี้ เสืออยู่ฝั่งนั้น เขาก่อไฟไว้ฝั่งนั้น เราไปพักอยู่บนยอดอูนจริงๆ อยู่ภูเขานั่น แม่น้ำอูนไหลออกไป เราไปอยู่ภูเขาราก็ได้อาศัยน้ำทางน้ำอูน พอป่าสามโมงลงมาจากภูเขามีกะบอกไม้ไผ่กับกาน้ำ กระบอกไม้ไผ่ใส่น้ำเขาเรียก “บั้งบั้ง”

กาน้ำก็กาไม่ใหญ่ แล้วกระบอกไม้ไผ่ก็ปล้องเดียว สะพายกระบอกน้ำ พอขึ้นไปถึงบนเขาก็ไปอาบเหงื่อเจ้าของนั่นแหละ ลงมาก็ไปอาบน้ำ ขึ้นไปอีกอาบเหงื่อ วันละหน ที่ไปอยู่นั้น เพราะทำเลภาวนาดี แต่น้ำสำคัญมากไปอยู่ที่ไหนก็ตามถ้าขาดน้ำอยู่ไม่ได้นะ สถานทำเลถึงจะดีขนาดไหนก็ตาม ถ้าไม่มีน้ำอยู่ไม่ได้ ตอนบ่ายลงไปอาบน้ำแล้วสะพายกระบอกน้ำกับกาพอดีกับวันหนึ่งๆ

ไปอยู่ในที่เช่นนั้น จะว่าได้ขมนิสยवासนาบ้างก็จะได้ขม ทุกข์ลำบากลำบากนอนอยู่ในป่าในเขาไม่มีผู้มีคน แทนที่จะมีความว่าเหวี่ยงกังวลเกี่ยวกับหมู่กับเพื่อน เจ็บเบเลาะนะ มีแต่สัจธรรมธรรมๆ นี่เราไปอยู่คนเดียว สงัดอยู่ด้วยธรรมด้วยอารมณ์ของธรรม ไม่มีอารมณ์ของโลก

มาเจอปนเลย มีแต่อารมณ์ของธรรม กลางคืนเวลามันเงียบจริงๆ อยู่บนหลัง

เสือ : หมูป่า ต่อสู้ดุเดือด

ประสบการณ์สุดตื้นทำให้เห็นการต่อสู้ระหว่างเสือกับหมูป่า ทั้งคู่นอนตายอยู่ในบริเวณใกล้ๆ กัน สภาพหมูป่าตามตัวแหลกหมด ส่วนเสือกก็ฟงทะลุหมด ด้วยเหตุเพราะไปเจอกันอย่างจังในช่องเขา ดังนี้

“...มันเป็นร่องลงมา ภูเขามันมีช่องลงช่องแคบๆ นะ ทางโน้นเป็นหลังเขา ที่จากหลังเขาลงมามันก็เป็นช่องแคบลงมา ที่นี้พอดี ไล่หมูก็ขึ้นช่องนี้ หมูใหญ่ๆนะ... มันเห็นกันชัดๆ อย่างนั้นนะ ไล่เสือกก็ลงมาช่องนั้น พอดีมาพบกันตรงกลางนั้นเลย พัดกันเลย มันเห็นไหมละ ตายทั้งสองนะ หมูตายอยู่กับที่ เสือกเสือกคลานขึ้นไปตายข้างบน ตายทั้งสองเลย มันแหละอย่างนั้น กำลังวังชามันพัดกัน นี่ไปถูกที่ค้ำชันด้วยแล้ว ต่างคนต่างก็ไม่ถอยกัน สู้กันเลย

สุดท้ายก็ตายทั้งสองเลย หมูตายอยู่กับที่ ส่วนเสือกตะเกียกตะกายขึ้นไปนั้นก็ไปตายอยู่ที่นั่น

ฟงทะลุหมดเลย ลำไสนี้ปลิวออกมาทะลุหมด ส่วนหมูก็ตามเนื้อตัวแหลกหมด เสือกกัด ไล่เสือกก็ฟงทะลุหมด หมูตัน มันทำอย่างนั้นนะ หมูมันทำอย่างนี้ สมมุติว่ามันดันอย่างนี้ ไม่ใช่ตกง่ายๆ นะ มันขวิดขวิด ตลอดเลยนะ นี่ก็ตาย อย่างนั้นแหละ มันไม่ถอยกันง่ายๆ

ที่เสือกกัดมันได้เฉพาะเวลามันเผลอ ถ้าเป็นหมูใหญ่หมูโหนอย่างนั้น เวลามันผ่านไปผ่านมาเราถึงฟังเสียงรู้ หมูนี้รู้สึกลัวไม่ขยาดครั้นคร้ามต่ออะไร เสียงดัง ไครมคราม ไครมคราม ไครมครามา ไม่ได้เก็บเสียงนะ พวกหมูป่าเป็นฝูง ก็มีเสียงดังเหมือนกัน...”

เขาสูงๆ อากาศละเอียดมาก ร่างกายของเรา
มันอยู่ที่ละเอียด อากาศก็ละเอียดเหมือนกับว่า
คลานเข้ามา มันซึมเข้ามาหาเรา

เวลาภาวนาเงียบๆ เริ่มเข้าที่ภาวนา ได้ยิน
เสียงหัวใจทำงานตุบตบๆ ได้ยินชัดมาก พอจิต
เริ่มเข้าที่ หัวใจทำงานก็หายเงียบไป จากนั้นหาย
แล้วกายก็หายเงียบไปเลย ยังเหลือแต่ความ
เรวังว่างหมด ร่างกายนี้จะหายไปตามๆ กัน คือ
จิตมันหมดกังวลสิ่งเหล่านี้ มีแต่ความละเอียด
ของจิต ความละเอียดของจิตหาจุดหาหมาย
ไม่ได้ ร่างกายเป็นส่วนหยาบพอจิตเข้าสู่ตัวเอง
โดยเฉพาแล้ว ร่างกายหายเงียบ จิตก็เข้า
ละเอียดสุดขีด ไม่เกี่ยวกับเรื่องร่างกาย

นั่งภาวนากลางคืนหนาวๆ เข้าสมาธิได้
แล้วความหนาวไม่มีความหมาย ความหนาว
หายหมด จนกระทั่งจิตมันได้เวล่ำเวลาของมัน
เคลื่อนไหวออกมา พอเคลื่อนไหวออกมามันก็
รับสิ่งภายนอกดินฟ้าอากาศ เริ่มหนาวอีก พอ
เริ่มหนาวแล้วจะนอนหนาวมันก็หนาวของมัน
เราก็เริ่มนอน นอนไม่หลับ สู้หนาวไม่ได้ แล้ว
กลับมานั่งอีกพอเข้าไปนั่นอีกก็หายเงียบเลย
แล้วทั้งคืนมันจะตายคนเรา มันไม่ได้เดินมีแต่
นั่ง กลางวันต้องกำหนดเวล่ำเวลาเหมือนมี
โปรแกรมเขียว กลางวันเดินจงกรมมาก ..

ประการหนึ่งคือว่าเราไม่มีผ้าห่ม มีเพียง
จีวร สังฆาฏิ สังฆาฎีกัปปักรัง จีวรก็ปักรังห่ม
แล้วก็ผ้าอาบน้ำผืนหนึ่งสำหรับเช็ดบาตร มี
เพียงเท่านั้น .. เวลาธุดงค์ น้ำท่าก็ไม่มี เจอวัด
ไหนก็เข้าไปซักผ้า เสร็จแล้วก็ออกมา

จะว่าขวนขวายน้อยหรือไม่ขวนขวายน้อย

ก็มีเท่านั้น อย่างเป็นของเหลือเพื่อขึ้นไปก็มุง
กาน้ำ กลด มุงกับกลดเวลาทางออกแล้วก็เป็น
อันเดียวกัน บาตร สังฆาฏิ อะไรๆ ใส่ในบาตร
ไม้ขีดไฟใส่ในบาตรมีเท่านั้น เสร็จแล้วพอดิ
สะพายเลย...”

ความทุกข์ยากในชีวิตพระธุดงค์ไม่เพียง
ต้องเผชิญกับสภาพอากาศและสัตว์ร้ายในป่า
เท่านั้น มิใช่น้อยที่ปัญหาเกิดขึ้นจากเพศ
บรรพชิตด้วยกัน ดังนี้

“พูดถึงกรรมฐานนี้ไปไหนถูกไล่ตลอด
พวกเจ้าคณะนี้ล่ะที่ไล่กรรมฐาน แต่เราไม่เคย
โดนเลย เอาคำว่ามหาออกหน้า อย่างดีก็
เฉียดๆ ดู ถ้ากล้าก็เข้ามาซิ ว่าอย่างนั้นเลย
ลองได้ขึ้นเวทีแล้วต้องเอาให้ตกเวที จะเอา
ธรรมวินัยข้อไหนล่ะ มาไล่”

อาหารป่า

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพ้นจากทุกข์ให้ได้
ทำให้ท่านไม่เห็นแก่การกินการนอนยิ่งกว่าการ
ทำความเพียรเพื่อบรรเทาทุกข์ในจิตใจ จริต
นิสัยของท่านในเรื่องภาวนาถูกกับการอด
อาหาร เพราะทำให้ธาตุขันธ์ร่างกายเบาสบาย
การตั้งสติทำสมาธิภาวนาก็ง่าย สติปัญญาใน
การแก้กิเลสมีความคล่องตัวกว่าการขบการฉันท
ที่สมบูรณ์ ท่านจึงอดอาหารอยู่เป็นประจำจน
ร่างกายผ่ายผอม บ่อยครั้งในเวลาเดิน
บิณฑบาตหรือเดินจงกรมแทบจะก้าวขาไม่ออก
แต่ผลการภาวนานั้นกลับเจริญขึ้นๆ ท่านเคย
พูดถึงสภาพจิตใจในระยะนั้นว่า

“...จิตใจยิ่งเด่นเหมือนจะเหาะเหินเดินฟ้า
ถ้าได้รับอาหารการกินดี มันก็มีแต่อยากนอน
มันมีแต่ขี้เกียจซื้อคร้าน การตั้งสติก็ยาก การ
พิจารณาทางด้านปัญญาก็ยาก...”

สมัยปัจจุบันหากท่านเห็นอาหารประเภท
ที่เคยขบเคยฉันในสมัยหนุ่มซึ่งเคยต่อสู้กับกิเลส
แบบสมบุกสมบันชนดิตรอดเป็นรอดตายมา
อาหารนั้นๆ ก็ยังทำให้สะดุดก็กในใจทุกทีไป
เมื่อเห็นเข้า ด้วยรำลึกบุญรำลึกคุณนั่นเอง
ดังคำกล่าวของท่านกับพระเถระว่า

“...พวกหนอไม้ พวกผักอะไร ผักกระโดน
กระเด็น ผักเครื่องของป่านั่นแหละ มันสะดุดๆ
นะ มันเหมือนกับว่าเป็นคู่มือครูสหาย คู่มือเป็น
พึ่งตายกันมาแต่ก่อน มันเป็น มันไม่ได้ขึ้นนี้
ทุกวันนี้ก็ไม่ขึ้น ผักอะไร เขาเรียกโหระพา
เพออะไรหอมๆ นั้น นั่นก็มีอยู่บนเขานะ มีอยู่
ตามน้ำซับน้ำคร่ำ พวกนี้มีแต่มันเป็นเถาวัลย์
มันไม่ใช่เป็นต้นนะ คือมันเป็นเถาเกิดอยู่ตาม
น้ำซับน้ำคร่ำ...พระกรรมฐานไปอยู่ที่ไหนต้อง
มีน้ำ ไม่มีได้เทร่อ แล้วก็ผักมันมีหลายชนิด...

ผักชนิดต่างๆ มีเยอะนะในป่า องค์หนึ่งรู้อย่างหนึ่งๆ นั่นแหละที่ได้กินผักหลายต่อหลายชนิด ก็เพราะองค์หนึ่งรู้อย่างหนึ่งๆ เวลาเอามากินนะ เคยพบกับเพื่อนกับฝูงหลายจังหวัดต่อหลายจังหวัดนี่นะ องค์นั้นชำนาญกินผักอันนั้น องค์นี้ชำนาญผักอันนั้นๆ ... หลายองค์ต่อหลายองค์พบกันหลายครั้งหลายหน มันก็จำได้ซี มันก็กว้างขวางไปเอง...

บ้านไหนคนนับถือมากๆ ยุงมาก อาหารการบริโภคมาก เขากวน มันไม่ได้ภาวนา ก็เราหาภาวนาอย่างเดียวนี่ เพราะฉะนั้นที่เห็นว่าเป็นความสะดวกในการภาวนา เราจึงชอบที่นั่น ก็ที่คนไม่ยุงนั่นเอง เมื่อคนไม่ยุง อาหารมันก็ไม่ค่อยมีละ

และนอกจากนั้น ยังไปหาบ้านเล็กๆ น้อยๆ ๓-๔ หลังคาเรือนบ้าง ๙ หลัง ๑๐ หลังคาเรือนบ้างก็อยู่อย่างนั้น ถ้าเราไม่ฉันก็วันนี้ก็ได้พบคนละ พบแต่เราคนเดียวนี้ เขาก็ไม่มา มาหา กันอะไร เขาก็ไม่ใช่เป็นคนอยู่กับพระด้วย เราก็ก็นั่งที่เขานั่นด้วย เนอะ ก็อยู่สบาย...”

กินแบบนักโทษ

ท่านเข้มงวดจริงจังมากกับการควบคุมเรื่องอาหารการขบฉัน เพื่อมิให้มาเป็นโทษหรือเป็นพิษเป็นภัยต่อการภาวนา ถึงแม้จะทุกข์ยากเพียงใดท่านก็พยายามอดทน ดังนี้

สัตว์ป่าคุ้นกับพระกรรมฐาน

“...กลางคืนดึกๆ
ส่งดัง ฟังเสียง นกยุง
ร้อง กลางวิากลางวันไม่เคยเห็น

“...ข้าวไม่กินภาวนาได้ดี หลายวันกินทีหนึ่ง หลายๆ วันถึงกินทีหนึ่ง สมาธิก็แนว พอทางขึ้นปัญหานี้ก็เหมือนกัน ปัญหาก็คล่องตัว ถ้าวอดอาหารนะ มันช่วยกันจริงๆ นี่หมายถึงผมเอง จะว่านิสสัยหายอะไรก็แล้วแต่เถอะ...ถ้าฉันอึดๆ แล้ว โอ้โฮ ชี้เกียจก็มาก นอนก็เกรง ราคะตัมหากก็มักเกิด ได้ระวังอันนี้จะมากนะ

คือธาตุขันธ์เวลามันคึกคะนองมันเป็นของมันนะ เราไม่ได้ไปคึกคะนองกับมัน ไม่ได้ไปสนใจยินดีโยติกับมันก็ตามนะ แต่เรื่องธาตุเรื่องขันธ์เป็นเครื่องเสริม มันแสดงออกมาเราก็รู้ อย่างอาหารดื่ย ตามสมมุตินิยามนี้ด้วยแล้ว พวกผัดๆ มันๆ โห เก่งมากนะ ได้ระวัง ผมไม่ได้กินแหละ ถึงจะไปในเมืองที่ไหนจำเป็นก็กินนิดๆ ระวังขนาดนั้นนะ

อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบาย ในธรรมที่ท่านสอนไว้ว่า ที่สบายในการภาวนาต่างหากนี้ ไม่ได้สบายเพื่อระคายตัมหากเกี่ยวกับธาตุขันธ์นี่นะ...กินแล้วธาตุขันธ์ก็ไม่กำเริบ การภาวนาก็สะดวกสบาย... ท่านหมายเอาอย่างนั้นต่างหาก...จึงต้องได้ระมัดระวัง โอ๊ย กินแบบนักโทษนั่นแหละ พุดง่ายๆ ... จะเห็นแก่ลิ้นแก่ปากไม่ได้ละ มันต้องได้มองดูธรรมอยู่ตลอดเวลา อยากขนาดไหนก็ไม่เอา ถ้าเห็นว่ามันเป็นข้าศึกต่อธรรมแล้ว ต้องได้บังคับกันอยู่ตลอด...

นี่ พุดถึงเวลาฝึกกรรมฐานเจ้าของ อาหารจะต้องมีแต่อาหารอย่างว่าละ เช่น ข้าวเปล่าๆ ไม่ต้องพุดละ จนชินเรื่องฉันข้าวเปล่าๆ อยู่ใน

ป่าในเขา บางทีถ้าสมมุติว่า เขาตักน้ำพริกมาให้ เขาก็ใส่ปลาร้าเสีย ปลาร้าก็เป็นปลาร้าดิบอย่างนี้ มันก็ฉันไม่ได้เสีย จะว่ายังไง เพราะไม่ได้มีใครตามมานี่ เขาจะตามมาอะไร เราก็ก็นั่งเขาตามนี่ เราไม่ต้องการยุง บางทีเขาก็ตักน้ำพริกให้ ลักห่อหนึ่งมา น้ำพริกถ้ามีแต่พริกล้วนๆ เราก็ก็นั่นได้ แต่นั่นมันมีปลาร้านั่น ปลาร้าดิบนี่ เขาไม่ใช่ทำปลาร้าสุกๆ มันก็เลยกินไม่ได้ ..

การอยู่การกินใช้สอย ไม่ได้มีอะไรมาเป็นอุปสรรค พอได้ยังชีวิตให้เป็นไปวันหนึ่งๆ ไปบิณฑบาตในหมู่บ้านเขาอยู่ภูเขา ได้ข้าวเปล่าๆ มาสองสามก้อน บ้านใหญ่ไม่อยู่เพราะอาหารการกินสมบูรณ์ ธรรมะจ่ม ถ้าอาหารการกินบกพร่องๆ ธรรมะติดๆ เพราะเราไปเราไปเพื่อธรรมะ เราไม่ได้ไปเพื่ออาหาร จึงต้องไปหาอยู่ที่ขาดแคลนกันดารในป่าในเขา เขาได้อะไรเขาก็ใส่ ส่วนมากมักจะมีแต่ข้าวเปล่าๆ นั่งภาวนากลางคืนก็ไม่ง่วงถ้ามีแต่ข้าวเปล่าๆ ได้กับกับอย่างว่าแหละ มีน้ำพริกบ้างอะไรบ้างนี้ดีหน่อย คือจิตมันไม่ได้อยู่กับอันนี้ อยู่กับมรรคผลนิพพาน ..

ฉันข้าวเปล่าๆ มันฉันได้มากแค่ไหน ๒-๓ ค่ำมันก็อึดแล้ว...ที่นี้เดินจงกรมตัวปลิวไปเลย นั่งภาวนานี้เป็นหัวตอ ไม่มีใจง่วง มันก็บังคับให้เห็นได้ชัดๆ ว่า เพราะอาหารนั่นเองมันทำให้ใจให้ง่วง... ถ้ามีกับดื่ย ก็ฉันได้มาก ฉันได้มากก็นอนมาก ชี้เกียจมากนะซี ใจง่วง นั่งสัปหงกงก้งงไปละ ก็เคยเป็นอยู่แล้วรู้อยู่ ไปอยู่อย่าง

ตัวมันนะ เราเห็นสักครั้งสองครั้งเท่านั้นมั้ง นกยุงนะ ไม่เจอมันบ่อยนักเหมือนสัตว์อื่นๆ พวกหมูพวกอีเก้งนี่เจอบ่อย บางทีมันก็จุ่นจ้านๆ มาทางจงกรม มันไม่กลัวคน มันมาอาศัยคน มาอยู่รอบๆ คน เดินจงกรมอยู่มันก็มาหา กิน พวกหมูพวกอีเก้งนี่คุ้นง่ายนะ คุ้นง่ายมากเทียว มันมาเหมือนสัตว์บ้านมาหาเรา หาขุดอะไรกิน ชู้ดๆ ชู้ดๆ มา เราก็ก็นั่งจงกรมเฉย .. เขาก็ไปของเขาทั้งๆ ที่เขาก็เห็นเราอยู่ เขาไม่สนใจนะ นั่นเห็นไหม พระกับโยมผิดกัน ..

เรื่องลิง นี่เรายังไม่ลืมนะ เขาจะออกหากิน

เวลากลางคืน คือกลางวันคนทำลายเขา เขาไม่ออก กลางวันเจียบเลย กลางคืนเขาออกหากิน เราเดินจงกรมอยู่กลางคืนเจียบๆ เดือนหงายๆ เราไม่ได้จุดไฟนี่ เดือนหงายๆ ในดงนะ ดงหนาป่าทึบ ฟังเสียงเขามานี่ โถ! เสียงลั่นมาเลยเพราะเป็นฝูงใหญ่ใหญ่มากนะลิง เขามีหัวหน้าพามา มันมีต้นไม้ต้นหนึ่งที่บนทางจงกรมเรานี้ ผลไม้มันสุกเต็มเลยเขามากินนี้ทุกคืน แต่ทุกคืนเราไม่ให้เขาเห็น

คืนนั้นเราลองแสดงตัวให้เขาเห็น ว่าเขาจะตาดีไหมในเวลากลางคืนนะ โอ๊ย! ลิงนี่ตาดีนะ กลางคืนนะ ออกคืนวันที่เราจะแสดงตัวให้เขารู้ เรื่องของเขานั่น เรานิ่งๆ อยู่ข้างต้นไม้เฝ้าๆ นี่! เขา

นั่นมันไม่นี่ ฉันอาหารอย่างที่ว่านี่นะ...เพราะฉะนั้นจึงอดบ้าง อิ่มบ้าง อยู่ไป ขอให้ใจได้สะดวกสบาย...

นี่ละเวลาหาธรรมเป็นอย่างนั้นแหละ มีแต่ความทุกข์ความลำบากทั้งนั้นหาธรรม จะได้สะดวกสบายดูจะไม่ค่อยมีละ อยู่ในป่าในเขา บางทีก็ไปอาศัยเขา ๓-๔ หลังคาเรือน เขาอยู่ในเขา เขาไม่มีไร่มีนาทำ เขาก็หาของป่าอะไร เอาไปแลกทางชาวบ้านเขาขึ้นมากิน เราก็ไปพักกับเขา ก็ไปอย่างว่า มันไม่มีอะไรแหละ องค์เดียว สององค์ไป อาศัยกินเขาบ้าง ไม่กินก็ได้ นี่ ก็เราเคยมาแล้ว

อยู่ในสกลนครนี่ละมากที่สุด เราเที่ยวแหละเลย ภูเขาภูนี้ไปหมด ตั้งแต่สกลนครถึงกาฬสินธุ์ ปีนี้เข้าทางนี้ ปีนั้นขึ้นทางนั้นลงทางนั้น ขึ้นไปตลอดเลย .. เรื่องการอยู่การกินนี้ ความอดอยากขาดแคลนเป็นประจำละ แต่เราไม่ได้ห่วงอันนี้มากยิ่งกว่าธรรม...”

ยอดนักกรบ

หลวงปู่มั่นท่านเป็นแบบอย่างของพระธุดงค์-กรรมฐานในทุกๆ ด้าน ความสมบุกสมบันและความทุกข์ทรมานในการเสาะแสวงหาธรรมของ

หลวงปู่มั่นนั้นไม่มีองค์ใดในสมัยปัจจุบันจะเทียบเทียมได้ ดังนี้

“...เรื่องความทรมานใครจะไปเกินหลวงปู่-มั่น ความทรมานเรามาพูดนี้ขึ้นปุ๊บตัวนะ เราจะไปเทียบกับหลวงปู่มั่นไม่ได้เลย มันคนละโลก ท่านทรมานมากยิ่งกว่าเรา ไปอยู่ในป่าในเขา ที่ไหนที่ลำบากลำบากท่านไปอยู่ทั้งนั้นๆ อย่างเช่น นาคหิมาณู เป็นต้น

นาคหิมาณูเดินเข้าป่านั้นมันใกล้เมื่อไร .. มีแต่ดงแต่ป่า พวกสัตว์พวกเสือพวกเนื้อเต็มไปหมด ไปบิณฑบาตเอาไม่ล่ำเท่านี้ละเป็นไม้เท้า เขาวีตกวิจารณ์กลัวแทนท่าน ไปบิณฑบาต มาจากภูเขาท่านก็ค่อยมาของท่านแหละ

ที่นี่พวกสัตว์พวกเนื้อพวกเสือเต็ม หมีเต็ม เขาก็เลยทำไม้เท้าให้ สับแล้วให้ท่านเดินไปสับเท้าปอกเปลือกๆ แล้วเคาะนั้นเคาะนี้ไป กลัวจะไปเจอหมี ท่านว่านั่นนะ เขาบอกว่ากลัวจะเจอหมี หมีเจอคนมันมักจะทำลายคนเสียก่อน มาตบแล้วกัดแล้วไป ส่วนเสือไม่ได้พบมันเพราะเสือสดีดีไม่พบมันง่าย ๆ ไม่วิตกวิจารณ์อะไรกับเสือ แต่กับหมีนี่เป็นได้

หลวงปู่มั่นว่าเขาทำให้เราก็อธิบายอย่างนั้นแหละ .. ลำบากลำบากมาก ไปบิณฑบาตบางที่เป็นเดือนฉันแต่ข้าวเปล่าๆ ทั้งนั้น คือเขาว่ากรรมฐาน

มาเต็มไปหมด แต่เวลาเราจะกระดุกกระดิกพลิกอะไรนี้ ต้องกะว่าเขากินอิ่มก่อนนะ ไม่งั้นเดี๋ยวเขาเผ่นไม่ได้กินอิ่มละ เราต้องกะระยะพอดีเขากิน พอมีตัวไปบ้างก็มี ..

ทีนี้เราก็กะดุกกระดิกนี่ พอหัวหน้าร้องจิกทีเดียวเท่านั้นนะ นอกนั้นเงียบหมดเลยนะ เงียบเหมือนไม่มีสิ่งมีชีวิตเดียวแหละ ถึงทั้งฝูงใหญ่ๆ นะ นั่นนะเพราะมีหัวหน้า มีหัวหน้าเตือนเอา เราเลยนิ่งอีกละ จนกระทั่งนานแล้วก็มีเสียงหัวหน้าตอกๆ ตึกๆ แต่พอได้ยินเสียงตัวหนึ่งดังขึ้น ตัวหนึ่งก็ดัง ทีนี้ออกกะออกต่างตัวต่างไปเลยนะ แสดงว่าเขาก็อิ่ม

แล้ว เพราะเราทำนั้น ทำเวลาอะไรเขาอิ่มแล้วเขาไป

เขามีหัวหน้าเหมือนกัน ลิง ผึ้งลิงมีเยอะนะ กลางวันนี้ไม่เห็นแหละ เขาไม่ออก คือพวกมนุษย์นี่ มนุษย์นี่นะ ยักษ์หูสั้น มันกินตะไปเลยมนุษย์นี่ ถึงก็ไม่เลือก นี่กลางวันเขาจะไม่ออกหากินนะ ตอนกลางคืนเงียบๆ ตึกๆ เขาถึงจะออกนะ กลางวันนี้ไม่เห็นแหละ เขาไม่ออก ต้องสองทุ่มไปแล้วถึงจะออก...”

นี้ท่านฉันถั่วฉันงา เขาไม่มีถั่วมีงาเขาก็ไม่ใส่บาตรให้ มีแต่ข้าวเปล่าๆ เขาเอาข้าวเปล่าๆ ใส่บาตรให้ เราก็กินแต่ข้าวเปล่าๆ มันไม่มีถั่วมีงา ความคิดเห็นของเขาเป็นอย่างนั้น เขาว่าพระกรรมฐานท่านฉันแต่ถั่วแต่งา เขาไม่มีถั่วมีงาเขาก็เอาข้าวเปล่าๆ ให้ เป็นเดือน ท่านว่านั่นเห็นไหมทรมานไหม

เรื่องความกลัวนี่รู้สึกท่านจะไม่กลัวนะ ไปอยู่ได้หมดเลย ที่ไหนได้หมด มีแต่สถานที่เป็นภัยเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ร้าย ท่านอยู่ทั้งนั้นแหละ .. แต่ก่อนกรรมฐานนี้เหมือนกับเป็นของแปลกของปลอม สัญจรมาจากที่ต่างๆ พวกเจ้าถิ่นก็คือประเพณีบ้านเมืองที่ลูกหลานกันไปไม่มีหลักมีเกณฑ์มีเหตุมีผลอะไร อันนี้เป็นหลักใหญ่ขึ้นมากลายเป็นประเพณีบ้านเมือง .. พวกนี้ก็เห็นอันนั้นเป็นของปลอมไปเสีย พัดกันนะ ..

หลวงปู่มั่นสมบุกสมบันมากที่สุดทีเดียว ถูกรบถูกรากทุกแบบทุกฉบับ ถูกขับถูกไล่หาว่าเป็นพระป่าพระรอกมาจากทิศใดแดนใด .. มันขับไล่ข้างนอกว่าเป็นของแปลกของปลอม ถูกขับถูกไล่ .. ทั่วๆ ที่ศาสนาพุทธ มันก็เป็นแบบกิเลสไปเสียทั้งหมด พุทธที่แท้จริงของพระพุทธเจ้าไม่มี พุทธที่แท้จริงก็อย่างที่หลวงปู่มั่นเอาออกมา นั่นแท้จริง แต่ก็ยังเป็นของปลอมไปในขั้นเริ่มแรก ครั้นต่อมาก็ค่อยเข้าอกเข้าใจ ก็ค่อยยอมรับกันไป ..

อำนาจของหลวงปู่มั่นของเล่นเมื่อไรท่านทำประโยชน์ให้โลกอย่างเจียบๆ ตลอดมาสมท่านเป็นผู้สงบงบเจียบทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีเรื่องมีราวกับใคร หลวงปู่มั่นไม่มี ถูกขับถูกไล่ไปไหนก็ถูก แต่ท่านไม่มีกับใครท่านก็ไปของ ท่านสบายๆ อย่างนี้ .. ไปที่ไหนเขาเรียกเป็นพระจรจัดตลอด เสือเย็นนี้พวกป่าว่าให้ท่านพวกบ้านว่าอีกแบบหนึ่งไล่ขับหนีนะ แม้ที่สุดพวกคณะเดียวกันก็ยังขนาบกันว่ากัน หลงยศ ...

นี่ละท่านสมบุณสมบันมากขนาดไหน เราอย่าเอามาพูดเลยเรื่องของเรา เมื่อเกี่ยวกับท่านแล้วล้มไปเลยเรื่องเรา ท่านเป็นประจำ แต่ก่อนท่านบุกเบิกกรรมฐานท่านเป็นองค์แรกไปเลย เราเดินตามท่าน ท่านเป็นกรรมฐานท่านเดินหน้า ทุกข์ยากลำบากทุกอย่างอยู่กับท่านหมดนั่นแหละ นั่นละได้ธรรมมาสอน...”

ความอดทนพากเพียรเพื่อให้ได้ธรรมมาสอนศิษย์ของหลวงปู่มั่นจึงเป็นแบบอย่างและเป็นกำลังใจแก่พระกรรมฐานรุ่นต่อๆ ไปได้อย่างไม่มีวันจืดจาง ย้อนมากล่าวถึงความจริงจังในการปฏิบัติของท่านเอง แม้จะทุกข์แสนทุกข์แม้จะลำบากแทบเป็นแทบตาย บางครั้งแทบจะเอาชีวิตไม่รอด แต่ความที่จิตมีความเจริญขึ้นๆ ท่านจึงยอมอดอดทนได้ความทุกข์ยากหลังการออกวิเวกในคราวหนึ่งเมื่อลงมาจากเขา

พอกลับมาถึงวัดป่าบ้านหนองผือก็เข้ากราบหลวงปู่มั่น รูปลักษณะของท่านตอนนั้นปรากฏว่า มีเนื้อตัวซีดเหลืองเหมือนทากมันปานผู้ป่วยเป็นโรคคิซัน ทั้งร่างกายก็ซูบผอมยังเหลือแต่หนังห่อกระดูก จากเดิมคนหนุ่มอายุ ๓๐ กว่า กลับดูเหมือนคนแก่คนเฒ่า

หลวงปู่มั่นมองเห็นลูกศิษย์ในคราวนี้ถึงกับตกตะลึงขนาดอุทานว่า

“โธ่! ทำไมเป็นอย่างนี้ล่ะ?”

แต่ลูกศิษย์ยังคงนิ่งอยู่ไม่ได้ตอบอะไร หลวงปู่มั่นเกรงศิษย์จะตกใจและเสียกำลังใจก็กลับพูดให้กำลังใจในทันทีทันนั้นว่า

“มันต้องอย่างนี้ซิ จึงเรียกว่า นักรบ”

เราไม่ใช่...พระเวสสันดรนะ!!!

คราวหนึ่งของการออกวิเวกในป่า ท่านไม่ออกฉันอาหารเป็นเวลาหลายต่อหลายวันเข้าจนเป็นที่ผิดสังเกตของชาวบ้าน ถึงขนาดหัวหน้าบ้านต้องตีเกราะประชุมลูกบ้านพากันไปดู ก็พบว่าท่านอยู่เป็นปกติ แต่ก็ดูซูบซีดผอมมาก เหตุการณ์ตอนนี้ท่านเล่าว่า

“...กระทั่งชาวบ้านเขาแตกบ้านไปดู เรายังไม่รู้อีกว่าเจ้าของจะตายแต่ชาวบ้านเขารู้เขาตีเกราะประชุม เคาะ ก็อๆ พวกลูกบ้านก็พากันมาประชุม

‘ใครๆ ว่ายังไง? ใครเห็นว่ายังไง? พระองค์นี้ที่มายุ่งบ้านเราเวลานี้ มาได้หลายเดือนแล้วนะ พระองค์นี้มาอยู่ที่นี่ ตั้งแต่มาไม่ได้เห็นมาบิณฑบาต หกวันเจ็ดวันต่อมๆ มาสักวันแล้วหายเจียบ หายเจียบ หายมาอย่างนี้ตลอด

ท่านไม่ตายแล้วหรือ? พวกเรากินวันหนึ่งสามมื้อสี่มืดยังทะเลาะกันได้ ทะเลาะเพราะไม่มีอาหารกิน มันกินข้าวเปล่าๆ ไม่ได้ มันจะทะเลาะกัน แต่นี่ท่านไม่เห็นกินเลยนี่ ท่านไม่ตายแล้วหรือ?’

ผู้ใหญ่บ้านถามลูกบ้าน ‘ถ้าท่านไม่ตายท่านไม่โมโหโง่โง่อยู่หรือ? ไปดูซิ เราก็คงเคยเห็นตั้งแต่เกิดมา พระไม่กินข้าว’ เขาก็พูดขนาดนั้นละ

‘เราก็คงเคยเห็นพระไม่กินข้าว เพิ่งเห็นนี้แหละ ลองไปถามท่านดูซิ แต่มีข้อแม้อันหนึ่งนะ’ เขาก็ฉลาดพูดอยู่

‘เวลาจะไปต้องระวังนะ พระองค์นี้ไม่ใช่พระธรรมดาเนะ พระองค์นี้เป็น มหานะ’ เขาว่า ‘แล้วไปเดี๋ยวท่านจะเขกหน้าผากเอานะ ไปสู้ท่านไม่ได้ท่านจะเขกหน้าผากเอานะให้ระวังนะ ถ้าเป็นพระธรรมดาเราก็คงจะพูดอะไรต่ออะไรกันได้ นี่ท่านเป็นมหาเสียด้วย ท่านทำอย่างนั้นนี่นะ เราไปว่าสู้สู้สู้ทำไม่ได้นะ เดียวท่านจะตีหน้าผากเอา’

เขาเตือนลูกบ้านเขา พอมาถึง เราก็คงเอาจริงๆ หลังไหลกัน มานี้

‘โอโฮ นี่มาอะไรนี่ จะมาแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองหรือ? อาตมาไม่ใช่พระเวสสันดรนะ’

‘ไม่ใช่ๆ’ ‘อย่างนั้นมาอะไร?’

อินทรีย์ ๕ หรือ พละ ๕

“...ธรรมทั้ง ๕ ข้อ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา คือหลักธรรมทางดำเนิน เรียก ว่า อินทรีย์ ๕ หรือ พละ ๕ ก็ได้ อินทรีย์ ความเป็นใหญ่ พละคือกำลัง..

นักปฏิบัติจงพยายามบำรุงศรัทธาความเชื่อในธรรม และสมรรถภาพคือความสามารถของตนเอง วิริยะเพียรให้พอ สมาธิความสงบจะปรากฏเป็นผลขึ้น และพยายามบำรุงสมาธิให้เพียงพอ สติกับปัญญาเป็นพี่เลี้ยง..จงพยายามบำรุงเหตุที่ได้อธิบายนี้นี้ให้เพียงพอ ผลซึ่งจะเกิดขึ้นจากเหตุนี้จะไม่ฝ่ออะไรบังคับไว้ได้...”

เขาก็มาเล่าตามเรื่องนี้แหละ ให้ฟัง มันก็มีอยู่สองจุด จุดหนึ่งว่า

‘ท่านไม่ตายแล้วหรือ? ถ้าท่านไม่ตายท่านไม่โมโหโง่โง่อยู่หรือ?’

พอเขาพูดจบลง เราก็คงมีอยู่สองจุด เราก็คงถาม ‘แล้วเป็นยังไง? ตายแล้วยังล่ะ’

‘เอ้ ก็ไม่เห็นท่านตาย ท่านยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ ไม่เห็นมีอะไรน่าตาย’

‘แล้วเป็นยังไงโมโหโง่โง่อยู่ไหม?’

‘ก็ไม่เห็นท่านโมโหโง่โง่ ท่านยิ้มแย้มอยู่ตลอดเวลา’

‘เออละให้เข้าใจนะ การอดอาหารนี้อาตมาอดไม่ใช่เพื่อฆ่าตัวเองนะ อดเพื่อฆ่ากิเลส ซึ่งมันฆ่ายาก กิเลสนี้มันอยู่ภายในหัวใจนี้ ต้องใช้การอดอาหารช่วย แล้วความโมโหโง่โง่ก็เป็นกิเลส จะโมโหโง่โง่ไปหาประโยชน์อะไร มีเท่านั้นหรือ?’

‘มีเท่านั้นแหละ’ ‘ไป’ โลกกลับ ยังไม่ถึง ๑๐ นาทีนะโลกกลับ...”

มีครั้งหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องการอดอาหารในระยะที่ท่านยังคงออกวิเวกบำเพ็ญเพียรอยู่ คือในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีอุบาสกมาพูดอวดภูมิต่อท่าน อุบาสกผู้นี้ เคยบวชเรียนมาก่อนหลายพรรษา และมีความรู้จบนักธรรมตรี จึงมี

ความคุ้นเคยกับชีวิตพระพอสมควร

แก็เห็นท่านอดอาหารมาหลายวันแล้ว รู้สึกคัดค้านอยู่ในใจว่าไม่เห็นเป็นประโยชน์ อันใด นอกเสียจากจะทำให้ทุกข์ยากลำบาก และเสียเวลาโดยเปล่าเท่านั้นเอง วันหนึ่งแก็เลยยกเอาเรื่องในพุทธประวัติมาพูดกับท่านว่า

“ท่านจะอดทำไม? ก็ทราบในพุทธประวัติว่า พระพุทธเจ้าอดข้าวตั้ง ๔๙ วันก็ยังไม่ได้อะไรเลย แล้วท่านมาอดอะไร มันจะได้หรือ?”

ในเรื่องนี้ท่านก็เคยรู้เคยศึกษา ในตำรา มาก่อนแล้วว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ พระภิกษุอดอาหารเพื่อบำเพ็ญจิตตภาวนาได้ แต่หากเป็นไปเพื่อการโอ้อวด ท่านทรงปรับ อาบัติทุกขณะการเคลื่อนไหว หรือการอดอย่าง หาเหตุผลไม่ได้ คือสักแต่ว่าอดเพียงอย่าง เดียวเท่านั้น โดยไม่ฝึกฝนด้านจิตตภาวนาเลย อย่างนี้ ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกเสียจาก ทำให้ทุกข์ยากลำบากเปล่าเท่านั้น

การอดอาหารของท่านมีความหมายตาม ตำราที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ด้วยเหตุผลคือ ท่านสังเกตพบว่าจิตนิสัยของท่านนั้นถูกกับการอดอาหาร เพราะช่วยให้การบำเพ็ญจิตตภาวนาเจริญขึ้นได้เร็วกว่าขณะที่ออกฉันตามปกติ

ท่านได้พิจารณาอย่างรอบคอบและเห็น ผลประจักษ์กับตนเองเป็นลำดับไปเช่นนี้ ทำให้ ท่านจึงยังมั่นคงที่จะใช้อุบายวิธีนี้เพื่อการ ภาวนา และถึงแม้จะมีผู้มาพูดคัดค้านด้านทาน อย่างไม่รู้ ก็ไม่ทำให้ท่านลังเลใจคิดเปลี่ยนแปลง เป็นอันได้

ครั้งจะอธิบายเหตุผลให้เป็นที่เข้าใจ ก็ดู ว่าเป็นเรื่องยืดเยื้อเสียเวลาโดยเปล่า เหตุนี้เอง ท่านจึงชอบที่จะตอบเป็นอุบายให้น่าไปคิด อ่าน สำหรับอุบาสกผู้นี้ก็เช่นกัน ท่านตอบ กลับไปว่า “แล้วโยมกินทุกวันหรือ?”

“กินทุกวันนะซิ ผมไม่อัดหรอก”

ว่าดังนั้นแล้วท่านก็พูดใส่ปัญหาแก่อุบาสก ผู้เข้าใจว่าตัวรู้เรื่องในตำราเป็นอย่างดีว่า

“...แล้วโยมได้อะไรหรือ???...”

ให้มหาไปองค์เดียว ใครอย่าไปยุ่งนะ

หากพิจารณาถึงความสะดวกใจอย่าง แท้จริงในการออกวิเวกแต่ละครั้งๆ ขององค์- หลวงตานั่น ท่านปรารภจะหาที่สงบสงัดอยู่ โดยลำพังเท่านั้นเพราะสะดวกต่อการภาวนา มากกว่า เป็นความเพียรอยู่ตลอดเวลา ส่วน การไปวิเวก ๒ คนขึ้นไปนั้นท่านเปรียบเหมือน น้ำไหลป่า มันขัดมันข้องอยู่ในตัวเพราะต้อง ระมัดระวังกันและกันต้องคอยดูคอยห่วงคอย รับผิดชอบกันอยู่ในตัว ดังนี้

“...ไปที่ไหนไปแต่องค์เดียว เป็นความเพียร ตลอดเวลา ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งถึงหลับ เติณจกรรมจากหมู่บ้านนี้ไปหมู่บ้านนั้น เติณจกรรมทั้งนั้นนะ เป็นความเพียรตลอดอยู่นั้น ก็เวลาไหนมันเผลอจากความเพียร พราก ความเพียรนี้ที่ไหน นี่เป็นตามนิสัยของเจ้าของ มันเป็นอย่างนั้น

มาอยู่กับหมู่กับเพื่อนนี่ก็เป็นความจำเป็น ก็อยู่เสีย เช่นอย่างมาอยู่กับพ่อแม่ครูอาจารย์ มันในพรรษา เราต้องดูแลหมู่เพื่อนต้องกังวล วุ่นวายนั่นนี่เป็นธรรมดา ทั้งเพื่อการอบรม ศึกษาของเราเองอีกแต่ก็ทนเอา ... ครั้นพอออกจากนั้นแล้ว ถึงได้ติดผิงเลย เพราะฉะนั้นท่าน ถึงรู้นิสัยละชีวิตว่าพอรู้ว่าเราจะไป ท่านก็ถาม

‘ไปกับใคร?’

‘ไปองค์เดียวครับกระผม’

‘เออ ท่านมหาไปองค์เดียว ใครอย่าไปยุ่ง ท่านนะ’ ท่านรู้ทันทีนะ ‘ให้ท่านไปองค์เดียวนะ ท่านมหา’...”

มีบางครั้งเหมือนกันที่หลวงปู่มั่นพูดหยอก เล่นกับท่าน เช่นในเวลาที่ท่านขอลาวิเวก ทั่วๆ ที่องค์ท่านก็ทราบดีว่านิสัยของท่านจริงจัง ขนาดไหน แต่เวลาจะไปจริงๆ เข้า ท่านก็พูด หยอกเล่นด้วยความเมตตาว่า

“เอาให้ตีนะ”

บิณฑบาตได้ปลาร้าดิบ

“...เราไปพักอยู่ถ้ำอะไรสิมาแล้วแหละ ตาคณ หนึ่งเขาย้ายครอบครัวออกมาจากบ้านใหญ่ มาอยู่ จะว่าดินเขาก็ไม่ผิละ ลงมาถึงที่นั่น ๓ กิโลเมตร บ้านใหญ่เขาจะ ๔ กิโลเมตร อันนั้นติดของมันเป็นเองก็จำได้เอง

เขาว่า ‘ไหนบิณฑบาตได้อะไรบ้างไหม ไหน ขอดูบาตร’

พอเปิดดูบาตรขึ้นร้องก๊ากเลย ‘อ๊อ ไม่มีอะไร เอ้า สูด้า’

เราขบขันจะตาย เขาก็ตำน้ำพริก แล้วก็เอา ทัพพีไปตักเอาปลาร้าดิบในโหมมาใส่ครก มีพริกมี อะไรใส่แล้วก็โขลกปู้บปี้ๆ ‘เอ้า สูด้า’

เราก็ขบขันดิ้นะ ใส่ปิ้งปิ้งๆ เสร็จแล้วก็ใส่ห่อ เอาใบตองมาห่อ พอห่อเสร็จแล้วก็มาใส่บาตร ก็เรา เห็นอยู่นี้ปลาร้าดิบจะฉ่ำได้อย่างไร เราไม่มีตาปะขาว ไม่มีเณรไม่มีญาติโยมจะทำให้สุกได้อย่างไรก็รู้อยู่ แต่ เอน้ำใจเขาไม่ทำอะไรนะ รอดอยู่นั้น

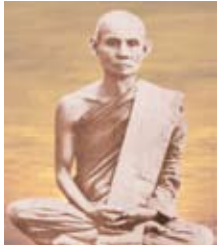
พอเสร็จแล้วเขาก็เอามาใส่ปิ่น ลงไป ‘เอ้อ อย่างนี้ค่อยยังชั่วหน่อย’ เราไม่ลืมนะ เขาดีใจเขา เขา

ได้ใส่บาตร เขาไม่ได้คำนึงเรื่องของธรรมวินัยเรา แต่เรามีวินัย อะไรผิดวินัยก็รู้อยู่ แต่พูดก็จะเสีย น้ำใจเขา เราเอาน้ำใจ เขามืออะไรๆ ก็รับให้จะเป็น อะไรไป ใส่บาตรปู้บ ..

ปลาร้าที่แก้ตาใส่มามันเป็นปลาร้าดิบ เราก็ อยู่คนเดียวในป่าจะทำสุกเองก็ไม่ได้ พระวินัยห้าม อันโตะฎฐะ อันโตปิกกะ สามปิกกะ มีสาม คือท่าน ละเอียดตลอด ไม่ให้นำอาหารไปเก็บไว้ภายใน เช่น ในกุฏิ อันโตะฎฐะ อันโตปิกกะ สามปิกกะ คือไม่ให้ทำสุกเอง ห้ามไม่ให้พระทำ เรื่องราวเป็นอย่างนั้น...”

พระธรรมเจดีย์
(จุม พันธุโล)

หลวงปู่สิงห์ ชันตยาโคโม

หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ

หลวงปู่ฝัน อาจาโร

ท่านมหาทองลูก สุจิตโต

หลวงปู่กงมา จิรปุญโญ

หลวงปู่เขียน ฐิตสีโล

การเลือกสถานที่ภาวนาในเวลาท่านออกวิเวกนั้น เพื่อให้สะดวกต่อการบำเพ็ญเพียร ท่านมักถือปฏิบัติ ดังนี้

“...มักเลือกสถานที่ภาวนาโดยสังเกตดูว่าหมู่บ้านไหนมีบ้านสัก ๓-๔ หลังคาเรือนบ้าง ๙-๑๐ หลังคาเรือนบ้าง จะได้ข้าวปลาอาหารขนมคาวหวานชนิดไหนมาน้อยเพียงใด ไม่เป็นเรื่องวิตกกังวลแต่อย่างใด การขบการฉันท์พอเป็นเครื่องยังชีพให้มีชีวิตเป็นไปเพื่อประพาสพรหมจรรย์อยู่ได้ก็เอาแล้วไม่เห็นแก่รสชาติ ไม่เห็นแก่ร้อนหรือเย็นยิ่งกว่าความเจริญก้าวหน้าทางจิตใจ...

ท่านสอนให้ไปอยู่ในป่าในเขาในที่ไหนๆ ที่เปลี่ยวๆ คนเราไม่มีที่พึ่งก็มาหวังพึ่งตัวเอง

ละซีทีนี้จิตก็ย้อนเข้ามา ก็อาศัยพ่อแม่ครูบาอาจารย์เรานี่จะเป็นหลัก ไปอยู่โน้นก็ออกเที่ยวถ้าอยู่แถวใกล้เคียงประมาณสัก ๑๕ หรือ ๑๖ กิโลเมตรก็มากกลับได้ ถ้าไปอยู่ไกลก็นานๆ ต้องเป็นเดือนหรือเดือนกว่าๆ ถึงจะมาทีหนึ่ง..มันไกลเช่นอย่างมาทางอำเภอวาริชภูมิกับหนองผือ มันไกลนี้ เดินทางนี้ต้องค้างคืนหนึ่งกว่าจะไปถึงรถราไม่ต้องไปถามหาหมั่น ไม่คิดถึงมันแต่ก่อนถ้ามาอย่างนี้แล้วต้องนานๆ ถึงจะได้กลับไปทีหนึ่ง เป็นเดือนสองเดือน ถ้าอยู่แถวใกล้เคียง ๑๔-๑๕ กิโลเมตรอยากมาวันไหนเวลาไหนก็มาเพราะข้อข้องใจเกิดขึ้นแล้วอยู่ไม่ได้แหละต้องมา พอฉันเสร็จแล้วก็ล้างบาตร เก็บบาตรแล้วก็บิณฑบาตคนเดียว

ไปถึงโน้นก็ประมาณสัก ๑๑ โมงเช้า พอตอนบ่ายโมงบ่ายสองโมงท่านก็ออกจากที่แล้วขึ้นหาท่าน มีธุระอะไรก็ทำเสียก่อน อยากจะกลับไปที่พักเราเมื่อไรก็ช่าง บางทีจนกำลังมืดค่อยไป ก็ภาวนาไปนี่ไปคนเดียว เลือกก็เยอะนะ แต่มันไม่สนใจยิ่งกว่าการภาวนา สนใจกับการภาวนานี้ มันคงทั้งนั้นนี้หนองผือ แถวนั้นมีแต่ดงทั้งนั้น ดงเสือทั้งนั้น แต่แทนที่มันจะมาเป็นอารมณ์กับเสือ...ไม่ อยากไปเมื่อไรก็ไป กลางคืนไม่ได้จุดไฟนะไปที่พักเจ้าของ บุกไปอย่างนั้นละ เพราะทางแคบๆ พอไปได้ ภาวนาเรื่อยไป...”

การออกเที่ยวกรรมฐานของท่าน อาศัยเดินด้วยเท้าเปล่า เพราะแต่ก่อนรถยนต์ไม่มีถนนหนทางไม่มี แบกกอลดสะพายบาตรเข้าป่า รกชู้ ถ้า เจื่อมผา เพื่อหาสถานที่สงบวิเวก ผ้าที่ท่านนำติดตัวไปก็มีเฉพาะผ้า ๓ ผืน คือ สบง จีวร สังฆาฏิ และผ้าอาบน้ำอีกผืนหนึ่ง เพื่อใช้ผลัดเปลี่ยนตอนสรงน้ำ หรือใช้เป็นผ้าห่อบาตรและเช็ดบาตรด้วยเท่านั้น

พระเถระผู้ใหญ่มาศึกษาธรรม

เหตุการณ์วันหนึ่งในฤดูแล้งปี พ.ศ. ๒๔๙๐ หลวงปู่หล้ากล่าวว่า จะถือเป็นวันบังเอิญก็ได้ที่วันนั้นมีพระเถระผู้ใหญ่ ที่มาจากต่างทิศต่างจังหวัด เข้าไปศึกษาหาหรือธรรมะกับหลวงปู่มั่นในสำนักพร้อมกันในวันเดียว อาทิ ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ อุดรธานี พระอาจารย์สิงห์

นครราชสีมา ท่านเจ้าคุณอริยเวที (เขียน ป.ธ. ๙) กาฬสินธุ์ หลวงปู่อ่อน อยู่วัดป่าหนองโคก อำเภอมหาเมตตา สกลนคร หลวงปู่ฝัน อยู่ธาตุนาเวง อำเภอเมืองสกลนคร พระอาจารย์มหาทองลูก อยู่วัดป่าสุทธาวาส อำเภอเมืองสกลนคร มีพระอาจารย์กงมา วัดดอยธรรมเจดีย์ เป็นต้น

ด้วยเหตุที่มีครูบาอาจารย์หมื่นเวียนเข้ามาศึกษาธรรมกับหลวงปู่มั่นเช่นนี้ วัดป่าบ้านหนองผือในยุคนั้นจึงถือเป็นชุมทางหรือศูนย์กลางของพระเถระผู้ปฏิบัติเลยก็ว่าได้ และสำหรับการเทศนาธรรมของหลวงปู่มั่นในคืนสำคัญเช่นนี้ หลวงปู่หล้าได้บันทึกไว้ ดังนี้

“...พอถึงหนึ่งทุ่มก็จุดตะเกียงเจ้าพายุ ตีระฆังลงไปรวมกันที่ศาลาอุโบสถ (ไม่ใช่ศาลาโรงฉันดอก เพราะมันคับแคบเกินไป) ครั้นกราบไหว้พร้อมกันเสร็จแล้ว ต่างก็นั่งพับเพียบเจียบสงัดอยู่ ๒-๓ นาที หลวงปู่มั่นมีสันติวิธีปรารภขึ้นเย็นๆ ว่า

‘เออ วันนี้เหมาะสมควรจะได้ศึกษากับพวกท่าน จะผิดถูกประการใดขอให้พวกท่านปรารภได้ไม่ให้เกิดใจ ผมได้ศึกษาน้อยเรียนน้อย’

แล้วองค์ท่านเสนอว่า ‘พระบรมศาสดาบัญญัติอนุศาสน์ ๘ อย่างเป็นข้อเว้นเรื่องใหญ่ อันเป็น ปุ่ ย่า ตา ทวด ของความผิด คือ ปาราชิก ๔ แล้วอีก ๔ ประเภทในฝ่ายปัจฉัย ให้ปฏิบัติจนถึงวันสิ้นลมปรมาณ เพราะเป็นปัจฉัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต เรียกนิสสัยก็มี ๔ อย่าง เทียบวิภทบาทหนึ่ง อยู่โคนไม้หนึ่ง นุ่งห่มผ้าบังสุกุลหนึ่ง และภีภีชดองน้ำมูตรเน่าหนึ่ง ด้านวิภทบาท พระองค์ได้ทอดสะพานไว้แล้วจนสิ้นลมปรมาณ แต่พวกเราไม่ค่อยจะไปวิภทบาทกัน กลับเห็นว่ามีลาภ แล้วก็ค่อยให้เขาเอามาส่งและบังสุกุล พวกเราก็ไม่อยากจะแสวงเลย อยู่ใกล้สงัดกายวิเวก พวกเราก็ไม่อยากจะแสวงเลย สิ่งเหล่านี้ พวกเราได้ฝึกคิดอย่างไรบ้าง พวกเราถูกตามอนุศาสน์แล้วหรือหากว่าบกพร่องอยู่บ้าง’

ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์ยังมียัมมโยโดยเคารพมิใช่ยัมมโย ส่วนท่านเจ้าคุณอริยเวที ป.ธ. ๙ กราบเรียนว่า ‘ไม่มีสิ่งจะแข่งพระอาจารย์ได้

ดอก พวกกระผมจำได้ท้องได้เฉยๆ ขอรับผม’ ..

พระเถระในที่ประชุมทุกๆ องค์ ตลอดพระภิกษุหนุ่มสามเณรน้อย ใช้มารยาทเคารพรักหลวงปู่มั่นเหมือนบิดามารดาบังเกิดเกล้า ไม่มีท่านองค์ใดจะจับผิดจับถูกในทางแง่ร้ายอันใดเลยแห่งหลวงปู่มั่น การประชุมถึงจิตถึงใจจึงจำได้ไม่ลืม คล้ายกับว่าเวลาร่างกายร้อนเข้าพักร่มไม้สูงๆ โดๆ มีกิ่งก้านสาขา อากาศโปร่งข้างล่าง ลมมาพัดพอเย็นๆ ดี ไม่ค่อยแรง เรียกว่าประชุมเย็น มิใช่ประชุมร้อน

แล้วองค์หลวงปู่ก็ปรารภต่อไปอีกว่า ‘พระบรมศาสดาทรงพระมหากรุณา ทรงสั่งและทรงสอนเป็นชั้นที่หนึ่ง คือภิกษุ จึงมีคำออกหน้าว่า ภิกษเว เกือบทศวรรคทุกตอน ถ้าภิกษเวไม่ศึกษาปฏิบัติ แล้วจะให้ใครปฏิบัติศึกษาเล่า ส่วนพระองค์ทรงพระกรุณา ทรงสั่งสอนอุบาสก อุบาสิกา เทวดา มาร พรหมก็ดี ว่าในพระบาลีน้อยกว่าภิกษุทั้งหลาย นางภิกษุณีก็ดี สามเณรก็ดี สามเณรีก็ดี นางสิกขมานาก็ดี ในพระบาลีเห็นมีน้อยกว่าภิกษุ ผมผู้นั่งหลับตาได้ความอย่างนี้ ตามประสาผู้เฒ่า’ ..

องค์ท่านเปรียบเทียบอีก ‘สัมา พัทธสัมา ที่คณะสงฆ์ทำกรรมถูกต้องไม่เป็นสัมาวัปปิ คณะสงฆ์ ๔ รูปขึ้นไปก็สวดถอนได้ แต่โลกุตตรธรรมนี้ละเอียดยากกว่านั้น นับแต่พระโสดาบันขึ้นไปหาพระอรหันต์ แม้พระบรมศาสดาทุกๆ พระองค์ อริยสงฆ์ของพระพุทธเจ้าเหล่านั้นทั้งหมดจะพร้อมกันมาสวดถอนจิตใจของพระโสดาบันก็ดี ให้เป็นปุถุชนคนหนาวย่อมเป็นไปได้

เหตุนี้พระอริยเจ้าทั้งหลายจึงยอมเคารพธรรมอย่างแจ่มแจ้งไม่จิตจาง ไม่ใช่ว่าพระอริยเจ้าทั้งหลายไม่ถือมั่นแล้วจะไม่เคารพธรรม ยิ่งเคารพมากกว่าปุถุชนคนหนาวย่อมไม่มีประมาณได้ ไม่ใช่ว่าถอนอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นได้แล้วก็เลยเถิดไป ไม่มีข้อวัตรเคารพธรรม เรียกว่าพระอริยเจ้าเลยเขตแดน กลายเป็นพระอริยะของพระเทวทัต แต่ท่าน (พระเทวทัต) ก็เห็นความผิดของท่านแล้ว แต่เห็นความผิด รู้ตัวจนค่า เลยไม่มีเวลาขอขมาโทษพระองค์ ได้ขอแต่กลับหลัง เพียงโหล่ขึ้นมาหาคอหาหัว โดยน้อมถวายเป็นพระปัจเจกในอนาคต เพราะได้สร้างบารมี

มาได้สองอสงไขยแล้วยังเหลือแสนมหากัป แต่ยังเป็นโลกียอยู่ จึงสามารถประพาศพิสดารอนันตริยกรรมได้’

หลวงปู่มั่นประชุมคณะสงฆ์วันนั้นถึงหกทุ่มนับทั้งปิกณกะสารพัด...”

รับผิดชอบชีวิตหมู่เพื่อน

ในช่วงที่อยู่วัดป่าบ้านหนองผือนี้ มีเหตุการณ์ที่เป็นเหตุบังเอิญหรืออุบัติเหตุที่ทำให้ท่านต้องคันคายนหรือเจ็บปวดตามร่างกาย ดังนี้

“...ท่านอาจารย์จันทโรสม ท่านเป็นพระบ้านท่านอยู่บ้านนาสีดา ท่านออกประพาศปฏิบัติกรรมฐานมานานและ คั้นเคยกั้นกับเรา เรียกว่าท่านเป็นรุ่นน้องเรา เคยอยู่วัดหนองผือด้วยกัน ก็พอดีเรื่องมันไปสัมผัส ท่านทำกระตักน้ำด้วยไม้ตะ เเจาะคว้านข้างในออกหมด แล้วท่านก็ติดกาวหรืออะไรไม่รู้แหละ

ทีนี้ท่านก็เอาน้ำรักเขาเรียกน้ำเกลี้ยง^๙ ทาข้างนอก น้ำรักมันคันนะ น้ำเกลี้ยงมันคัน ครั้นทำแล้วท่านก็ไปซุดหลุมไ่ว้ข้างทาง นี่เป็นทางจงกรมของเรา เราเข้าไปเดินจงกรมอยู่ในป่า ผ่านไปผ่านมา หลุมนั้นอยู่ทางโน้นนะ โกลกันอยู่ เราก็เดินผ่านไปผ่านมา ท่านซุดหลุมเอาไ่ว้ แล้วท่านเอาน้ำรัก เอาน้ำเกลี้ยงที่มันคันๆ นะทากระตักเสร็จ แล้วท่านเอาไปแขวนไ่ว้ที่หลุม เพื่อให้มันได้รับอากาศรอบตัวมัน ท่านก็ไปแขวนไ่ว้นั้น ทีนี้เราเข้าไปเดินจงกรมในป่า มันคันจะตายทีนี้ คันผิปกติ พอติไปเจอกับท่าน ตอนนั้นเราก็แน่ใจเฉยๆ ละว่าไม่มีน้ำเกลี้ยงน้ำเก้งน้ำรักอะไรละ

‘ท่านโสม ผมเป็นอะไรไม่รู้ละ มันคันเหมือนน้ำเกลี้ยงนี่ละ มันคันหมดตัวเวลานี้ มันเป็นยังงี้ดูซินะ มันคันได้ยังงี้ มันคันเหมือนน้ำเกลี้ยงนะ’

‘โอ้ย น้ำเกลี้ยงมีอยู่’

‘มียังงี้ว่ามาซิ’

‘อู๊ย ผมเอามาทานี้เลย ผมไปทำเป็นหลุมตรงโน้น มีหลุมๆ ที่ท่านทำไ่ว้ ท่านเอาไปแขวนไ่ว้นี้ละ ให้มันได้อากาศรอบตัว มันแห้งงาย’

‘ไหนพาไปดูซิ’

พอไปดู ก็เห็นแขวนอยู่ โอ้ อันนี้เอง อย่างนั้นท่านยอมรับเลยนะ

ท่านโสมไปทำ เราเป็นคนคัน เราก็บอกว่าเราคัน เหมือนคันน้ำเกลี้ยงเราว่า มันเป็นยังงี้ น้ำเกลี้ยงที่ไหนจะมี มีๆ ท่านว่างั้น ผมทำแล้วผมไปไ่ว้ที่นั่น ไทน์ไปดู ดูก็มีจริงๆ นี่วัดท่านโสมที่อยู่หนองผือด้วยกัน...”

อีกคราวหนึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ท่านอดทนยอมเจ็บปวดคนเดียวแทนท่านพระอาจารย์แดง ท่านกล่าวว่าปณิธานของข้าพเจ้ารับผิดชอบชีวิตหมู่เพื่อน ดังนี้

“...ระลึกถึงตอนที่อยู่หนองผือกับพ่อแม่ ครูจารย์มัน อันนั้นแดนทั้งรังเลย เขาเรียกแดนอะไร แดนเหลืองต๋อยปวดๆ นะ คือเอาต้นเสานี้ละแบก สองคนเรา(องค์หลวงตา)กับท่านแดง ท่านแดงยกนี้ขึ้น เรากียกนี้ขึ้น แตนมันออกมาฟาดเราเสียจน หมู่เพื่อน (ร้อง) ว่า

‘แดนต๋อยท่านอาจารย์’

เราเฉยเลย เพราะถ้าเรากระดูกกระดูกทางนุ่นคอหัก ทั้งไม้คอหักไข่มโหละ จึงต้องเฉยเลย

‘มันไม่ต๋อยครูอาจารย์บ้างเธอ’

‘ไม่ต๋อยยังงี้’ แตนต๋อยปวดเสียด้วยเป็นชนิดปวดมาก

นั่นละลัษณชาติญาณรับผิดชอบกัน มันจะต๋อยเราทางไหนเอา ผู้มันหันหลังให้เราไม่รู้เราสมมุติว่าเราปล่อยปิ่นนี้อันนี้ทับอันนี้ลง...”

^๙ น้ำเกลี้ยง มีน้ำยางที่เป็นพิษรุนแรง คนที่แพ้หรือถูกยางจากต้นหรือละอองเกสรจะทำให้เกิดผื่นคัน ปวดแสบปวดร้อนมาก

